

280 Non obstat etiam, quod ex homicidio inculpabili inducitur irregularitas, ut patet in Indice condemnante reum ad mortem, & in milite occidente aduersarios in bello iusto, & in publico iustitie Ministro interficiente reum ad mortem condemnatum; Nam exemplum est dissimile, quia, cum quis occidit alium ob iustam defensionem propriæ vitæ, aut suorum, aut proximi extranei, vel honorum temporalium, non fe ingreditur, sed moraliter cogitur ab ipso aggressore, stante propensione, & iure tuendi se, & sua bona conseruandi, & obligatione iuris naturalis, vel præcepto charitatis defendendi vitam temporalem, & spirituales proximi, & non intendit occisionem, sed iustam defensionem, ut ex traditis constat: In Indice autem, milite, & Ministro publico iustitie illud homicidium, est omnino voluntarium propter voluntariam offensionem, seu Ministerij assumptionem; etenim ipsemet homo sese voluntarie ingerit tali officio, seu Ministerio, & actioni, & ideo in hoc casu, & non in priori ex homicidio inculpabili contrahitur irregularitas ex defectu lenitatis; defectus enim lenitatis in hoc præcipue consistit, ut homicidium sit omnino voluntarium, & per se intentum per modum punitonis; quia & in hoc talis actionis indecentia consistit, (ut notat Suarez, *diff. sect. secunda, numero quarto*), cum tamen in priori casu sola defensio sit intenta, & homicidium censetur per accidens sequutum, prout supra explicatum est.

Occidens filium testatoris, sicut & occidens ipsum testatorem, priuatur tanquam indignus hæreditate eiusdem testatoris, sine ex testamento, sine ab intestato.

281 Præterea ex eadem regula quod pater, & filius reputantur vna, & ea iem persona inferitur, quod, si occidens testatorem, tanquam indignus, priuatur eius hæreditate ex testamento, & ab intestato, & eam auferit filius tanquam indignus leg. cum ratio, §. fin. *de bonis damnatorum*, & l. Lucius, ff. de iure fisci, & tradunt Clarus §. homicidium, verbo priuatur etiam homicida, Peregrinus de iure fisci lib. secundo, titulo tertio, num. primo, & sequent. Menochius in nouissimis additionibus ad tractat. de arbit. cas. 359. numero 129. & consilio 557. numero decimo nono, vers. testamen, Palchalis de viribus Patrie Potestatis parte quarta, cap. octauo, numero primo, Fatimachus in prax. crim. titulo de homicidio, questione 120. P. Barbosa in leg. si ab hostibus, §. fin. numero 28. ff. solut. matrim. & Iurisperiti committunt apud eodem: Ita quoque si quis occidit testatoris filium, similiter eius hæreditate priuatur, ut indignus vob eamdem rationem, quod pater, & filius pro vna persona reputantur, ita expresse post alios Peregrinus *diff. titulo tertio, numero duodecimo*, & Palchalis *diff. cap. octauo, numero quarto*, qui & probant textum in l. huius consequenter, §. 1. ff. famil. ercisc. Hic autem notandum, quod non solum interfector interfectoris filij ab eadem interfectori hæreditate excluduntur, etiam si ab interfector eius heredes fuissent institui *diff. l. cum ratio, §. fin. Peregrinus d. titulo tertio, numero quinto*, Antonius Gomez *variar. sumo tertio, de delictis cap. tertio, numero duodecimo, vers. similiter iste casus*, Palchalis *diff. cap. octauo, numero secundo, item Pratus in addit. ad numerum 2. Fragulosus*

D. Ioan. Angel. Bosius, de Patria Potestate.

regim. Christian. Republ. parte prima, lib. 2. disputatio quinta, numero vigesimo quinto, pag. 270. vers. finaliter. & vers. hac opinio, & plurimi alij Iurisperiti ab iis allegati, Ne aliqui hæreditas per indirectum acquiratur homicidæ. An verò contrarium, præsertim in foro conscientie admitti queat, explicatur infra post num. 85.

Occisus an possit succedere heredi occisi in bonis ad eum, sine ab occiso, sine aliunde peruenit.

Vtrum autem occisus possit succedere heredi ad occisi in bonis quæ ad eundem hæredem defuncti occisi sine culpa hæredis ab occiso perueniunt, non posse succedere, sed illa bona semper filicum auferre ab homicida, tanquam ab indigno, per textum in *diff. leg. Lucius*, (vbi resoluunt bona mariti, quem vxor venero interfecerat, quæ ad eandem vxorem denegerant ex persona filij posthumi defuncti, cui eadem vxor successerat, filico competere propter scelus ab eadem vxore patrum), sentiunt Gloss. & Bartolus *ibidem*, lafon. in leg. *severum Cod. de indignis*, Ioannes de Amicis *conf. 10*, Menochius *diff. conf. 557. numero 20*, & præter plures alios à Menochio *diff. numero 20*, à Palchali *diff. cap. 8. numero 7*, & Fragolo *diff. pag. 278. allegans vers. hac opinio*, P. Barbosa in l. si ab hostibus §. finalis, numero 27. & à Fatimacho *allegata questione 120. numero 33*, relatos, Peregrinus *diff. titulo 3. numero 1. & 4. Antonius Gomez, tom. 2. variar. resolut. cap. 3. numero 51. & diff. leg. 22. Tauri numero 14*, vbi dicit, quod licet bona defuncti occisi, postquam perueniunt, ad manus hæredis, cum sint vnita, & incorporata in eiusdem hæredis persona, & dicantur vnicum patrimonium, non censentur bona defuncti occisi, sed hæredis institui, tamen in penam delicti, & tacitam prohibitionem defuncti, efficiunt perpetuo indignus ab eius successione & bonis, à qua propterea repellitur, & illa bona capit filicus, sed Gloss. fin. in *diff. l. Lucius*, Guilielmus Benedictus in cap. Raynucius, verbo mortuo itaque testatore & leg. 1. numero 34. & Menochius *diff. numero 10*. Probant ea ratione (quam conuenientem dicit, Pratus in annot. ad *diff. cap. 8. & Palchalis vers. ad numero secundo*), quod succedens heredi defuncti, indicatur succedere defuncto, cum hæres hæredis dicatur hæres testatoris l. 3. §. sed et si Titio, ff. de penit. heredi hæreditis appellatione, & l. sciendum, ff. de verb. signific. & l. qui per successionem, ff. de reg. iur. & l. vltima, Cod. de heredi. institui. vbi expresse dicitur regulam antiquam esse, quod hæres hæredis dicitur, & est testatoris hæres, ergo sicut homicida repellitur, ut indignus à successione occisi, ita & succedendo eius heredi, aliqui dicerent succedere occiso. Quod si dicatur hæreditatem aditam de finere esse hæreditatem, sed effici proprium patrimonium hæredis, qui eam adit, ut Gomez loco citato, & prius lafon. l. 1. §. veteres numero 14. & 21. & alij à Menochio *d. conf. 557. numero decimo sexto*, relati & adducunt; Idem Menochius numero 27. & contra responderet, quod imo hæreditas occisi, quæ ad eius hæredem peruenit, retinet nomen hæreditatis eiusdem occisi, (& sic in ea non potest homicida succedere.) eo quia hæreditas adita retinet nomen hæreditatis, secundum communem vsum loquendi, vbi Alexander *conf. 124. sine lib. quarto*, & Caphalus *conf. 373. numero decimo tertio, & decimo quarto, libro tertio*.

N 3 Hanc

²⁸³ Hanc eandem sententiam, si occisi hæres sit filius ab eo relictus, quod occisor patris non possit tam ab intestato, quam ex testamento succedere eidem filio cum effectu, sed ab illo, ut indigno filium eam hereditatem auferre, tenent P. Barbosa in *dist. leg. si ab hostibus*, §. *fin. numero vigesimo octavo*, & *vigesimo nono*; Palchalis *dist. cap. octavo*, numero *sexto*, & alij, quos ibidem Pratus in *annot. vers. temperando tamen fin.* refert, & Caldas Pereira in *leg. si curatorem*, *vers. si sua facilitate numero vigesimo secundo*, *vers. ego animaduertendum censeo*, *Cod. de in integr. restitut. minor.* probant, nam quemadmodum is, qui occidit filium testatoris reputatur indignus respectu hereditatis patris occisi, iuxta tradita supra numero 281. & Doctores ibidem allegatos, ita etiam & occidens patrem alienius respectu hereditatis filij, debet censi indignus, iuxta naturam, & regulam correlatiuorum, ut *leg. fin. Cod. de in dista viduit. tollen.* Et ex hoc P. Barbosa *dist. numero vigesimo octavo*, *fin.* ait colligi, quod in *dist. leg. Lucius* hereditatem filij, cuius patrem mater interfecerat ab eadem matre, vel eius hærede, non ea ratione auferri, quia indignus respectu defuncti censetur etiam indignus ad succedendum eius hæredi, ut Menochius, & alij numero *precedenti*, allegati aiunt; sed potius ex eo, quod mater occidit patrem filij. Vnde respectu hereditatis ipsius quoque filij censetur indigna, ideoque eam filius ab illa auferit. Inde quoque idem P. Barbosa numero *vigesimo nono*, infert homicidam patris, ut indignum excludi per filium ab hereditate filij eiusdem patris occisi hæredis, non solum quoad bona, quæ ex persona patris ad eundem filium perueniunt, sed etiam quoad omnia bona, eo quod etiam respectu hereditatis filij, cuius patrem occidit, videtur indignus; prout, inquit, in *dist. leg. Lucius*, mater quoque veneno interfecerat patrem filij etiam respectu hereditatis ipsius filij reputatur indigna, & ideo eam filius ab illa auferit. Quamvis Gloss. in *dist. leg. Lucius* verbo *inducendum in fine vers. bona autem*, ibidem Bartolus, lafon. in l. *fororem Cod. de indignis*, & in *leg. si in*, qui numero 4. ff. de vulgari. Guilielmus Benedictus ubi supra, & Peregrinus de iure sibi libro 2. *dist. titulo 1.* citato numero 4. asserant interfectorem non posse cum effectu succedere hæredi interfecti solum in bonis, quæ ex persona interfecti ad eundem hæredem perueniunt; posse vero in bonis ipsius hæredis propriis, & quæ aliunde, quam ex ipso interfecto obuenerunt, ac proinde eueniente casu, ait Peregrinus, fore faciendam separationem bonorum, & filius capiet bona illius interfecti, occisor autem habebit bona hæredis propria, & hoc idem videntur sentire Menochius, & alij Doctores numero *precedenti* allegati, cum velint interfectorem non posse succedere hæredi occisi, quia aliqui succederet occiso, quæ consequentia procedit solum quoad bona hereditatis ab ipso occiso pronota, non quoad alia bona hæredis propria, & ei aliunde acquisita.

³⁸⁴ Quod si hæres defuncti occisi non sit eius filius, sed quis alius qui non sit eius filius, eidem hæredi occiforem; etiam quoad bona ab occiso peruenta, posse cum effectu (ita ut ea filius nequeat ab eodem occifore auferre) succedere tradunt, iidem P. Barbosa numero 29. Palchalis *dist. numero 6.* & etiam Phannicus de lucro datus gloss. 14. Ioannes de Amicis *conf. 9. numero 11.* & P. Barbosa allegati, & alij relati à Prato ad Palchalem *dist. vers. tempe-*

rando tamen. Probatur, quia cum hoc ea u cessaret illa specialis ratio indignitatis homicidæ succedendi, quæ consideratur respectu hereditatis filij ipsius occisi, & hæreditas defuncti adita ab eo, qui eidem defuncto occiso succedit, non consideretur amplius, ut defuncti occisi patrimonium, sed ut proprium ipsius hæredis patrimonium, ut sentiunt lafon, & Gomez, locis numero 282. citatis, alij à Menochio *dist. conf. 17. numero 16.* relatis Caldas Pereira loco numero *precedenti* allegato & Palchalis *dist. numero 6. vers. secundo* vero, ac etiam P. Barbosa *licet non expresse dist. numero 29.* non prohibetur eidem defuncti hæredi succedere, cum inde non sequatur, ut ipsi occiso succedat. Et confirmat P. Barbosa per textum, seu regulam in l. qui Titij ff. de iis, quæ ut indignis auferuntur, ubi Modestinus ait, quod quamvis qui dicit, testamentum falsum, & succumbit, non possit esse testator ipsi hæres, ut habetur l. post legatum §. qui principale *Cod. eodem*, non tamen prohibetur esse hæres hæredis illius, qui fecit testamentum, addens rationem, scilicet quia non principaliter in ipsius, qui fecit testamentum, hereditatem succedit. Regulam autem l. fin. *Cod. de hered. institut.* supra numero 281. adductam quod hæres hæredis censetur testatoris hæres P. Barbosa *dist. numero 29.* ait prædictis non obstat, eo quod non habeat locum, (ut ibidem tradit Baldus numero 41.) in odiosis, & pœnalis l. multa in princip. ff. de condit. & demonstrat. ac proinde cum h. c. agatur de materia odiosa, & pœnali, nempe de auferenda hereditate per filium, non potest, præfata regula induci, ut videtur satis colligi ex d. l. qui Titij.

Ceterum est sententia plurimorum Iurisperitorum absolutè, & indistinctè asserentium, occiforem posse cum effectu (ut scilicet non possit postea filius nil ab eo auferre,) succedere hæredi defuncti, absque eiusdem culpa occisi, siue illi filius, siue cognatus, vel extraneus successerit, & tam quoad bona, quæ à defuncto occiso ad eundem hæredem perueniunt, quam quoad bona ipsius hæredis propria aliunde sibi acquisita, ita Palacios Rubens in Rubr. de donat. inter virum, & uxorem §. 67. numero 18. Phannicus de lucro datus gloss. 14. ante numerum 4. & Ioannes de Amicis *conf. 9. per totam & conf. sequenti*, & probabilius putant Farinacius Maria Pratus in *annot. ad Palchalem de viribus Patrie Potestatis parte quarta*, cap. octavo, *vers. ad hac*, & Fragolus de regim. Christian. Reipublic. parte prima, lib. tertio, *disputatione quinta*, numero *vigesimo quinto*, *vers. probabilis tamen.* Probatur per textum in *dist. leg. qui Titij*, ubi exclusus ab hereditate testatoris non prohibetur esse hæres hæredis testatoris, ut dictum est. Præterea probatur ratione in *precedentibus*, tacta, scilicet quia post aditam hereditatem, bona non considerantur amplius tamquam patrimonium defuncti, sed potius tamquam hæredis aduentis, §. *necessarius hæres institutio de heredum qualitate*, & *differentia & leg. prima*, §. *veteres*, ff. de acquir. rer. possess. & Doctores supra numero 282. & 284. allegati: Confirmatur, quia filius spurius, ut incapax non potest succedere patri auctenti, licet, *Cod. de natural. liber.* & tamen eiusdem patris defuncti hæredi, fratri, vel extraneo potest succedere, etiam in bonis, quæ ex persona defuncti patris ad eum hæredem perueniunt (ut tradunt Gomez. in *leg. 9. Tauri* numero 18. & in *leg. 22. numero 13. vers. quia bene poterit*, Peralta in *leg. vnus ex familia in princip. numero 28. ff. de legat. 1.*

gat. 2. P. Barbosa in *dist. leg. sed si ab hostibus numero 27. Paschalis dist. cap. 8. numero 5. ibidem* Pratus in *annot. vers. ad huc*, & Fragofus *loco citato*) atque adeo indignitas, aut incapacitas respectu defuncti non debet extendi ad casum, quo succeditur eius heredi; & si hanc confirmationem recipit Menochius *dist. consil. § 7. numero 28. ex Bartolo*, & ratione in *leg. qui, ff. de vulgari*, Baldo, & aliis ab eo *numero 16. relatis*, asserens quod licet spiritus possit succedere fratri suo legitimo impuberi, cui pater ipsum substituerat, non tamen potest idem spiritus consequi aliquid ex bonis, quæ à patre petuerunt ad ipsum impuberem, quia aliqui spiritus ipse diceretur succedere patri mediante ipso impubere. Hæc tamen sequela tollitur ex supra traditis, scilicet, quod bona à defuncto patre decenta ad fratrem impuberem, & ab eo possessa non censentur amplius bona patris defuncti, sed ipsius filij impuberis. Addit Fragofus alteram confirmationem ex *leg. finali in princip. ff. de legat. 3. ubi filius à patre ex causa iusta exheredatus*, est capax succedendi heredi patris, etiam in bonis, quæ proveniunt ab ipso patre, idque ob eamdem rationem, scilicet quia ea bona, postquam possidentur à fratre, cui exheredatus succedit, non censentur bona patris defuncti, sed bona filiorum, quibus succedit ex testamento vel ab intestato, iuxta *in initio huius allegatis*; quibus accedit etiam *l. p. multa, §. si hæres ff. de inofficiorum testam.* Et horum Doctorum sententia, non leniter probabili, retenta, ad textum in *leg. Lucius, ff. de iure fisci*, in quo Doctores *supra numero 282. in initio*, relati, fundant suam oppositam sententiam; respondent *locis allegatis*, Ioannes de Amicis, & Phanutus, & is præcipue dicit quod in eo textu tantum fuit dubitatio, utrum si mulier sit accusata de occisione mariti per venenum, & pendente iudicio moriatur, an propter mortem accusatio illa extincta videatur, & respondet iurifconsultus (inquit idem Phanutus) adhuc durare quoad eum saltem effectum, ut cognita veritate, turpe lucrum ab eius hereditibus auferatur, iuxta regulam *leg. in heredem de calumn.* non tamen explicat idem iurifconsultus, quod hereditas per personam filij, matri proveniens, sit auferenda ab eius herede.

Filius eius, qui occidit testatorem, à quo idem filius erat institutus suus hæres, an, & qua ratione possit eidem testatori occiso succedere, & quid præsertim in foro conscientie.

286 Ex traditis precedenti numero, Fragofus ubi *supra vers. confirmatur pagina 270. col. 2.* & post eum Franciscus Maria Pratus in *annot. ad dist. cap. 8. part. 4. Paschalis de Patria Potestate contra notata supra numero 281.* inferunt tamquam probabile, filium eius, qui absque eiusdem filij culpa occidit testatorem, qui eundem filium heredem suum instituerat, posse eidem testatori occiso succedere cum effectu, ut filius ab eo nequeat hereditatis bona auferre, idque notat etiam Boërius *decisione 25. numero 12.* Quod tamen temperant, ut vivente eodem filio occisoris, hærede instituto, & sub Patria Potestate existente, pater occisor non possit succedere in usufructu bonorum aduentitiorum filij inculpati, sed ea aduentitia filio acquirantur, quoad proprietatem, & quoad usufructum, quod aiunt colligi ex *leg. post legatum, §. si pater, ff. de his quæ in indignis*, & multo magis succedere secundum, hanc partem filios occisoris asserunt, si pater tenuerit

ciet iuri fruendi usufructu, quo l. potest facere per textum in *leg. oportet, §. si ante res, Cod. de bonis quæ liberis*, quod & post Angelum in *leg. adoptivum §. paternum, ff. de in ius vocan.* & Capollam in *caus. 80. incipiente propter delictum patris*, tradit Boërius *decis. 7. numero 17.* & *decisione 25. numero 7.* idem aiunt idem Fragofus, & Pratus, si pater occisor sit mortuus, vel filius emancipatus, aut coniugatus (ubi per Matrimonium soluitur Patria Potestas.) His enim casibus filium posse succedere in bonis occisi à patre absque culpa propria, dixerunt prius Angelus in *leg. adoptivum, §. patrum, ff. de in ius vocando numero 5.* & Gomez. *var. tom. 3. cap. 3. numero 52. ad finem.* Et licet alias hæres teneatur vindicare necem testatoris, aliqui prius tunc hereditate habita: Nihilominus filium non tenei vindicare necem defuncti, à quo fuit hæres institutus, contra patrem eiusdem defuncti interfecitorem cum accusando &c. tradunt post plures alios Boërius *dist. decisione 25. numero 13.* P. Barbosa in *dist. leg. si ab hostibus, §. fin. numero 24. vers. item si testator, ff. solut. matrim.* Farinacius *tit. de accusatione questione 13. numero 10.* Paschalis *dist. cap. 8. numero 21.* Pratus *ibidem in annot. vers. an autem filius occisoris*, & Fragofus *loco citato*, pro quo facit textus in *leg. si adulterium, §. libero, ff. ad leg. Iuliam de adulteriis*, & idem è conuerso, patremque non tenei defuncti necem, cuius est hæres, vindicare contra filium interfecitorem *locis allegatis*, notant Boërius, & Paschalis, & in utroque casu militat eadem ratio, scilicet quia pater, & filius habentur pro vna eadem persona. Præterea, si pater interfecerit filium habentem bona materna, eiusdem filij hereditatem deserti fratribus, dummodo pater occisor, illos habens in sua potestate, renunciet usufructui, quem ex eorumdem filiorum persona habere posset, dixit Angelus in *dist. §. patrum numero quinto*, propterea referunt Capolla *causela 50.* Alexander de Neno *consil. 91. numero quarto*, & Paschalis *dist. cap. octavo, numero decimo nono.* Qui duo posteriores Angeli dictum reproban, asserentes illud nullo modo procedere posse, eo quod portio, quæ acquireretur patri interfecitori, foret applicanda fisco, & in aliis portionibus, in quibus alij fratres defuncti fratris succederent, iuxta textum in *auth. defuncto, Cod. ad S. C. Tertullianum*, nullis eidem patri acquiratur usufructus, propterea in aliis bonis aduentitiis filiorum, ut specialiter, & expressè in portionibus hereditatis vnus fratris defuncti alij fratres simul cum ipso patre, sub cuius sunt potestate, succedunt, tantum est in *auth. de heredib. ab intestat. venientib. §. si igitur defunctus descendens, vers. si vero, & in auth. item hereditas Cod. de bonis quæ liberis*, & consequenter in illis portionibus non sit opus, quod ipse pater renunciet usufructui.

Cæterum quatenus spectat ad forum conscientie 287 filius hæres institutus à testatore, quem postea eius pater, eodem filio inculcato, & inficio, occidit, tunc potest adire, & retinere bona sibi à testatore relicta, donec sibi per sententiam à fisco auferantur, non obstant *leg. cum ratio, §. fin. ff. de bonis damnatorum supra numero 281.* adducta, ubi sicut homicida, ita & eius filij prohibentur succedere in bonis interfeciti. Nam *dist. lex*, & aliz similes sunt penales, pena autem legalis, & temporalis, & si delicto à lege ipso iure, & facto imposita, in foro conscientie à delinquente non debetur, nec debet de facto effectum, nisi post sequam sententiam declaratoriam criminis, & condemnato-

riam, vt probatur *tom. 2. mor. var. tit. 12. numero 163. 166. & 171. tom. 3. eorundem mor. var. tit. 6. numero 164. & tit. 11. numero 31. & latissimè parte prima de effectibus contractus Matrimonij c. p. 5. numero 32. 40. 47. 51. & 53. & est sententia communis, ac recepta Doctorum præsertim Summilianorum, & Theologorum, quos copiosè locis allegatis, recensito, & latè etiam referunt, Farinacius in praxi criminali, questione 116. numero 20. & Sanchez in summa lib. 2. cap. 12. numero 7. & de Matrimonio lib. 9. d. 30. n. 1. & Fragofus d. pagina 270. vers. que doctrina.*

188 Quoniam etiam ipse homicida non priuatur ipso iure hereditate occisi, tametsi sit parricida, sed potest esse hereditatem adire, & donec ei per flicum auferatur tamquam ab indigno, non prohibetur hereditarias actiones exercere, bonaque hereditaria retinere, vt per textum in leg. his consequenter, §. 1. ff. familia. Erisenda, tradunt Gloti. in dist. leg. his consequenter verbo non pertinere, Baldus, & Salicetus in leg. hereditas, Cod. de his quibus ut indignis, Rolandus à Valle consil. 56. numero 1. & duobus sequentibus, Peregrinus de iure fisci lib. 2. allegat. tit. 3. numero 1. vers. & notandum est, & alios allegans Paschalis de virib. Patrie Potestatis parte quarta, dist. cap. 8. numero 8. inde rectè inferens, ad hoc vt interfectori priuatur hereditate illius, quem occidit, requirit sententiam declaratoriam criminis, per quam pronuncietur indignus; lata autem sententia criminis declaratoria non solum filius eidem interfectori hereditatem aufert, sed & idem interfectori tenetur restituere etiam fructus à die hereditatis aditæ perceptos, vt post Bossium in praxi. crim. tit. de his, quibus ut indigni. numero 28. & Farinacius d. tom. 3. prax. crim. tit. de homicidio sect. 2. numero 36. alios allegantem, tradit Paschalis dist. cap. 8. numero 9. ubi enim poena priuationis bonorum, vel beneficiorum delicto est ipso iure imposita, ita quod delinquens est à lege ipso iure priuatus, & non priuandus per Iudicis sententiam, lata per Iudicem sententia Iudicis declaratoria criminis non solum amittit, & dimittere debet bona, & beneficia, quorum priuatio ipso iure delicto est annexa, sed remanet priuatus etiam fructibus à die commissi criminis perceptis, quos propterea Iudice exequente, vel præcipiente tenetur restituere, vt est communis, & indubitata sententia Iurisperitorum, & Theologorum, quam late probant dist. tom. 2. mor. var. tit. 12. numero 176. & dist. parte prima, de effectibus contractus Matrimonij allegato c. 5. n. 69. & 79. ac sequenti.

189 Alia de exclusione homicidæ, & filiorum eius à successione in bonis interfecti, & quando filius capiat bona interfecti, quæ ex testamento, vel ab intestato aliqui homicidæ debentur, & præsertim, si ipse homicida ante sententiam criminis declaratoriam hereditatem repudiauerit, vel fuerit negligens in adundo hereditatem interfecti à se, & quid, si adsint alij testatores defuncti occisi successores ab intestato in pari gradu cum ipso homicida, an tunc eis, & non filio applicetur tota hereditas occisi, vel saltem portio ipsius homicidæ sit fisco applicanda, & quod quando filij homicidæ veniant ad hereditatem occisi ex persona propria, non ex persona patris, eis non noceat patris delictum, & sic si primogenitus occidit vltimum maioris possessorum, de voluitur maiora alij successoribus in sequenti gradu, vt etiam viuentem occisor, illum fiscus non occupet, & nec filius parricidæ excluditur à successione sui inter-

fecti à bonis feudilibus propter delictum patris, & nonnulla alia videantur apud Paschalem de viribus Patrie Potestatis parte quarta, allegato cap. 8. ex numero 10. Peregrinum de iure fisci lib. 2. dist. 2. numero 16. & tit. 3. numero 2. & lib. 3. tit. 1. numero 191. Bossium dist. tit. de his, quibus ut indignis, Clarum §. homicidium, P. Caballum in resol. crimin. cent. 1. casu 10. P. Barbofam in leg. si ab hostibus, & fin. numero 21. 22. & 23. ff. solut. matrim. Menochius consil. 91. consil. 502. & in additionibus, ad tract. de arbit. cas. 156. numero 130. & 133. Rolandum à Valle consil. 56. vol. 1. Molinam de primogen. lib. 3. c. 1. & alios ab eisdem allegatos.

Pax, & promissio, ac cautio de non offendendo, ad, & quando censetur violata per offensum, nem factam filio eius, cum quo fuit facta pax.

Insuper ex regula, quod pater, & filius censentur vna persona, vnum corpus, & vna caro, concludunt Doctores, pacem, seu pacis contumtionem, & cautionem de non offendendo, censeri violatam, & ruptam per offensionem factam filio eius, cum quo pax facta fuit, cuique præstita cautio de non offendendo, ita Bartolus, Fulgosius, Galtrensis, Imola, & alij scribentes in leg. ita stipulatus, §. Chrisogenus, ff. de verbis obligat. quos referunt Vulpellus in tractat. de pace questione 38. numero 3. & Farinacius in prax. crim. tom. 4. questione 107. numero 347. idem Vulpellus ibidem, Lucas de Peña in leg. unica numero 50. in 20. questione Cod. publica latitia lib. 12. Clarus in praxi §. fin. questione 47. in fine vers. quæ etiam, Menochius de arbit. cas. 335. numero 4. Paschalis de viribus Patrie Potestatis parte quarta, cap. sexto, numero 1. ibidem Pratus in annot. vers. Nos vero, & alij relati à Farinacio dist. numero 337. & esse communem opinionem testatur loco allegato, Vulpellus & post eum dist. numero 1. Paschalis, qui & rationem assignat, illam vitæ carnalis, & persone inter patrem, & filium, quam & approbat loco citato, Pratus. Præterea probatur, quia tunc dicitur pax rupta, & poena factæ cautionis de non offendendo exigi potest, quando offensio est talis, vt pro ea competat principaliter actio iniuriarum nomine proprio, vt tradunt Clarus dist. vers. quæ etiam, Farinacius dist. questione 107. numero 143. Paschalis dist. c. 7. numero 6. & communiter Doctores, quos dist. numero 143. Farinacius refert. Pro offensione autem facta filio potest pater nomine proprio iniuriarum agere, vt constat ex traditis supra hoc cap. 3. numero 186.

Et si autem Herculanus in tractat. de cautione de non offendendo cap. 19. numero 9. & cap. 20. num. 41. Malchardus de probat. censul. 1136. numero 42. & nonnulli à Farinacio dist. questione 107. numero 349. relati, contrarium sentire videantur, dum dicunt per offensionem factam filio paciscentis non censeri contrarium paci, seu promissioni de non offendendo. Pro concordia tamen hominum, & aliorum doctorum numero precedenti, allegatorum, cum aliis distinguendum refert. Potest enim promissio de non offendendo duobus modis fieri, seu concipi. Vno modo si facta sit specifica promissio de non offendendo aliquem in personam, seu personaliter, & tunc non videtur promissioni contrarium ex offensione filij, cum promissio expressè hanc casum excludat, seu non continet, vt tradunt Aretinus in dist. leg. si ita stipulatus, §. Chrisogenus, Vulpellus

Vulpellus *dist. questione 38. numero 5.* Farinacius *dist. questione 107. numero 143.* Palchalis *dist. c. 7. numero 5.* & alij a Farinacio *dist. numero 143. allegati.* Et in hoc casu recte procedit assertio Herculanus, & aliorum Doctorum, qui initio huius numeri, sunt allegati. Altero modo potest contingere, esse factam promissionem de non offendendo, puta si fuit promissum non offendere simpliciter. Et hoc casu, si offensio facta filio procedit ex causa precedentis, seu antiquae inimicitiae, propter quam fuit inita pax, & facta promissio de non offendendo, tunc per talem offensam censetur rupta pax, & promissio de non offendendo, vt habet praefata communis sententia numero praecedenti tradita, & in terminis. ac expressè tradunt post alios Farinacius *dist. questione 107. numero 344.* & Palchalis *dist. numero 5.* si vero offensio filij proveniat non ex veteri causa, sed ex noua causa, tunc per eam offensio non censetur violatam pacem, & promissionem de non offendendo, tradunt iidem Farinacius, & Palchalis, & copiosius Nicolaus Moron. in *trattat. de fid. treg. & pace parte secunda, questione 21.* & Sebastianus Gualsius in *trattat. de treg. & pace parte 4. q. 63. n. 5.*

291 Vtrum vero, si filius offendat eum, cum quo pater pacem, & promissionem de non offendendo, actum fecerat, censetur in pax, & pax, & promissio de non offendendo, & consequenter debeatur à patre poena fractae pacis. Negant, nisi in offensioe pater fuisset participes, & culpabilis saltem sciens, & non prohibens Nicolaus Moronius *dist. trattat. questione 24. & questione 138.* Vulpellus *allegato trattat. questione 39.* relati à Farinacio *dist. questione 107. numero 345.* & Palchali *dist. cap. 7. numero 10.* qui idem asserunt. Idem autem Palchalis numero 21, ex Hieronymo de Monte in *trattat. variat. questione in quest. 25. numero 19.* & questione 27. numero 11. notat, quod si pater promississet etiam pacem pro filio, cum potest ad poenam obligare, tamen non sequatur eius ratificatio. Quin etiam ibidem ex Petro Bellag. in *speculo princip. rubr. 27. §. miles numero 45.* addit reculante filio pacem facere, posse patrem pati, & carcerari, rationemque esse subdit, quia pater habet quamdam civilem iurisdictionem in filium, ideoque tenetur cum facere vivere secundum leges naturae, alioqui plecti potest. Atque adeo, si aliquis officialis haberet filium rixosum, & eum non corrigeret, cum expelli posse ab officio, iuxta Iosonem §. *su minus numero 21. insinuat. de action.* Alia, & plurima de materia pacis inueniuntur, promissionis, faciendae, & cautionis de non offendendo praestandae, & à quibus, & pro quibus, & quando nam pax, aut promissio de non offendendo censetur rupta, & poena committitur, tradunt & latè explicant Clarus in *dist. questione 48.* Vulpellus, Herculanus, & Sebastianus Gualsius in *praallegatis tractatibus*, Farinacius *dist. questione 107.* Palchalis *dist. cap. 7.* & Franciscus Maria Pratus *ibid. in annot.*

Sicut locator Domus, pro usu proprio Domus locata, ob superuenientem necessitatem, potest domo expellere conductorem inuitum, locationis tempore durante: ita etiam potest ob necessitatem superuenientem filij, qui ea pro usu suo indiget.

292 Denique sicut locator domus potest durante tempore locationis expellere conductorem quan-

tum cumque inuitum, & tenentem pro usu proprio, quando sibi superuenit necessitas habitandi domum ipsam, illaque vendi iuxta textum in *leg. de Cod. de locato, & conducto, & in cap. propter sterilitatem eod. tit. & Doctores*, ibi; & alios communiter Iurisperitos, & Theologos de materia, seu contractu locationis scribentes, quos latè refert Augustinus Barbosa *Collect. ad d. leg. de num. 13.* ita etiam potest expellere propter superuenientem necessitatem filij, vel filiae, ob quam domus habitatio fit eidem filio, aut filiae necessaria, cum ob unionem inter patrem, & filium, ratione cuius requirantur vna persona & vna caro, necessitas filij reputetur necessitas patris, cuius pars censetur, quem tenetur alere, & alimentorum nomine veniat etiam habitatio, vt in *leg. verbo vultus, ff. verbor. significat.* & latè explicauit in *trattat. de alimentis cap. 1.* ita eandem adducentes rationem Palchalis de viribus *Patria Potestate parte quarta, cap. septimo numero primo*, ibidem Pratus, & Barbosa ad *dist. collect. numero 16.* Idem quod locator conductorem expellere possit superueniente necessitate, ob quam domo indigeat pro usu, & habitatione filiorum tradunt Baldus in *d. leg. de numero 12.* Didacus à Brito ad *d. cap. propter sterilitatem, §. verum num. 6.* Molina Theologus de *insinuat. & iure tem. 2. disp. 499. numero 6. vers. idem dicunt esse, & vers. nescio tamen*, Azorius 3. parte lib. 8. de locato, & conducto cap. 8. *quest. 1. vers. sed quid egerit locator, & Rebellus de obligat. iustitia parte 2. lib. 1. q. quest. 10. numero 14.*

Vtrum autem id procedat solum ob necessitatem filij existentis in patris locatois potestate, an vero etiam ob superuenientem necessitatem filij sui iuris, & etiam fratris, aut sororis Ordinarii Reg. Lusitaniz lib. 4. tit. 24. & *leg. Hispan. 6. tit. 8. parte quinta*, concedunt, seu permittunt locatori ex causa noua superueniente, posse expellere domo conductorem, si sit pro habitatione necessaria sibi, vel filio, aut filiae, vel fratri, aut sorori, & ita permittunt locatori expulsionem conductorem etiam ob superuenientem necessitatem filiorum sui iuris, & coniunctorum, qui eius potestate non subsunt, quales sunt fratres, & sorores. Et iuxta *dist. legem Lusitanam*, licere locatori expellere conductorem à domo, si ob causam nouam superuenientem, eiusdem domus usus sit necessarius cuiuscumque filio, vel filiae fratri, vel sorori, tradunt locis allegatis Molina, & Rebellus. At vero stando in iure communi, & iuxta dispositionem *dist. leg. de Codic. de locato, & conducto*, necessitatem inperuenientem, ob quam locator possit conductorem inuitum, locationis tempore durante, domo expellere, dici illam solum, qua filius in potestate existens vrgetur, non quae filium sui iuris vel fratres, aut sorores vexat, tradunt Didacus à Brito in *dist. §. verum numero 6.* post medium, Augustinus Barbosa *allegato numero 6. vers. nescio tamen*, & ratio iuxta eundem Molinam ibi, & alios allegatos, est, quia ius commune in *dist. leg. de*, solum concedit hoc privilegium locatori, vt possit conductorem domus inuitum, durante tempore locationis, expellere ob necessitatem ipsiusmet locatoris superuenientem, ibi, nisi proprius usus Dominus. Necessitas vero personarum locatori coniunctorum, quando illi iam effecti erant sui iuris ad ipsosque spectabat sibi provide-re, non ad locatorem, non est necessitas eiusdem locatoris ad habitationem, de qua in *d. l. ade*, cuius dispositio non est extendenda, plusquam in ea exprimi-

tur, & conceditur; cum sit lex odiosa respectu conductoris, qui vi contractus conductionis ius habet ad habitandum in ea domo, vt scilicet illa dispositio iuris humani, in *diff. leg. ade* expelli non potuisset. Neque etiam, (inquit idem Molina, & prius notat Cancerius loco qui infra citatur,) ob necessitatem ipsius locatoris, & si posita ea dispositione, quia contractus iniuri censetur in iuris dispositiones, & consuetudines loci, nulla sit conductori iniuria, si in casibus à iure expressis à domo expellatur: sicut etiam ex eo quod *diff. leg. ade* dispositio loquens de facultate expellendi domo conductorem ob superuenientem locatori necessitatem habitationis, quia est odiosa, habet locum tantum in praeiudiciis, seu domibus canonicis habitandi necessitatis, non autem in praeiudiciis rusticis, seu agris conductis, vt tradunt Iacobus Cancerius *var. resolut. part. prima, cap. 14. de locato numero 9. Gomez. diff. cap. 3. numero 6. fine. Paschalis diff. cap. 7. numero 3. Augustinus Barbosa diff. collect. ad diff. leg. ade numero 14. & numero 20. Molina diff. disput. 499. numero 10. vers. notat vero, & Lessius de iustit. & iure lib. 2. cap. 24. numero 14. & probat Cancerius praefata ratione, nempe quia illud privilegium expellendi domo conductorem causa necessitatis habitationis ipsius locatoris, scilicet ea iuris dispositione, vim non haberet, ac proinde vt odiosum non plus est extendendum, quam iure compertit concessum; atque cum solum reperiatur concessum in domibus, non debet extendi ad alia praedia. Confirmantur praedicta, quia ratio numero praecedens, sumpta ex vnione patris, & filij, & quod necessitas filij reputetur necessitas patris, maxime procedit respectu filij existentis in potestate locatoris, qui filiofamilias tenetur providere de alimentis, & habitatione. Neque praedictis obstat *diff. leg. Lusitanum*, statuentem idem procedere in necessitate fratris, & sororis, quod in necessitate filij, notat Didacus à Britto loco citato, dicens, quod intelligitur eo tantum casu, quod frater tenetur alere fratrem inopem, atque etiam sororem dotare. Exemplum autem superuenientis necessitatis, seu causae nouae respectu filij, ob quam pater locator domus possit expellere domo conductorem, censetur sequens filiorum Matrimonium insperatum, quod tempore locationis verisimilis credebatur non esse futurum, vt notat Paschalis *diff. cap. 7. numero 2.* ibidem Pratus in *annotat. vers. de locato*, Rebellen *diff. questione 10. numero 16* & post eum Angellinus Barbosa *allegato collectan. numero 15. vers. & idem Rebellen*; secus vero si tempore locationis verisimile erat futurum Matrimonium, vt iidem Barbosa, ac Rebellen, & prius Valascus *de iure emptit. questio 22. numero 3.* Alia exempla ponunt Molina, & Rebellen praefertim iuxta *diff. leg. Lusitanum*.*

- 294 Quemadmodum autem necessitas filij locatoris superueniens, censetur necessitas patris locatoris propria, vt ob eam possit domo expellere conductorem; ita etiam propter mutuum amorem censeri propriam locatoris necessitatem, quando superuenit parentibus, patri, auo, matri locatoris, qui ex causa noua honesta, indigent domus locata habitatione, tradunt Baldus in *diff. leg. ade numero 11. Gomez. diff. cap. 3. numero 6. fine*, Augustinus Barbosa *diff. collectan. numero 16. vers. discitur etiam*, Molina, & Azorinus, & Rebellen *locis supra allegatis*, & Paschalis *d. c. 7. n. 2.*

Cetera de hac materia, an, & quando, quibusue in casibus, & in quibus circumstantiis possit con-

ductor domo conductu iniuncto expelli, durante locazione, late explicant praerogati Doctores praefertim Paschalis *diff. cap. 7. per totum*, (ubi etiam Pratus in *annotationibus*.) Augustinus Barbosa *diff. collect. ad diff. leg. ade*, Codic. de locato, & conductor, Molina *diff. disputatione 499. & Rebellen diff. quest. 10.*

S. VIII.

An pater, ratione Patrie Potestatis, possit, absque matris consensu, filium impuberem offerre religioni. Vbi plura de oblatione puerorum religioni.

SVMMARIVM.

Impubes etiam infans potest à parentibus religioni offerri. n. 295. & 296.

An pater contradicente matre possit filium impuberem religioni offerre, & contra. n. 297.

An sola mater non contradicente patre. n. 298. & an mater, quae ad secundas nuptias transiit. numero 300.

An possint parentes offerre religioni, & renouare filios illegitimos, & spurios. n. 299.

An possit filium impuberem religioni offerre pater, cum ipse, & filius sint sub aui potestate, & an ipse aui, nepotem absque consensu filij. n. 301.

Possunt parentes iniuri tutoribus offerre filium impuberem religioni. n. 302.

Tutores impuberes possunt illum offerre religioni parentibus non contradicentibus. n. 303. Qui si sint plures, & unus contradicatur, si preferatur. ibid.

Impubes à parentibus religioni oblatum non potest ante pubertatem completam rescire si oblationi consenserit. n. 303.

Infans non potest à parentibus offerri, & quid si sit infans, vel non contradixerit parentibus offerentibus. n. 304.

Parentes, qui voverunt filium religioni, non tenentur illum offerre iniunctum, neque statim, si sit infans. ibid.

Parentibus cum religioni causa solius educationis offerentibus filius, an teneatur obedire. n. 304.

Impubes ingressus religionem absque parentum, vel tutorum licentia, an possit & propria auctoritate potestatem renouari, & intra quantum tempus, & qualiter id nouerandum, an idem impubes possit rescire, & quid si impuberis ingressum possint parentes, vel tuores expressè, vel tacite ratificauerint. n. 305, 306. & 308.

Si praefatus impubes fecerit votum religioni à parentibus renouatum à religione, an, & quando maneant liber à voto. n. 307.

Impubes à parentibus religioni oblatum an possit de consensu offerentium, vel Monasterij ante pubertatem completam rescire, vel à Monasterio expelli. num. 309.

Admissus ad habitum religiosum ante pubertatem completam non incipit esse propriè nouitius, nisi à die completae pubertatis, gaudet tamen privilegio canonico concessio nouitii. n. 310.

Etiam legitima ad nominatum, & probationem est completa

plata pubertatis, & qua ratione complendus annus natiuitatis. ibid.

Concilium Tridentinum sess. 25. de reg. cap. 15. non inderdicis natiuitatum incipiunt, aut compleri ante 16. annum sed solam professionem ante decimum sextum annum irritam reddit. n. 311.

Ius antiquum circa oblationem, & admissionem impuberem ad habitum religiosum non fuit correctum per motum Sixti V. ibid.

Concilium Tridentinum sess. 25. de reg. cap. 17. an prohibeat puellas minores 12. annis recipi, & admitti ad habitum religiosum. **Affirmativa** sententia. n. 312. **Negativa**. n. 313. ubi quod non prescripsit certam aetatem ingressus in religionem.

Quid statuerit Concilium circa puellas volentes ingredi religionem, antequam admittantur ad susceptionem habitus religiosi, & antequam admittantur post susceptionem habitum ad professionem, ubi de examine ab Episcopo faciendo ad illarum voluntatem explorandam. n. 213.

Motu Pij V. & Gregorij XIII. prohibetur puellis impuberibus ingressus claustrum causa solius educationis, non causa habitus Monachalis suscipiendi. n. 314.

Sylus S. Congregationis de septennio completo puellarum admittendarum ad educationem intra Monasterium Monialium non procedit in puellis ingredientibus causa suscipiendi habitum religiosum. ibidem.

Puella impubes absque S. Congregationis licentia potest ingredi Monasterium causa habitus religiosi suscipiendi. ibid.

Per licentiam hodiernam recipiendi in religionem masculum cum limitatione anni 15. atatis completi, si est quis recipiendus ut Clericus, & anni 20. completi, si recipiendus ut conuersus, an prohibeatur receptio impuberum iuxta ius anticum permissa, & si recipiantur quando incipiat illorum natiuitas seu annus probantius. n. 315.

An expediat admitti impuberes ad habitum religionis. n. 316.

295 **D**E hac materia oblationis filij impuberis, (scilicet qui nondum compleuit annum quartum atatis, si est masculus, vel duodecimum, si est femina) Monasterio, seu religioni per parentes, vel etiam tutores, aut per ipsammet impuberem, agitur cap. 2. & cap. significatum de regularibus can. addidisti, & can. quicumque 20. questione 1. & can. 1. & can. puella 20. questione 2. & scribunt Canonistae in dist. cap. 2. Rendina in promptuario receptorum sententiarum tit. 85. de patribus & eorum iuribus. n. 1. D. Antonius in 2. part. tit. 11. & 2. §. 6. & 3. parte tit. 16. cap. 2. Syluester verbo Religio, secundo, Rosella, & Tabiena verbo Natiuitas, Rodriguez 99. reg. tom. 3. quest. 12. & latissime Sanchez in summa lib. 4. cap. 18. Qui textus, & Doctores loquuntur de oblatione impuberis Monasterio, seu religioni, non causa solius educationis, sed ut religiosus fiat, vitamve regularem transigat, ibique proficiatur, si factus pubes, & constitutus in aetate ad professionem, requisita velit.

296 **Igitur certum est**, quod attempto iure communi sacrorum canonum, possunt parentes filium impuberem Monasterio, seu religioni offerre, vt in ea sub regulari disciplina viuatur, & fiat religiosus: Constat ex praescriptis textibus, & tradunt communiter Doctores praesentem Canonistae in dist. capit. 2. quos late referunt Rendina, & Sanchez dist. cap. 18. numero 8, & sequentibus. Quod procedit etiam quoad

impuberem infantem, seu etiam tempore infantiae, vt clare habetur dist. can. addidisti, & colligitur ex dist. can. 120. quest. 2. & etiam ex omnibus de hac oblatione impuberum scribentibus generaliter, & indistincte asserentibus, posse puerum ante pubertatem religioni offerri, & expresse notat Sanchez dist. cap. 18. numero 8. & de addens, hoc intelligi, nisi peculiari religionis constitutione caueatur, ne infans aut impubes admittatur.

Difficultas ergo est primo, an pater possit filium impuberem, inuita, & contradicente matre, religioni offerre. Et affirmant Glossa in dist. cap. 1. verbo mater 20. questione 1. ibidem Archidiaconus, & Henricus in dist. cap. 1. numero 4. de regularibus. Quia solus pater habet filium in potestate, & nequaquam mater vt supra cap. 1. probatum est, & ita etiam, si filius sit ablastratus, sentiunt Paludanus, D. Antonius, Syluester & Sanchez dist. cap. 18. numero 15. relati: secus si nondum sit ablastratus, eo quod hoc casu puer sit sub matris cura. Verum Doctores magis communiter sentiunt, quod nec solus pater, matre contradicente, nec sola mater, patre contradicente, potest irrevocabiliter filium impuberem religioni offerre, ita quod, si vnus ex parentibus consentiat, alter contradicat, voluntas eius, qui contradicit, attenditur quia in re communi melior est conditio prohibentis leg. Sabini, ff. communi diuidendo. & regula in re communi de regulis iuris in 6. unde prauebit contradicentis voluntas. Neque obstat illud, quod solus pater habet filium in potestate. Nam in istis spiritualibus magis attenditur ius naturale quam positum; patriam autem potestatem inducit ius Civile, (vt supra cap. 1. probatum est) sed iure naturali inspecto, pater, & mater sunt naturaliter respectu filiorum aequales, qui tenentur ita patri, sicut matri obtemperare. Quapropter Diuinum praeceptum in Decalogo nullum inter patrem, & matrem discrimen inducit, sed utroque praecepti aequaliter honorati, & sic natura potius, quam ius positum attendi debet, & ita sentiunt Innocentius in d. c. 2. in princip. verbo in consensu numero 1. de regular. & ibidem alij Canonistae, Io. Andreas, Petrus de Ancharano, Butrius, Panormitanus, quos, & alios refert loco citato Rendina, idem tenens, ita etiam & alios allegans Sanchez dist. cap. 18. numero 16. & hanc eandem sententiam videtur probasse Glossa in dist. can. 1. verbo aut vnus 20. questione 2. Et quod in spiritualibus non attendatur Patria Potestas, notatum est supra cap. 1. numero 13. & tradunt communiter Doctores, qui referuntur infra hoc cap. numero 344. vers. & quod in eiusmodi spiritualibus.

Ex quibus (cum in hac materia oblationis filij impuberis religioni, non attendatur Patria Potestas, sed ius illud naturale in utroque parente aequale) inferitur & solum patrem, matre non contradicente, & solam matrem, patre non repugnante, posse filium impuberem irrevocabiliter offerre religioni, si Innocentius, & alij supra allegati, alique allegati a Rendina, & plurimos alios referens Sanchez dist. cap. 18. numero 16. contra nonnullos, quos numero 18. refert, negantes solam matrem, viuente patre, & si non contradicente, posse irrevocabiliter filium impuberem religioni offerre, secus patre mortuo. Confirmatur hoc corollarium tum ex dist. cap. 2. de regul. & can. puella 20. questione 2. ubi indistincte dicitur parentibus posse offerre, & renouare, tum ex can. 20. questione 1. ubi dicitur dismutare, si pater, vel mater offerat, tum ex d. can. 1. 20. quibus dicitur aut vnus, aut ambo parentes.

Præterea

399 Præterea infertur, posse patrem, & matrem offerre religioni, æque filios illegitimos, & spurcos, ac legitimos, cum non attendatur Patria Potestas aut ius Civile, sed ius naturale, & expressè tradunt Ancharanus in *diff. cap. 3. de regul.* & post Bartolm in *leg. 2. numero 4. ff. de accusat.* Sanchez *diff. cap. 18. numero 20.*

300 Item infertur matrem, ad secundas nuptias transiuntem, posse filium impuberem offerre religioni, & renouare (iuxta inferius tradita) si ea contradicente fuerit oblatum, cum iure naturali, (quod in hac materia attenditur, iuxta notata supra,) filius subdatur matri secundo nubenti. Neque etiam mater secundo nubens, absolute primatur iure educandi filios pupillos, de quo egi in *primaparte de effectibus contractus Matrimonij cap. ultimo*, ita etiam tenet, contra nonnullos ibi à se allegatos, Sanchez *de 18. m. 24.*

301 Difficultas secundo est, an ams, habens filium, & ex eo nepotem in potestate, possit, invito patre, nepotem impuberem religioni offerre, vel illum iam oblatum eodem aucto contradicente, ab ea renouare? Panormitans in *diff. cap. 3. de regularibus* censuit posse, cum & filius pater impuberis, & ipse impubes nepos sint in potestate aui, cui filius non potest præiudicium inferre. Nihilominus communis sententia est, filium patrem nepotis impuberis, posse quidem, invito aucto (licet sub eius potestate & filius & nepos sint) eundem filium suum impuberem religioni offerre, non autem posse aum, eodem patre contradicente, & sic in hac etiam obligatione potius paternus consensus, quam auita contraditio attenditur, idque probat ratio supra numero 297. adducta, scilicet quod in spiritalibus potius natura attenditur, secundum quam filius magis parvis astringitur, quam aucto ratione Patriæ, Potestatis, iure tantum potius induitur, ita scribentes in *diff. cap. 2. de regul.* Innocentius Hostiensis, Ancharanus, & alij, quos refert, & sequitur Rodericus ubi supra numero 2. & alios allegans Sanchez *diff. cap. 18. numero 29.* Quare parentes, etiam innatis tutoribus, etsi sub illorum potestate filius impubes sit, possunt eandem obligationem facere, & sic quoque mater potest filium impuberem religioni offerre, & renouare invita auita tutrice; cum iuxta ius naturale filius potius teneatur obedire patri, & matri, quam tutoribus, & auitæ tutrici, & ita in utroque casu post alios Sanchez *diff. cap. 18. numero 21. & 22.* & post eum Augustinus Barbosa collectam ad *diff. caput. significatum numero 3. de regularibus.*

302 Vtrum vero etiam ipsi tutores possint pupillum impuberem religioni irrenocabiliter offerre, & & etiam viuentibus pupilli parentibus non contradicentibus. Negarunt nonnulli Canonistæ à Sanchez d. cap. 18. numero 25. relati, eo quod d. can. puella 20. questione 2. solum dicatur, posse tutores renouare pupillum, absque ipsorum licentia religionem ingressum, & quia etiam per eandem obligationem offeruntur ex consequenti bona pupilli, quæ tutores nequeunt offerre: Sed contrarium asserendum, tamquam verius, et alios allegans, Sanchez *diff. numero 25.* & indicat textus in *diff. can. puella* dum ibi tutoribus concessis pupilli ingressus, & centibus anno, & vno die, non permittitur illis amplius renouare, quasi ea taciturnitas sit quædam tacita obligatio, obligatio vero bonorum non sequitur ingressum, sed professionem, quæ nequit emitti vique ad pubertatem, & sic finita tutela, si tamen fuerint pueri plures tutores, & vnus obligationi con-

tradixerit, contradicentis pars præferetur, iuxta notata supra numero 297. & post alios notat Sanchez d. c. 18. m. 17.

303 Porro effectus præstatæ obligationis filij impuberis religioni à patre, vel matre simul, vel ab altero eorum, cum consensu, aut sine contraditione alterius, est, vt impubes sic religioni oblatum nequeat resiliere, donec pubertatem completam adipiscatur, scilicet masculis quatuordecim annos completis, puella vero duodecim completis, quæ ætate completa, liberum est eidem puero oblato, perseuerare, vel ad seculum redire, donec professionem tacitam, aut expressam faciat, vt constat ex *diff. cap. significatum*, ibi, (nisi autem à parentibus fuerit oblatum, &c.) de regularibus, & habetur etiam cap. cum finis *cod. tit. tradit latè Gloss. verbo quod intra in summa vers. hoc tamen scias 20. questione 1.* & etiam ex communis Doctorum Sanchez *diff. cap. 18. numero 9.* Quemadmodum etiam si impuberes sponsalia contrahant, ab illis resiliere nequeunt, donec puberes sint cap. de illis 1. de desponsat. impuberum, quod exemplum habet Gloss. ubi supra, & Sanchez *diff. numero 9.* Et idem si obligatio facta fuerit à tutoribus.

304 Illud autem, quod impubes à parentibus religioni oblatum, non possit ante pubertatem resiliere à Monasterio, seu religione, intelligitur, si obligationi, consenserit expressè, vel tacite non contradicens, secus vero si iniurius fuerit à parentibus oblatum. Nam tunc (quidquid aliter aliqui tacitis nominibus relati à Gloss. *diff. verbo quod intra vers. licet quidam*, & alij expressis nominibus à Sanchez d. c. 18. numero 36. allegati dixerint, asserentes solam parentis obligationem sufficere, vt ante completam pubertatem nequeat resiliere, ac recedere à religione) poterit non expectata pubertate, si voluerit, resiliere, ita Gloss. d. verbo quod intra in summa 20. questione 1. & Sanchez d. numero 26. qui alios refert, & constat ex cap. presens 20. questione 3. Quemadmodum & sponsalia impuberis non obligant impuberem, nisi expressè, aut tacite consentientem, vt quia cum præsens est, non contradicit sponsalibus, nomine ipsius per parentes, aut tutores contractis cap. 1. de desponsat. impuberum in 6. Vnde si tempore infantie offeratur puer religioni, poterit postea exire, antequam ingressum illum à parentibus, vel tutoribus factum, iam rationis usus compos, ratum habeat, sicut & de sponsalibus tempore infantie nomine infantis initis, tradunt communiter Doctores. Quare parens, qui filium religioni novit, non tenetur illum offerre inuitum, neque antequam rationis usu gaudeat, vt consensum ingressui præstare possit, (vt contra nonnullos Sanchez *diff. cap. 18. numero 17.*) & si in cæteris non tanti momenti, sicuti est religionis ingressus, teneantur parentes vota pro filiis facta statim implere, non expectata ætate, qua puer possit consentire, quale est votum deferendum puerum ad templum. Ex quibus infertur, puerum non teneri obedire parentibus, votuentibus ipsum religioni offerre. Cum huiusmodi ingressus debeat esse spontaneus, & minimè pertinere ad domesticam gubernationem, ita etiam Sanchez d. cap. 18. numero 28. Vbi quoque addit, quod etiam si pater voueret filium religioni, causa solius educationis tradendum, & non vt religiosus esset, & admitteretur ad hoc eum debita licentia, non tenetur filius obedire parentibus; quia etsi, inquit, teneatur obedire parentibus tradentibus illum instruendum alicui prædicatori, est tamen res gravis, & ardua tradi ad hunc effectum alicui religioni.

Verum

Verum non videtur hæc res tam ardua, ut ob id filius non teneatur obedire, & femine, seu puellæ passim à parentibus collocantur in Monasteriis educationis causa; & pueri etiam olim educabantur in Monasteriis; & sicut hodie pueri à parentibus educationis causa collocantur in Collegiis, ad id erectis, nec possunt filij parentibus contradicere; cum quoad educationem parentibus subiacent; non apparet cur & in alio Monasterio collocari non possint causa eiusdem educationis, ipsique in hoc parentibus non teneantur obedire.

Impubes in religionem ingressus absque parentum, vel tutoris consensu, an possit revocari.

305 Quod si impubes religionem absque parentum, vel tutoris consensu ingrediatur, possunt parentes, vel tutor id factum irritum facere, & impubem revocare, nisi anno, & die, id dissimulando, consenserint, quo transacto nequibunt revocare, vt habetur *dist. cap. secundo, de regularibus*, vbi etiam dicitur si (parentes infra annum non reclamauerint) supplenda est tamen dies, vt exprimitur in *cap. puella*, ibi: Si annum, & diem dissimulando consenserint 20. *questione secunda*, ita Rodriguez *quest. regul. tom. tertio, questione duodecima, articulo primo, vers. & advertendum*, Sanchez *dist. cap. decimo octavo, numero decimo*, & Doctores communiter. Qui annus incipit currere à die scientiæ ingressus impuberis habitæ per parentes, vel tutorem, vt tamen, si Monasterium sit ita remotum vt intra id tempus revocare nequeant, longius temporis intervalum debeat concedi, ita Innocentius, Ioannes Andreas Butrius, & alij scribentes in *dist. cap. secundo de regul. & Sanchez dist. cap. decimo octavo, numero decimo*, qui alios refert. Quibus apparet non esse integrum parentibus, vel tutori revocare à religione impubem, qui sponte illum ingressus est, si illorum accesserit consensus vel expressus, vel tacitus, qui inducitur per illam dissimulationem, seu taciturnitatem per annum, & diem, vt iidem Doctores, & alij à Sanchez *numero undecimo*, allegati. Antequam autem parentes, vel tutor ingressui spontaneo impuberis in religionem connumerint, seu consenserint expresse, vel tacite, idem impubes, qui sic propria sponte absque parentum oblatione religionem ingressus est, potest quandocumque exire, donec profiteatur, vt præallegati Doctores scribentes in *dist. cap. secundo, de regul. & Sanchez, alios referens dist. cap. decimo octavo, numero nono*. Qui etiam *numero decimo quarto*, contra Paludanum aduertit impubem sponte absque consensu parentum ingressum religionem, posse à parentibus revocari, tamen proximum pubertati fuerit ingressus, cum illis talis facultas revocandi in præfatis iuribus tribuatur vsque ad pubertatem completam, neque alibi consistit in præfata materia oblationis religioni, atatem posse malitia supplere. Præterquam quod pater potest vota impuberis irritare, quantumvis malitia ætatem suppleat.

306 Cæterum præfatum tempus anni, & diei, concessum parentibus ad faciendam dictam revocationem, & revocationem impuberis, sponte à se oblari religioni, includi debet intra
D. J. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

annos, quibus ille est impubes, ideoque si impubes propè pubertatem ingreditur religionem, parentibus in suis, aut moribus, non concedatur illis integer annus ad revocandum, sed id solum, quod superest vsque ad pubertatem, qua completa cessabit ius ad revocandum. Ita etiam Sanchez *dist. cap. decimo octavo, numero duodecimo*, & Angellinus Barboza *collekt. ad dist. cap. secundo, numero quarto, de regular. Non poterunt tamen propria auctoritate, & vim inferendo parentes impubem extrahere à religione, cum dist. cap. secundo, de regular. illis concedatur solum potestas reclamandi, & adeundi superiorem habentem potestatem in Monasterium, ibi: Non reclamaverint.*

Vbi autem impubes cum voto religionis ingressus esset religionem, absque parentum, vel tutorum facultate, ab illis parentibus voti illius consensu ante pubertatem revocatur, sic revocatus maneret liber à voto, nec teneretur iterum ingredi religionem, quia ea revocatio est quedam voti irritatio, & ideo votum amplius non obligabit. Quod si ignorabant votum, & revocatio non esset irritatio illius voti, cum voluntas non feratur in incognitum, atque adeo, si impubes fecerat perseverandi votum, tenebitur iterum ingredi, quando potest, scilicet factus pubes, nisi idem votum postea irritetur, à potente irritare, ita Sanchez *dist. cap. decimo octavo, num. 31.*

Quamvis autem impubes sponte, & absque parentum, aut tutorum consensu religionem ingressus, antequam idem ingressus ab eis parentibus, vel tutoribus fuerit expressus, vel tacite ratificatus, possit à religione exire vt supra *numero 301.* notatum est; tamen non poterit ante pubertatem exire postquam iidem parentes, aut tutores per annum, & diem non reclamaverint, quia tunc per eam taciturnitatem, & dissimulationem censetur tacite consensisse ingressui religionis; & vbi de consensu parentum, aut tutorum impubes est oblatus religioni, non potest ante pubertatem resilire, vt supra *numero 303.* dictum est. Constat ex *dist. cap. puella 20. questione secunda*, ibi: *Ultrius nec ipsi, nec ipse mutare poterit*, & post alios notat Sanchez *dist. cap. 18. num. 29.*

Aluendum etiam, quod impubes à parentibus, vel tutoribus religioni oblatus, non potest ante pubertatem à religione egredi, etiam iidem parentibus, aut tutoribus consentientibus, si Monasterium repugnet, (vt notat Sanchez *dist. cap. decimo octavo, numero trigesimo*), cum per eam oblationem ius sit Monasterio acquiritum, ne impubes inde recedat, donec pubes sit. Poterit autem Monasterium, (addit idem Sanchez) impubem, si velit, expellere ex illa causa, secus absque illa causa, accedente sola conventus licentia, vel etiam parentibus consentientibus, eo quia sic priuarentur iure suo Dens, & Monasterium, quorum obsequio impubes dicatur erat, absque facultate recedendi vsque ad pubertatem.

*Etas legitima ad noutiatum in viris, & feminis
que sit? & an impubes admittitur ad habitum
religiosis gaudeat privilegio
noutiarum.*

- 310 Denique aduertendum, quod quamvis ante pubertatem completam quispiam ad religionem admitti possit, iuxta Canones supra numero 295. allegatos, & tradita ex numero 296. Sanchez *diff. cap. decimo octauo, numero octauo, & Doctores communiter*: Nihilominus etas legitima ad noutiatum est pubertas completa, scilicet in viris quatuordecim annorum completorum, in feminis duodecim, ita quod etiam habitus Monachalis susceptus est ab impubere, probationis tamen, seu noutiatum annus incipit currere à tempore completæ pubertatis, & vetè, & propriè noutius non incipit esse, donec illam expleat, constat ex *cap. ad nostram, & diff. cap. significatum de regular. & tractum communiter Doctores, Azorius parte prima, lib. duodecimo, cap. secundo, questione septima, Sanchez tom. 2. summ. lib. quinto, cap. 4. numero vigesimo secundo, qui alios recentet. Datur enim à iure ille annus ad antieritates religionis præsertim obsequiæ castitatis, cuius difficultates ab impubere experti plene nequeunt, ideoque ad illum annum peragendum rectissime præscripta est pubertas completa, ita quod nec malitia supplere possit etatem, vt loco citato notat Sanchez, & complendus est idem annus de momento in momentum, & in anno bifertili duplex dies tanquam vna reputatur, vt tom. 2. *Moral. variar. titulo secundo, de computat. temporum.* Verum etiam ubi impubes legitime, iuxta tradita in præcedentibus, est admittitur ad habitum religionis in religione, cuius constitutiones tali admissioni impuberes non adueniunt, antequam pubertatem expleuerit, non sit propriè noutius, sed largè, & impropriè, quia tamen valet huiusmodi ingressus, iuxta iura initio huius §. adducta, & Doctores communiter, gaudet privilegio noutiarum, scilicet privilegio Canonis concessio noutiis *cap. religioso de sentent. excommunicat. in 6.* vt ipsos percutiens sit excommunicatus, ita Sanchez tom. primo, summ. lib. quarto, cap. decimo octauo, numero trigesimo quarto fine, & *diff. tom. secundo, libro quinto, capite quarto, numero vigesimo quarto, intelligendo de impubere rationis vltus compote, nam si ante vltum rationis admissus esset, nullo modo dici posset noutius, donec adepto rationis vltu, oblationi per parentes factæ consenserit.**

Dispositio iuris antiqui circa oblationem impuberis religioni, eiusque ingressum, seu admissionem ad habitum religionis, sit ne correctæ per auctorem Tridentini, & quid idem Tridentinum circa ingressum puellarum decreuerit.

- 311 Et prædicta attento iure communi factorum Canonum, an verò idem ius commune antiquum, permittens impuberes admitti ad religionis ingressum, & habitum Monachalem, modo in præcedentibus explicato, sit correctum per Concilium Tridentinum sessione 28. de regularibus *cap. 15. & 17.* Certum est in *cap. 15.* nihil innovatum esse, neque quoad pueros, neque quoad puellas; Quia Concilium ibi solum professionem

ante decimum sextum annum completum irritam reddit, nec interdictit noutiatum incipi, aut compleri ante eam etatem sexdecim annorum, vt tradit Nauarrus *lib. tertio, Consil. de regularibus consil. 10. numero primo, in antiquis, alius consil. 20. in nouis.* Rodriguez *99. reg. tom. tertio, questione decima quinta, articulo secundo fine, Henricus in summa libro 13. cap. 40. §. 2. fine, Azorius parte prima, lib. duodecimo, cap. quarto, questione tota fine, Sanchez tom. secundo, summa lib. quinto, cap. quarto, numero vigesimo secundo fine, Reginaldus lib. decimo octauo, numero 384. præp. finem, & alij à Sanchez relati. Neque etiam idem ius antiquum fuit correctum per motum proprium Sixti V. contra illegitimos, vt putant Sorbus in *compendio privileg. mendicant. verbo noutias notab. 4.* quia ibi statuit tantum maiorem sexdecim annis admittendum non esse ad religionem, nisi præmissa motum ipsius informatione, vt Sanchez *diff. cap. 18. fine.**

Capite etiam decimo septimo dicat pueros nihil innovatum est à Tridentino, sed solum de puellis ad religionem admittendis, ad consensum earum libertati, nonnulla (quæ pueros nullo modo comprehendunt, vt ex praxi constat) statuta sunt in hæc verba *libertati professionis Virginum Deo dicandarum proficiens sancta Synodus, statuit, atque decernit, vt si puella, quæ habitum regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa, vel alia professionem emitat, quam explorauerit Episcopus, vel eo absente, vel impedito, eius Vicarius, aut aliquis ab eis deputatus Virginis voluntatem, ita Concilium ibi. Igitur præfato Tridentini decreto, receptionem puellæ causâ inducendi habiqum probationis in religione prohiberi, nisi duodecim annis sit maior, tradunt Azorius parte prima, *diff. lib. duodecimo, cap. decimo octauo, questione 15. & 16. Rodriguez 99. regul. tom. tertio, questione duodecima, articulo secundo, (ubi testatur huius sententia fuisse omnes Patres, qui ad Concilium Toletanum conuenerunt, Bartholomæus de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad religionis statum noutiis dispositione quinquagesima secunda, dubio sexto, numero decimo sexto. Naldus verbo Habitum numero sexto, & verbo Monialis numero quinto, Armentarius in addit. ad recopilat. legum Nauarr. lib. secundo, titulo decimo octauo, l. 7. de relig. numero 43. (ubi refert decilum, non esse dispensandum, vt puella, quæ duodecimum annum non compleuerit, possit habitum in Monasterio suscipere, & Aldan. in compendio Canon. resolut. lib. primo, titulo vigesimo quinto, numero tertio, ubi testatur ita resolutum per S. Congregationem Episcoporum in Neapolitana de anno 1582. ita declarasse S. Congregationem, aiant etiam de Vecchis ubi supra, & Gavanus in manual. Episcop. verbo Monialis receptio. numero decimo nono, & vigesimo, cuius declarationis tenor, (vt videre est apud Vecchium loco citato, Dianam, & Pellizzarum locis infra citatis,) est: S. Congregatio rescripsit aliquam puellam non debere admitti ante 12. annum ad habitum suscipiendum, cuius causâ requiritur voluntatis puellæ exploratio. Non est autem voluntas Congregationis, neque Consilij, vt ante illam etatem puellæ admittatur. Vnde hi Doctores sententiæ duo in d. Tridentini decreto statui. Vtrum ne puella duodecim annis minor possit ad habitum**

regula

regularum suscipiendum admitti; alterum, ne aliqua proficiatur, antequam Episcopus eius voluntatem exploret, an coacta, an seducta sit, & an sciat, quid agat.

313 Contrarium & in dicto Concilij Tridentini decreto, non prohiberi puellas impuberes, seu minores 12. annis admitti in religionem & suscipere habitum Monachalem, sique per idem Tridentinum ibidem, non esse ius antiquum Canonum, talem ingressum permittens, correctum, asserunt Michael Medina de *Sacrorum hominum continentia lib. 4. controu. 9. cap. 4.* Miranda, de *sacris Monialibus questioe 8. articulo 2. in conclusione*, Sanchez tom. 3. *sum. lib. 4. dist. cap. 18. numero 34.* Sñarez tom. 3. de *religione libro 5. cap. 1. numero 9.* Portel. in *dub. regul. circa uocatioe numero 1.* Hieronymus Rodericus in *sum. qq. reg. resolutione 101. numero 24.* Villalobos in *summa part. 2. tract. 55. diff. 12. numero 1.* Diana part. 3. tract. 2. *resolutione 47.* Lezana *quest. reg. sum. 1. cap. 2. numero 11.* & Pellizzarius de *Monialibus cap. 2. numero 17.* & ita fuisse declaratur a S. Congregatione refert loco citato Lezana, & Michael Medina, qui (vt ipse loco citato scribit) interfuit primæ promulgationi præfati decreti Concilij Tridentini, & studiosissime attendit ad omnia iustitiam omnium, & singulorum Episcoporum, qui in illud conuenerunt; dicique nihil alienius a mente Concilij Tridentini excogitari posse, quam quod Concilium in eo decreto intenderit prohibere, ne puella minor duodecim annis recipiatur ad habitum religionis; Et probatur, quia eo cap. 17. nihil decretum de ætate puellæ admittendæ ad religionem, vt constat ex titulo ipsius capituli, qui est de exploranda voluntate virginis, quæ Deo sacratæ, sed de examine voluntatis præmittendo, quando puella ingrediens fuerit maior 12. annis, & conditio nihil ponit in esse. Quin imo in eo textu supponi videtur puellam minorem 12. annis posse admitti, seu recipi ad habitum religionis, alioqui non loqueretur textus sub ea conditione, si maior 12. annis fuerit neque diceret, nec postea ipsa, vel alia professionem emittat, quam explorauerit, Episcopus Virginis voluntatem dictio enim alia diuersitatem importat, & facit, hunc sensum; nec ipsa quæ maior 12. annis est ingressa; nec alia minor ea ætate proficiatur ante dictam voluntatis explorationem; nam ad nullam aliam puellam refertur potest ea dictio alia, cum omnes puellæ maiores 12. annis comprehensæ sint in præcedenti particula ipsa, vt diff. numero 34. Sanchez. Præterea cum certum sit iure antiquo in tot testibus supra numero 295. adductis permillum esse parentibus puellas impuberes esse religioni, & iurum correctio sit odiosa ea non est inducenda, sed fugienda omnino, nisi expressè, & clarè appareat, ius antiquum per ius nouum esse renouatum; in eo autem decreto cap. 17. Tridentini non constat, de renouatione dispositionis iuris antiqui circa admissionem puellarum impuberum ad habitum religiosum, sed imo tota dispositio dicti decreti bene comparitur cum dispositione antiqui iuris, vt eodem loco citato concludit Michael Medina, sincerus, & verus intellectus dicti decreti Tridentini est, vt in eo duo statuatur; Alterum est, vt si puella ingrediens sit maior 12. annis, quomocumque ætatis sit, duplex Episcopi examen subeat, scilicet ante habitum susceptionem, & postea ante professionem (quod utrumque petit, quia sæpe puellæ inuadunt habitum suscipiunt,

D. Iuan. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

& quamvis voluntarie illum assumant, non raro iniuste proficentur timore parentum, vel cognatorum, vel verecundia habitum dimittendi.) Alterum quod in eo decreto statuitur, est, vt puella minor 12. annis ingrediens vnicum examen subbeat nempe professionis tempore, quia ante ætatem duodecim annum existimant Tridentinum hoc examen præmitti ob tenerum rationis usum puellæ. Ex quibus manet satis probatum nihil inuouasse Concilium Tridentinum circa receptionem puellarum ad habitum, in ingressum religionis quoad ætatem, sed permittere illasum, & posse seruari, ac seruandum ius antiquum. Obstat postea declaratio S. Congregationis numero præcedenti adducta, si vere extaret, legitima, & authentica, sed cum referatur etiam alia contraria eiusdem Congregationis declaratio, in huiusmodi declarationibus non potest fieri fundamentum aliquod.

Cum autem supra numero 296. dictum sit, 314 iuxta ius antiquum, puellas impuberes etiam in ætate infantie (quæ est infra quinque annos) posse à parentibus Monasterio offerri causa religionis suscipiendæ; aduertit Sanchez diff. num. 34. fine, & post eum Pellizzarius ubi supra numero decimo octauo, huius iuri antiquo minime derogatum fuisse per mortum Pij V. & Gregorij XIII. in quo interdicunt ingressum claustræ etiam puellis impuberibus; eo quod dicto motu non interdicatur ingressus causa religionis suscipiendæ, sed solum causa educationis. Quenadmodum etiam stylum Sacræ Congregationis modo regulariter sequentis, vt puella admittenda ad educationem intra Monasterium Monialium, iam expleuerit septimum annum, procedere solum in puellis ingredientibus Monasterium causa solius educationis, non habitus religiosi suscipiendi, notat idem Pellizzarius; Qui & existimat puellam in proposito euentu posse ingredi Monasterium absque licentia S. Congregationis (quæ tamen requireretur si ingressura esset solius educationis causa) quomodo sine præfata licentia ingredi posset quæcumque alia puella iam pubes ad recipiendum habitum religionis, cum non addit maior ratio de vna, quam de alia.

Postremo, cum hodiè licentiæ recipiendi ad ingressum, & habitum religionis matres, quos pro tempore S. Pontifex in particulari religiosi concedit quoad certum numerum recipiendorum, continent, quod recipiendi vt Clerici debeant compleuisse annum decimum quintum, & recipiendi, vt laici annum vigesimum; quæritur, an huiusmodi licentiæ sic limitatæ obstant receptioni impubertum iure Canonum antiquo permixtæ, & etiam receptioni pubertum minorum decimo quinto, vel vigesimo anno, ita quod si ante eam ætatem in licentiis præsumant recepti sint, receptio, & admissio ad habitum religiosum sit irrita, & nulla. Existimarem per has licentiæ sic limitatas non prohiberi admitti ad habitum regularem minores ea ætate 15. vel 20. annorum completorum, etiam impuberes; quia sicut per Concilium Tridentinum non est derogatum iuri communi circa oblationem impuberum religioni parentibus permixtam, licet protraxerit ad annum decimum sextum, completum tempus professionis faciendæ; ita non videtur eidem iuri com-

muni delegati per prefatas licentias sic limitatas; operatur igitur ea limitatio, vt impuberes à parentibus religioni oblati, vt conuerti non incipiant annum nouitatus, seu probationis, nisi à die completi anni vigesimi, qui annus alias incipiet à die completi decimi quinti iuxta Tridentinum; ita quod impuberes à parentibus religioni oblati facti postea adulti, & perseverante in religione, ante completum annum decimum quintum, si vt Clerici, & ante completum vigesimum, si vt conuerti fuerint oblati religioni, neque propriè, neque largè dici possint, vel sint nouitij. Ceterum eueniente casu, quod parentes vellent impubere religioni offerre iuxta sacros Canones, consulant superiores ad concedendas tales licentias à S. Pontifice deputatos, vt sic tollatur omne dubium, &c.

316. Vnum expedit admittere, & recipere impuberes ad habuam religionis; Expedit probat Sanctus Thomas 1. 2. *questione* 189. *articulo quinto, corpor.* & *quodlibet* 3. *articulo vndecimo*, & fecit Sanctus Benedictus, & ipse Beatus Thomas quinquennis fuit religioni oblatus, vt in eius vita refertur. At D. Antoninus *parte tertia, titulo decimo sexto, cap. secundo, §. quarto*, & Syluester *verbo religio. 2. questione decima, vers. quantum*, post Archidiaconum, dicunt experientiam demonstrasse non expedit, ideoque hoc ferre ferè omnes Religiones, in maturiori enim etate, & perfectioris iudicii adest maior disciplina, & oblationis regulatius apprehendendæ & retinendæ capacitatis.

S. IX.

An filij Iudaorum, & Infidelium paruuli, & Infantes possint, parentibus iniunctis, licitè baptizari.

SVMMARIVM.

Baptismus infantibus nondumque usu rationis pollentibus filijs infidelium quoruncumque collatum iniunctis parentibus, (quid secus malè senserint aliqui Theologi) est validus, & compellendi possunt, & debent idem filij sic baptizari ad obseruantiam Baptismi, & fidei Christianæ. numero 317. & 318.

Sicut hi filij paruuli absque proprio, vel parentum consensu potuerunt contrahere peccatum originale ob solam Adæ voluntatem, ita possunt ab eo peccata mundari ob solam voluntatem Christi absque propria, vel parentum voluntate. numero 318.

Infantes filij Iudaorum, & infidelium parentibus iniunctis sine infestè, sine iniustè baptizati sunt ob morale periculum peruersionis, (ubi ad usum rationis deuenierint,) à parentibus iisdem infidelibus omnino separandi, & educandi penes Christianos. numero 319.

Reprobatur Consilium Calderini, & sententia Bufati. ibid.

Infantes filij infidelium puta Turcarum, & Sarracenorum, qui Ecclesie, ac Principibus Christianis in iurisdictione temporalis nullo modo sunt subiecti, non

possunt ab Ecclesia, seu Christianis licitè baptizari iniunctis parentibus. numero 321. & sequentibus. Principes tamen iniunctum bellum aduersus eosdem infideles gerentes possunt ab illis auferre eorum infantes, & creptis baptizare etiam nondum redactos in seruitutem. n. 321. fine.

Præceptum Christi generale de Baptismo suscipiendo quomodo intelligendum. n. 322.

Parentes infideles ex vi talis præcepti tenentur fidem suscipere, & Baptismum recipere & curare, vt filij baptizentur, & in fide instruantur. numero 322. & 323. Negligentes autem implere hoc præceptum tam quoad se ipsos, quam quoad filios, ob id ab Ecclesia non possunt puniri. numero 323. & 324.

Neque etiam filijs nondum adultis, (sicut tenentur fideles suis filijs,) obligantur extra articulum mortis procurare Baptismum, sed solum cum ad etatem adultam perueniant. numero 323. & seq.

Reiicitur sententia Vædi, & Villalobos assertentium prefatos infantes iniunctis parentibus posse licitè baptizari conueniendo prauitatem Patriæ Potestati contra estimationem. n. 325.

Ad succurrendum proximo in extrema necessitate consensum licet vsuare rem alienam animo compensandi. ibid.

An lege naturæ, & Mosaica, cuiusque fidei liceret infantibus gentium his repugnantibus applicare circumcisionem, & remedium contra peccatum originale. n. 326. & explicatur falsum Mathathia scriptum Machab. 1. n. 326.

Filij infidelium infantes si longè absint, & separati sint à parentibus, possunt parentibus iniunctis à Christianis baptizari. num. 327. & quid si parentes infideles possint consuli, vel sint presentes. ibidem.

Paganorum infantes venales apud Christianos expositi possunt licitè baptizari.

Vtrum infantes filij infidelium, qui temporaliter sunt Principibus, & Dominis Christianis subiecti possint iniunctis parentibus licitè baptizari. Affirmant posse ab ipso Principe, seu Domino, vel de eius auctoritate, non postea prina persona propria auctoritate, neque ab alio Principe etiam Summo Pontifice, quibus parentes temporaliter non sunt subiecti. numero 328. ubi & an Dominus iuxta hanc affirmatam teneatur eosdem infantes baptizare. ibid.

An non posse est sententia magis Doctorum, & recepta. numero 329. & pluribus sequentibus.

Iudas Principibus Christianis temporaliter subiecti tantum ciuilibus non sunt propriè illorum serui, & habent rerum suarum dominium, & alia quæ sunt Romanorum ciuium. n. 329.

Habent etiam in filios Patriæ Potestatem iure Ciuili nullam. ibid.

Quandem dicantur infantes baptizari in fide patris, qui eos offert Baptismo. n. 330.

Quandem alius utilitas faciat presumere voluntatem, seu consensum in eo, ad cuius utilitatem idem alius geritur. n. 330.

Christus noluit Baptismum conferri, nisi conuenienti modo, & seruato ordine iniunctis. numero 331.

Principes Christiani secularis absque auctoritate Ecclesiastica non potest punire parentes fideles subiectos nolentes filium suum baptizare. num. 334. fine.

Infantes

Infantes filij infidelium nulli Principi Christiano subditorum utroque parente orbi existentes sub cura tutorum, non possunt eadem tutoribus inmiti ab Ecclesia, seu Christianis licite baptizari, nisi essent longe à tutoribus separati, vel in bello iusto facti captivi Christianorum. numero 335. & 336. vel nisi sint utroque parente orbi, & absque tutoribus. n. 336.

Infantes filij Iudeorum, & infidelium Principi Christiano subditorum parentibus orbi habentes tutorem, quando, & qua ratione inmiti tutoribus possunt licite baptizari. n. 336.

Si iidem infantes carent utroque parente, & tutoribus possunt licite baptizari inuitis eorum consanguineis, & Synagoga. ibid. hinc.

Filij orphanis Iudeorum, vel aliorum infidelium Principi Christiano subditorum, an possit dari tutor Iudeus, vel tantum Christianus, & an possit, vel debeat dari à Iudice Ecclesiastico, vel à Iudice laico. n. 337. & 338.

Catechismus, seu traditio misteriorum fidei est res spiritualis, & materia simoniae, si fiat pretio. numero 336.

Causa spiritualis, vel causa spiritualis cognitio ad Iudicem Ecclesiasticum proutine spectat. ibidem.

Tutor datur persona ad pupilli protectionem principaliter, & ad illius bonam educationem. ibidem.

Tutoris datio, si pupillus sit laicus ad iudicem laicum, si Clericus ad Iudicem Ecclesiasticum spectat. ibidem.

Pupilli, orphanis, & viduas etsi diuites gaudent privilegio fori trahendi adversarios ad Curiam Principis, & ut ipsi inuiti nequeant trahi. numero 336.

Causa pupillorum, orphanorum, & viduarum, si sint pauperes vniuersaliter ad iudicem Ecclesiasticum spectant, si sint diuites spectant ad eundem Iudicem Ecclesiasticum tantum in duobus casibus qui explicantur. n. 339.

Infantes infidelium capti in iusto bello, & qui longe à parentibus suis separati, & à parentibus apud Christianos sunt expositi, possunt inuitis parentibus baptizari. n. 340. & 341.

Infantes infidelium in casu extremae necessitatis periculi mortis possunt inuitis parentibus baptizari. numero 342. Quod ad evitanda sacrilegia parantur erga filios contra eorum voluntatem baptizatos caute, & secretè, vel facta prius sine violentia tamen separatione à parentibus fieri debet. ibidem. Si tamen huiusmodi sacrilegia impediri non possunt, non ob id omittendus esset Baptismus, etsi non sit parenti inferenda. ibidem.

Etiā filij infidelium perpetuo amantes cum procedenti modo ratione possunt ipsi inuitis baptizari. n. 343.

Filij infantes nati ex parentibus infidelibus si alter parentum, siue pater, siue mater ad fidem converatur, vel ante eorum natiuitatem fuerit conversus consentiente parente fidei possunt, & debent baptizari. numero 344. & 346. imo etiam si parenti conversus nollet infantem baptizari, et alteri parenti placeret. numero 345. & multo magis, si uterque parent Christianus recusat filium baptizari. ibid.

Item mortuo patre infideli supersitit uno paterno ad fidem converso, & matre infideli consentiente uno debet baptizari infans matre reclamante. n.

D. Ioan. Angel. Bossius de Patria Potestate.

meto 346. hinc.

Patria Potestas in spiritualibus non attenditur. numero 344.

Quando diversa est conditio patris, & matris, filij sequuntur conditionem illius, ex qua conditio eorum non fit deterior. n. 344.

Iuxta ius commune, si filius alicui ex parentibus est subtrahendus, adiudicatur parenti innocenti. ibidem.

Si uterque parens infans sit infidelis, & eorum alter consentiat cum infante baptizari, poterit baptizari. numero 347. tamen cum cautela, de qua eodem numero.

Si uterque parens infans sit infidelis altero illorum consentiente, potest infans baptizari. n. 347. hinc, & quid in hoc casu observandum. numero 347. hinc.

In praedictis casibus, quibus licitum est baptizare infantem infidelium conuendunt est periculum peruersitatis, & qua ratione evitatur. numero 348.

Si Iudeus semel sponte declaravit se velle suum filium infantem baptizari, potest cogi ad offerendum infantem Baptismo. n. 349.

Si Iudeus, & quicvis alius infidelis sponte petens baptizari, & deinde perueniat potest compelli ad Baptismum suscipiendum ibid.

Filij Iudeorum, & aliorum infidelium statim ac polenti usu rationis sufficientis ad peccandum peruenientes Baptismum possunt, ac debent baptizari. numero 350.

Ufus rationis sufficiens ad peccandum, & obligandum se Deo, & ad sponsalia in pueris praesumitur septennium completum. n. 352.

Pueri Iudeorum, & aliorum infidelium ut censentur habere usum rationis sufficientem, ut eis petentibus possit, ac debeat Baptismus conferri, sufficit, ut annum septimum compleverint, quidquid secus aliqui senserint maiorem requirentes aetatem. n. 351. 352. & 353.

Etiā ante septennium completum si malicia praueuerit aetatem scilicet appareat ex verisimilibus coniecturis puerum filium Iudaei, vel alterius infidelis, & petat Baptismum, potest, & debet baptizari. numero 354.

In dubio an puer infidelium filius septennis, vel nondum septennis sit doli capax, habere usum rationis sufficientem ad peccandum, an, & quando si petat Baptismum, possit, & debeat baptizari. numero 355. & quid si in tali dubio usus rationis parentis infidelis velint puerum baptizari, ipse vero nolit. numero 356. & si fuerint baptizati quid praestandum ad evitandum periculum peruersitatis. numero 358.

Ecclesia filios Iudeorum, aut aliorum infidelium, quorum alter est conversus ad fidem, adultus, & doli capax Ecclesia per se non potest compellere ad Baptismum suscipiendum. n. 357.

Pater Christianus potest, & debet eos suafomibus, & precepto inducere, & compellere ad recipiendum Baptismum, & si negligit, Ecclesia, vel Princeps potest, & debet eodem modo cogere. numero 357.

Etiā pater paganus teneret filium adultum procurare baptizari, & ad id precepto inducere. ibidem.

Etsi filij adulti possint à patre, vel ab Ecclesia per suafomibus, & precepto induci ad suscipiendum Baptismum, minus tamen à patre vel matris cogi non possunt. ibid.

Infans filius parentis infidelis serui Domini Christiani, si Dominum separaverit patrem à filio, vel vendendo, aut donando alteri patrem, vel filium suum seruis potest inuito parente licite baptizari, & est licita talis separatio ad finem Baptismi filii, etsi secus nonnulli non recte sentiant. num. 359. 360. 362. & 461.

Imo & non facta separatione, & adhuc filio sub cura patris infidelis (serui Domini) non solum inuito parente suo seruis licite posse, sed & teneri filium infantem puerum separare, num. 361.
Post Baptismum tamen saltem antequam ad aetatem adultam erit filius separandus à patre infideli. ibidem.

Satisfit obiectioibus, quæ aduersus prædicta proponuntur. n. 362. & 363.

Quibus remediis possit occurrere inconuenientibus, quæ aliquibus videtur posse sequi ex causa baptismi infidelium infidelium seruum collari ipsi parentibus seruis iniuncti. n. 363.

Infantes filij eorum infidelium qui post Baptismum susceptum à fide defecerunt, & transferunt ad apostasiam, vel hæresim, possunt ab Ecclesia inuitis parentibus baptizari. numero 364. Collato Baptismo ad euitandum periculum curanda separatio à parentibus, & educatio apud Christianos. ibidem.

Imo etiam si nequeant post Baptismum à parentibus separari, posse licite baptizari affirmant plures Theologi, licet alij negent. n. 365.

In casibus, in quibus licite possunt baptizari infantes filij infidelium, siue Christianis civiliter, siue seruili minimè subiectorum, siue apostatarum, siue hereticorum, an obligatio charitatis adstringat illos baptizare. Affirmatiua sententia. num. 366. Negatiua verior, quæ & late explicatur, & diluuntur argumenta affirmatiua. n. 367.

Charitas extra extremam necessitatem articuli mortis non obligat consulere bono spiritali proximo cum periculo vite, vel honoris, aut alio graui onere, & incommodo. n. 367.

Infantes filij Turcarum, & Saracenorum apud Christianos captiui, quando non collato eis Baptismo possunt parentibus relictis accepta redemptione. ibidem.

Inconuenientia, quæ sæpe possunt excusare ab obligatione baptizandi infantes filios infidelium, apostatarum, vel hereticorum, non semper talia sunt, ut inducant obligationem non conferendi illis Baptismum. n. 368.

317 *S*uperius cap. 1. numero 27. probatum est Iudæos habere filios sub Patria Potestate, idè hic examinandum num Patria Potestas operetur, ut filij Iudæorum, & infidelium, sub cuius potestate existunt, possint iisdem parentibus inuitis à Christianis licite baptizari, etsi adhuc infantes, & ad usum rationis non perueniunt. Dixi licite. Nam etià minimè validum esse, neque confecti characterem per Baptismum, filiis infidelium ante usum rationis, inuitis parentibus, collatum, dixerint Paludanus in 4. d. 4. questione 4. numero 28. & 29. Docendus questione 6. numero 13. Ambrosius Catharinus in episcopo de infantibus Iudæorum baptizandis, & etiam Syluester verbo Baptismus 4. questione septima, ubi iidem infantes infidelium non essent iuste subtrahendi à cura parentum, secus si iuste essent subtrahendi à parentum cura; nam tunc asserit validum esse Baptismum eisdem infantibus collatum inuitis parentibus. Vnde Ricciollus de

iure personarum lib. 2. cap. 34. non bene refert ab solute Syluestrum pro contraria sententia. Quorum Doctorum fundamentum est, quia in his, quæ sunt fidei sicut parentes coactè baptizari non possunt, ita nec filij sine propria, vel parentum inuoluntate, aut alioquin, quorum curæ commissi sunt, voluntate; quamvis enim infans ob defectum vius rationis non habet propriam voluntatem, voluntas parentum reputatur voluntas eius, atque adeo necesse est, ut saltem per voluntatem parentum intendat baptizari, licet sufficiat voluntas alterius parentis, sicut etiam sufficeret, inquit Syluester, parentum consensus in Baptismum, non ut infans sit fidelis, sed alio respectu, puta ne sit forcenarius, aut vexatus à Diabolo, (propterea dicuntur facere ferè omnes Nobiles Saraceni, referente eodem Syluestro, qui addit in hoc casu non videri sibi dubium, quod talis infans saluetur, si decedat ante usum rationis.) Quoad filios autem Christianorum, qui magis videtur esse sub cura pastorem Ecclesiæ; iidem Doctores non præsumendi sunt negare, quin possit illis prodesse intentio Ecclesiæ, vel pastorem eius, etiam si deficeret voluntas carnalium parentum, ut aduertit Suarez tomo tertio, in tertia parte, disputatione 25. sessione 1. vers. posterior pars.

Contrarium tamen, & Baptismum quacunque ratione, & tametsi inuitis parentibus collatum filiis infidelium, ante usum rationis esse validum, & firmum, & imprimere characterem, indeque eos effici Ecclesiæ subditos, illiusque membra, ac cogi posse ad obseruantiam Baptismi, & fidei Christianæ, tanquam indubitatum, & certum videtur asserendum, propterea Theologi communiter asserunt, ut Azorius loco max citando testatur. Quia ad Baptismi valorem solum requiritur in paruulis materia, forma, & intentio Ministri. Propria enim suscipiendum voluntas non requiritur, nam loco illius succedit voluntas Christi, à quo Baptismus, est initium, & Ecclesiæ non parentum; siquidem si absque proprio, vel parentum consensu potuerunt ij paruuli peccato originali infici ob solam Adæ voluntatem, nihil mirum, ut possint ab eo peccato mundari ob solam voluntatem Christi, absque propria, vel parentum voluntate, quam rationem latius explicat, & confirmat Suarez loco allegato, ita Caietanus in tertia parte, questione 68. articulo decimo, Sotus in 4. distincti. quinta, questione prima, articulo decimo, D. Antonius parte tertia, titulo decimo tertio, cap. vigesimo secundo, Azorius parte prima, lib. octauo, cap. vigesimo quinto, quest. 8. Bartholomæus ab Angelo in examine confessorum, Dialogo secundo, de Sacramento Baptismi § 26. Suarez ubi supra, Vasquez in tertia parte, disputatione 155. cap. sex 0. Henriquez in summa. lib. secundo, cap. 23. numero primo, Bonacina de Sacramento, disputatione secunda, puncto sexto, numero undecimo, Villalobos parte prima, summa tractatu quinto, difficultate 14. Castros Palans tomo quarto, tractatu. 19. parte sexta, numero septimo, Leandrus de Sacramento tom. primo, tractatu secundo, questione sexta, & alij Theologi, & Summiæ ab iis allegati, & fuisse sententiam Sancti Thomæ dist. questione 68. articulo decimo, censent locis allegatis, Caietanus, Sotus, Bartholomæus ab Angelo, Azorius, & Vasquez; idè enim Sanctus Thomas probat præfatos infantes non posse, inuitis parentibus, baptizari, quia eorum curæ, & potestati subtrahi deberent, ne patetis inducatur, & decepti suasionibus à fide deficerent, & ne Sacramento

mento inferretur iniuria. Vnde supponit Sanctus Thomas vt certum, Baptismum collatum esse firmum, & validum, alioqui, si esset nullus, nulla afficeretur iniuria, ita etiam sentit ex Iurisperitis Geminianus in *cap. contra Christianos in secundo modo, de heretico in 6. Marquardus de Indis parte tertia, cap. secundo, numero 8. & Riccius allegato cap. 34. (vbi & ex Afflicto decisione 151. ait ita in facti contingente Baptismi iudicium in Neapolitano Concilio,) & Sperellus nonnullos alios allegans decisione 1. numero 36. idem consilium apertè ex Concilio Toletano relato in *cap. de Indis decisione 45. vbi decernit, Iudeos per vim Baptizatos temporibus religiosissimi Principis Sisebuti, gratiam suscepisse, & cogendos esse retinere fidem, quam etiam vi, & necessitate susceperunt. Et idem ex eiusdem Concilij sententia determinat Innocentius III. in *cap. maiores, de Baptismo*, & denique idem constat ex vsu Ecclesie, que non rebaptizat infantes inuitis parentibus baptizatos, ex quo vsu, iuxta definitione dictorum Canonum, colligitur sic fuisse à Christo Domino statutum in institutione Baptismi, vt pueri ante vsum rationis, absque propria, aut parentum voluntate, possint verum inspicere Baptismum sola voluntate ipsius Christi, & Ecclesie, ac proinde sententiam Paludani, & aliorum, qui contrarium opinati sunt, esse falsam, pro vt falsam dixit loco allegato Snetaz. Ex quibus à fortiori indubitatè asserendum est, validum esse Baptismum collatum infantibus parentum Baptizatorum, quamvis hereticorum, & apostatarum, ipsis parentibus inuitis (cum etiam ipsi repugnantibus licite administrari possint, vt *infra*,) atque eodem infantes Baptizatos filios fidelium, & infidelium, tam non baptizatorum, quam baptizatorum obligatos esse, & cogendos ad perseverandum in religione Christiana, & ad retinendam fidem per Baptismum susceptam, vt decretum fuit in prefato Concilio Toletano sess. 7. can. 14. *de Baptismo*, quia per Baptismum hoc ius Ecclesie acquiritur, quod Christus potuit ei dare, ac merito dedit, vt constat ex ipso, & traditione, cum id necessarium esset, vt & hominum necessitati subueniretur, & sacramenta, & religio Christiana debito honore tractarentur.**

319 Inferitur etiam ex traditis, vt omnino certum, infantes Baptizatos, & infidelium, tametsi per vim, & iniuriam, & eorum parentibus inuitis, de facto Baptizatos, esse separandos ab iisdem parentibus ob periculum persequutionis eorumdem infantium, vsu rationis in ipsis adueniente; quia stante Baptismi ipsius collati valore, sunt Ecclesie membra, illi subiecta, & obligati, ac cogendi ad obseruandam fidem Catholicam, (vt dicitur *dist. cap. de Indis dist. 45.* & est communis Theologorum sententia) ac proinde Ecclesia potest, & debet eos à morali periculo persequutionis, si penes parentes manerent, preseruare, eosdem ab iisdem parentibus segregando, vel iam separatos non restituendo; ita Coninch. *de sacram. questione 63. articulo 10. doctus vnic. numero 81. Layman. Theolog. mor. lib. 5. tra. 2. dist. secundo, cap. 6. conclus. tertia*, & ex Iurisperitis Afflicto *dist. decisione 151. numero 10. Marquardus dist. cap. 6. numero 6. Parisius consil. 2. numero 40. libro quarto*, & Riccius *dist. cap. 34.* Qui omnes reproband, quod Calderinus *conf. 3. numero 2. tit. de Indis* respondit scilicet quod si puer Inuitis patre inuito de facto Baptizatur, debet ali penes patrem, si non sit suspicio, quod per illum

trahatur ad infidelitatem, ad quam suspicionem vitandam dicit, quod debent parentes prestare cautionem sufficientem de restituendo filio, cum peruenerit ad etatem legitimam, & quod interim non detestabitur fidem. Hoc enim Calderini responsum prefati Doctores improbant conuincit ratione, vbi enim adesset morale periculum subreptionis (vt in tali casu regulariter adesset, vt tradunt praelegati Theologi, & etiam fateatur idem Calderinus) tunc est deueniendum ad separationem, nec potest negotium mediante cautione temperari, quia cautio nocendi propositum non mutat, sed diutius grassandi facilitatem praestat *leg. 5. & 6. ff. de suspell. into & 5. nouissime insunt. tit. eodem. Quare Riccius dist. cap. 34. sine testatur sub die 12. Octobris 1587. opinionem Calderini, cuiusque sectatorum fuisse in Curia Romana falsam, & erroneam declaratam, & improbatam, & vltius decretum, vt pueri, & infantes Iudeorum, & aliorum infidelium, quauis de causa, vel occasione Baptizati, non restituantur Iudeis, vel infidelibus, & eorum parentibus, vel aliis quantumvis sanguine coniunctis, etiam ad tempus, & donec adoleant, aut infantiam transigant, vel donec ablaudentur. Consonat decisio *cap. Iudeorum 28. quest. 1. ex Concilio Toletano sumpta*, quæ decernit filios Iudeorum Baptizatos à parentum consorcio separandos esse, & in Monasterijs, vel apud Christianos simentes Deum educandos, ne parentum vitia inuoluatur erroribus, & *cap. sequenti* redditur ratio, nempe quia sæpe maiorem consorcium etiam bonis corrumpunt, quanto magis tunc, qui ad vitia proueniunt. Per que iam omnino est reprobanda sententia, quam Borsas (quam post eum etiam approbat Dominicus de Franchis *decisione 83. consil. 232. numero 6. lib. 3.* dicit latam fuisse Genue anno 1539. à delegatis Apostolicis, in cuius executione puer septennis inuitis parentibus Baptizatus eidem restitutus fuit, donec etatem annorum duodecim completeret, prefata per ipsos cautione, seu fideiussione de illo tunc Episcopo presentando, & de non subornando, vel eum à Christiana religione retrahendo. Quam quoque sententiam, vt iniquam acriter reprehendunt, & improbant Sperellus *dist. decisione prima, in fine*, Franciscus Maria Pratus in *annot. ad dist. cap. septimo*, & Paschalis *vers. & ne quis*, & merito, cum prefatis sacris canonibus, decisionibus factis in Romana Curia à Sancta Congregatione, communis Doctorum Catholicorum sententia, & puerorum Baptizatorum bono animæ apertè repugnet.*

Prædictis vt indubitat, & certis suppositis, 320 pro clara explicatione, & resolutione eorum, quæ concernunt licitam, vel illicitam, vel necessariam, ac debitam administrationem Baptismi filiis Iudeorum, & infidelium, siue parulis, & infantibus, qui nondum peruenerunt ad vsum rationis, siue adultis, & iam rationis vfum habentibus. Sciendum, duo esse infidelium genera. Vnum eorum, qui namquam susceperunt Baptismum. Alterum eorum, qui Baptismum susceperunt, sed post Baptismum susceptum, defecerunt à fide, & vel ad hæresim, vel ad Iudaismum, vel ad paganismum transierunt, & vocantur Apostatae. Rursus primi generis infidelium alij sunt, qui nullo modo Ecclesie, seu Principibus Christianis sunt subiecti, neque politice, & ciuili, neque semeliter, seu vti ferri, sed sunt liberi ab omni iurisdictione, & semeliter Christianorum, vt Turce, & multi alij Gentiles; Alij verò subiecti sunt Principibus Christianis

Christianis in iurisdictione temporali politice, & ciuilitate tantum, quo pacto Iudei in Germania subiecti sunt Imperatori, Romæ summo Pontifici, Pisis, Florentiæ, & Lieurnij. Magno Duci, & alij sunt Principibus Christianis subiecti etiam seruiliter, quia eorum sunt legi, seu mancipia. Iuxta igitur præfatas distinctiones ordinatæ omnia de Baptismo infidelium explicabuntur, agendo. Primo de Baptismo paruulorū seu infantiū nōdum habentium rationis vsum, filiorū infidelium nulli Principi Christiano subiectorum. Secundò de Baptismo eorundem infantiū filiorum infidelium Principibus Christianis subiectorum politice, & Ciuilitate tantum. Tertio de Baptismo puerorum eorundem infidelium filiorum, qui ad vsum rationis perueniunt, & petunt Baptizari. Quarto de Baptismo infantiū, & puerorum filiorum infidelium Principibus Christianis seruiliter subiectorum. Denique de Baptismo infantiū, & puerorum filiorum infidelium, qui post Baptismum susceptum a fide defecerunt. Sic igitur.

Verum infantes filij infidelium, qui nullo modo neque spiritualiter neque temporaliter Ecclesie, vel Principibus Christianis sunt subditi, possunt licite baptizari, immitis parentibus.

321 Primum dubium an infantes, rationis vsum carentes, filij infidelium, nullo modo subiectorum Ecclesie vel Principibus Christianis licite possint ab Ecclesia Baptizari, immitis parentibus. Inter Doctores non reperitur, qui affirmauerit, vt aduertit Suarez allegata disp. 25. sect. 3. paulo post initium, nam Scotus in 4. distinctione 9. questione 9. & eius sequaces afferentes posse licite baptizari infantes Iudeorum, & aliorum infidelium, immitis parentibus, loquuntur de paruulis filiis infidelium Principibus Christianis subiectorum. Igitur huic dubio negative respondet Theologi communiter, Sanctus Thomas in tertia parte, dist. 4. questione 68. articulo 10. Caietanus 2. 2. questione 10. articulo 12. Sotus in quarta distinctione quinta, questione prima, Bartholomæus ab Angelo in dist. examine Confessionum, Dialogo secundo, de Baptismo, §. 27. & ceteri discipuli Sancti Thomæ, Henriquez lib. secundo, summa. cap. 25. numero primo, littera in textu, & Gloss. Suarez dist. sect. tertia, Vasquez allegata disp. 255. cap. secundo, Bonacina allegato puncto 6. numero 12. vers. respondet secundo, Leandrus allegato tractat. secundo, de Baptismo questione 12. Martinus Becanus de sacram. in specie, cap. 10. questione 7. Vilalobos allegato tractat. 4. difficut. 15. numero 4. Castus Palauus allegat. puncto 6. numero 13. Petrus à Sancti Ioseph de sacram. parte secunda, deputatione tertia, sectione quinta, assert. secundo, Thomas Tambur. de sacram. baptismi, cap. tertio, §. 2. numero 8. & alij recentiores ab isdem relati, & alij etiam ex Iurisperitis, qui dubio frequenti allegantur. Probatur hæc communis sententia negatiua, primo quia ob Ecclesie statum est, vt nemo Iudzorum, & infidelium per vim cogatur ad credendum, & ad baptismum suscipiendum, cap. qui sincera, & cap. de Iudeis d. 45. cap. sicut Iudei de Iudeis, & Sarracenis cap. maiores, §. item queritur de Baptismo, & cap. ad fidem 2. 2. quest. quinta. Per quos textus, ad unctis quoque rationibus conuincentibus, Iudeos immitis sine peccato ad fidem compelli non posse, tradunt communiter Doctores, quos refert, & sequitur Riccius de iure personarum lib. secundo, cap. 31. ubi late de hoc, ergo etiam veti-

tum est immitis parentibus illorum filios infantes, & vsum rationis carentes baptizare; nam id esset iisdem parentibus vim inferre, & etiam eisdem paruulos ad fidem cogere; nam filius quoad vimque propriam habeat arbitrium, non aliam habet voluntatem, quam patris, atque adeo eius est possessio; & vt ait Aristoteles 1. politicorum, (& supra hoc capite, latius probatum est,) filius est patris pars; qui ergo viuulmodi paruulus vim inferri, perinde est, ac si parentibus inferat, quod iniuriolum, & illicitum est; & cum voluntas ipsorum parentum censetur voluntas eorundem paruulorum, si hi ipsi parentibus immitis, & reclamantibus baptizentur, eo ipso ad fidem censetur compelli, quod Ecclesia dictis textibus prohibuit. Præterea probatur illicitum esse præfatos paruulos rationis vsum carentes baptizare, immitis eorum parentibus patre, & matre quia vel id faceret Ecclesia relinquendo eisdem infantes baptizatos sub cura, & potestate eorundem parentum infidelium, vel eripiendo, & subtrahendo eos ipsis parentibus, vtrumque autem est illicitum, & prohibitum. Primis quidem quia inde magna fieret iniuria fidei, & religioni Christianæ, ac Sacramento Baptismi, & sic sacrilegium committeretur, sic enim infantes baptizati contra voluntatem parentum exponerentur euidentissimo periculo subuersionis, vt scilicet ad ætatem adultam pertingentes, à parentibus instituantur eorum erroribus, & contempta fide Christiana, ad quam per Baptismi collationem obseruandam manserunt obligati, inducantur ad infidelitatem, & ad legem eorundem parentum amplectendam. Cum, (vt supra numero 319. notatum est, ex Concilio Tolitano,) moraliter loquendo non sit possibile filios viuere, & educari sub potestate parentum infidelium, & eorum erroribus non inuolui. Secundum etiam est illicitum, & contra iustitiam, quia ex vna parte parentes præfati Iudei, & infideles non solo iure Ciuili habent filios suos in sua potestate, (vt cap. primo, d. numero 27. probatum est,) sed etiam iure naturæ habent ius, & quasi dominium, ac potestatem in filios, vt eos educant, eorum curam gerant, instruant, & regant, præcipue dum ex defectu rationis vsum propriam voluntatem non habent, ex altera vero parte Ecclesia in præfatos parentes infideles, nullo modo Ecclesie, aut Principibus Christianis subiectos, nullam habent iurisdictionem, nec spirituales, nec temporales, ergo absque iniuria, & cecece iniustitie non potest eos priuare nec potestate patriæ illis in suos filios iure Ciuili competente, neque illo iure naturali, eade potestate, ac quasi dominio in suos filios, quod à natura habent. Et confirmatur, quia non potest Ecclesia citra iniuriam, & iniustitiam eisdem parentes infideles, in quos nullam habet iurisdictionem, priuare aliis suis rebus, & possessionibus; ergo multo minus filios, tamen causa Baptismi, & boni spiritualis eorundem filiorum, quia non sunt facienda mala, vt inde eueniant bona. Demum probatur, quia nunquam habentur Ecclesia tali iure, aut potestate via est, & si tot Christiani Imperatores, & tot tamque pij summi Pontifices præcesserint, quod verisimile est non fecisse, quia credidit se simpliciter id ius faciendi non habere, neque quod illi tale ius Christus concesserit, consistat ex Euangelio vel traditionibus Ecclesiasticis. Limitatur tamen hæc communis, ubi Ecclesia, seu Princeps Christianus gereret bellum contra præfatos infideles, quo casu, sicut est licitum occidere parentes ipsos infideles

infideles, ita etiã licitum est, illis aufere filios, eosque baptizare, ita Villalobos *dict. diffideat. 15. numero 4. sine.* Quare Principes Christianos posse baptizare infantes Turcarum, quamvis nondum mancipia, parentibus repugnantibus, tradunt etiam Valquez Tamborinus, atque Hurtadus *de baptis. d. 4. diffideat. 4. ob eandem rationem*, quia si fieri aduersus Turcas Principes Christiani iustum bellum possunt gerere, eisdemque occidere, propriisq; bonis spoliare, ita & eorundem filios ab ipsis aufere, eosque baptizare, & in fidei mysteriis instruere, (licet non bene contrarium sentiat Socus *allegat. distinctione quinta,*) & multo magis poterunt baptizari, si iam sint effecti mancipia, seu in seruitutem redacti, vt iidem Doctores, & Suarez *d. disp. 25. sect. 6.* & Henriquez *lib. 2. sum. c. 25. n. 8.*

321 Sed contra præfatam communem negatimam. Primò obicitur, quia Christus Dominus iohi Matthei ultimo, *docete omnes gentes baptizantes eas,* dedit Ecclesie generalem potestatem, & præceptum baptizandi omnes gentes, sicut Baptismus est ab eodem Christo institutus, vt medium necessarium ad salutem, atque adeo baptizandi filios quorumcumque infidelium. Respondetur Christum Dominum dedisse Apostolis, & Ecclesie potestatem, & præceptum, vt baptizarent omnes homines, sed volentes, non inuitos, quia noluit homines per vim cogi ad fidem, vt *numero præcedenti in prima probatione*, dictum est: sicut ergo adulti non debent baptizari, nisi sponte consentiant, ita nec infantes, nisi consentiant parentes, siue in quorum cura, & potestate sunt. Quare verba illa Christi continentia potestatem baptizandi, & præceptum Baptismi, directè respiciunt adultos, qui sunt capaces doctrinæ Evangelicæ, & præcepti, infantes vero ante vsum rationis, qui nec doctrinæ, nec præcepti sunt capaces, respicit mediatis parentibus, sub quorum cura, regimine, & potestate sunt, qui tenentur fidem suscipere, & Baptismum recipere, & curare, vt filij similes baptizentur, & in fide instruantur, licet hoc præceptum violentes non possint ab Ecclesia puniri, vt mox dicitur. Et licet Baptismus respectu infantum sit ad salutem animæ medium necessarium, tamen esse applicandum est conuenienti modo, & seruatò iustitiæ ordine; noluit enim Christus Dominus Baptismum etsi ad salutem animæ necessarium, alicui patulo conferri contra voluntatem parentum infidelium, qui sub eorum cura, & regimine patulum habent, vt supra probatum est.

323 Secundò obicitur, parentes, & si infideles, non procurantes Baptismum nequm repugnantes suis filiis infansibus conferri, violant præceptum Christi, de suscipiendo Baptismo omnes mortales obligans; ergo possunt tanquam abutentes potestate, quam in filios habent, ab Ecclesia puniri, & eadem potestate priuari, & ad illud præceptum seruandum cogi, eisque inuitis potest Ecclesia eorundem infantes baptizare. Respondetur primo licet violent præceptum, quo tenentur filios conferre baptizandos, tamen non possunt puniri, aut cogi ad illud obseruandum ab Ecclesia, quæ nullam habet in eos iurisdictionem, neque spirituali, quia non sunt baptizati, neque temporalem, quia nulli Principi Christiano subiecti sunt in temporalibus, vt in præsentis dubio supponitur. Er quatenus etiam in temporalibus essent solum politici, & ciuilitè subiecti nihilominus cogi

non possunt ad implendam illam obligationem, quæ tenetur, offerendi filios Baptismo, quia hæc obligatio oritur ex iure Diuino, & præcepto fidei Catholice suscipienda, & profitenda, & sic illius transgressor peccat solum contra fidem, & religionem, atque pietatem filius iure naturali debet, non contra iustitiam, cum nolentes infantes filios suos baptizari, nullam eis vim inferant, propriè loquendo, neque eis faciat propriam iniuriam, ac proinde cum peccent solum contra legem fidei, & pietatem, huius delicti correctio, & punitio spectat ad Deum solum, & non ad vllum alium; nam de his, quæ foris sunt nihil ad nos, vt dicitur 1. ad cor. 5. & si ipsi infideles adulti, & prouecti ætatis nolentes, renitentes, & reluctantes recipere Baptismum, & fidem suscipere, (licet peccent contra Baptismi præceptum, & legem fidei,) non possunt ob id puniri; aut ad Baptismum recipiendum ab Ecclesia compelli, iuxta superius tradita sita. Et multo minus possunt puniri, quia nolunt filios infantes baptizari, aut cogi illos offerre baptizandos. Secundò respondetur, quod etsi inter fideles, parentes, & alij qui curam infantum gerunt, sub grani culpa, Ecclesia non scripto, sed vfu, & consuetudine vniuersali introducto, tenentur curare illos baptizari, quam primum à natiuitate, vt non du illis differatur baptismi collatio maxime sine causa, vt ex communi Theologorum probauit in prima parte tractatus de effectibus contractus Matrimonij cap. 10. numero 6. vbi & explicio, quæ sit dicenda notabilis, & diuturna dilatio, sufficiens ad præfatum peccatum mortale in parentibus, & tutoribus negligentibus; nihilominus probabile est parentes infideles obligatos non esse baptizare, seu curare baptizari filios, qui nondum ad vsum rationis perueniunt, & ante rationis vsum non reperiuntur in extrema necessitate, cum infideles non ligentur, seu arctentur eo præcepto Ecclesiastico, ex quo solo oritur illa obligatio, quia extra articulum, & periculum mortis non obligat charitatis præceptum, nec præceptum aliquod, vt d. numero 6. ex communi Theologorum notant. Et quod prædictam rationem patentes infideles non sunt obligati baptizare filios ante vsum rationis, vel necessitatem extremam, sentiunt Suarez *d. sect. 2. vers. ad secundum fundamentum*, Coninch. de Sacram. questione 68. articulo 10. dubio unico numero 73. Castus Palanus *allegat. numero 13.* & Petrus à Sanct. Ioseph *d. sect. 5. assert. 4. vers. dixi si qua est.* Quare in parentibus infidelibus extra periculum mortis negligentibus, & nolentibus baptizare filios, illisve curare Baptismum conferri, culpa, & abusus potestatis in eosdem filios non incipit vsque ad ætatem adultam si filiorum quando sunt capaces, vt in vera, vel falsa religione instruantur, sed sine autem obligatione, certum est, nulla auctoritate filium ante vsum rationis, inuitis parentibus infidelibus, licet, & absque iniustitia baptizari posse.

Tertiò obicitur iure nature omnes habent potestatem defendendi innocentem, cui iniuria, iniustitiæ vis infertur, & sic, si pater infidelis veller, & conueneret gladio vitam filio innocenti eripere, liceret cuique eum eripere de manibus patris; ergo etiam, cum parentes infideles impediunt, seu nolentes Baptismum suis infansibus conferri, velint, & conuenerit eos innocentes interficere spiritualiter, licet illos ex eorum potestate eripere, & per Baptismi collationem

nam vitam eis spirituales, & æternam largiti. Respondetur iure naturæ nos licite posse, & teneri defendere innocentem, quando iniuria, & iniuria vis inferitur, quæ repugnet iustitiæ naturalis, vt, cum quis vult illum occidere, vel mortale, aut ei res suas temporales auferre; Ex eo autem, quod parentes infideles non sinant baptizare filios suos infantes, nulla ipsis infantibus iniuria, & iniuria vis contra iustitiam naturalem, fit, sed tantum inferitur iniuria iis infans in iis, quæ spectant ad fidem, & religionem, quam iniuriam Ecclesia vindicare non potest, cum infideles, de quibus in præfenti dubio, nullo modo eius iurisdictioni subdantur. Quin etiam nullo modo parentes infideles negando Baptismum suis infantibus eis iniuriam inferunt, quando non sunt in periculo mortis, & nondum ad ætatem adultam perueniunt; quia vsque ad illam ætatem non obligantur illos offerre baptizandos vt *numero præcedenti*, notatum est, & vltimus Christus Dominus noluit, (vt superius pariter probatum est,) vt Baptisma paruulis infidelium ante vsum rationis conferretur contra voluntatem parentum, aut eorum, ad quos eorumdem paruulorum cura spectat; si igitur pater infidelis vellet filium infantem gladio interficere, licitum est, illum impedire, & puerum è manibus eius eripere, non vero licet ab eius potestate eripere, quia illi negat Baptismum, quemadmodum etiam si infidelis paruuli pater conaretur sibi mortem inferre, possumus illum impedire, licet non possit Ecclesia illum ad fidem, & ad suscipiendum Baptismum compellere.

325 Ex quibus, et si Villalobos d. *difficilis*. 15. numero 6. post Gasparem Vzedum in suis *manuscriptis de Baptismo questione 3. articulo 11.* dixit licitum esse furari, & auferre à parentibus infidelibus eorum infantes, illosque baptizare animo compendiandi, & dando æstimationem Patrie Potestatis, qua parentes priuantur; Quia, inquit, quando nullum aliud est medium defendendi, & conservandi salutem proximi, nisi auferendo ab eo aliquid temporale, licitum est auferre animo compendiandi, eo quod in hoc casu Dominus non est rationabiliter iniurius, idque est licitum in graui periculo vite corporalis; verbi gratia, si quis non potest euadere mortem, nisi illi ego dem equum alienum, possum dare animo solvendi pretium equi Domino, atque ita cum Patria Potestas sit res temporalis, quis in tali casu potest parentem ea potestate priuare ad impediendam mortem spirituales infantis eius filij, animo eundem parentem re-compendiandi, & restituendi, non filium, sed æstimationem Patrie Potestatis viri boni arbitrio. Ex traditis, inquam, reficitur hoc dictum Vzedi, & Villalobos; Nam in extrema necessitate, seu morali periculo vite corporalis proximi innocentis iure naturali possumus, & tenemur illi eo, quo possumus, modo, succurrere, & vitam conseruare, & sic etiam usurpatione rei alienæ, quam etiam Dominus, si esset præfens teneretur exhibere; non tenemur tamen, neque possumus, iniuriis parentibus infidelibus, eorum filijs infantibus Baptismum conferre; cum Christus Dominus noluisset eos Baptizari contra parentum voluntatem, vt supra probatum, neque iidem parentes non baptizando iniuriam paruulis inferant repugnantem iustitiæ naturali; neque ipsi infantes non existentes in morali periculo mortis reperiantur in extrema necessitate vite spiritualis, neque

etiam ipsi parentes seculo mortis morali periculo obligentur eos baptizare vsque ad ætatem adultam, vt in præcedentibus dictum est. Quid vero de infantibus infidelium, & paganorum, iam à parentibus separatis, & longissime ab illis distantibus an possit, iniuriis parentibus, ministrari illis Baptismus mox infra n. 327.

Quartò, & vltimo contra eandem communem negationem obicitur; quia in lege naturæ, vel moralis poterat quicumque fidelis offerre Deo infantibus gentium, illisque, parentibus iniuriis, & reclamantibus, applicare circumcisionem, & remedium contra peccatum originale, vt probat factum Mathatæ, & amicorum eius, qui circumciderunt pueros incircumcisos quotquot interuenient in finibus Israël vt habetur 1. *Ma. hab. cap. 1.* ergo idem licebit in lege gratiæ. Respondet Soto *allegat. distinctione 5. articulo 10* admitendo antecedens, negando consequentiam, & rationem differentie esse dicit, quia in lege naturæ poterat hoc fieri sine iniuria parentum, non autem in lege gratiæ. Nam Baptismus imprimit characterem, ex quo oritur specialis obligatio ad seruandam fidem Christianam, quam filij infidelium non possunt moraliter loquendo, (vt supra probatum est,) seruare, si sint sub potestate parentum, & in eorum consorcio viuunt, ac proinde si eam seruare debeant, necesse est, eos separare ab iidem parentibus, & ab eorumdem parentum potestate, & cura abstrahere, quod non potest contingere, nisi faciendo iniuriam iidem parentibus, vt superius probatum est: At remedium contra, peccatum originale non imprimebat characterem, atque adeo poterant filij à peccato originali liberari sine specialis obligatione seruandæ Diuine Maiestatis. Quam responsum non improbabilem putant *lucis supra allegatis* Suarez, & Becanus. Sed respondetur, nec in lege naturæ, aut Moralica licitum fuisse cui-libet fidei offerre Deo gentium infantes, eisque remedium peccati originalis contra eorum voluntatem applicare, vt tamquam probabilius, & verius tradunt Suarez d. *disputatione 25. sect. tertia*, Becanus *allegat. questione sexta, numero 6.* & P. à Sancto Ioseph *allegat. sect. quinta*, & ratio est, quia per huiusmodi remedium infundebatur paruulis gratia, & fides, atque virtutes supernaturales, ac proinde propter euident periculum peruersionis, & deficiendi à fide, in quo pueri adulti, & capaces disciplinae inter parentes infideles educati, & eorum moribus, & religione imbuti constiti fuissent, necessarium fuisset, (iuxta tradita *supra numero 219.*) à parentibus separare, quod non potuisset fieri absque eorumdem parentum graui iniuria per ea, quæ *supra numero 221.* sunt tradita. Neque obstat factum Mathatæ. Nam omnia miris idonea responsione Soti in *quarta, dict. distinctione quinta, questione unica articulo 10. §. quod si historicum*, quod si Mathatæ aliquos circumcidit pueros gentium, id fecit zelo fidelis, sed tamen non secundum scientiam. Respondetur vel circumcidisse solum infantes Iudeorum, quod iuste facere potuit, etiam parentibus, quia fide, defecerant, iniuriis, vt infra dicitur de Baptismo collato infantibus filiis hæreticorum, & apostatarum; vel si circumcidit aliquos filios gentium, circumcidisse solum filios eorum gentium, quos iusto bello subingauerat, quod licite facere potuit iuxta notata *supra numero 321. in fine*, sicut enim inter belli poterat tunc victos bonis spolare, ita & proprios filios ipsos eripere, & creptos facis Iudaicis

Inducit iuritate, ut expresse notant Suarez d. *disputatione 25. sect. quarta, vers. secundo est certum, & Becanus dicit. questione 7. numero 11. vers. Alterum est.* Alia, quæ præfate communi sententiæ possunt obici, in dubio sequenti explicantur. Vbi etiam eadem negatiua procedat, si mortuis infidelibus parentibus, eorum infantes sint sub cura, & potestate tutorum, qui nolint eos baptizari.

327 Circa præfatum negatiuum autem aduertendum, eam non procedere, si præfatorum infidelium filij paruli sint à suis parentibus separati, & longissimè distantes, ut nulla sit spes, loquendo moraliter, eos fore ad eandem parentes redituros, & eorum curæ, & potestati iterum subiciendos; hoc enim casu licet Christianis, in quorum manus filij deuenierint, eis sic, siue iuste, bello iusto, aut empzione, siue iniuste facto, & violentia separatis, Baptismum conferre, ut tradunt Caietanus 2.2. *questione 10. articulo 12. & tertia parte, questione 68. articulo 10. Sotus in quarto, d. quinta, questione prima, articulo 10. Syluester verbo, Baptismus quarta, §. 6. Bartholomæus ab Angelo allegato Dialogo secundo, de Baptismo §. 29. Coninch, de sacramentis questione 68. articulo 10. dub. vnic. Layman. allegato lib. quinto, tractatu secundo, cap. 6. questione quinta, vers. secundo, & ex Doctoribus supra numero 221. allegato, Azorius d. cap. 25. questione quarta, Suarez d. *disputatione 25. sect. tertia, vers. secundo inferius ex dictis, & sect. quarta, vers. secundo est certum, Valquez d. disput. 155. cap. tertia, numero 29. Caltrus Palasus diff. puncto 6. numero 17. & alij recentiores.* Ratio est, quia per Baptismum iustum parulis collatum nulla sit parentibus iniuria, cum ius, quod habent, gubernandi filium, exercere non possint, & iidem paruli perinde se habeant, ac si essent omni parentum auxilio destituti, & illis carent, quorum curam Deus demandauit illis, ad quos quacumque ratione peruenierint, quique in iura parentum succedunt, & ita absque parentum consensu eos possunt baptizare; & maxime etiam quia, cum moraliter, & secundum humanum cursum nulla sit spes, ut redeant, seu restituantur parentibus, cessat illud periculum, ne ipsorum parentes Baptismum irideant, & ne filij in apostasiam prauis parentum consiliis incidunt. Quid vero, si parentes infantium sint præsentés, vel non longe absint, & conueniunt, & consuli facile possint? Respondet Palasus non esse consulendos, esto id fieri possit, quia non fit necessarius eorum consensus. Caietanus vero d. *articulo 3. dicit Ecclesiæ consuetudinem habere, ut non baptizentur infantes Æthiopum præsentium sine eorum consensu, sed tantum pueri, qui propter distantiam parentum habentur tamquam si sine parentibus essent.* At Azorius respondet, quod, si filij non sint serui Christianorum effecti, requirenda est parentum voluntas, quia nondum lab eorum cura, & Patria Potestate esse desierunt, si vero sint effecti serui, non requiri parentum consensum, & ita etiam Suarez d. *sect. quarto, vers. secundo est certum circa finem, ubi & latius probat, & etiam vers. quo circa, ubi asserit, infantem iniuste capum, & separatim à patre infideli non posse baptizari sine consensu patris, si potest consuli, vel illi restituendus, cum in tali casu illa actio sit re ipsa iniuriosa, ac proinde ex vi illius nullum ius est ablatum patri, nec filius factus seruus. Ex dictis inferitur Æthiopum, & aliorum paganorum infantes venales apud Christianos expósitos, posse licite baptizari, ut nota-**

runt Caietanus d. *articulo tertio, & Azorius d. diff. cap. 25. questione quinta* cum parentes eos ab se ablegauerint, & Patriam Potestatem amiserint, istam in quorum manus, & potestatem deue-nerint, eos Christianis institutis debent imbuere, & cauere, ne adulti, aut grandiores facti, ad parentes redeant, aut ne parentes eos quavis ratione recuperent.

Verum infantes filij infidelium, in iurisdictione temporalis tunc, & non solummodo Principibus Christianis subditorum, iniuste parentibus, possunt licite baptizari.

Dubium secundum. Verum infantes filij infidelium non baptizatorum, qui Ecclesiæ, vel Principibus Christianis in temporalis iurisdictione politice, & Civiliter tantum, non seruiter, seu ut serui, subiecti, possint licite baptizari iniuste parentibus. Posse hos parulos iniuste parentibus licite baptizari non quidem à personâ privata propria auctoritate, sed ab ipsis Principibus, dominique temporalibus ipsorum parentum, vel ab iis, quibus ipsi Principes potestatem concesserint, affirmatur ex Theologis Sectis in quarta, d. 4. *questione 92. ibidem, Gabriel, Maior, Tartaretus, Biel, Nicolaus Orbel. Nicolaus de Hyle in quarta, tractat. 6. parte tertia, de Baptismo questione 10. (quos referunt etiam Sperellus locis mox allegandis,) Angelus verbo Baptismus 6. numero vltimo, D. Anton. tertia parte, titulo decimo quarto, cap. decimo tertio. Villalobos parte prima, summi, allegato tractat. 1. de Baptismo diff. 15. numero 7. & Gaspar Væda, ab eodem Villalobos relatus. Ex Iurisperitis Archidiaconus, Geminianus, Præpositus, Cardinalis, Io. Andreas in cap. quin. *secunda diff. 45. Idem Io. Andreas in cap. sicut verborum patella de Iudæis, ibidem Poic. Assilius, Montanus, Fetterus, Cernallus, & nonnulli alij, quos referunt Sperellus decisione prima numero 29. & Franciscus Maria Præm in annot. ad Paschalet de viribus Patria Potestatis parva prima, cap. sexto, vers. sed contra, qui & dicunt esse opinionem piam, & benignam; & addunt in synagoga, comm. opin. tom. primo, titulo 20. rub. de Iudæis cap. quarto, vers. Iudæorum filij dici communem ab eaque in indicando non esse recedendum. Pro confirmatione huius sententiæ affirmatiue possunt adduci omnia argumenta ad probandum, posse iniuste parentibus, licite baptizari infantes, filij infidelium, nullo modo Ecclesiæ, vel Principibus Christianis subiectorum supra numero 322. & quatuor sequentiibus, adducta; Sed vltimus probatur, quia huiusmodi parentes infideles iure Diuino obligantur non impedire parulos suos baptizare, sed illos velle, ut baptizentur, & offerre baptizandos, atque eorum salutem procurare; ergo Princeps Christianus in eodem parentes infideles habens iurisdictionem, ut minime iustitiae potest illos compellere, ut Deo, (cuius maior est, quam parentum in parulis potestas,) obediant, & si repugnent, eos tamquam abiectionis Patria Potestate, ac iure paterno contra Dei legem, & contra salutem filiorum, iure, quod in eisdem filios habent, saltem in penam priuati, ab eisque parulos auferre, & baptizare, & tradere educandos, & in fide Christiana instituendos pñs Christianis, sicut possunt ab istis Principibus priuari, & spoliari aliis rebus propriis, si illis abutantur ad adultèriam,**

adulteria, aut homicidia, & similia delicta contra proximum perpetranda. Et confirmatur quia, si pater filium ad furta, homicidia, adulteria, atque alia similia flagitia conarenc inducere, omni iure posset ei filius auferri *leg. si Lenoxer, Cod. de Episcopali auctoritate*, ergo pari ratione, si filium à Baptismo suscipiendo impedire tentet. Neque obstat, inquit, Villalobos, si dicatur ius paternum in filios à natura, seu iure naturali competere, gratia autem legem non destituit, sed perficere naturam, & legem naturalem. Respondet enim legem gratia perficere legem naturalem, seu naturam, quoad actus virtutum, non quoad alia omnia, vt quoad conseruationem dominiomm Patrie Potestatis, & simulum. Addit in confirmationem, inquit Villalobos, Patriam Potestatem in filios soli patri competere, (vt supra cap. primo, probatum est,) & tamen in Concilio Toletano 4. relato in cap. *Iudei vigesima octauo, questione vndecima*, statutum est, quod si ex parentibus infidelium mater sit conuersa ad fidem, patre nolente conueri, filios esse apud matrem educandos, & baptizandos, de quo infra. Item iure naturali Matrimonium est indissolubile, & tamen, si alter coniugum infidelium ad fidem conuertatur, & cum eo alter infidelis nolit cohabitare, dissoluitur Matrimonium 2. ad *Corinth. 7.* Item Matrimonium ratum dissoluitur per professionem vnus ex coniugibus in religione approbata, ita Villalobos. Ex quibus infertur, (vt notat Suarez in *tertia parte, tomo tertio, allegata disputatione vigesima quinta, sessione quarta, paulo post initium.*) Principem Christianum non solum posse, sed & teneri ad baptizandos infantes eorundem infidelium sibi subiectorum, per se loquendo, cum teneatur legitime vti potestate, quam habet in subditos, licet per accidens, (vt Scotus, vbi supra aduertit,) possit abstinere ab usu huius potestatis, si timeat futurum esse, vt inde maiora mala sequantur, vt verbi gratia, quod parentes occidant filios suos, proutquam subtrahantur, & baptizentur, aut si commodè separari à parentibus non possunt, ita vt, sine periculo apostasie, & schismatis baptizentur; sequitur etiam, quod persona priuata, (vt dictum est in propositione huius affirmatiue sententiae Scoti,) nequeat praefatos infantes propria auctoritate, immitis eorum parentibus, baptizare, cum illud ius eos baptizandi, parentibus repugnantibus, oriatur ex potestate iurisdictionis, & coeactura, quae non est in personis priuatis, sed tantum in Principe, quia vnus homo non est subditus alteri priuato homini, etiam si vergetur eidem Principi subdatur ex quo fit, vt infantes infidelium vni Principi subditorum, verbi gratia, Regi Hispaniae, non possint licite iniussu parentibus baptizari ab alio Principe puta Rege Galliae, neque etiam à S. Pontifice, cui parentes non sunt in temporali iurisdictione subiecti, cum & ipse S. Pontifex non habeat directam iurisdictionem temporalem in omnes infideles ex eo, quod S. Pontifex est, sed tantum in eos, qui sibi subiecti sunt, vt Dominus, & Rex temporalis, cuius iurisdicchio, seu potestas quoad hoc non se extendit ultra suum gradum. Praedicta quoad praefatam Scoti, & aliorum sententiam affirmatiuam.

329 At contraria sententia (quae & in praxi observatur, & fuit semper observata,) quod neque infantes filij infidelium nunquam baptizatorum,

qui Christianis Principibus in temporali iurisdictione politice, & ciuilitate tantum sunt subiecti non possint, iniussu parentibus, licet baptizari non solum auctoritate priuata, sed neque publica eorundem Principum Christianissimorum, quibus ipsi parentes infideles sunt subditi, sunt ex Theologia Sanctus Thomas, Caietanus, Sotus, Bartholomaeus ab Angelo, Azorius, Castros Palaus locis supra numero 321. relatis, ex aliis Theologis eodem numero 321. allegatis, Henricus libro secundo summa cap. vigesimo quinto, numero septimo Suarez dist. disputatione vigesima quinta, sess. quarta, Valquez citato cap. secundo, Becanus dist. questione septima, numero decimo, Bonacina citat parte sexta, numero duodecimo, vers. Responsio sexto. Petrus à Sancto Ioseph allegata sessione 1. assert. 3. Leandrus citato tractat. secundo, de baptismo questione 9. Thomas Tamburinus allegato cap. 3. §. 1. numero 12. ultra quos Durandus in 4. distinctione 4. quest. 1. 6. ibidem Riccardus dist. 6. Paludanus distinctione 4. Dionysius Carthusian. eadem distinctione 4. Victoria de Sacrament. titulo de Baptismo numero 27. Ioann. Vaguerius inquit. titulo de virtute fidei cap. 10. §. 5. vers. 4. Tolerus libro secundo, summa cap. 21. numero secundo, Coninch. de Sacrament. quest. 6. Henriquez, Syluester, Fillucius, Layman, Hurtadus, & alij recentiores à supradictis allegati; Ex Iurisperitis Ioannes de Lignano, Cardinalis Anania, Socinus, Abbas, Felinus, & alij in cap. sicut *Iudei de iudeis*, Nauarrus conf. 4. titulo de conuersione infidelium, Marcus Antonius Cuccius in *institut. maiorum lib. 5. titulo de Baptismo*, Palchalis de virib. Patrie Potestatis parte prima, cap. 7. numero 3. ibidem Pratus vers. sed contra, Sperellus dist. decisione prima numero 29. Riccillus de statu personarum libro 2. cap. 32. Calderinus Romanus, Parisius, Aresinus, Natta, Simancho, Bursatus Borginicus, Canalicus, Marchadus, Gregorius Lopez, Didacus, Perez, emanuel Suarez, & alij relati partim à Palchali, & partim à Riccillo, qui & refert Afflictum decisione 151. testantem iuxta hanc sententiam in facti contingentia fuisse indicatum, & esse communem sententiam testatur Nauarrus dist. conf. 4. Vt clarius, & euidentius haec sententia probeatur, recolendum est, quod supra cap. 1. numero 27. est notatum, scilicet quod Iudei, & alij infideles Principibus Christianis quoad iurisdictionem temporalem tantum politice, & Ciuilitate subiecti, licet sint eorundem Principum tributarij, & aliquo modo propter eorum scelera videantur esse serui Christianissimorum, & illius Principis sub cuius dominio temporali resident, vt in cap. 6. si Iudeos de Iudeis, & in cap. qui sincera dist. 45. tamen non sunt simpliciter, & proprie serui, sed habent ea, quae sunt, Ciuium Romanorum, vt latè probat Martilius singulari §. 40. ac proinde illis permittitur commercium cap. multorum eodem titulo de Iudeis, & possunt habere bona, & possessiones, quarum dominium habent, & non obstante subiectione, retinent, vt cauetur in leg. nullus, Cod. de Iudeis, quibus, sine iusta causa per quemcumque supremum Pontificem spoliati, aut alio quouis modo molestanti, vel inquietanti non debent, nec licite possunt leg. Christianis, cum ibi notatis per Bartholum Cod. de paganis. Ex quibus euidenter concluditur, eosdem infideles Christianis Principi politice tantum subiectos non amittere Patriam Potestatem in filios suos infideles à iure Ciuium inducunt, neque ius naturale, quod in eosdem filios habent illos educandi,

candi, gubernandi, & secum retinendi, sicut eadem subiectio non tollit ab iisdem infidelibus dominium aliarum rerum, neque transfert in Principem illorum Dominum, cum non aequalis sit utriusque ratio, vt expresse tradiderunt Suarez, Vasquez, Bonacina, Petrus à Sancto Ioseph, Caelius Palanus, & ex aliis præallegatis Doctoribus tam Theologis, quam Iurisperitis colligitur. Hoc præmissis.

370 Probat hęc sententia omnibus argumentis supra numero 321. adductis; Et primò, quia Baptismus non est conferendus per vim iuxta iura dist. numero 321. in prima probatione, ergo infantibus filiis præfatorum parentum infidelium civiliter tantum Principi Christiano subiectionum, iisdem parentibus inuitis, & repugnantibus, non potest Baptismus conferri. Nam sic inferetur ius ipsis parentibus, quia contra eorum voluntatem infantes baptizarentur, & consequenter etiam iidem infantes baptizarentur per vim ipsi illarum, vt potest contra illorum voluntatem, cum filius ante vñum rationis adeptum non habeat aliam voluntatem, quam patris, (vt dist. numero 321. probatum est,) & ita voluntas ipsorum parentum infidelium censetur voluntas eorumdem infantum, ac proinde, si parentibus reclamantibus, & inuitis baptizarentur, per vim, & coactè baptizantur, & ad fidem compelluntur contra prohibitionem Ecclesię in iuribus dist. numero 321. adductis. Confirmatur, & magis explicatur; Nam, cum Baptismo requiratur non solum voluntas, seu intentio baptizantis, sed etiam voluntas, & fides baptizati vera, vel præsumpta, (cum nullus per vim sit cogendus ad fidem, vt in testibus dist. numero 321. adductis habetur,) Innocentius in cap. primo, circa finem de Baptismo, Abbas in cap. final. eodem titulo, & latè Sotus in 4. dist. quinta, articulo octauo, & decimo, conclusio tertia, vers. Hinc ergo, & paruli ante vñum rationis non habent nec velle, nec nolle proprium, & sic nec voluntatem, & fidem aliquam propriam, & veram, baptizantur in fide parentum cap. quarta de consecratione d. quarta, & cap. maiores de Baptismo; non possunt igitur præfati infantes infidelium filij, ipsis parentibus inuitis, & reluctantibus, licitè baptizari, quia neque in fide parentum, vt potest nolumus eos baptizari, neque in fide propria ipsorum infantum, qui carentes vsu rationis nullum habent animi iudicium, nullum consensum leg. in ea, §. pupillus, ff. de regulis iuris, & §. pupillus infirmus, de inutilibus stipulat. Nec dici potest eos parulos infidelium baptizari in fide patris, quando eorum parentes sunt inuiti, & reluctantes, vt notantur Turrecremat. in cap. de Iudeis dist. quadragésima quinta, articulo quarto, in respons. ad secundum, Natta consil. 434. Palchalis dist. cap. septimo, numero vigésimo primo, & Ricciollus dist. cap. trigésimo secundo, numero quinto, & sequentibus. Patris enim in huiusmodi casu non possunt infantes infidelium offerre Baptismo nomine suo, quia ipsi nullam potestatem habent in filios aliorum, neque nomine Ecclesię, quia Ecclesiā ante Baptismum nihil iuris habet in parulos infidelium; & licet parulos ante vñum rationis baptizatos recipere characterem, & gratiam Baptismi in fidem pa-

D. Io. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

trinorum, qui eos offerunt, & pro eis respondent, habeatur cap. illud, cap. filius, & cap. paruli de consecrat. d. quarta, tamen ea iura intelliguntur, quando patris eos offerunt de consensu parentum, in quorum potestate sunt eorum voluntates, & idè dicuntur baptizari in fide parentum, qui eos baptizandos tradiderunt, non eorum, qui manibus gesserunt. Neque in præfenti dici potest adesse ipsorum parulorum voluntatem præsumptam propter actus Baptismi utilitatem, quæ facit præsumere voluntatem in eo, ad cuius utilitatem geritur actus, Bartolus in leg. qui rem, ff. rem ratam habere, & post alios Menochius consil. 289. numero trigésimo sexto. Nam utilitas non facit præsumere voluntatem in non habente iudicium, aut in ignorante actum, quando non potest eadem utilitas obtineri absque eo, quod contrahatur obligatio §. neque tamen insitum, de alt. iter. tuer. (vbi hac ratione pupillus non potest adire hereditatem quamvis lucrosam,) & Agidius consil. quadragésimo octauo, numero quinquagesimo, vbi infans non potest Dominio feudi præstare homagium. Quapropter, cum qui baptizatur, contrahat obligationem omnium strictissimam, quia obligatur perpetuo ad fidem seruandam cap. tertio, §. inter cetera de Baptismo, & dist. cap. de Iudeis d. quadragésima quarta, non sufficit utilitas sola, sed vterius requiritur voluntas, & iudicium, propriè confensus.

Præterea ex traditis supra dicto numero trecentésimo vigésimo primo, in secunda ratione probatur, eosdem infantes infidelium, Principibus Christianis subditorum, non posse, parentibus inuitis, baptizari, quia vel id fieret relinquendo eos cum parentibus, sed hoc non potest contingere, sine morali, & evidenti periculo peruerisionis, & sacrilegij, iuxta notata supra numero ducentésimo decimo nono, & dist. numero ducentésimo vigésimo primo, vel fieret auferendo, & abstrahendo eosdem infantes à parentibus, at hoc esset contra iustitiam, quia iniuste priuarentur Patria Potestate, & iure paterno secum suos filios retinendi, gubernandi, educandi, & instituendi, quod à natura habent parentes, etsi infideles, in filios, & retinent, etsi civiliter, Principibus Christianis subiecti, vt est probatum, ac proinde sicut à Principibus Christianis eorum Dominis absque legitima causa non possunt aliis rebus suis sine iniuria, & iniustitia spoliari, ita neque absque iniustitia possunt priuari præfatis filiis suis infantibus, & iure paterno, quod in eosdem filios habent, neque etiam causa boni spiritualis eorumdem infantum, vt dicto numero ducentésimo vigésimo primo, notatum est.

Denique quod Ecclesiā, vel Princeps Christianus, cui Iudei, & alij infideles nunquam baptizati sunt subditi, non possit eorum instantes ipsis repugnantibus baptizare, probatur, quia à Christo Domino, (à natura enim, seu ex natura rei, supposita tantum Baptismi institutione, eam non habent, cum non sit nec merè naturalis, neque habeat necessariam connexionem cum iure naturali,) illis fuisse concessam potestatem hanc infidelium filiis, 372

non semili, sed tantum civili seruante, subditorum, baptizandi inuitis parentibus, & causa Baptismi illos ab iisdem parentibus auferendi, non constat, neque colligi potest ex sacra Scriptura, neque ex traditione aliqua Ecclesiastica, sed potius in contrarium est consuetudo Ecclesie, quae nunquam tali potestate vta est, vt eodem numero 321. circa finem notatum est. Neque dici potest, Ecclesiam ab vltimo potestatem abstulisse, vel ne parentes infideles filios statim natos occiderent, vel ne ipsi infantes post Baptismum ad adultam aetatem devenirent, ad parentes redirent, & a fide suscepta deficerent, quia Ecclesie, & Principibus Christianis non desunt remedia, quibus hæc, & similia mala cauere, & impedire; nunquam ergo summi Pontifices, & Christiani Imperatores, ac Principes tali sunt vti potestate, quia semper existimatum est, eam potestatem illos non habere, neque fuisse concessam à Christo Domino, qui instituit Baptismum, etsi vti peccatorum remedium, & necesse autem ad salutem, voluit, vel proprio cuiusque consensu expresso, vel saltem tacito parentum, & ita noluit applicari infantibus infidelium contra parentum voluntatem, aut eorum, qui eorumdem paruulorum curam, & regimen habent, vt sic conuenienti modo, & seruato iustitiae ordine iisdem paruulis applicaretur, vt supra num. 321. fin. dictum est.

334

Quare ad argumentum, in quo Scoti, & sequentium eius opinio fundatur, respondetur primo negando antecedens, cum parentes infideles non obligentur baptizare filios ante vltimum rationis, scilicet necessitate extrema, vt supra numero 227. notatum est. Respondetur secundo negando consequens; Nam dato quod parentes infideles obligentur precepto diuino ad baptizandos suos filios, antequam peruenerint ad aetatem adultam, etiam extra extremam necessitatem, & sic impediens, vel negligens eisdem paruulis Baptismum conferri peccent, & abutuntur sua potestate, quam habent in filios, non tamen possunt puniri à Principe Christiano, cui in iurisdictione temporali civiliter tantum sunt subditi, quia hoc peccatum respicit ordinem, & legem supernaturalem, cum sit contra legem fidei, & contra religionem, atque pietatem à parentibus in ordine ad salutem æternam filii debitam, vt supra numero 321. dictum est,) Princeps autem secularis non habet potestatem suos subditos cogendi ad obseruantiam legis supernaturalis, & puniendi peccata contra eandem legem supernaturalem, & nullo modo contra naturalem iustitiam; Princeps enim temporalis solum habet potestatem puniendi ea peccata, seu delicta, quæ sunt contra communem Reipublicæ pacem, & gubernationem, (qualia sunt enumerata in constitutione sententiae Scoti.) Nam hic est finis, & scopus politice potestatis; Quare, cum sub hunc finem non cadat Baptismus, neque contra illum peccent infideles parentes, qui recusant Baptismum filiis, & etiam sibi, non possunt iisdem parentes infideles nolentes baptizari suos infantes à Principibus Christianis, quibus sunt politice tantum subiecti, puniri, vel in penam priuari iure, quod in filios habent illos retinendi secum, & gubernandi, & vt non baptizentur ipsi inuitis, sed ad summum tantum poterunt iisdem parentes à Principe eorum Domino temporali puniri, si abutuntur

potestate, quam habent in filios per superstitiones, vel sacrilegia euidenter contraria rationi naturali. Et prædicta procedunt etiam in parentibus infidelibus Summo Pontifici temporaliter subiectis; respectu quorum idem Summus Pontifex se habet, vt Dominus, & Rex temporalis vt supra numero 329. fin. dictum est. Quatenus enim est Summus Pontifex, & quoad potestatem Ecclesiasticam illi non sunt subiecti infideles, sicut Christiani, unde prædictum peccatum parentum infidelium, si aliquid est, negligentium baptizare suos filios ante vltimum rationis, ab alio, quam à Deo puniri non potest, vt etiam expresse tradunt Suarez dist. sessione quarta, vers. sed contra, Valquez dist. disputatione 155. cap. tercio, numero vigesimo sexto, Covinch dist. questione 68. articulo decimo, dub. vnic. numero 77. v. à Sancto Ioseph loco supra citato, Becanus dist. questione septima, numero decimo, vers. sed conclusio, & Palas dist. puncto sexto, numero decimo sexto. Addendum dictis, quod si Principes Christiani possent parentes infideles sibi temporaliter subditos cogere ad baptizandos suos filios ex eo, quod peccent negligentes, & recusantes eos baptizare, possent etiam cogere eosdem parentes infideles ad Baptismum recipiendum, & fidem suscipiendam, id recusantes, seu negligentes facere, cum præcepto diuino Baptismi obligentur, quod nullus dicit, & est expresse vetitum ab Ecclesia in textibus supra numero 321. adductis; Ex quibus colligitur Principem seculari Christianissimum, Christianos sibi subditos, nolentes filium suum baptizare, non posse puniri propria auctoritate, sed solum ex concessione Magistratus Ecclesiastici. Alia, quæ habet Villalobos supra numero 228. addit, non obstat supra traditæ communis sententiae ex sequentibus constabit.

Infantes infidelium, utroque parente orbat, inuitis eorum tutoribus, an possint licite baptizari.

Potest eadem communis sententia procedere, 335 vt nec inuitis tutoribus infidelibus, sub quorum cura sunt, paruuli nondum adulti, filij parentum infidelium, utroque parente orbat, licite baptizari queant, ita Paludanus in 4. d. 4. questione quarta, articulo tercio, Sotus ibidem d. 5. questione prima, articulo decimo, Bartholomæus ab Angelo disto Dialogo secundo, de Baptismo, §. vigesima nono, Henricus allegato cap. vigesimo quinto, numero primo, in gloss. littera A, Azorinus parte prima, lib. octauo, cap. vigesimo quinto, questione nona, Suarez dist. disputatione vigesima quinta, sessione sexta, vers. secundum inferius, Tamburinus de Sacramento Baptismi cap. tercio, §. 2. numero tercio, Nanarrus consil. quarto, numero decimo septimo, & decimo octauo, de conuers. infidel. Palchalis de viribus Patrie Potestatis parte prima, allegato cap. septimo, numero quarto fine, vers. ino quod, & Sperellus decisioe prima, numero vigesimo quarto, quia tutores locum parentum tenent, ad eosque parentum officium, & cura paruulorum transiit, & ita ius eisdem pupillos instituti, quod habebat pater, iisdem tutoribus competit, quo sicut nec ipsi parentes abique iniuria, & iniustitia priuari non possunt; quamvis, aiunt Sotus, & post eam

enim Azorius, ac Suarez *locis allegatis*, non esset tam atroc iniuria, si inuitis tutoribus filij infidelium baptizarentur. Et iuxta eisdem Doctores hæc ampliatio locum habet non solum in tutoribus à parentibus constitutis, & dativis, seu à Iudice datis, sed iis non existentibus, & in tutoribus legitimis, seu à lege determinatis, ut pupillanus, frater natu maior, & alij consanguinei proximiores.

356 Pro clariore vero, & maiori huius rei explanatione, distinguendum inter infantes infidelium nulli Principi Christiano subditorum, filios, utroque parente orbatos, & ipse infantes Iudæorum, vel aliorum infidelium Principi Christiano subditorum parentibus orbatos. Et quoad infantes Iudæorum, vel aliorum infidelium nulli Principi Christiano subditorum, parentibus orbatos, habentes tutores, vel à patre institutos, vel à Iudice seu synagoga, Magistratue infidelis datos, aut legitimis pariter à Iudice, aut Magistratu approbatos, infantes hi inuitis tutoribus non possunt licite baptizari, sicut nec licite baptizari possunt inuitis parentibus, in quorum locum, & officium succedunt, idque probat ratio tradita *numero precedenti*, & absque dubio sentiunt supradicti Doctores; Nisi iidem infantes sine iustis, siue iniustis fuissent à tutoribus præfatis separati, longissime ab iis abessent, vel ab illorum potestate subtraherentur ex causa iusti belli, quia tunc inuitis tutoribus licite baptizari possunt iuxta tradita *suprà numero 127*. Quo vero ad infantes Iudæorum Principi Christiano subditorum in iurisdictione temporali, filios utroque parente orbatos, quibus pater ipse constituit tutores infideles, hoc etiam casu non posse inuitis tutoribus licite baptizari, asserunt præallegati Doctores, quia pater, constituendo illos tutores suorum filiorum, in eos transmittit suum in filios retinendi illos penes se, gubernandi, & instituendi, seu educandi, quo iure absque iniustitia non possunt priuari, sicut & pater ipse. At vero, si tutores eorumdem infantium Iudæorum sint dativi, vel legitimi, eidem Principi Christiano subdicti, tamen ab Hebræorum Magistratu dati, & approbati, possunt iidem infantes ipsis tutoribus inuitis licite baptizari, ut expressè tradunt Hurtadus *disputatione tertia, de Baptismo difficult. quarta*, & post eum Tamburinus *distinct. paragrapho secundo, numero quarto*. Potest enim Princeps, cuius iurisdictioni temporali tutores illi sunt subdicti, illos priuare tutela, & omni potestate in dictos infantes, eamque sibi assumere, vel alteri Christiano dare, & consequenter baptizare, licet iuxta tradita *numero 327*, teneretur infansem baptizatum segregare ab infidelibus, seu Iudæis, & educandum tradere Christianis ad cauendam periculum, ne defecet postea fides. Quod si infantes filij Iudæorum, vel aliorum infidelium Principi Christiano subditorum, utroque parente, & etiam alio ascendente paterno, sub causa Patria Potestate existerent, orbat, essent orphanis, & omni tutore carentes, certum est, quod licite possent baptizari, ut tradit Sperellus *d. decisio secunda, numero 20. fine, & numero 21*. quia tunc etiam Iudæi consanguinei infansem, & ipsa Iudæorum Synagoga reclamarent, nulli tamen fieret iniuria, cum solum parentes, qui in filios Patriam Potestatem, & ius eos instituendi, seu

educandi à natura habent, & tutores in eorum locum succedentes, repugnare, & reclamare possint, quibus proinde deficientibus cessat omne impedimentum Baptismi. Neque ad dictos orphanos baptizandos esset expectandum, donec ad rationis vsum peruenirent, ut eligerent, velint ne, vel nolint baptizari, cum Baptismus parulis diu, seu per longum tempus d. fieri non debeat, & non expectandus vltus rationis saltem ex præcepto, & consuetudine Ecclesiæ ut in *parte prima, de effectibus Matrimonij cap. 10. numero 6*. aliis allegatis probant, idemque probat Sperellus *d. decisio prima, numero 21*. & idem dicendum de infantibus infidelium nulli Principi Christiano subditorum orphanis, seu parentibus orbat, & tutores non habentibus, possent enim, (ubi aliud inconueniens, quam repugnantia, & reclamatio aliorum infidelium timeretur,) ab iisdem infidelibus licite auferri, & baptizari, eo eadem rationem, quia nulli inferretur iniuria, & eo tarentur omne inconueniens, si ipsis infidelibus inuisus ab ipsis segregari, seu separari possent, semper tamen curandum, eisdem parulos orphanos baptizatos educari apud Christianos, & cauendum periculum, ne ad infideles redeant.

Filii Iudæorum, vel aliorum infidelium Principi Christiano subditorum, orphanis, an possint dari tutor Iudæus, vel tamen Christianus, & an possint dari à Iudice Ecclesiastico.

Verum vero orphanis, filijs Iudæorum Principi Christiano subditorum, quibus à patre non fuit tutor constitutus, dandus sit, vel dari possit tutor Iudæus, vel dari possit, & debeat tutor Christianus, si illi sint adulti, & per Baptismum effecti Christiani Et si multi Doctores à Ricciullo *d. libro secundo, cap. 30. numero secundo*, relati, dixerint posse à Principe, vel à Iudice à Principe constituto, dari tutorem Iudæum per textum in *leg. Spadanem, §. iam autem, ff. de excois. tutor. verba sunt iam autem & Iudæi non Iudæorum*, (id est Christianorum,) tutores erunt, sicut & reliqua administrabant Sententia Iurisperitorum, (quos late refert, & sequitur Ricciullus *d. cap. 30*.) communis negat pupilli Christiani tutorem esse posse Hebræum. Quam satis confirmant tradita supra *numero 320* ad probandum infantes infidelium quicumque ex causa, vel occasione baptizatos, esse separandos à consorcio parentum aliorum infidelium, ut neque usque ad tempus vltus rationis apud ipsos sint ob morale periculum subuersiomis, & ita etiam sunt separandi à tutoribus, si eos habebant, & multo minus iisdem infantibus, & pupillis iam effectis per Baptismum Christianis, non possunt dari tutores Iudæi, cum etiam suspensus alicui non possit esse tutor *l. 1. & tot. tit. Cod. de suspect. tutor.* Tutor autem infidelis est omnino suspensus pupillo baptizato, ne cum prauis erroribus suæ religionis imbuatur iuxta *cap. secundo, de conuers. infidel.* & tradita allegato *numero 320*. Præterquam quod pupillis statim ac efficitur Christianis, liberatur à Patria Potestate, ne à patre infideli ad infidelitatis errorem inducatur, ut supra *cap. primo, numero 28. & cap. 2. numero 19*. probatum est, ac proinde à fortiori debet liberari à potestate tutelari, ut ipse minor, & cui subest idem periculum periculi, etiam pupillus penes alium educaretur ratione familiaritatis

tatis, & frequentis consuetudinis, quæ nihilominus intercederet inter tutorem, & pupillum. Plures alias rationes cumulat Ricciellus, qui & ad d. textum in l. *spadones*, §. *item autem*, respondet loqui de exco[m]municato a tutela, vel scilicet licet Iudæi, & ceteri infideles non habeant ius petendi tutelam pupilli Christiani, quatenus tamen contingat ex aliqua causa eos a testatore, vel Iudice dari tutores, non possunt à dicto onere se excusare, vt idem Ricciellus latinus explicat. Verum quatenus idem textus vellet Iudæum posse esse tutorem etiam pupilli non Iudæi, nempe Christiani, eius dispositio correctæ est per ius canonicum, & minime attendenda propter dictam rationem moralis periculi subversionis. Propter quam quoque, si filius infidelium orphanus adultus nondum baptizatus declarasset se velle baptizari, infidelis tutor ei dari non posset, quod & tradit expressè Sperellus *dist. decisio[n]e 1. numero 18. & sequentibus*, imo etiam loquendo de parulis, nondum rationis vsum habentibus, filius infidelium Principi Christiano subditorum, vtroque parente, & ascendente paterno orbatis, quibus pater non constituit tutorem, à Principe Iudicæ ab eo creato, vel à Iudice Ecclesiastico illis dari non deberet, nec posset (vbi inde nullum grane inconueniens sequitur probabilitate timetur) tutor Iudæus vel permitti vt in *synagoga* eis Iudæum constitueret tutorem, sed fidelis tutor dandus. Quod probat ratio, quam tradit Sperellus *dist. decisio[n]e 1. numero 20.* scilicet quod tutor de iur. principaliter Personæ propter mores pupilli, vt illius bonam educationem, & eruditionem imprimis curare teneatur l. *cum plures §. cum tutor ff. de administrat. tutor. l. qui filium, l. ius alimentorum ff. vbi pupilli educari debeant*, Montan. *tratt. de tutela cap. 4. numero 11. & sequent.* & Molina *tratt. 2. de instit. dispensatione 220. vers. prater alia*, ideoque iidem parulis Iudæorum, vel infidelium orphanis constituendus est tutor fidelis, qui eos, etsi nondum vsum rationis habentes instituat in bonis moribus, & in fide, ac vera religione, non verò tutor Iudæus, & infidelis, qui erroribus falsæ religionis imbutus, educabit autem tutor fidelis pupillum, vel penes se, vel penes alium Christianum expensis ipsius pupilli, etsi fuerit pauper, curabit educandum in Xenodochio orphanorum.

338 Num vero ad Principem, seu Iudicem secularem, vel ad Iudicem Ecclesiasticum spectet constituere talem tutorem, latè examinat Sperellus *dist. decisio[n]e 1. ex numero 1. ad numerum 21.* & in illo casu suo resoluit specificè ad Iudicem Ecclesiasticum, & de facto à se tunc Generali Vicario Episcopi loci fuisse orphanis Hebræis datum tutorem, suamque resolutionem testatur à supremo S. Inquisitionis Tribunali fuisse probatam, & resolutionem eandem ipse fundauit in eo, quod illis orphanis Hebræis esset assignandus tutor Christianus, qui eos in fide Catholica, eos cupientes baptizari, instrueret, & sic agebatur de re spirituali, qualis est instructio in fide, quam esse rem spiritalem pater, cum sit traditio doctrinæ, & cognitionis mysteriorum, & veritatis fidei Evangelicæ, & Catholicæ, & tradunt Lessius *de iustitia, & iure libro secundo cap. 35.* (vbi de Simonia) numero 77. & Theologi communiter tradunt, asserentes recipere aliquid pro Catechismo, seu doctrina, & veritate fidei tradenda, tanquam pretium, esse Simoniam, causâ autem spiritualis, vel quasi spiritualis ad Iudicem Ecclesiasticum pti-

uatiue spectat *cap. tua, de ordine cognit. cap. Lator. cap. causam qui filii sint legitimi. & Clement. 11. de iudiciis*, Abbas in *cap. litteras de iuramento. calumnia. Clarus §. secundum questionem secundam, numero 9. sine*, & Doctores communiter, & pluribus exemplis probat, idem Sperellus *dist. decisio[n]e 1. numero 9. & pluribus sequentibus*. Verum etsi præfata probent non debere dari orphanis prædictis tutorem Iudæum, seu infidelem, & doctrinam Milleriorum, & veritatis fidei esse rem spiritalem, & Sacram, & materiam Simonie, si pro pretio tradatur, certum sit, & tutor vel per se instituire, vel curare per alios instrui in doctrina fidei Catholicæ pupillos suæ tutelæ committos; tamen ipsa datio tutoris videtur merè Civilis, & prophana, cum detur ad protectionem personæ pupilli, & administrationis bonorum eius temporalium ad illius bonam educationem quoad spectantia ad vitam corporalem, & quoad artes, & scientias naturales, & ad vitæ, ac morum honestatem, & non solum instruendum eundem pupillum in rebus fidei Catholicæ, ac proinde, si orphanus, seu pupillus sit subditus Iudici laico, ad ipsum priuatiue videtur spectare datio tutoris, regulariter loquendo si pupillus sit Clericus, ad Iudicem Ecclesiasticum priuatiue spectabit, de qua re Montanus *de tutor. & curator. cap. quarto, & cap. secundo*. Faber in *institutione de Attilio tuto. numero 4.* & alij quos latè Sperellus *dist. decisio[n]e prima, numero 2. & 3. refert*, & etiam ad cuiusdã iurgia, & rixas inter Principem, seu Iudicem laicum, & Ecclesiasticum expedit ita facere, Et quamvis causæ pupillorum, & miserabilium personarum dicantur spectare ad Iudicem Ecclesiasticum, & esse sub protectione Ecclesiæ *cap. super quibusdã 26. §. fin. de verbor. significat.* Innocentius, & ibi Abbas *numero 6. in cap. significantis de offic. delegat.* Et si enim pupillos, & orphanos, ac viduas in leg. *unica, Cod. quando Imperator inter pupillos, & viduas*, enumerentur inter miserabiles personas, quæ gaudent privilegio fori, de quo ibi, scilicet trahendi, seu vocandi aduersarios ad Principem, seu ad Curiam Principis, & ipsæ iuvit exhiberi Principi, seu avocari à suo foro nequeant, & etiam si sint diuites, vt aliis relatis tradunt Menochius *de arbitrariis casu 66. numero quarto, & quinto*, Petrus Barbosa in *leg. septima, parte septima, numero 50. sine, ff. solut. matrimo[n]i. & Augustinus Barbosa collecti. ad d. leg. unica numero 20. & collecti. ad cap. significantis numero tertio, de offic. deleg.* tamen nonnulli alij à Patre Barbosa *d. numero 50. vers. iuxta quæ etiam*, & ab Augustino Barbosa *d. collecti. ad cap. significantis*, lenserint in d. leg. *unica*, ad gaudendum dicto fori privilegio non comprehendi pupillos, & orphanos, ac viduas diuites, sed solum pauperes. Nihilominus illud, quod causæ pupillorum, orphanorum, ac viduarum ad Iudicem Ecclesiasticum spectent, vbi agitur contra laicos institutioni temporali Ecclesiæ non subditos, vt in præallegatis textibus dicitur, non procedit, seu intelligitur generaliter de omnibus pupillis, orphanis, & viduis regulariter loquendo, sed tantum de pauperibus, non vero de diuitibus, si enim sint diuites, de eorum causis contra laicos Iudicem Ecclesiasticum non posse principaliter cognoscere, & institui administrare loquendo regulariter, sed id ad Iudicem laicum spectare, tradunt Per-

trus Barbofa in *dist. leg. parte prima*, numero 49. & 50. cum alijs. (quos numeris antecedentibus allegat.) & alij à me in *trallat. de alimentis cap. cxxxviii primo*, numero undecimo, & quinquagesimo secundo, relati, & probatur tum per textum in *cap. de prudentia de donat. inter vir. & uxor.* ibi: *De dote qua est causa incidenti*, dum enim deciditur Ecclesiasticum Iudicem posse cognoscere de causa dotis, quando venit incidere ad causam Matrimonij, à contrario sensu inferitur, quod non cognoscit indistinctè, & vniuersaliter, tum ex *cap. significantijs de offic. delegat.* ubi cum videtur, quæ erat dotes, concessum fuisse per litteras Apostolicas trahere aduersarios laicos ad Iudicem Ecclesiasticum, quia fixerat se pauperem, cognita fitione post causam terminatam dicitur, quod de iure aduersarij viduæ non debebant per tales litteras conueniri, tum ex *cap. ex tenore de foro competentis*, ubi deciditur viduam non posse aduersarium laicum conuenire coram Iudice Ecclesiastico, nisi causa sit talis, quam consistat ad Iudicem Ecclesiasticum pertinere, vel in defectum iudicis secularis negligentis in faciendo iustitiam.

339 Igitur Index Ecclesiasticus de causis pupillorum orphanorum, ac viduarum contra laicum vniuersaliter, & etiam non data negligentia iudicis laici, potest cognoscere, quando sunt pauperes, vt expressè dicitur *dist. cap. significantijs*, Index enim Ecclesiasticus de causis pauperum contra laicum cognoscere potest *dist. cap. super quibusdam de verborum significatione*, & *cap. si quis de petentibus 24. questione tertia*, Petrus Barbofa *dist. parte prima*, numero 49. alij à me *dist. cap. 21. numero 1182.* & Doctores communiter scribentes in *dist. cap. significantijs de offic. Delegat. & in dist. cap. ex tenore de foro competentis*. Si verò iidem pupilli, orphani, & viduæ sint ditites, de illorum causis contra laicum potest Index Ecclesiasticus cognoscere solum in duobus casibus, vt *dist. numero 49.* P. Barbofa notat. Primus est, quando laicus est negligens in administranda iisdem pupillis, orphanis, & viduis iustitia, ita *dist. cap. ex tenore in fine*, ibidem Abbas *numero primo*, & Marianus Socinus in *principio*, Innocentius in *dist. cap. significantijs num. 3. de officio Delegat.* ibidem Felinus *numero 4.* & Hostiensis *numero 4.* P. Barbofa *dist. num. 49.* alij à me *dist. cap. 21. numero 1182.* relati, & alij communiter, quos Augustinus Barbofa collecti *ad dist. cap. ex tenore*, refert, & sequitur, & facit etiam regula, quod propter negligentiam Iudicis inferioris iurisdicção deuoluatur ad superiorem, vt Bonacris *sing. 1. numero 1.* Alter casus est, quando iidem à potentioribus, (quod facile in similibus personis contingit) opprimantur, aut spoliantur proprijs bonis; tunc enim Ecclesia succurrit, & se intromittit pro illis, & de eorum causis cognoscit, etiam si sint ditites *dist. cap. ex parte de foro competentis*, ibidem Panormitanus *numero undecimo*, & in *cap. licet ex suspecto eodem titulo*, & post Corasium in *l. 1. l. 2. numero 23. ad finem ff. solut. matrim.* P. Barbofa *dist. numero 49. in fine*, & *numero 50.* Extra præfatos duos casus, Ecclesia non cognoscit de causis pupillorum, orphanorum, ac viduarum, nisi sint pauperes. Neque obstat, quod *d. cap. super quibus*, dicatur ad Ecclesiam pertinere cognoscere de causis viduarum, orphanorum, pupillorum, & pauperum, & sic viduæ, orphani, & pupilli indistinctè pauperibus æquiparentur. Respondet enim Barbofa *dist. numero 50. eam æquipa-*

rationem intelligendam, habita relatione ad communiter accidentia, cum pupillis, orphanis, & vidua facile, (vt dictum est,) à potentioribus opprimantur, opprestione verò cessante illam æquiparationem non procedere; de causa igitur pauperum semper Ecclesia cognoscere potest, quia actu, & habitu sunt miserabiles persone, ac pupillus, orphanus, vidua, quauis sint miserabiles personæ habita, non sunt tamen actu, nisi etiam pauperes sint, vel à potentioribus opprimantur, ac proinde, si ditites sint, & non oppressi, de illorum causis Ecclesia non cognoscit, nisi data negligentia Iudicis laici in administranda illis iustitia, iuxta tradita. Sed de his satis, prosequamur alia spectantia ad Baptismum infantium filiorum infidelium tam subiectorum, quam non subiectorum temporaliter Principibus Christianis.

Quibus in casibus infantes infidelium possint licite baptizari inuitis parentibus.

Itaque sententia communis, quod infantes, non dum ad usum rationis deveniunt, filij infidelium, nulli Principi Christiano subditorum, & etiam Principi Christiano politice, & ciuilitate, non semeliter subiectorum, eorum parentibus inuitis, licite baptizari non possint, limitatur non solum in infantibus infidelium cum capitis à Christianis in bello iusto, etiam nondum seruitus subiectis vt supra *num. 321. in fine*, notatum est, & non solum in infantibus eorumdem infidelium separatis, & longissimè à parentibus distantibus, prout supra *numero 327.* explicatum est, sed etiam in sequentibus casibus.

Et primo infantes infidelium à parentibus apud Christianos expositi, licite possunt baptizari, prout notat Azorius *parte prima, lib. 8. dist. cap. 25. questione quinta*, & post eum Riccius *dist. lib. 2. c. 32. numero 29. vers. declaratur tertio*. Sunt enim ij infantes per expositionem à Patria Potestate liberati *cap. unico de infantibus, & lang. & l. unica, §. sed scimus, Cod. de latin. libert. tollen.* & notatum est supra *cap. 2. numero 19. in fine*, & probatur latius in *trallat. de alimentis cap. 9. num. 615. & 619.* & consequenter parentes non habent amplius ius contradicendi, ac tanquam infantes sub cura, & charitate Christianorum suppositi, possunt, etiam parentibus inuitis, baptizari, ij verò Christiani, in quorum manus, & potestatem inciderint, eosdem infantes baptizatos in fide, Christianaque religione instruere debent, & cauere, ne grandiores iam facti ad parentes reuertantur, aut ne parentes eos quauis ratione recuperent.

Infantes Infidelium in extrema necessitate articuli mortis, possunt inuitis parentibus baptizari, & etiam quicumque filij perpetuo amittunt.

Secundò, & si etiam infantes infidelium in periculo proximo, & extremo mortis existentes, iamque morituros, quibus parentes, infideles prohibeant Baptismum conferri, non posse licite baptizari, iisdem parentibus sic repugnantibus, senserint aliqui, idque probare rationes supra adductas ad probandum extra mortis articulum non posse licite baptizari, dicit Riccius *d. cap. 32. numero 31.* Quia quando viuunt filij, sunt sub potestate parentum, ac proinde cum in eos licet morti proximis ius

D. Iuan. Argel. Bossius, de Patria Potestate.

P 3 finit

nam retineant parentes, non possunt licite, & absque illorum iniuria baptizari iniunctis parentibus, sicut nec possunt extra mortis articulum; Nihilominus contrarium, & eodem infantem in extrema necessitate periculi proximi mortis constitutum, & mortis morituros, iniunctis parentibus, posse licite baptizari, ne perpetuo pereant, est communis Theologorum sententia, ita Sotus in quarta, dist. quinta, questione prima articulo 10. Summis verbis Baptismus, Bartholomæus ab Angelo in *examine Confessariorum Dialogo secundo, de Baptismo*, §. 31. Henriquez lib. secundo, summo, cap. 25. numero secundo, Azorius dist. cap. 25. questione 10. Suarez d. disputatio 25. sect. tertia, Theologi omnes supra numero 321. & 322. allegati, & passim recentiores. Ita quoque ex luxuripetris Palchalis de viribus Patria Potestatis, parte prima, allegato cap. septimo, numero 11. vers. alio etiam modo, & Sperellus allegat. decisione prima numero 41. Ratio est, tum quia in tali casu ius paternum in filios censetur moraliter loquendo extinctum ob mortem proximam superuenturam filio, quod enim parum, & momentaneè distat, nihil distare videtur; tum quia extrema hæc spiritualis necessitas filij aliqui in æternum à gloria æterna excludendi, ius, quod in tali casu habet pater in eundem filium, efficit commune aliis, quia sicut in extrema necessitate corporali, ita in hac extrema necessitate spirituali homo habet ius præcipiendi alienti inuito Domino, vt succurrit proximo; tum demum, quia esto parens retineat ius in filium statim moriturum, cum tamen breui, & momentaneè sit illud amissum, & ac proinde per Baptismum filio collatum eo iniuncto leuiter, imo leuissimè lædatur, ob æternam salutem infantis, lenis huius lesionis iuris patris nulla habenda est ratio; maxime cum ex illa nullum morale periculum apostasie imminet, hic enim agitur de baptizando puero verissimiliter proximè morituro. Cautè autem in collatione huius Baptismi, parentibus iniunctis, esse procedendum tradunt locis allegatis Sotus, Bartholomæus ab Angelo, Suarez Palchalis, & Becanus allegat. questione septima, numero 7. videtur, vt quoad fieri poterit secretè, & occultè Baptismus conferatur, & ne id fiat cum manifesta violentia, & scandalo parentum infidelium, quia id cederet in iniuriam religionis Christianæ, & non careret periculo sacrilegiorum, ac blasphemiz in Christianam fidem, vt norant locis allegatis Sotus, Bartholomæus ab Angelo, Suarez, Palchalis, & Becanus de Baptismo questione 7. numero 7. fine. At quamvis, vbi timeatur patrem infidelem ageretur filium in extremis constitutum, & proximè moriturum baptizari, & sacrilegis ritibus, & ceremoniis filium contaminaturum, debeant quantum commode fieri potest dicta sacrilegia parentis impediri, puta subtrahendo filium, illumque ab eodem patre separando; Nihilominus, si filius à patris cura nequeat separari, adhuc filium baptizari posse, sacrilegium patris permitiendo, eo quia ex permissio necessitate extrema Baptismi honestetur, sentiant Coninch. de Sacram. questione 68. articulo 10. dub. 77. & post eum Castus Palca de Sacram. tractat. 19. allegat. disputatio unica de Baptismo puncti. 6. numero 16. ac Tamburinus d. lib. secundo, de Baptismo cap. tertio, §. secundo, numero 9. Subdunt ta-

men & ipsi namquam licere vim parenti inferre, vt quis eius filium etiam moribundum baptizet, licet pater denegando in tali casu Baptismum filio, peccet, cum peccet tantum contra legem Diuinam supernaturalem, quod peccatum ab alio, quam à Deo puniri non potest vt supra num. 323. & 324.

Sicut autem infans in articulo mortis constitutus, iniunctis parentibus infidelibus, licite baptizari potest ob rationes adductas, ita etiam ob easdem rationes filius perpetuo amens, iniunctis parentibus infidelibus, cum præcedenti moderatione baptizari licite potest, ob eius extremam necessitatem, cum aliqui remediò salutis esset omnino destitutus, vt expresse tradunt Layman lib. quinto, tractat. secundo, cap. 6. vers. quinto, & Palus d. parte 6. numero 15. & si enim parentes infideles habeant ius gubernandi filium amentem, & sic eum dicendi Deo, nihilominus, ipsis negligentibus iniunctis, potest licite baptizari ob maximum bonum filio ex baptismo proueniens, non habita ratione illius lenis lesionis iuris paterni, cedentis in æternam filij damnationem, & priuationem æternæ salutis.

Quando alter ex parentibus ante filiorum conceptionem, aut natiuitatem erat Christianus, vel post filiorum natiuitatem conuersus est ad fidem baptizari possunt, & debent iidem filij infantes, altero parente iniuncto. Et quid si vterque parens sit infidelis, & alter eorum consentiat in Baptismum.

Tertio filij infantes nati ex parentibus infidelibus, si alter parentum, siue pater, siue mater, postea ad fidem conuertatur, siue sit conuersus, consentiente parente fideli, possunt, & debent baptizari etiam iniuncto, & renuente parente infideli, ita Doctores communiter Valentia tomo quarto, disputatio quarta, questione tertia, parte tertia, vers. quarto dico ex allegatis supra numero 321. 329. & 343. Azorius dist. cap. 27. questione tertia, Suarez d. disputatio 25. sect. tertia, vers. duo superius, Valquez d. disputatio 355. cap. tertio, numero 35. Bonacina d. puncto 6. numero 12. vers. respondeo quinto, Palus d. parte 6. numero 12. Leandrus d. tractat. secundo, de Baptismo questione 16. Ego quoque in parte prima, de effectibus contractus Matrimonij cap. 10. numero 8. Henriquez, Rebullus, Coninch, Layman locis à me ibidem relatis, & alij recentiores Theologi à Leandro, & Palao allegati, & ex Interpensis Palchalis d. cap. 7. numero 8. Riccius d. cap. 32. numero 24. & sequentibus, Augustinus Barbola collect. ad cap. Iudæ 18. questione prima, numero 7. & ad cap. ex litteris secundo, de conuers. infid. numero secundo, Sperellus dist. decisione prima, numero 30. & plures alij à Palchali, & Riccius allegati constat eundem ex dist. cap. Iudæ, vbi expresse dicitur, filios, tam ex patre infideli, & matre fideli, quam ex matre infideli, & patre fideli, debere sequi religionem parentis fidelis. Colligitur etiam ex dist. cap. ex litteris de conuers. infid. vbi Gregorius IX. statuit patre Iudæo conuerso ad fidem, prolem quadriennem, inuita matre, educandam apud eundem patrem conuersum, vt ab eo possit in fide Christiana institui, & licet textus ex contingentia facti ponat casum in patre ad fidem, Christianamque religionem conuerso, idem tamen est de matre ad fidem conuersa, ex ratione decisionis in eodem textu à Pontificè

Tract. De Patria Potestate, Cap. III. 175

Pontifice assignata, scilicet, quod in illa aetate infantili non debeant filij apud illas remanere personas, de quibus possit esse suspicio, quod eorum saluti, vel vitæ parentum infidæ. Quæ ratio militat in utroque parente, ac proinde pater, sine mater infidelis ad fidem veniat, altero in infidelitate perseverante, communis infans pro educatione est assignandus conuerso ad fidem, iuxta decisionem S. Pontificis in illo textu, sed vitra decisionem dictorum textuum additur ratio, nam si parens ad fidem conuersus est pater, cum ipse sit caput, & etiam habeat in filios Patriam Potestatem à iure civili inductam, ad illum spectat filij cura, & gubernatio, & ita citra dubium, eo consentiente, potest filius infans baptizari, matre infideli inuita. Si vero parens ad fidem conuersus sit mater, etiam ea consentiente, & inuito patre infideli posse infantem filium communem baptizari, & penes ipsam fore educandum, probatur, quia iure naturali inspecto in educandis, & gubernandis filiis maxime circa spiritualia, & necessaria ad salutem pater, & mater sunt naturaliter æquales, iusque tam patri, quam matri æquale à natura competit, vt supra hoc capite numero 297. probatum est, & etiam mater in certitudine excedit patrem; ergo consentiente matre, citò pater renuat, infans filius communis potest baptizari, & cum matris voluntas sit in fauorem religionis & bonum, ac salutem filij preferenda est, non obstante Patria Potestate in filios etiam Iudæis, & infidelibus competente, cum in istis spiritualibus non attenditur, neque de illa curatur, vt pote iure Civili, ac politico inducta, cui præualet ius naturale, vt supra dict. num. 297. notatum est; Et quod in humilimodi spiritualibus non attendatur prædicta Patria Potestas; præter Theologos, Azorius expressè id asserentem loco allegato, & superius allegatos, & alios committere, ex Iurisperitis, tradunt Rendina, & alij supra dict. numero 297. relati, Virgilius ad Afflictiū decisionem 111. numero 12. Barbatus consil. 57. lib. 3. Sperellus d. de decisione prima, numero 38. & Palchalis dict. cap. septimo, numero 10. Qui & confirmat ea ratione, quod quando est diuersa conditio patris, & matris, tunc filij sequuntur conditionem illius, ex qua eorum conditio non efficitur deterior ex Glossa in cap. fin. de clandest. despon. & Baldo in leg. que contra Cod. de incest. nupr. per text. in cap. ex tenore qui filij sint legitimi, & in dict. cap. ex litteris de conuers. infidel. & hoc idem, & alia supra tradita de sufficientia consensus matris fidelis ad baptizandum filium infantem, patre infideli rennente, confirmat ratio à Suarez vbi supra tradita, quod etiam iuxta ius commune, si filius alicui ex parentibus subrahendus est, adiudicatur parenti innocenti, ideoque in præsentī specie mater innocens censetur, cum solus illius consensus in Baptismum filij sit honestus, & cedens in filij commodum, eiusdem matris consensus est sequendus. Procedunt autem prædicta quoad filios infantes, seu nondum ad vsum rationis deuentos, nam, si filij sint adulti, & docti capaces, ac relinquere debeant propriæ libertati, & voluntati, in sequenti dubio sine. Parens potro fidelis, quo consentiente infans est baptizatus, tenetur habere diligentem curam eiusdem infantis inuitandis, & cauere, ne ab altero parente infideli seducatur.

fidelis recusat puerum baptizari, quia fidelis in hoc veller infideli placere, accommodando sese illius voluntati; adhuc infans potest baptizari, vt expressè locis citatis Azorius, & Ricciullus, Bonacina vbi supra vers. respondeo quarto, notant, & ego quoque scripsi in d. parte prima, de effectibus contrati. Matrimon. d. cap. 10. numero 9. quia ad id sufficit alterum parentem esse conuersum ad fidem, baptismumve suscepisse; nam eo ipso Ecclesia habet ius eum compellendi, vt filium offerat ad Baptismum, & si renuat, tunc eo ipso Ecclesie cura, & prouidentia infans relinquatur. Sic quoque & multo magis filij parentum Christianorum possunt, & debent baptizari, quantumvis uterque parens recuset, cum ratione Baptismi fiat omnino de potestate Ecclesie, vt pariter notant præallegati, & Fatinaeus in fragment. crimin. parte 2. verbo Iudæi n. 631. & ego loco allegato.

Colligitur ex traditis puerum conceptum, vel natum, existentem iam matre Christiana posse, & debere baptizari per se loquendo, etiam si pater contradicat, quod probant non solum illa ratio de attendenda conditione parentis, ex qua filij conditio non efficitur deterior, ac de attendenda innocentia parentis consentientis in Baptismum, & aliz rationes in duobus numeris præcedentibus considerate, sed etiam probat commune pronuntiatum, quod partus sequitur ventrem, ac proinde hoc ipso, quod filius ex matre Christiana concipitur, vel prodit in lucem, Ecclesia acquirit ius ad illum baptizandum, cum ex vi originis nascatur subditus Ecclesie; & de conuerso à fortiori, si tempore conceptionis, vel natiuitatis pater sit Christianus, potest per se loquendo, & debet baptizari matre infideli contradicente, tum propter tradita, tum quia pater habet Patriam Potestatem, & ius precipuum, tamquam caput, in filium, quæ omnino sunt certa, & expressè tradunt Suarez d. sect. tertia, vers. duo superant, & Bonacina vbi supra vers. respondeo primo & vers. secundo, & ex aliis Doctoribus supra allegatis, atque ex dict. cap. ex litteris de conuers. infidel. & dict. cap. Iudæi 28. questione prima, apertè colligitur. Mortuo autem patre, si sit superstes avus paternus fidelis, siue iam ad fidem conuersus, & petat filium nepotem baptizari, & apud se educari, potest quoque & debet filius infans baptizari, reclamante matre infideli, ita, reprobata opinione Nauarræ consil. 4. tit. de conuers. infidel. 1. parte lib. 3. fuisse in Curia Romana resolutum testatur ibidem Additio, & in facti contingentia, inuita matre Iudæa, fuit Baptizatus patulus patre orbus, ad petitionem aui paterni superstitis Christiani, quod etiam notatur Palchalis dict. cap. septimo, numero 4. Ricciullus allegato cap. 32. numero 25. Angustin. Barbosa loci supra numero 344 allegatis, & ego pariter notani in d. parte prima, de effectibus contrati. matrimon. c. 10. n. 8. vers. ampliatum.

Quin etiam infantem natum ex utroque parente infideli, etsi neuter conuertatur ad fidem Christianam, si tamen alter eorum, sine pater, sine mater infidelis consentiat, & permittat posse baptizari, tradunt expressè locis supra numero 345. allegatis Suarez, Caltras Palas, Bonacina dict. puncto 6. numero 12. vers. respondeo quinto. Petrus à Sancto Ioseph de Sacrament. disp. 3. allegata sectione 5. vers. postremo, & committunt alij Theologi, vt etiam Palas, & Bonacina notant, & probant tradita dict. numero 345. præsertim quod quoad educationem

345 Sed, & si uterque parens scilicet infidelis, &

P 4 cautionem

cationem, & gubernationem filiorum præsertim circa spiritualia, & necessaria ad salutem, atque ad illos Deo dicandos, æquale est utriusque parentis ius. Neque matri obstat patria potestatis, vt ead. numero 345. dictum est, & quia cum iste consensus sine patris, sine matris ad filij Baptismum cedat in fauorem religionis, & in fauorem, commodum, & salutem pueri, ac proinde sit pius, & maxime honestus, est præferendus voluntati parentis baptismi non consentientis, tametsi sit pater. Aduertendum tamen, quod, si uterque parens infidelis, vel alter eorum consentiret, in Baptismo, non quia crederet animæ salutem prodesse, sed quia putaret eo infantem liberandum esse à corporis ægritudine, vel dæmonis vexatione, licet baptismus foret validus, vt supra numero 317. ex Sylvestro notatum est, & est certum, tamen non esset conferendus, si esset infans baptizatus resistens, vel relinquendus parentibus infidelibus, ob periculum peruersionis, apostasie, & irrisuionis fidei, si ergo baptizetur, omnino separandus erit à parentibus, & educandus apud pios Christianos, qui cum erudiant in Christiana religione.

548 Quin & in omnibus casibus, in quibus, iuxta tradita in quatuor numeris præcedentibus, filius infans, si alter ex parentibus sit conuersus ad fidem, eo consentiente, altero parente infideli rennente, potest baptizari, & etiam, si uterque sit infidelis, vnus consentit infantem communem baptizari; oportet debere abesse periculum peruersionis; nam csi in prædictis casibus, per se loquendo, Baptismus possit infanti conferri, altero solum ex parentibus consentiente, tamen per accidens potest contingere, id non expedire propter periculum peruersionis, & apostasie, vel alicuius sacrilegij, quod periculum euitabitur, si ante, vel statim post Baptismum ei collatum, separetur à parentis infidelis relictis consuetudo, atque illius cura omnino subtrahatur. Quæ separatio, iuxta tradita supra numero 319. & Doctores ibidem relos, & alios communiter, debet fieri, & præcipitur à Concilio Toletano, prout eodem num. 319. notatur.

349 Pro ampliori explicatione huius secundi dubij addo casum sequentem cum sua resolutione. Romæ quidam Iudeus, cuius vxor erat prægnans, amico suo Christiano declarauit, & promisit se velle habere eum in patrum, seu compatrem in Baptismo proli, ex sua vxore prægnante nascituræ, edita in lucem ptole masculini sexus, requisis Iudeus ab amico, vt filius natus baptizaretur, eo in compatrem, seu patrum adhibito, iuxta declarationem, & promissionem sibi factam, negat pater Iudeus se talem declarationem, & promissionem fecisse, nec vult infantem offerre ad Baptismum. Queritur si appareat, seu consistat de præfata declaratione, & promissione, & consequenter de voluntate amico manifestata, offerendi filium ei nasciturum ad Baptismum, possit ab Ecclesia compelli, vt filium natum offerat Baptismo. Respondeo posse; vt enim ad id compellatur, sufficit, ipsum semel sponte obtulisse Baptismo filium, in illa declaratione, & promissione amico Christiano facta, vt postea non possit penitere. Quemadmodum, si impletet Iudeus pater, & quisvis alius infidelis sua sponte petat baptizari, & deinde peniteat, potest compelli ad Baptismum suscipiendum, vt tradunt Marquadas de Iudeis parte tertia, cap. 3. numero 1. & Ricciullus

dist. lib. 2. cap. 3. numero 26. csi amicus arbitrio Indicis Ecclesiastici petente fide dignus, & veritatem dicere, nullaque sit coniectura calumpnie, animiv malevoli erga Iudeum promissorem, cum versetur in re favorabilis animæ, & religioni Christianæ, solum eiusdem amici testimonium censendum est sufficiens ad præfatam coactionem, adque puerum baptizandum.

Filij Iudeorum, & aliorum infidelium, an statim ac pollent usu rationis, possint imitari parentibus baptizari.

Dubium tertium, an filij infidelium statim, ac gaudent usu rationis & doli capaces sunt, quamcumque ætate habeant, si petant, velint baptizari, possint, & debeant, baptizari. Certum est, & indubitatum, filios infidelium iam vsum rationis habentes, & petentes, seu volentes Baptismum, posse, & debere baptizari, imitatis eorum parentibus, ita Socus in 4. dist. 5. questione 1. artic. 10. num. 349. Bartholomæus ab Angelo allegato Dialogo 2. de Baptismo §. 35. ex Doctores supra numero 321. & numero 319. Azorius dist. cap. 15. questione 21. Suarez dist. disputatione 15. sessio 3. vers. secundum dubium. Bonacina dist. numero 11. vers. Respondeo primo. Villalobos dist. tract. 5. de Baptismo diff. 15. numero 1. Palas dist. puncto 6. numero 3. Leandrus dist. tractatu 2. disp. 5. questione 14. alij Theologi communiter apud eodem, & qui infra citantur, & prius S. Thomas 3. part. questione 68. articulo 10. in corp. & 2.1. quest. 10. articulo 12. in corp. vbi sic habet. *Vnde contra institutionem naturalem est, si puer, antequam habeat usum rationis à cura parentum subtrahatur, vel de eo aliquid ordinetur, imitatis parentibus. Postquam autem incipit habere usum liberi arbitrij, iam incipit esse suus, & potest quantum ad ea, quæ sunt iuris diuini, vel naturalis, sibi ipsi providere, & tunc est inducendus ad fidem non cogitione, sed persuasione.* In quibus verbis assignatur ratio cur iisdem filij infidelium, statim, ac adepti sunt vsum rationis, volentes suscipere Baptismum, possint, & debeant baptizari, scilicet quia in iis, quæ spectant ad salutem, & bonum animæ, iisdem filij sunt sui iuris, sicut quilibet alius, nec patri tenentur obedire quoad ea, quæ sunt salutis, & etiam Dei præceptis repugnant; omnes autem adulti rationis compotes, etiam infideles, (vt constat ex traditis in præcedenti dubio,) sunt Divino præcepto obligati suscipere Baptismum, vitæ medium ad salutem necessarium, quod propterea parentes illis impedire nequeunt. Addo aliam evidentem rationem, cum enim iisdem filij statim, ac sunt compotes vsum rationis, & liberi arbitrij, sint etiam capaces moralis peccati, & sic per peccatum mortale possunt se à Deo auertere, & reos æternæ pænæ se efficere, certò aliterendum est, eos quoque posse se ad Deum conuertere per Baptismi susceptionem, quo tollitur originale peccatum, & baptizatus per gratiam, quæ per Baptismi Sacramentum confertur, efficitur Filius Dei, & ius ad æternam vitam consequitur.

In qua ætate pueri censentur adepti vsum rationis, ut ipsi voluntibus baptizari possint, & debeant, imitatis parentibus.

Difficultas ergo est, quando, seu in qua ætate pueri

pueri censetur, seu presumuntur adepti vsum rationis, seu liberi arbitrii, vt ipsi petentibus, & volentibus baptizari, possint, & debeat illis baptizari, inuitis parentibus ministrari; de quo sunt variae sententiae, quas Bartolomaeus ab Angelo diff. 6. 35. & Riccilius lib. secundo, cap. 33. referunt, Syluester enim ait puerum debere habere etatem annorum 14. Caldecius consil. primo, dicit requiri in puero etatem 12. annorum, Tabiena V. Baptizans 7. §. 11. D. Antoninus tertia parte titulo 14. cap. tertio, §. 9. à Bartolomaeo ab Angelo relati, videntur sentire praesum vsum rationis proximi in puero, cum est decem, vel vndecim annorum, eo quod Sanctus Thomas prosumptione Eucharistiae in pueris eandem etatem decem, vel vndecim, aut circa requirit in quarta, diff. questione, articulo quinto, questione quarta, & alibi. Alij putant censeri puerum doli capacem, & vsum liberi arbitrii habere, vt ei sponte petenti, possit, & debeat Baptismus conferri, inuitis parentibus infidelibus, tunc solum quando est proximus pubertati, & sic requiri etatem decem annorum cum dimidio in masculo, & nouem cum dimidio in femina, in qua etate masculinum, & feminam dicit, & esse proximos pubertati sentiunt, (provt dixerunt & alij me tomo secundo, mor. var. tit. secundo, numero 114. allegati, quamvis ad id non possent assignari certum tempus, sed arbitrio Iudicis relinqui, quando puer, vel puella proximus, vel proxima pubertati dici debeat, cum de hoc nihil certum reperitur in iure determinatum, vt magis communis opinio, vt eodem numero 114. notari,) ita Natta consil. 434. numero 14. Bursatus consil. 131. numero 4. & sequentibus & Paschalis de viribus Patria Potestatis parte prima, allegat. cap. septimo, numero 6. & Natta allegat quoddam privilegium Pauli III. (quod & refert Sperellus d. decisione prima, numero 34.) quo interdicatur, ne filij à Iudicis auferantur, nisi duodecim annos excesserint annum, & sint doli capaces, & etiam Bursatus allegat simile privilegium Martini V.

352 Sed cum tam mas, quam femina, septennio completo, censentur regulariter loquendo habere vsum rationis, quo intelligunt, quod agunt, & habent sufficientem liberationem, & libertatem ad peccandum, ac ad merendum, & ad se obligandum Deo, & etiam hominibus, iuxta Doctores communiter, Gloss. per textum ibi in cap. primo, verbo grandisculi de delictis puerorum, ibidem Hostiensis numero primo, & Ancharanus numero tertio, testantur esse communem sententiam Sanchez de matrim. lib. primo, disputatione 16. & alij à me relati d. tomo secundo, mor. var. titulo secundo, numero 50. §. 1. & §. 2. qui & probant ex textibus iuris Civilis, & Canonici à me dictis numeris allegati, scilicet ex leg. infans in iure in iusto, §. si autem, Cod. de iure deliberandi (vbi dicitur quod infantia durat vsque ad septennium integrum,) & ex cap. de his d. 28. cap. in singulari, & cap. nullus de temporibus ordin. (in quibus Clericatum, scilicet ad tonsuram, & minores ordines solum requiritur etas ad infantia,) & ex cap. litteras cap. accessit, & cap. ad dissoluendum de desponsat. impuber. quibus probatur septennium completum requiri, & sufficere ad sponsalia, quod & post Sanchez d. disputatione 16. num. secundo, & alios late probauit in d. tit. 2. §. 91. & sequentibus.

353 Communis, & vera sententia est, vt puer, vel puella censetur, regulariter loquendo, habere

vsum rationis ad hoc, vt sponte volente, & petente possit, & debeat baptizari, sufficere, quod explicuit septennio annorum ex Theologis Henricus 2. lib. secundo, summa, cap. 25. numero tertio, Sotus, & alij supra numero 351. relati, & alij recentiores communiter, & ex Insperpitis Zafius de Iudeis questione secunda, Riccilius, & Sperellus locis numero praecedenti allegatis, & prin. Glossa in cap. parvulus alio proficente, 72. de consecrat. diff. 4. verbo loqui, aliter sententiam D. Augustini, Probatur quoque, tum quia septennium completo pueri, vt regulariter doli capaces, censentur habere vsum rationis sufficientem ad primam tonsuram, vt numero praecedenti notatum est, & late aliis relatis probo titulo secundo, numero 50. & sequentibus. Tum quia in eadem etate septennij completi censeri in puero, & puella adesse vsum rationis, & deliberationem, ac libertatem ad contrahenda valide sponsalia, vt colligitur aperte ex textibus numero praecedenti allegatis, tradunt Sanchez d. disputatione 16. & alij relati ab eodem, & à me d. titulo secundo, numero 91. & sequentibus, (vbi id late explico, & proba,) & in tractat. de contract. Matrimonij cap. 14. numero 16. vbi ostendi, quod vsum rationis, & liberi arbitrii, quo pueri intelligunt id, quod agunt, & incipit regulariter septennium completo, sicut sufficit ad peccandum moraliter, & ad voti obligationem, iuxta textum numero praecedenti, adductos, & Doctores communiter, ita etiam sufficit ad sponsalia, & sentiunt Doctores d. numero 16. allegati, & alij communiter, qui late referuntur tum à Sanchez d. disputatione 16. item à me d. titulo secundo, numero 91. & sequentibus. Practica eadem communis sententia probatur, quia cum vsum rationis, regulariter contingens, & praesumptus in pueris septennio completo, sit sufficiens ad peccatum mortale, & sic ad inducendum eorum peccata aeternae, iuxta notata numero praecedenti, & Doctores communiter, non apparet, cur non debeat dici esse sufficiens in pueris à sponte, contra voluntatem parentum infidelium, suscipiendum Baptismum, quo liberationem à culpa originali & meritum aeternae vitae consequuntur. Diueria autem est ratio susceptionis Eucharistiae, quae non est medium necessarium ad salutem, nec ordinata per se ad conferendam primam gratiam, ideoque ob maiorem, & debitam reuerentiam erga Sacramentum, ad illam requiritur magis perfectus vsum rationis, vt loco citato notat Sanctus Thomas, & tradunt communiter Doctores scribentes de obligatione Sacrae Communionis. Illud autem privilegium Pauli III. intelligendum est, vt per illud non inferatur praedictum iuri Diuino, & libertati spiritus, & si aliam non admitteret interpretationem, nihil operari sententiam fore iuxta textum in cap. licet 17. de regularibus. Abbatem, Ancharanum ibidem, & notant Paschalis d. cap. 21. numero secundo. Quare cum in d. privilegio Pontifex iubet, ne ab Episcopis, vel ab eorum officialibus, filij Iudeorum tam mares, quam feminae ipsi parentibus inuitis, violentur auferantur, seu subtrahantur, nec praeter formam Sacrorum Canonum quomodolibet baptizari debeant, intelligitur de filiis in infanti etate, & ante septennium, quos sacri Canones vetant baptizari, inuitis parentibus, vt in dubijs praecedentibus dictum est; hic autem agitur de filiis post completum septennium, rationis vsum gaudentibus, & sponte volentibus, & petentibus baptizari, & eodem

eodem modo veniet intelligendum aliud Priuilegium Martini V. si emanauit, quod tamen post multam adhibitam diligentiam Spirellus testatur se nunquam potuisse reperire. Præfata etiam communis sententia non obstat quod dicitur in *leg. pupillum*, ff. de *regul. iuris*, & in aliis textibus per Gloss. ibi *verbo pupillum*, & Ancharaum in *d. primo*, de *delictis puerorum*, relatis, scilicet puerum non dici doli capacem, nisi sit proximus puerari, (hoc est, iuxta Gloss. *d. verbo pupillum*, nisi masculinus decimo anno cum dimidio, & femina in nono cum dimidio.) Nam intelligitur quoad delicta puerorum, quantum ad positionem in foro iudiciali, & quoad contractus, exceptis sponsalibus, non autem in spiritualibus quoad præiudicium, vel commodum animæ, ut constat ex *d. cap. primo*, de *delictis puerorum*, & ex traditis in præcedentibus.

Si in puero nondum septennij colluceat usus rationis, an possit inuitis parentibus baptizari, & quid in dubio usus rationis, siue nondum sit, siue sit septennij.

354. An veto, si malitia, seu usus rationis, & liberi arbitrij præueniat septennium, ita ut puer minor septennio sufficiat intelligat, quid agat, & inuitis parentibus infidelibus, ipse sponte velit, & petat Baptismum, possit, & debeat baptizari; Affirmandum omnino est, nam & tunc potest talis puer valide contrahere sponsalia ante completum septennium, quia tunc malitia supplet ætatem, ut afferunt Sanchez *d. disputatione 16. numero 9.* & alij, quos allegato titulo 2. numero 97. refero & ibi latè probō. Et quamvis tunc non forent valida sponsalia, ut sentiunt alij, quos eodem titulo secundo, numero 96. recensco, eo quod, (inquunt,) ius ciuile, & Canonicum ad contrahenda valida sponsalia in pueris determinauerit septennium completum: Nihilominus, si prope septennium, vel etiam multo ante septennium in puero colluceat usus rationis, & præcox iudicium pueri, id satis est, ut, si velit sponte Baptismum, possit, & debeat inuitis parentibus baptizari; nam cum in usus rationis, & liberi arbitrij præueniens septennij completi ætatem, sufficiat ad peccandum mortaliter, & sic sit satis ad inducendum reatum peccati æternæ, & ad obligandum, seu efficiendam obligationem voti, iuxta notata supra numero 352. Henriquez *d. numero tertio*, & alios Doctores communiter, procul dubio asserendum est debere sufficere ad procurandam, & promouendam vitam æternam, (maximè enim foret inordinatio, ut tunc haberet deliberationem, & libertatem ad peccandum, & auertendum se à Deo, & efficiendum se reum æternæ peccati, & non ad conuertendum se ad Deum, & ad acquiendum meritum vite æternæ,) & sic satis esse, ut puer habeat sufficientem deliberationem, & liberum consensum pro Baptismo susceptione, & illum velit suscipere, ad hoc vti possit, & debeat illi, inuitis parentibus infidelibus, administrari.

355. In dubio autem, an puer septennio completo, vel ante septennium sit capax doli, & habeat usum rationis, seu iudicium sufficientem ad intelligendum, quod agat, quia coniecturæ sunt ambiguae, exhibeant aliqua probabilia signa indicij, & usus rationis, non tamen sufficientia, ut satis de libero eius arbitrio constet, sed res dubia sit, si puer

petat Baptismum. In huiusmodi dubio, etiam si puer sit septennus, si non infest necessitas mortis, additè periculum decedendi sine Baptismo, non esse tunc puerum, inuitis parentibus, baptizandum, sed fate differendum Baptismum, quovisque cesset dubium, probabilis sententia Henriquez, Azorius lectis supra numero 353. allegatis, Palanus de Baptismo allegata puncto 6. numero 6. post Vázquez allegata disputatione 155. cap. tertio, numero 36. & Coninch. de Sacram. quaestione 68. articulo 10. numero 61. Antoninus, Naldus, Ochagavia, & alij, quos refert Bonacina allegata disputatione secunda, de Baptismo quaestione secunda, puncto 6. numero 12. vers. sed dubitatur, tum quia hac dilazione vitatur injuria parentum, quorum conditio, ut possidentium ius in filium in tali dubio est melior, tum etiam quia eadem dilazione evitatur periculum, ne puer satis voluntarie baptizatus, & conuersus ad fidem, ab eadem fide recedat: Existente autem periculo mortis pueri, in eodem dubio erit baptizandus, inuitis parentibus, ut supra probatum est; cum tunc ob conseruationem iuris paterni mox cessaturi non sit permittenda perpetua filij damnatio. At si filius sit septennis in huiusmodi dubio sufficientis usus rationis, si petat baptizari, posse, inuitis parentibus, illi conferri Baptismum, affirmant Sotus in 4. d. 5. quaest. unica, articulo 10. vers. sed alterum dubium post medium, Bartholomæus ab Angelo d. 5. 33. Bonacina d. numero 11. vers. Ego vero, Leandrus de Baptismo tractatu secundo, allegata disputatione quinta, quaestione 5. & Ricciullus de libro secundo, cap. 33. numero 6. Probant quia septennio completo puer in dubio præsumitur, (nisi contrarium probetur,) doli capax, & habere sufficientem iudicium ad intelligendum, quod agit, ut proinde etiam sponsalia à puero septenni contracta, tali dubio existente, iudicentur valida, nisi defectus iudicij probetur, ut in d. tono secundo, mor. var. titulo primo, numero 101. notauit, & tradunt Sanchez de matrimonio, lib. primo, & disputatione 16. numero 11. & Doctores à me ibidem, allegati. Tum quia in tali dubio, maximè inacta prædicta præsumptione sufficientis usus rationis in puero septenni, inclinandum est in fauorem fidei, & Christianæ religionis: Si verò puer nondum expleuerit septennium annum, in tali dubio de sufficientia usus rationis, & liberi arbitrij, non præsumi cum habere sufficientem usum rationis ad intelligendum, quod agat, & ita etiam, si petat baptizari, non posse inuitis parentibus illi conferri Baptismum, asserit expresse Suarez loco citato, & ita sentiunt etiam Bartholomæus ab Angelo, & Ricciullus locis allegatis, licet non ita expresse: quia tunc saltem sit melior conditio parentum possidentium, & quia quando non constat per sufficientes coniecturas de usu rationis, sed existentibus signis usus rationis ambiguis, dubitatur, an puer ante septennium habeat usum rationis, non posse in tali dubio puerum non septennem contrahere valida sponsalia notauit d. titulo secundo, allegato numero 101. & tradunt Sanchez ubi supra, & alij à me ibidem, relati. Leander tamen d. quaestione 13. sentire videtur indistinctè, cum dubitatur, utrum puer usu rationis polleat, & petit Baptismum, posse inuitis parentibus baptizari, quia in dubio inclinandum sit in fauorem fidei, & Christianæ religionis; & mihi quoque hæc ratio videtur satis probabiliter suadere, ut etiam in dubio rationabili, an puer non septennis habeat usum rationis, possit, si Baptismum petat, baptizari, inuitis

uitis parentibus, quorum dubie possessioni præuallere debeat bonum animæ pueri tam ingens, & fauor fidei, & religionis Christianæ. Nec obstat debet, quod si puer non possit sponsalia valida contrahere, quia in sponsalibus non concurrat fauor animæ, & fidei, ac Christianæ religionis, sed agitur tantum de re temporali, ac proinde in dubio feruari debet iuris positum præscriptio, quod non sint valida sponsalia contracta ante completum septennium.

356 An è conuerso, si in dubio utrum puer, sine nondum septennis, sine septennis, parentes infideles uelint eum baptizari, ipse autem nolit, an possit baptizari. Nam Suarez d. *sest. tertia, in fine*, tum propter illud, quod sit melior conditio possidentis & filius magis possidet se ipsum, quam possideatur à parentibus; tum quia esset periculum nullitatis Sacramenti, nam, si filius dissentiens uerè haberet usum rationis, & arbitrij uoluntatem, esset nullum Sacramentum; tum etiam quia data ualiditate Sacramenti, (quia idem puer uerè non perleret usum rationis, & liberi arbitrij,) esset morale periculum apostasie, & recedendi à fide, quam puer inuitus, & inuoluntariè, tametsi absque sufficienti iudicio, & cognitione suscepisset. Contrarium & puerum fore baptizandum, uidetur uoluisse, (vt ibidem notat Suarez, Sotus ubi supra ob rationem numero precedenti adductam, quod in casu dubij inclinandum sit in fauorem Baptismi, & fidei, & ita sentit Henriquez libro secundo, *summ. cap. 25. numero tertio, littera Q.* ubi in Gloss. allegat non solum Sotum, sed & alios recentiores. Tamen ob illam rationem periculi, ne Baptismus sit nullus, sine incertis, quoad ualorem, longe melius est suspendere collationem Baptismi, quousque constet de usu rationis, & iudicij sufficientis ad liberam deliberationem in puero, & si tunc iam effectus compos usus rationis, & doli capax, ipsi parentes infideles uelint eum baptizari, & ipse nolit, ut quid sit faciendum, agnoscatur, nunc resoluo.

357 Resoluenda igitur est dubitatio supra num. 344. *sine tacla*, eius resolutione ad hunc locum dilata, scilicet; An quando alter parentum infidelium uenit ad fidem, & filij ex ipsis parentibus infidelibus nati, sunt iam doli capaces, possint & sint cogendi ad Christianam religionem capefendam, Baptismumque illis sufficienter propositum suscipiendum, an uero reliqui debeant propriæ libertati. Paschalis igitur de uiribus Patria Potestatis parte prima, cap. septimo, numero 10. sine dicit eos fore relinquendos propriæ libertati, & uoluntati; & certum est Ecclesiam, cum non habeat in eos, & quousque alios infideles iurisdictionem, (vt notauit in parte prima, de effectibus contrahitis Matrimonij cap. 10. numero septimo, in fine, & definit Tridentinum sess. 14. cap. quarto,) non posse per se illos cogere ad Baptismum suscipiendum, quod & probant textus supra numero 321. allegati, & latè tradit Ricciellus libro secundo, cap. 31. At si pater filioeum infidelium sit Christianus, & fidei cultor potest, & debet, (& ab Ecclesia graui pena compellendus est,) illos inducere etiam præcepto, ut propositam rite fidem, & Baptismum suscipiant, ut probat Henriquez d. cap. 25. citato numero tertio, littera R. in textu, & Gloss. & numero quinto, eo quod pater habeat quoddam ius in filios, ut eos dirigat elica finem supernaturalem, sicut & in statu legis naturalis Princeps, & Respublica, quæ sua electione

creabat Sacerdotes, dirigebat ciues in cultum Dei, & finem etiam supernaturalem: quod si non præstet pater, dicit Henriquez d. numero quinto, quod Episcopus, vel Princeps deberet dicto modo, scilicet persuasione, & præcepto inueniem inducere, & compellere ad Baptismum suscipiendum, quia ille inueniens ante rationis usum, ratione parentum, erat Ecclesie subditus, ut posset baptizari, etiam inuitis parentibus, (de quo infra numero 364.) per hoc autem, quod adoleuerit, non magis perdidit Ecclesie suum ius, quam Dominus in seruum, & pater in filium aduolum quapropter ille ex origine pertinet ad Ecclesiam. Addit idem Henriquez numero tertio, quod pater etiam paganus potest & præcepto diuino tenetur curare, ut filij filij baptizentur, quia censetur pater patris, (vt supra hoc cap. tertio, notatum est,) & lex supernaturalis, ac diuina Christi obligat parentem pro se, & suis, sic in statu nature pater tenebatur, providere spiritui sui filijs, quæ potestate non est priuatus per legem Christi. Dixi patrem posse, & debere præcepto inducere filium usum rationis gaudentem ad fidem, & Baptismum suscipiendum; Nam licet infidelium filij adulti, & usum rationis gaudentes possint suasionibus, & præcepto parentum induci ad Baptismum suscipiendum, & fidem capefendam; non tamen possunt induci coactione per minas, terrores, uel uerbera, & per alia corporis afflictionem, uel subtractionem necessarium ad uictum, & simulum, ut notauit Sanctus Thomas loco supra numero 350. adducto licet enim Scotus in quarta, d. 4. questione 9. dicat infidelibus, & alios infideles adultos non solum admonitionibus, & suasionibus posse ad Baptismum suscipiendum induci, sed etiam licere eos minis, & terroribus cogere ad eundem Baptismum suscipiendum, & ad illum postea seruandum, certissimum tamen est neque infidelibus, neque alios infideles sine peccato mortali ad recipiendum Baptismum, & fidem capefendam sine minis, sine terroribus, sine lésione in bonis corporis, aut temporaliibus, posse compelli, ut constat ex sacris Canonibus in textibus supra numero 321. allegatis, ex Euangelio, ex Conciliis, & Sanctorum Patrum testimoniis, ut latè probant Sotus in 4. d. quinta, questione prima, articulo 10. & Ricciellus de libro secundo, cap. 31. per totum, tradit, & etiam Henriquez d. cap. 25. numero 6, & est constans, & indubitata conclusio Theologorum, & Canonistarum, quos Bartholomæus ab Angelo sepius allegat Dialogo secundo de Baptismo, c. 35. & d. cap. 31. per totum & Ricciellus amplians, ut neque indirectè liceat eos cogere ad fidem id plurius illationibus, & exemplis declarans, ad quem quoad hanc rem remitto lectorem.

Solum traditis in precedentibus numeris addo, 358 quod filius infidelium, de quo uel satis constat habere usum rationis, & liberi arbitrij, uel propter ambiguas hinc inde coniecturas rationabiliter dubitatur, an eodem usu rationis polleat, sitque doli capax si baptizetur inuito utroque, uel altero parente infideli, ipso filio sponte petente, curandum est, ut non possit à parente infideli perueniri, segregando illum ab eius consortio, & educando apud Christianos, (ut decernitur cap. Iudæorum 18. questione prima, & notat etiam Suarez d. dispensatione 25. sess. quinta, uers. hac argumenta in responsione ad tertium.) & ne ipse filius à fide susceperit recedat, maxime si in dubio usus rationis fuerit

fuerit baptizatus, & prædicta de hoc testio dubio.

An infantes serui, & filij infidelium, qui sunt serui Christianorum, possint à Dominis, vel de eorum consensu baptizari, inuitis parentibus, & quomodo.

359 Dubium quartum. An infantes filij eorum infidelium, qui in initio bello capti sunt, seruili ter subiecti Principibus, seu Dominis Christianis, seu fontalis ex causa iuxta Christianorum mancipia, seu serui, possint inuitis parentibus licite baptizari. Pro negativa sententia ex antiquioribus Theologis allegantur Paladanus in 4. d. 4. questione 4. articulo tertio, Richardus ibidem d. 6. articulo tertio, questione tertia, Capreolus ibidem distinctione quinta, questione prima, articulo tertio, ibidem Scotus d. quinta, questione prima, articulo 10. Caietanus tertia parte, questione 68. articulo 10. ut videre est apud Bartholomæum ab Angelo in suo examine Confessorum Dialogo secundo, de Baptismo §. 28. fine, & Azorius prima parte, libro 8. cap. 25. questione septima, idem sentientem, quin etiam allegatur Sanctus Thomas tertia parte, questione 68. articulo 10. & 22. questione 10. articulo 12. Quamvis Suarez in tertia parte, primo tertio, disputatione 25. sect. que quarta, vers. d. secundo, probet non esse huius sententia. Que probatur primo, quia parentes infideles, tamen in seruitutem redacti, retinent in se gubernandi, & dirigendi, atque educandi filios quoad spiritualia, & corporalia, cum hoc ius illis intrinsecè à natura propter naturalem coniunctionem, quæ semper manet, atque adeo, licet iure Civilis Dominus in patrem, & eius infantem effectus seruos, ius, & potestatem habeat, tanquam in seruos, nihilominus salus spiritualis filij ad patris, non ad Domini curam pertinet. Dominus ratione iuris in patrem, & filium seruos suos, neque patrem à filio, neque filium à patre separare potest, nisi vendiderit, vel donauerit. Præterea filius sic inuitis parentibus in seruitutem redactus, baptizatus facile posset à fide licet præ recedere. Denique omisso aliis, de quibus infra probat Azor. quia non reperitur Ecclesiam aliquando huiusmodi filios inuitis parentibus baptizasse.

360 At communis sententia Theologorum est, infantes filios infidelium, qui vna cum filiis sunt mancipia, seu serui Christianorum, licite posse de consensu Domini, inuitis parentibus, baptizari, ita Scotus in 4. d. 4. questione 9. Durandus eadem d. 4. questione 6. Gabriel eadem d. 4. questione secundo, articulo quinto, dubio quinto, Bartholomæus ab Angelo d. Dialogo secundo, §. 29. vers. pariter, (qui addit etiam Caietanum videri hoc idem sentire 2. 2. questione 10. allegato articulo 12.) Suarez d. sect. quarta, conclusio secunda, Martinus Becanus de Sacram. cap. 10. questione septima, conclusio quarta, Bonacina de Sacram. disputatione secunda, questione secunda, parte 6. numero 11. vers. filius vero, Petrus à Sancto Ioseph de Sacram. disputatione tertia, sect. quinta, assertione quarta, Leandrus de Sacram. tractat. secunda, disputatione quinta, questione 10. Cælius Palanus de Sacram. tractat. 19. disputatione vicesima, parte 6. numero 17. Diana parte secunda, tractat. 15. reclus. 45. Vasquez, & alij, qui numero precedenti, allegantur & alij recentiores committunt, quos Palanus, Leandrus, & Diana referunt. Quæ communis sententia ab iis Doctores eam sequentibus probatur. Nam Do-

minus ratione domini, quod habet infideles iuxta in seruitutem redactos, pro suo arbitrio potest separare filium seruum à patre seruo vel vendendo, aut donando alteri patrem, aut filium, seruus enim iure gentium hoc modo introductus est, ut Dominus possit vendere, aut donare, aut quo voluerit mittere, & eis uti tamquam aliis suis rebus, vbi, ac modo rationabili, honestati, & legi naturali non repugnant, & hominibus accommodato, ut latus probat loco citato Suarez. Quare non solum potest vendere, donare, vel alio mittere patrem infidelem seruum, sed etiam filium seruum; est enim par ratio, cum uterque sit equaliter seruus, & consequenter equaliter subiectus suo Domino. Neque hæc separatio illicita redditur, si fiat intentione, ut potest libere baptizetur filius, cum Dominus ius, & potestatem habeat faciendo eandem separationem, & finis sit honestas. Facta igitur separatione infantis infidelis à patre, potest inuito patre baptizari, quia Dominus succedit loco parentis, & ad eum pertinet ius, & cura gubernandi seruum suum, non minus, quam cura providendi illi de necessariis ad vitam corporalem. Nam quamvis hæc cura, & obligatio non sit parenti ablata, quia coniunctio naturalis semper manet, ut dictum est, tamen etiam Domino est acquisita, & potest illa uti absque illa dependentia à parentibus, cum ius illorum in Dominum translatum sit, illicque magis subordinatum, quam è contra. Ad idem faciunt tradita supra numero 327. de infanti infidelium, nulli Principi Christiano subiectorum, à parentibus separatis, qui, ut ibidem probatum est, possunt inuitis parentibus baptizari.

Quin imo, (& si quoad hoc expressè contra- 364
dicit Suarez d. disputatione 25. sectione quinta,) eodem infantes filios infidelium, qui Christianorum sunt serui, & iam antequam vendantur, & separantur à parentibus, sed existentes sub eorumdem parentum cura baptizari posse, affirmant Vasquez in tertia parte, primo tertio, disputatione 15. §. cap. quarto, numero 10. Turrianus in 2. 2. tomo primo, disputatione 14. dubio quarto, Gregorius Ruiz in suis controuers. Theol. controu. 29. Elcobar. in moral. theol. tractat. 17. de Sacram. examin. secundo, de Baptismo cap. quarto, vers. baptizari non possunt filij infidelium, & Thomas Tambur. de Sacram. libro secunda, cap. tertio, §. secundo, numero 10. Probant quia, cum ius quod à natura parens infidelis seruus habet in filios illos gubernandi, & providendi eis necessaria salutis animæ, & corporis, sit acquisitum Domino, & illi subordinatum, ut etiam numero precedenti dictum est, ac proinde idem filij serui magis sub cura Domini sint, quam sub cura parentis, idem parens ius non habet, ut ipse solus curam salutis spiritualis filiorum gerat, sed & multo magis etiam Dominus. Addunt eundem parentem seruum, renuentem filium baptizari, indignum esse illo naturali iure in filios, ratione abusus, atque adeo nullam ei fieri iniuriam, dum à Domino iure suo iniuste possessio priuatur, & si altera ratio euidentius, & vrgentius probet, sed non solum in tali casu licere posse, sed & sub peccato mortali, ratione charitatis, Dominum tenet infidelis serui sui filium baptizare, sentiant idem Vasquez, Turrianus, & Elcobar. Collato tamen Baptismo, filius erit à parente infideli separandus, & educandus penes Christianos, ad euitandum periculum peruersionis, & apostasie, vel
saltem

altem antequam infans baptizatus efficiatur adultus, (quod satis esse sentient Vasquez, & alij præallegati,) facienda est dicta separatio, præcluso parentibus omnino accessu ad infantem.

362 Neque prædictis obstat prima ratio *num. 359.* adducta, nam ius illud parentum infidelium (et non ius in filium est etiam acquisitum, & subordinatum Domino, ut dictum est, & tametsi à natura parentibus competat ius gubernandi filios, naturalique dicatur; non ideo est prorsus immutabile, ut non possit alteri acquiri, seu subordinari, aut quodammodo competere. Quia non dicitur naturale eo sensu, quia ius ipsum naturæ doceat nulli, quam parenti, quacumque ex causa, filiorum curam competere posse; sed tantum ita appellatur, quatenus à natura originem trahit, ratione illius connexionis naturalis, (de qua supra) scilicet quia cum filius ex vi suæ originis sit aliquid patris, tenetur pater habere illius curam, & sic ex consequenti ius in illum ex natura rei habere dicitur, tamen ius, licet à natura, seu naturale, hoc modo non immutabiliter competit, sed deperdi potest, ut patet ex iure libertatis, quod quisque habet à natura, & tamen amittitur, vel si quis sponte se vendat, vel si iniusto bello captus in servitutem redigatur, iuxta ius gentium id permittens, idem ergo dicendum est de iure, quod naturaliter habent parentes in iis, quæ ad filiorum educationem, & institutionem spectant.

363 Non obstat etiam periculum perversiois, quia tollit segregatione infantis à parentibus infidelibus, & educatione apud Christianos. Non obstat quoque illud, quod Ecclesia nunquam consuevit baptizare huiusmodi pueros infidelium in Christianorum seminariis redactorum, ipsi parentibus inuitis, quia ex eo, quod non fecerit, non infertur quod non ponerit licet facere, sed neque constat, quod nunquam fecerit; & dato quod nunquam Ecclesia fecerit, forte noluit facere, vel ad evitandum prorsus periculum, ne filij adepti vsum rationis, & effecti grandiores, amore parentum illos imitarentur quoad religionem, vel ne ipsi parentes amore filiorum coacti, & fidei suscipere Baptismum, aut ne filios occiderent, antequam è manibus ipsorum eriperentur, vel Iudaicis, aut Mahometanis ritibus, & caeremoniis circa filium, baptismum contra eorum voluntatem, vntur in Baptismi opprobrium, & religionis nostræ, ipsum circumcidendo. Quanquam & primum periculum in puero imitationis parentum cesset, si ante, vel post administratum Baptismum, vel saltem ante adultam ætatem, (ut Vasquez, & alij *numero 361.* allegati sentiant) à parentibus separetur, & apud Christianos, longe à parentibus ipsis, quibus non permittatur accessus ad illos, educetur, & instruat in fide Catholica. Secundum etiam periculum coactæ & fidei conversionis parentum ad fidem per susceptionem Baptismi non debet impedire filij Baptismum, quia non esset coactio formalis, & propria, cum Baptismus filij non sit actio iniusta, neque confusatur ex formali intentione extorquendi consensum parentis in conversionem ad fidem, & ita Baptismi collatio facta filio non habet malitiam intrinsecam; esto inde per accidens, & indirectè contingeret aliqua inducitur parentis ad baptismum suscipiendum,

D. Io. Angel. Bassius, de Patria Potestate.

quo casu tamen antequam illi administraretur, necesse esset prius eum sufficienter examinare, & probare, an fidei, vel vero corde vellet baptizari. Tertium vero periculum occisionis filij vix potest timeri, & etiam facile præcavet inopinate eripiendo infantem è manibus parentum; Verum quidem est, si aliquando tale periculum crederetur non posse evitari, tunc supersedendum esset collationi Baptismi, & differenda in tempus, quo periculum cessaret. Quoad vltimum periculum, seu inconueniens vñs caeremoniarum Iudaicarum circa filium baptizatum à parentibus adhibendum in Baptismi, & Christianæ religionis contemptum; Vasquez respondet nihil Baptismo filij obstat, quod necessaria non possit tunc omittenda propter scandalum, talis autem est Baptismus, qui tanquam necessarius dictis infantibus confertur etiam, (nisi inisset infanti mortis periculum,) non admittit Suarez *dist. disputatio 5. sessione 3.* sentiens infantem non posse tunc inuitis parentibus baptizari, si illud periculum contemptus Baptismi, & Christianæ religionis non possit aliter evitari; cessabit tamen periculum illud, si statim, collato Baptismo, separetur à parentibus. Denique neque periculum (si quis illud obiciat) quod etiam Pagani, Turcæ, vel alij Infideles habentes apud se Christianos captivos eorum filios circumciderent, vel aliis ritibus, suis falsis religionibus adigerent, in ipsique eos infunderent, & emutirent; hoc inquam, periculum vix potest contingere, cum potius præfati infideles studeant cupiditate pecunie retrahende ex redemptione, vel venditione captivorum Christianorum, quam zelo suæ religionis ampliandæ quem tamen zelum, si verè haberent, & non habita consideratione quid facerent Christiani cum suis servis captivis infidelibus, ipsi erga filios Christianorum apud illos captivorum vterentur caeremoniis suæ religionis, colore suis erroribus imberent. Hoc per accidens contingeret, & infideles libere illud facerent, putantes se licet facere, ut Suarez *dist. sessione 4. §. Tertium inconueniam.* Quoad filios vero Turcarum, & aliorum paganorum à Christianis captos in iusto bello, quod aduersus illos Christiani gerunt, eos posse, parentibus inuitis, baptizari, supra *numero 321. fine*, probatum est.

Infantes filij infidelium, qui post susceptum Baptismum à fide defecerunt, sine sint apostata, sine heretici, inuitis parentibus, possunt ab Ecclesia baptizari.

Dubium quintum, an infantes filij infidelium, qui post Baptismum susceptum defecerunt à fide, sine sint apostata, sine heretici, ipsis parentibus inuitis licet baptizari ab Ecclesia possint. Communis, & recepta apud omnes Theologos sententia, ac indubitata est affirmativa, ita Sanctus Thomas *tertia parte, questione 68. articulo decimo*, ibidem Cajetanus, & Nugens, Scotus in 4. *dist. 3. questione unica, articulo septimo*, ex Theologis supra *numero 321. & 329. allegatis*, Henricus *d. cap. 25. numero 5.* Suarez *dist. disputatio 25. sess. 1. fine, & sess. 9.* Vasquez *dist. disputatio 155. cap. 3.* Martinus Becanus *dist. questione 7. conclusionem 1.* Bonacina *d. puncto 6. numero 11. vers. hac doctrina*, Petrus à S. Ioseph *d. disputatio 5. sess. 5. assertio 1.*

Palacios

Palais d. part. 6. numero 9. Leandrus d. 17. 2. de Sacrament. dissertatione 5. questione 7. (Tamburinus dist. 5. 2. numero 5. Elcobar. Diana locis qui numero sequenti allegantur, Valentinus, Coninch. Filiuccius, Hurtadus, Philartus, Reginaldus; & alij à Bonacina, Leandro, & Tamburino relati. Probatur hæc communis sententia affirmativa, quia horum infantum parentes, sicut quicumque homines semel baptizati, per Baptismum efficiuntur subditi Ecclesie, & eiusdem Ecclesie subiecti iurisdictioni, à qua nunquam subtrahere se possunt propter characterem ipsorum animæ indelebiter impressum, atque adeo possunt ab eadem Ecclesia compelli, (ut decernitur in Concilio Toletano 4. cap. 56. *velato in cap. de Indul. d. 45.*) ad perseverandum in fide per Baptismum susceptum, & ad servanda omnia præcepta naturalia, Divina, & Ecclesiastica, quale est præceptum, quo parentes iure Divino tenentur Baptismum filiis procurare, & speciale præceptum Ecclesie omnibus fidelibus iniunctum, ut filios ad Ecclesiam baptizandos deferant. Quapropter Ecclesia ad hoc præceptum servandum cogere potest, & ipsis parentibus illud servare negantibus, eorumdem filios, iisdem parentibus inuitis, baptizare, etiam opus sit, ut de rebus fidei, & mysteriis nostræ religionis instentur, eorum curæ eosdem filios baptizatos subtrahere. Quare in hoc iniuria non fit non solum parentibus, sed neque ipsis infantibus, quibus nondum adultis Baptismus, inuitis parentibus, confertur, tum quia hoc ipso, quod ex Christianis nascuntur ipso iure natiuitatis sunt subditi Ecclesie, (ut notatum est supra num. 352.) sicut filius ferri, & Ancillæ est servus, & filius Hispani, vel Galli est subditus Regi Hispaniæ, aut Galliarum, tum præsertim quia collatio Baptismi cedit in bonum, & maximam utilitatem ipsorum infantum, & re ipsa nullum ferè nonnum onus illis imponitur, quia iure Divino tenentur, cum ad usum rationis pervenerint, Christi fidem profiteri, & præceptis obedire, & ad id compelli, (ut supra dist. numero 352. dictum est) ab Ecclesia possunt; cum etiam quod eo speciali modo subdantur Ecclesie, potius sit commodum, quam onus; ex quo maiorem gratiam, maiusque auxilium consequuntur ad implenda præcepta, quibus iure Divino obligantur. Debeant autem hi infantes Apostatarum, vel Hæreticorum, inuitis parentibus, baptizati, ab iisdem parentibus separati, & apud Catholicos educari, si adsit periculum perversionis, quod moraliter loquendo ex parentum consortio est timendum, iuxta tradita supra num. 319. & notant expressè loci allegari Palais, & Tamburinus, & alij à Palao relati.

365 Vtrum vero filij hæreticorum, etiam si post Baptismum non possint separari à consortio parentum, sed essent remaneri sub cura eorumdem parentum, (ut in locis, in quibus hæretici, & Apostatæ liberè exercent suam religionem,) extra articulum mortis, possint, inuitis parentibus, baptizari, non obstante morali periculo perversionis eorum. Negant expressè Suarez dist. dissertatione 25. sect. 5. Coninch. in tertia parte, questione 68. articulo 10. numero 81. & etiam Fernandez Heredia de Baptismo, parte septima, dub. 1. numero 8. quia stante illo periculo (quod per separationem, vel alia ratione nequiter præcaueri) subversionis, quodque iisdem infantibus inuitis parentibus baptizari, ab iisdem parentibus erroribus, & falsis ipsorum doctrinis

influenterent, & inducerentur ad deserendam fidem datam in Baptismo, & ad apostatandum, & sequendam falsam religionem, si baptizarentur, fieret contra dignitatem Sacramenti, & inde resisteret contemptus Christianæ religionis. At affirmavit Layman libro 5. *Moralis Theologia tractatu 2. cap. 6. numero 12.* cui adhaerent Elcobar *Moralis Theologia tractatu 7. de Sacrament. examine 2. de Baptismo, vers. baptizari ne possunt hæreticorum filij*, Diana parte tertia, tractat. 4. resolut. 7. & Leandrus dist. dissertatione quinta, questione octava; Probant tum quia periculum perversionis non est ita propinquum, & certum, quia fortè infantes baptizati ante adeptum usum rationis obibunt; Tum quia non deest prorsus spes, quia aliquando dogmatis Catholicæ fidei sint imbueri; Tum quia ignorantia invincibili errorum, & falsæ religionis excusabuntur, & sic propter Baptismum receptam poterunt salvari, si de peccatis post Baptismum commissis vera conversione dolent. Additur quod hæc praxis, (ut post Layman notat Leandrus) observatur à viris doctis in terris, in quibus hæretici liberè exercent suam religionem.

Virum in prædictis eventibus, quibus licet baptizari possunt filij Infidelium, Apostatarum, & Hæreticorum, adstringat obligatio illos baptizandi; Vis an infantes Turcorum, & Saracenorum capivi apud Christianos possint, non collato Baptismo, restitui parentibus accepta redemptione.

Dubium ultimum, an in casibus, quibus in 366 dubiis præcedentibus dictum est, licet baptizari possint infantes filios infidelium non subiectionum, & subiectionum Principibus, seu Dominis Christianis tam Civilis, quam feruili subiectione, & eorum, qui baptizati à fide desecerunt per apostasiam, vel hæresim; adstet etiam obligatio, etiam extra articulum mortis, eosdem infantes baptizandi. Affirmant Vasquez dist. dissertatione 155. cap. 7. & Hurtadus dissertatione tertia, de Baptismo, diff. 5. vers. ita tamen, & probant quia ex præcepto charitatis erga proximum, illum diligendi, tanquam nos in spiritualibus, & temporalibus, tenemur ei egenti subuenire, bonoque illius consulere, quoties commodè possumus, & etiam cum aliqua iactura nostri boni temporalis, ex doctrina Sancti Thomæ 2. 2. questione 16. artic. 3. & aliorum Theologorum communi; Nullum autem bonum proximo, maxime ante usum rationis, est æquè necessarium, ac Baptismus, quod delectur culpa infantum originalis, & iisdem infantibus constituntur in statu, in quo consequi possunt æternam animæ salutem; ergo ex obligatione charitatis debent hi infantes baptizari, cum fieri potest licet. Quod, si adsint, & vergeant difficultates, & inconuenientia, quæ ab hac obligatione exsunt, tunc eo ipso videntur obligati ad non administrandum Baptismum, cum ea inconuenientia, quæ à præfata obligatione eximunt, præponderare debeant utilitati, quæ ex Baptismo sequi poterat. Quo supposito, non licet Baptismum conferre, cum non liceat vnus bono cum gravi alterius, & fortè totius Reipublicæ incommodo consulere. Hinc ergo rectè concluditur potestatem ministrandi Baptismum supradictis infantibus, semper habere annexam obligationem illum conferendi, & cessante ea obligatione cessare eandem potestatem

testatem, ita probant hanc affirmatiuam præfati Doctores, ultra quam rationem, quoad infantes filios Turcarum, & aliorum infidelium in bello contra eos à Christianis captos, ad eisdem affirmatiuæ confirmationem duas alias affert Suarez *diff. 25. sessione 6.* Vnam ex iure, & officio dominij in eisdem infantes captiuos, videlicet Dominus illorum, sicut quisque Dominus ferorum suorum, curam habere tenetur, & providere eorum necessitati spirituali, sicut corporali, & ita illos baptizare, quod eis est maximè necessarium, ut dictum est. Alteram ex cooperatione ad eorundem infantum infidelitatem si ob precium relinquantur, seu vendantur parentibus, quos Dominus scire fore instituturos, & educandos in infidelitate, & falsa religione, & sic restituenda cooperatur eorundem parentum peccato.

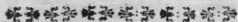
367 Verum in omnibus casibus, in quibus licet Baptismus filijs infidelium potest conferri; non esse semper obligationem, siue ex charitate, siue ex ratione dominij, siue non cooperandi illorum infidelitati, seu peccato parentum, eos baptizandi sentiant expresse Suarez *diff. disputat. 25. citata sessione 6. vers. nihilominus*, Bonacina *diff. disputatione 2. de Baptismo, questione 1. puncto 6. numero 14.* Castus Palau *diff. disputatione unica, de Baptismo, puncto 6. numero 10.* Tamborinus *allegat cap. tertio, de Baptismo, §. 2. numero 17.* Coninch. in *tertia parte, questione 68. articulo 10. numero 88.* Layman *allegat libro quinto, tractatu secundo, cap. sexto, questione quinta, conclusio numero decimo*, & prius notant Henriquez in *summ. diff. libro secundo, cap. vigesimo quinto, littera H. in textu, & Gloss.* ubi affert Principem, qui in iusto bello contra Manros, illorum paruulos fecit captiuos, posse illos ante Baptismum, (quem alioque eis conferre in sua est libertate,) reddere parentibus, accepta redemptione; Probat, quia etsi præfatis infantibus Baptismo indigentibus Christiani possint illum conferre: extra tamen extremam necessitatem articuli mortis non tenentur, si hanc ob causam illis imminet grane periculum vite, aut honoris, vel etiam incommodum in bonis temporalibus notabile forent subituri, nempe omnes eosdem infantes à se baptizatos alendi, & educandi, vt facile posset enenire, si infantes infidelium in bello captos cogerentur baptizare, quos alijs, quam parentibus, vel alijs infidelibus vendere non possent; At verò charitatis ordo præferendi bonum proximi spirituale, extra extremam necessitatem, non obligat eum tanto onere, grauè incommodo, vt Sanctus Thomas 11. *questione 26. articulo 5. & questione 33. articulo 5.* Ex hoc autem, quod charitas, extra extremam necessitatem articuli mortis, non obligat consilire bono spirituali proximi cum graui onere, & incommodo; rectè deducitur Principem Christianum filios infidelium Turcarum, aut Sarracenorum, & aliorum infidelium, in bello, quod aduersus eosdem infideles Christiani iuste gerunt, captos, licet possit conseruare in seruitute, & baptizare, non tamen ex charitatis obligatione teneri, sed posse reddere parentibus infidelibus, etiam apostatis, & hæreticis, accepto pretio redemptionis, tum vt seruet ius gentium, tum ne ab ipsis Catholicorum filij apud eos captiui, negata redemptione, detineantur cum graui apostatiz periculo, &

D. Is. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

durius, & crudelius tractentur alij Christiani, quos in captiuitate tenent. Horum enim grauium incommodorum euitandorum causa, licet præfatos infantes paruulos restitutos, relinquere prouidentie Dei, vt expresse notat Henriquez *loco citato in Glossa*, & ad euitandum hoc periculum, Palau *loco allegato* testatur consuetudine introductam, paruulos Sarracenorum, & etiam hæreticorum apud Catholicos captiuos, vendi, & restitui parentibus, nullo collato Baptismo. Cui restitutioni sicut non resistit charitatis obligatio, sic nec obstat ratio illa sumpta ex ratione officij, & dominij; nam licet Dominus eorundem infantum captiuorum succedat in ius parentum, & illorum curam habere tenentur, non tamen quoad huiusmodi succedit eodem modo, eademque obligatione; scilicet absolute, & perpetuo, sed solum pro tempore durantis dominij, & seruitutis, Dominus autem non tenetur perpetuo conseruare dominium, & seruitutem, cum nulla lex iustitie ad id illum obliget, & sic potest se priuare tali dominio, & seruitute, donando, vel vendendo alteri infansem suum seruum, cum enim illius habeat dominium potest illius, sicut alias res suas alienare. Non etiam obstat alia ratio sumpta ex cooperatione ad peccatum infidelium parentum; nam ea cooperatio est remota, nec intenta, sed per accidens ex parentum malitia, & Domino illis restituentem infansem, nullo modo ei ad culpam imputari potest, cum enim ex vna parte vendere, seu restituisse parenti filium non sit res intrinsece mala, & ex alia adit iusta, & vrgens causa restituendi, nempe vt non violetur ius gentium, vtque supradicta alia incommoda graui euidentur, parentum dumtaxat est peccatum educatio filij in infidelitate, de quibus latius *loco citato* Suarez.

Ad illud autem *numero precedenti*, adductum 368 ex Vasquez, & Horrado, quod si difficultates, & inconuenientia adfint, exculamia ab obligatione baptizandi infantes, filios infidelium, apostatarum, & hæreticorum, eo ipso adest obligatio non conferendi illis Baptismum. Respondetur sæpe inconuenientia, quæ ex collatione Baptismi timentur, incerta esse, & dubia, ob quorum incertitudinem sub opinione esse potest, an præponderet utilitati, quæ ex Baptismo prouenit, in quo casu & Baptismum conferre, & ab illo abstinere licet, vt notat etiam Palau *loco allegato*, & confirmat notata supra *numero 365.* ex Layman, Elicobar, & alijs ibidem relictis.

Ex hæcenus de hoc *capite tertio*; Ad quod spectaret etiam tractatio de potestate patris irritandi vota filiorum, quam tamen duxi omittendam, quia de irritatione votorum hæc egi in *parte prima de effectibus contractus Matrimonij cap. octauo*, ubi plenè scribo de potestate coniugum irritandi vota alterius, & huius occasione de potestate aliorum superiorum irritandi vota subditorum.

CAPVT IV.

De Peculio perfectio filiorum-
familias.

SVMMARIVM.

Unus ex effectibus Patrie Potestatis est, ut bona per filium familias acquisita patri acquirantur. numero 1. ut nec momento apud filium remaneant. ibid.

Peculium idem, quod pusilla pecunia, seu pusillam patrimonium, numero 2. Quid olim apud Romanos seruis & filiis familias permittitur, & quomodo? ibid.

Peculium filiorum-familias quadruplex Profectitium, Aduentitium, Castrense, & quasi Castrense, & quid unumquodque sit. n. 3.

Peculium profectitium iure Digestorum, & Codicis acquiritur patri quoad proprietatem, & quoad ususfructum. n. 4.

Necque bona profectitia filius potest alienare, licet concessa sit ei quasi in peculium administratio. ibidem.

Necque de eis potest testari. ibid.

Peculium aduentitium olim patri acquirerebatur quoad proprietatem, & quoad ususfructum, hodie ad filium quoad proprietatem spectat, & patri acquiritur dumtaxat ususfructus, donec vivit. numero 5.

Bonorum aduentitiorum, quorum ususfructus sibi acquiritur, pater est legitimus administrator, nec sine patris consensu potest pro ipsorum aduentitiis stare in iudicio, aut de illis disponere. ibid.

Prædicti ususfructus patri reservatur intelligitur de vero ususfructu, & non sola commoditate fructuum, & appellatur legalis, & formalis. ibid. fine.

Peculium Castrense, & quasi Castrense iuxta iura antiqua, & nova filio acquiritur in totum, scilicet quoad proprietatem, & ususfructum. numero 5.

In eodem peculio filius habetur pro patre familias, illud administrandi ius habet, non pater & de eo potest quomodoque contrahere. ibid.

Prædicta de peculio profectitia, & aduentitia quoad illius acquisitionem filio, vel patri procedunt tam in filiabus familias, quam in masculis, & in filiofamilias sene, in relegato, in filio uxorato, & in filiofamilias nupta communi iure attento. n. 7. non vero in filio illegitimo. ibid.

Procedunt etiam in aucto, & proauo paterno, nepotibus, & pronepotibus in potestate aui existentibus. numero 6.

Non procedunt in filiis emancipatis quoad bona post emancipationem acquisita, quorum proprietates, & ususfructus est filiorum, n. 7. & 15.

Pater olim emancipando sponte filiumfamilias poterat tertiam partem bonorum aduentitiorum filii in recompensationem acquirere, & retinere quoad dominium, & quoad ususfructum hodie saltem dimidietatem ususfructus, quem ante emancipationem in iis bonis habebat, retinere. ibid. Quam dimidietatem potest retinere, nisi expressis, & specialiter huic iuri, seu beneficio renuntiaverit. ibid. & potest pater emancipando, si velit retinere, seu reservare totum

ususfructum eorumdem aduentitiorum ante emancipationem filio quaestorum. n. 8.

De bonis, quae post emancipationem filius emancipatus obtineat, pater nihil habet. n. 8.

Fallit hoc in bonis hereditatis matris, vel ex genere materno ad filium emancipatum post emancipationem delata, in quibus pater pro virili sua ususfructum habet, & explicatur eodem numero 8. circa finem.

Etiam auius habet pro virili ususfructum in bonis matris nepoti post emancipationem nato delatis. ibidem.

Peculium Castrense, & quasi Castrense mortuo filio, qui illud acquisivit enadit aduentitium. n. 9. ubi quod tunc in illo aucto patreus habet ususfructum, non nepos ex filio eius haeres, nisi idem nepos esset ab aucto emancipatus. ibid.

Mulier an possit habere peculium Castrense, vel quasi. num. 10.

Cognitio præfati quadruplicis peculii ad quid prosit. n. 11. & 12.

Patre mortuo in dividenda hereditate inter fratres filius non tenetur conferre, nisi peculium profectitium. n. 11. & sic filius, qui fructus aduentitiorum suorum patre vivente, ad quem spectabant, percepit, post eiusdem patris obitum tenetur illos cum fratribus conferre. ibid. Quod intelligitur ut ibid.

Filia dotem profectitiam non verò aduentitiam conferre tenetur. ibid.

Peculium profectitium ad quid prosit filio. n. 12.

Omnia ab extraneo donata, vel relicta filiofamilias principaliter, & proximè contemplatione, vel occasione patris sunt peculium profectitium, & patri acquiruntur quoad dominium, & ususfructum. n. 14. & 15.

Intelligitur, si pater sit causa immediata, & proxima, non remota donati, vel relicti, & explicatur, quando pater, vel ipsius filius sit causa proxima, & principalis, ob quam filiofamilias sit aliquid ab extraneo donatum, vel relictum. n. 16.

In dubio an res ab extraneo donata, vel relicta filiofamilias intuitu patris, vel filii ex coniecturis deprehendendum, & quid agendum, quando coniecturis expensis res adhuc sit dubia. n. 17.

Res donata alicui contemplatione alterius ei acquiritur, cuius contemplatione donata est. n. 15. intellige ut ibi declaratur.

Res donata filio emancipato contemplatione patris eidem filio acquiritur. n. 15.

Extraneus non extraneo, sed sibi acquirit. ibid.

Legatum certa quantitas ab extraneo factum filio, vel filiofamilias cum commemoratione patris præsumitur factum non patris, sed ipsius filii, vel filia contemplatione, & est aduentitium. n. 18. & etiam si nulla filii, vel patris extent beneficentia, nulla singularis affectio, vel alia causa, qua conici possit, quod testator plus uni, quam alteri relinquere voluerit. ibidem.

Si donatum, vel relictum ab extraneo sit filiofamilias facta mentione patris, & Patrie Potestatis collata donatione, seu dispositione in tempus, quo filius iuri sit, res præsumitur donata, vel relicta contemplatione ipsius filii, & non est profectitia, sed aduentitia. n. 19.

Quid, si donatio, vel dispositio fuerit collata in tempus, quo filius, vel filia sit in potestate patris, scilicet aliquam rem præsumitur donatam, vel relictam contemplatione patris, & esse profectitiam. Contrarium, & conferri donatam, vel relictam contemplatione filii, vel filiae, & esse aduentitiam, & acquiri filio, vel filiae quoad

quoad proprietatem, & patri quoad usufructum (ubi non sit donatum, vel relictum causa dotis) sentitur & melius alij. n. 10.

Si autem filiofamilias donatum, vel relictum sit ali- quid causa dotis, seu pro dote, aut ea maritanda etiam sub commemoratione patris, & Patria Potestatis, res non censetur donatum, vel relictum contemplatione ipsius patris, neque quoad usufructum, sed filia quoad proprietatem, & usufructum acquiritur. n. 11.

Donatum, vel relictum filiofamilias facta mentione patris, & Patrie Potestatis, si patri non potest acquiri, praesumitur donatum, vel relictum contemplatione filij. n. 12.

Legatum ab aucto paterno factum nepoti legitimo ex filio spurio simpliciter factum praesumitur factum potius contemplatione nepotis, quam filij, & aduentitium, & validum, etsi aliud sentiant aliqui eodem numero 22.

Nemo praesumitur delinquere, vel eligere viam, per quam altius suum ferat. ibid.

Dolus non praesumitur. ibid.

Donata, vel relictum ab aucto paterno nepoti, & etiam nepoti simpliciter, ac nulla causa dotis facta expressio- ne non censetur profectitia, sed aduentitia n. 12. & quid de legato pro dote. ibid.

Si res donata, vel relictum filio sub commemoratione pa- tris, & Patrie Potestatis filio acquiri non potest, praesumitur donata, seu relictum contemplatione patris. n. 13.

Stante lege communi, & in aliquibus etiam lege muni- cipali prohibitione ut aliquis vel donet, vel relin- quatur ab uxore marito, an, & quando res a nouerca donata, vel legata primo, seu in potestate patris existenti, seu emancipato censi debeat legata con- templatione primi, vel mortui late explicatur. numero 24. Et quid si nouerca aliquid donauerit alteri consanguineo, vel cognato, aut affini meritis, an censatur donatum, vel relictum inuita pro- pinqui, & donatio, seu legatum valeat. ibi- dem.

Res donata, vel relictum filiofamilias facta mentione patri, & Patrie Potestatis praesumitur donata, vel relictum intuitu patris, ubi eius merita, vel summa amicitia cum donatore praecesserunt intuitu filij, seu eius merita, vel beneuolentia, ac amicitia specialis cum donatore, & non patri praecesserunt. n. 15. 18. & 19.

Si ab extraneo cum dicta mentione quid donatum, vel relictum sit filio nascituro, vel infanti praesumitur donatum, vel relictum intuitu patris, & est profecti- tium. n. 16. & 27.

Item si ab aucto paterno donatum, vel relictum sit nepoti, vel nepoti nascituro, vel nascituro, aut infanti censi donatum, vel relictum filij, & non nepotis con- templatione, & est profectitium est multorum sententia, numero 26. & 27. Et iuxta plures alios in vtro- que casu praefata coniectura, quod relictum potius patris, quam filij contemplatione fuerit donatum, vel relictum non sit certa. ibid.

In aucto paterno, & etiam materno relinquente nepoti, vel nepoti nascituro, vel infanti licet non possint considerari benemerita nepotis, vel nepotis possunt ta- men considerari alia causa inducentes praesumptio- nem, quod intuitu nepotis, vel nepotis fuerit relictum ius. n. 16. & 17.

Doi ab aucto paterno nepi ex filio nascituro legata, an praesumi debeat relictum contemplatione nepotis, vel filij, & sit profectitia remissive. n. 16. fine.

Res donata, vel relictum filiofamilias in dubio censetur

donata, vel relictum filio magis conueniens, & propin- quius ipsi donatori, vel retractor. n. 10.

Usufructus solus absque proprietate a natu suo relictus filiofamilias in dubio, cui potius patri neque filio praesumi debeat acquisitus. n. 11. & seqq.

Difficultates circa intellectum de sporis iustitiani in l. finali, C. de usufructu n. 31. & plurib. locq.

Usufructus, & commoditas eiusdem usufructus sunt separabiles, & penes unum potest esse ipsum ius usufructus, & penes alium commoditas fructuum usufructus. n. 31.

Usufructus finitur morte usufructuarij, & consequen- ter commoditas fructuum, quae erat penes alium, ibid.

Legatum filiofamilias relictum in dubio relictum praesumitur contemplatione ipsius filij est aduentitium, ibid.

Quando filiofamilias relinquitor usufructus alienius proprietatis non relictus proprietate si consistit esse re- lictum contemplatione patris illi soli acquiritur, & eius morte finitur. n. 31. & contra, si consistit esse re- lictum contemplatione filij, eidem filio acquiritur ipsum ius usufructus, & patri commoditas fructuum, quae morte filij extinguitur. ibid.

Usufructus solus ab quo proprietate filiofamilias reli- ctus in dubio contemplatione ne patris, vel filij, fuerit relictus, agnoscendum ex suo uerbo, & censi re- lictum superuenienti, eoque acquiri iuxta l. fin. C. de usufructu, qui Dolores sint opinati n. 33. Quae opi- nio reprobat. ibid.

Cuius sententia quod iuxta d. l. fin. usufructus patri per filium, cui sit relictus, acquisitus, mortuo eodem patre continetur in filio ab identitate persona reuocatur. n. 34.

Usufructu solo relictio filiofamilias in dubio, cuius con- templatione sit relictus non obstat decisio d. l. fin. sed filio acquiritur ius usufructus, & patri sola commoditas, quae extinguitur per meritis filij iuxta sen- tentiam Mendez a Castro, & etiam iuxta senten- tiam Glasse, & aliorum magis conuenientem. vnde- ro 35. & 36. Quae sententia improbat. ibi- dem.

Usufructus an sit habilis usufructus, sicut datur com- moditas ab usufructu distincta. n. 36.

Detur ne seruicilis seruicilis ibid.

Usufructus sermo relictus quaritur Domino quoad ipsum ius usufructus, & quoad commoditatem fru- ctuum. n. 36.

Determinabile unum respiciens plura determinabilia vtroformiter debet illa determinare. ibid.

Solo usufructu ab quo proprietate relictio filiofamilias in eo concurrunt pater, & filius quoad titulum, & pater quoad vint quoad effectum, & eo mortuo integer ad filium redit iuxta Baldum. num. 37. Quam reprobat Castillus. ibid.

Iuxta Richardum, & nonnullis alios Iurisperitos, quan- do solus usufructus, non proprietate filiofamilias re- relinquitor, patri prius acquiritur ipse usufructus ve- rus, non sola commoditas, & post patri mortuo ac- quiratur filio, seu in filij persona perseverat. n. 38.

Quorum sententia approbatur supposito quod dicta l. finalis, Cod. de usufructu sit posterior dicta leg. cum oportet, & postea quod dicta l. cum oportet, emancipantis post dicta l. fin. approbat sententia Mendez, Glasse, & aliorum, quod usufructus abs- que proprietate filiofamilias legatus in dubio, an sit contemplatione patris, vel filij, filio acquiritur pro- prietas, & patri commoditas fructuum per mortem ipsius filij extinguenda. ibid.

Et reuocatur sententia Theologorum afferentium, nec commodatam patri acquiri. ibidem uetus finem.

Donata vel concessa patri, & filio simul presumatur donata, vel concessa filio contemplatione eorum patris, num. 39. intelligitur iuxta notata. ibid. & n. 46.

Castro, vel feudum à Principe donatum, seu concessum patri, & filio simul solius patris beneuerit: pre-existentibus ipsius patris contemplatione presumitur donatum, & potest pater illud alienare in preiudicium filiorum. numero 40. si pre-existent etiam filiorum merita tam filiorum ipsorum, quam patris presumitur donatum, & pater non potest illud alienare, vel tunc filiorum tantum prelegare. num. 41.

In profectitia pater potest filio preiudicare. numero 40.

Castro, vel feudum à Principe donatum, seu concessum patri pro se, & eius filio & non consistit pre-extitisse beneuerit tam ex parte patris, quam ex parte filiorum, an in hoc dubio presumatur donatum, seu concessum contemplatione patris, & etiam contemplatione filiorum, usque omnibus natis, & nascituris ius equaliter acquisitum, & non liceat patri alienare, vel tunc filiorum feudum prelegare. Negativa sententia, & quod solius patris contemplatione presumatur donatum, possitque pater uni filiorum prelegare. num. 42. 44. & 48. Affirmativa, que approbatur. n. 43.

Obiectiones contra eandem affirmativam solvantur. n. 45. 6. & 49.

Contemplatione alterius quid dicitur fieri duobus modis, qui explicantur. n. 45.

Res donata patri, & filio ut perpetuo permanere debeat in agnatione familia presumitur donata non solum patri contemplatione, sed & contemplatione familie, & sic intrinsece filiorum, & descendendum, & consequenter etiam contemplatione filiorum nonnorum uatorum. n. 45. & 46.

Gratuus relinquere fideicommissum in familia potest unus ex familia eligere ceteris exclusis. numero 47.

Reliquisse in familia dicitur, qui uni de familia relinquat. ibid.

Differunt mandatum relinquere in familia, & restituere illi de familia. ibid.

Si pater stipulatus sit emphyteusum pro se, & eius filio non sufficit, ut uni filiorum relinquatur aliis exclusis. n. 43. & 47.

Fideicommissum relicto pro familia: illi de familia ad illud vocati nullum ius in re habent, nisi in casu, quo gratuius restituere extra familiam alienaret. num. 47.

Concessio feudi facta patri pro se, & filio omnibus statim acquiritur ius in feudo. ibid.

Sententia Molini, quod ubi res donata, seu concessa patri pro se, & eius filio sunt bona illustria, & insignia digna conservari in familia, pater potest ea prelegere uni filiorum ceteris exclusis, si vero res donata sint viles, pater non potest unum tantum filium eligere, sed omnes vocare. n. 48. Que reuocatur. n. 49.

Fideicommissum ex qualitate rerum relictarum que sint illustria bona censetur constitutum in familia, & perpetuo in familia duraturum, seu de uno in alium de familia repetitum usque in infinitum. numero 49.

Donatio à patrefacta filio causa certi Matrimonij contrahendi cum muliere nobiliore, aut diuore non est

profectitia, sed aduentitia. n. 50.

Dos ab extraneo patri data, ut ipse filia sua eam constituat, an, & quando sit profectitia, vel aduentitia, & non conferenda fratribus. n. 51.

Extraneus dotem dant, vel premititur mulieri in dote presumitur mulieri donare, nisi fuerit stipulatus filio dotem reddi Matrimonio soluto. ibid.

Donata filiefamilia à matre, ab ayo materno, ania materna, à fratre, aut patre ab aliam causam, quam dotis non sunt profectitia, sed aduentitia. n. 52.

Dos data, vel relicta ab ayo materno, vel ania materno ex filia superflue, vel à patrno nepi ex fratre vivente, an sit profectitia, vel aduentitia. numero 53. Et quid, si filia, vel frater tempore dotationis non essent in viciis. numero 54.

Ani paternus non tenetur constitutere dotem nepi ex filio, quando is filius est diues, & constitutere potest. n. 55.

Donatum, vel relicto filio, vel filia, aut nepoti, vel nepi, vel fratri, aut sorori non existens in patria potestate, vel soluendum tempore, in quo non erit in potestate à matre, ayo materno, vel ania materno, aut à fratre, vel patrno non est quid profectitum, sed aduentitium. n. 55. & 56.

Dos ab ayo patrno nepi data, vel legata, si expressè, vel per coniecturas constat fuisse datam, vel relicto contemplatione filij patris nepis est profectitia, & conferenda. n. 57.

E contra, si constat expressè per coniecturas esse datam, vel legatam contemplatione ipsius nepis est aduentitia, & ei acquisita. n. 59.

Dos ab ayo patrno nepi legata illi prestanda iuxta conditionem ipsius aui est aduentitia, non profectitia. n. 60.

Item, si relicta fuit prestanda ex bonis propriis ipsius aui. ibid.

Dos ab ayo patrno nepi data, vel legata in dote an sit data, vel legata contemplatione ipsius nepis, & sic sit aduentitia, an filij patris eiusdem nepis, & ita sit profectitia etiam presumi debeat contemplatione filij, vel è contra. numero 61.

Non precedenti capite actum est de effectibus Patrie Potestatis respectu personarum filij familias: In hoc, & nonnullis aliis sequentibus capitibus agendum de Potestate Patrie respectu bonorum temporalium filiorumfamilias, tum quoad acquisitionem, tum quoad illorum administrationem, & quidem quoad acquisitionem patri in hoc, & tribus capitibus sequentibus, & postea in nonnullis aliis capitibus quoad administrationem.

Igitur inter alios effectus Patrie Potestatis ille, & ex præcipuis enumeratur, ut quicquid filiofamilias siue masculus, siue femina acquirat, hoc patri acquiratur, ut in §. primo instituit. per quas personas, cuique acquiratur, leg. acquiratur in principio ff. de acquir. ver. dominio. leg. cum oportet. Cod. de bonis que liberis, & in pluribus aliis textibus iuris doctorum, & Codic. ab Alcanio Clement. de Patria Potestate cap. 6. effectum secundo, numero primo, & Piccardo in d. §. i. numero secundo, relatis, ita omnes scribentes in d. §. primo, & in d. leg. cum oportet, Alcanius d. numero primo, Palchalis de viribus Patrie Potestatis parte prima cap. tertio, initio, Sebastianus Monticulus de Patria Potestate, §. in autem

autem numero octavo, Pinellus in leg. prima, Cod. de bon. matern. parte prima, Castill. de usufructu cap. tertio, Fontanell. de pat. nupt. clausul. quarta, Gloss. 7. parte tertia, numero octavo, omnes Iurisperiti, & Theologi, qui infra allegantur, & communiter Iurisperiti, & Theologi de peculii filiorumfamilias scribentes. Quod procedit, ut nec quidem momento apud filium res acquisita remaneat, ut dicit textus in leg. placet, ff. de acquir. heredit. & per eundem textum, Bartol. ibi, Ascanius Clemen. Palchalis, & Pinellus d. parte prima, numero decimo. Quo textu etiam, & si Iurisperiti communiter, quos ibidem Pinellus refert, Ascanius Clemen. Monticulus, Palchalis, & Picchardus locis allegatis precipue probent quod olim antiquo iure digestorum ante dispositionem, seu decisionem Constantini in d. leg. prima, Codic. de bon. matern. & in d. leg. cum oportet, Codic. de bonis que liberis, patris in solidum, sine pleno iure acquirebantur bona adventitia filiorumfamilias, tam quoad dominium, seu proprietatem, quam quoad usumfructum: tamen Pinellus d. numero 10. & numero sequenti, & Castill. d. cap. tertio, numero quinto, post alios, quos referunt, negant id probari prefato textu d. leg. placet, quia non dicit ille textus omnia per filiosfamilias patri acquiri, sed solum quod, ubi sit ea acquisitio, sit patris sine intervallo vilo, ut nec momento ius sit penes filium.

Porro prefatus effectus, ut acquisitum per filiumfamilias patri acquiratur, intelligendus est cum distinctione inter peculium, quod filius familias habere potest. Pro cuius declaratione, sciendum, quod peculium, (ut notant Mynfinger, in d. §. primo, in fine, per quas personas, Oynotomus in instrum. tit. de Patria Potestate numero 41, & ex Theologus Angelus verbo peculium initio, Vngarellus ibidem in additione, Sylvestre verbo eodem primo, Azorius parte 2. lib. 2. cap. 22. initio, & Sanchez consilior. moral. tomo primo, libro primo, verbo quidquid ad eos,) fuit, quod filius familias, vel servus patris, vel Domini permissa separatim à rationibus paternis, vel dominicis habebat, deducto inde, si quid parenti, vel Domino deberetur d. leg. depositi, §. finali, & leg. sed si damnum, §. preterea ff. de peculia. Namque ex iustissima humanitatis ratione apud Romanos fuit receptum, ut filij servi, quamvis omnino sub potestate essent, nihilque proprium possidentes: haberent tamen aliquid bonorum, permittentibus parentibus, vel Dominis, expresse, vel tacite, in quibus administrandis industria specimen ederet, & quales, quandoque sui iuris Reipublice futuri, probarentur: idque propterea peculium dicebatur, quasi pusilla pecunia, seu pusillum patrimonium d. leg. depositi, §. fin. & d. leg. peculium ex eo, & l. sequenti, ff. de peculio.

Quadruplex est peculium, quod filius familias hodie habere potest, & quid unumquodque sit.

Hodie autem, (quod ad presentem locum, seu tractationem attinet,) peculium, quod filiusfamilias habere potest, quadruplex est, Profecti-

tium, Adventitium, Castrense, & quasi Castrense. Profectitium, est, quod ex substantia, pecuniis, aut rebus patris immediate proficitur, & acquiritur, vel alterius cuiuslibet, occasione tamen, seu contemplatione patris leg. profectitia, ff. de iure dotium, Gloss. in dist. leg. cum oportet verbo exceptis iuncto verbo, (ex substantia,) & in §. primo, verbo ex re insitunt, per quas personas, Bartolus in leg. sed si plures, §. si arrogatus, ff. de vulgari, & pupillari, & Doctores ibidem scribentes, & qui supra, & infra citantur, & alij communiter, quod dicitur profectitium quasi ex patris substantia profectum. Adventitium est, quod nec ex bonis paternis, nec patris occasione filius familias comparat, sed aliunde, scilicet ex sua industria, suove labore, aut artificio, vel ex donatione, legato, successione materna, ex prospera fortuna, pura thesauri inveniuntione acquirit d. leg. cum oportet, Codic. de bonis, que liberis, & d. §. 1. versus finem, ibidem Scribentes, & Doctores communiter supra allegati, & qui infra allegantur: Et hoc peculium dicitur adventitium, quasi aliunde, quam ex patris substantia proveniens; Castrense peculium est, quod à filio-familias existente in Castris, vel eunte ad ea, vel etiam causa militie sic ei acquiritur, quod nisi militaret acquiritur non fuisset, ut dicitur in leg. Castrense, ff. de castrensi peculio, & in leg. prima Cod. de castrensi peculio lib. 12. Peculium quasi Castrense, (quod ad similitudinem Castrensis dictum, & introducum esse traditur à Iustiniano in leg. finali, §. in his titulis ibi ad imitationem peculij castrensis Codic. de inofficiso testamento, & in d. leg. cum oportet ibi ad instar, peculij Castrensis, Codic. de bonis que liberis,) est quod acquiritur filiusfamilias suo ingenio extra militiam, ut ex professione artium liberalium, ex administratione publicorum officiorum, ex causatum patrociniis, & sacerdotiorum pronuntiis, vel ex Principis liberalitate d. leg. fin. Codic. de inofficiso testamento, Gloss. in dist. leg. cum oportet, & leg. multa Codic. de bonis, que liberis, & Doctores communiter supra, & infra allegati. Quod peculium dicitur quasi Castrense, quia quasi in Castris acquiritur, cum munera publica censentur quasi militaria. Hanc autem divisionem quadruplicis peculij tradunt, & approbant Doctores communiter tum scribentes in d. §. primo, in fine, per quas personas nobis acquiritur, & in leg. frater à fratre, ff. de condit. indebiti, Ascanius Clemen. Sebastianus, Monticulus, Palchalis, Fontanella locis supra allegatis, Picchardus in instrum. libro secundo, titulo de militari testamento, §. sciendum 6. numero primo, & alij Iurisperiti communiter quorum plures Fontanella d. parte tertia, numero primo, refert, & qui infra allegantur, & ex Summis, & Theologis, Angelus, Sylvestre, Azorius, Sanchez locis supra allegatis, & alij, qui in sequentibus referuntur: Quicquid contra huiusmodi distinctionem receptissimam scripserit Emanuel Mendez de Castro in repetit. dist. leg. cum oportet parte prima, numero secundo à Fontanella ubi supra relatus, & reprobat; Neque ei divisioni obstat textus in dist. leg. finali, Codic. de inofficiso testamento, ubi in principio dicitur esse tantum triplex Peculium Paganum, Castrense, & quasi Castrense; Nam paganum subdividitur in profectitium, & adventitium, ut ibidem Gloss. verbo Paganum, & Oynotomus in dist. final. de Patr. Potestat. numero 44. notant, etsi Picchardus dist. §. sciendum, dicit ibi triplex tantum peculium assignari; quia ibi agitur de peculo, de quo potest

silusfamilias testari; quo autem ad ius relinendi attinet, periculum aduentitium, & profectitium parum habent causam, cum de neutro possit filiusfamilias testari leg. fin. s. filius autem Codic. de bonis qua liberis, sed tantum de Castrensi, vel quasi Castrensi, vt ibidem Picchardus notat, de quo infra suo loco; licet quoque aliqui, (vt videre est apud Syluestrum verbo *peculium primo*, numero primo, vers. *supplementum addit*, & Sanchez consil. mor. tomo primo, lib. primo, cap. secundo, dubio 9. numero tertio,) allignent quantum peculium, scilicet mixtum ex profectitio, & aduentitio, quatenus partim prouenit ex pecunia patris, qua ratione est profectitium, & partim ex industria, & filij labore, qua ratione est aduentitium: tamen vel non datur ista mixtio, vt vult ibidem Syluester, vel si datur, non constituit genus peculij distinctum a profectitio, & aduentitio, de quo tamen infra.

4 Igitur peculium profectitium, sicut olim, ita hodie, totum, & quoad proprietatem, & quoad vsumfructum patri acquiritur, nilque circa illud perius Codicis est immutatum, sed in eo iura vetera locum habent l. certum Codic. famil. Erisicunda leg. pater de acquir. heredit. d. leg. cum oportet, ubi non ex eius substantia à contrario sensu Codic. de bonis qua liberis; & (vltra iura à Mynsingerio ubi supra, & Fontanella d. parte tertia numero septimo, relata,) in d. s. primo, insitit, per quas personas nobis acquiritur, vbi & additur ratio contentientiae, scilicet, quod non est iniquum, vt id, quod occasione, & ex re patris proficiscitur, ad eum quoque reuertatur, ita etiam Doctores communiter supra, & infra allegati, & Farinacius de delictis, & poenis questione 24. numero tertio, tomo primo. Et hoc autem quod peculium profectitium totum, & in solidum patri acquiritur, consequitur, quod filius bona profectitia non possit alienare, licet concessa sit ei eorum quali in peculium administratio, vt Fontanella d. parte tertia, numero 7. ex l. creditor, §. Lucius ff. mandati & l. conuenire ff. de pact. dot.

5 Peculium vero aduentitium filijfamilias, & si olim iure digestorum patri acquiratur totum, & quoad dominium, seu proprietatem, & quoad vsumfructum, etiam si essent bona materna, vt constat ex diff. §. primo, insitit, per quas personas nobis acquiritur, & pluribus iuribus Codicis, quae paulo infra allegantur, & tradunt communiter Doctores, ita Mynsinger. Oynotomus, Picchardus, & alij scribentes in d. §. primo, insitit, per quas personas, idem Oynotomus in titulo de Patria Potestate numero 47. Afcianus Clement. de effectibus secundo, Sebastianus Monticulus ubi supra, Paschalis d. cap. tertio, Fontanella d. parte 1. num. 10. Castill. de vsumfructu d. cap. tertio, numero tertio, vsque ad octauum, Pinellus in d. leg. prima, parte prima, Codic. de bonis maternis, (vbi id latissime probat à numero 9. ad 19. quoad bona aduentitia non materna & ex numero 19. ad 34. quoad bona aduentitia materna,) Fragolus de regim. Chr. ff. reipublica parte tertia, libro secundo, dispositione tertia, §. secundo, numero 31. & plurimi, & innumeri alij, quos iidem Pinellus, Castill. & Picchardus recensent, & ego quoque in tractat. de dote cap. tertio, numero 92. notati, Hodie tamen iure nouo Imperatorum peculium aduentitium quoad proprietatem filiofamilias, & tantum quoad vsumfructum, exceptis certis casibus, de quibus in capite sequenti,) patri acquiritur, donec viuit, ita leg.

prima, Codic. de bonis maternis,) vbi Constantinus Imperator de bonis aduentitiis maternis, id. leg. cum oportet, & leg. finali, Codic. de bonis qua liberis, & d. §. primo, insitit, per quas personas, quibus in textibus Iustinianus generaliter de aliis bonis aduentitiis filiorumfamilias. Per quae iura non praefatum legum, veterum legum rigor correptus est; Imperatoribus enim Constantino, & Iustiniano inhumanum visum est, vt id quod filius ex filij laboribus, aut prospera fortuna consequitur esset, alteri non laboranti, nec acquirenti, concederetur; ideo Imperatores pepercunt in hoc liberis, & patribus debitum honorem seruauerunt, & sanxerunt, vt hodie proprietate peculij aduentitij ad filium pertineat, solus vero vsumfructus acquiritur patri, idque ratione Patrie Potestatis, quae est fundamentum, & causa acquisitionis huiusmodi vsumfructus, vt constat ex praerelegatis textibus, & ex Doctores supra numero primo, relatis, & in specie notant Castill. d. cap. tertio, numero 8. Fontanella d. parte tertia, numero 11. Suredus de alimentis titulo nouo, quaestione 20. numero 29. Menochius consil. 81. numero 53. & 54. & Antonius Fabri libro quinto, Codicis titulo octauo, de fin. 27. circa finem, & tradunt Indiscreti communiter, quos late Castill. recenset. Et quod hodie, iuxta dispositionem Imperatorum in praerelegatis textibus, bona filiorumfamilias aduentitia quoad dominium, seu proprietatem pertineant ad filios, & vsumfructum tantum habeat pater donec viuit, sentiunt Doctores non solum initio huius saeculi relati, & relati à Castillio d. numero octauo, sed & communiter alij, quos locis supra allegatis cumulant Pinellus, & Castill. Et si Oynotomus in titulo de Patria Potestate numero 47. notat in suis terris non obseruari praefatam dispositionem leg. prima, Codic. de bonis maternis, & leg. cum oportet, quoad reuocationem vsumfructus patri, dum viuit, sed de consuetudine ibi introduci, patri solum competere vsumfructum, donec filius se à patre non separat, facta autem separatione patrem cogi restituere omnia bona materna, & alia aduentitia, siue filius sit adhuc filius potestate, siue non: In Francia pariter ex statuto, patrem ratione solius Patrie Potestatis, in bonis filij nullum ius habere, vel proprietatis, vel vsumfructus, sed solum ius succedendi in nobilibus filij, superstite eodem patre, defuncti testantur Annas Robertus rer. iudic. libro secundo, cap. 4. Ex quibus sequitur, vt praedictorum bonorum aduentitiorum, quorum vsumfructus sibi queritur, sit pater legitimus administrator, nec filius sine patris consensu possit pro istdem aduentitiis stare in iudicio, vel illa alienare, aut de illis modo aliquo disponere, vt late Castill. d. cap. tertio, numero 14. & sequentibus, & Fontanella d. parte tertia, numero 14. 15. & 16. de quo infra suo loco. Et praedictus vsumfructus intelligitur de vero vsumfructu, seu iure ipsius vsumfructus, & non solum de commodate fructum. Quae alioqui finitur morte filij, cum tamen iste vsumfructus patri reueretur post filij mortem dureret, vt cap. sequenti probatur; & cum patri ratione Patrie Potestatis à lege detur, appellatur communiter legalis, & quia est separatus à proprietate, quae est filij, dicitur vsumfructus formalis, cum tamen olim vsumfructus, qui patri querebatur in aduentitiis filijfamilias, esset casualis, quia scilicet cum proprietate, seu dominio querebatur, quae omnia latius explicat Castillio d. c. 3. n. 2. & segg. & ego in tract. de dote c. 15. n. 19.

At:

At peculium Castrense, & quasi Castrense sicut olim totum quoad proprietatem, & vsumfructum filiofamilias acquirebatur leg. prima, §. nec Castrense, ff. de collat. bonor. leg. miles precipua, leg. ex nota, ff. de Castrensi peculio & §. primo, instituitur per quas personas nobis acquiritur, ita & hodie illud sibi insoludum, & pleno iure quoad proprietatem, & vsumfructum filiofamilias acquirit, leg. tertia, Codic. de Castrensi peculio lib. 12. & omnes Doctores in precedentibus numeris allegati, Sordus de alimentis titulo quarto, questione 11. numero secundo, & qui infra cap. 6. referuntur & communiter omnes. Quare in peculio Castrensi, & quasi Castrensi filiofamilias habetur pro patrefamilias, nec aliquod patri competit administrandi ius leg. secunda, ff. ad Mucedoniam, Sordus d. questione undecima, numero quinto, Fontanella d. parte tertia, numero quarto, & communiter Doctores, & consequenter filiofamilias de eisdem bonis Castrensiis potest quomodocumque contrahere, & ex eius contractu alius acquiri, vt ex praefatis testibus, volentibus ea bona plenissime, omnino, & in solidum filio acquiri, constat & notat Fontanella d. numero quarto, & etiam de eisdem bonis potest filiofamilias ob eandem rationem testari, vt expresse habetur §. primo, instituitur. quibus non est permixtum facere testamentum, & ibi late Piccardus, & ceteri facientes, ac Sordus d. numero quinto, De quibus infra cap. sexto, numero decimo nono, & sequentibus.

Praedicta de peculio profectitio, & aduentitio quoad acquisitionem in quibus liberis locum habeant, & in quibus ascendentibus.

6 Ceterum tradita de peculio profectitio, & aduentitio filiofamilias, quod hoc filio quoad proprietatem, & patri quoad vsumfructum, & illud in solidum quoad proprietatem, & vsumfructum patri acquiritur, procedunt in filiis utriusque sexus tam femininis, quam masculis, vt dicitur in d. §. primo, instituitur per quas personas nobis acquiritur, cum liberi tam femininae quam mascululi, (vt cap. primo supra, probatum est,) existant sub Patris Potestate, quae est fundamentum praefatae acquisitionis patri, vt supra dictum est, & in filio sene, vt late alios allegans Alcanius Clement. de Patria Potestate cap. 6. de effectu secundo, numero 34. cum & filius senex sub Patris Potestate, (vt supra capite primo, probatum est,) sit, nisi per emancipationem, vel alium modum ex enumeratis supra cap. secundo, à Patria Potestate fuerit liberatus, & quoque in filio longe à patre distante, vt loco citato, Alcanius Clement. & Pinellus in leg. prima, cap. prima, numero 34. & Sanchez consil. moral. lib. primo, cap. primo dubio 17. & in filio relegato, vt ibidem, idem Alcanius Clement. cum per relegationem non soluitur Patria Potestas §. cum autem instituit quib. mod. ius Patriae Potestatis soluitur leg. relegati, ff. de interd. & leg. quidem, ff. de par. & supra cap. secundo, Explicatum est, item procedunt iuxta ius commune, siue filij sint vxoati. siue filiae nuptae, vt Alcanius Clement. d. numero 14. Oynotomus in dist. titulum instituit per quas personas nobis acquiritur, Paschalis allegat cap. tertio, numero 45. cum per Matrimonium neque filius, neque filia à Patria Potestate eximatur, iure communi civili inspecto, vt supra cap. primo, numero 3. late probatur: secus vbi ex statuto, vel consuetudine per Matrimonium legi-

time contractum Patria Potestas soluitur, vt contingit in Hispania, prout cap. secundo, numero 21. notatum est, de quibus latius infra cap. sequenti. Non procedunt vero in filio illegitimo, & naturali tantum, quia non est in Patris Potestate, vt supra cap. primo, numero 29. siue est probum; & quod acquisita per filium acquiritur patri quoad proprietatem, vel quoad vsumfructum, est effectus Patriae Potestatis, vt supra numero primo, probatum est, & tradunt Doctores ibidem citati, praesertim Fontanella loco ibidem citato, & constat ex leg. prima, Codic. de bonis maternis, & leg. cum oportet Codic. de bonis qua liberis, & §. igitur instituitur per quas personas nobis acquiritur, ideoque audiendi non sunt Doctores nonnulli, quos refert, & sequitur Fragolus parte tertia, libro tertio, dispositione tertia, numero 15. sentientes etiam naturales patri acquirere.

Praeterea quae de filiofamilias, & patre quoad acquisitionem peculij profectitij, & aduentitij, tradita sunt, locum obtinent etiam in ayo, & proavo paterno, nepotibus, & pronepotibus in potestate aui existentibus l. cum oportet in principio Codic. de bonis qua liberis, Oynotomus in d. titulo instituitur per quas personas nobis acquiritur, Alcanius Clement. d. effectum secundo, Paschalis d. cap. 3. & communiter Doctores idque propter ius Patriae Potestatis, quod ascendentes patrum habent in descendentes §. primo, instituitur de Patria Potestate, & supra cap. primo, late explicatum est: secus autem in matre, aut ayo, vel proavo materno, qui liberos in potestate non habent, §. primo, instituitur de Patria Potestate & §. femina instituitur de adoptione, & late traditum est supra c. 1.

Non procedere vero praedicta de eadem acquisitione utriusque peculij, nisi in liberis existentibus in potestate, non auiem in emancipatis, post emancipationem acquiritibus, vt in principio d. §. primo, instituitur per quas personas nobis acquiritur, & latius explicat Myningerus in §. hoc quoque eod. titulo & Oynotomus in d. titulo per quas personas, & c. numero 7. Menochius consil. 81. numero 54. & consil. 151. numero 9. & 10. & Sordus de alimentis titulo 9. questione 10. numero 28. & sequentibus, nam emancipatus sibi acquirit non patri, filiofamilias, ff. de verb. oblig. l. fin. ff. de stipulatione, Baldus in l. adhuc, §. questionis ff. de usufructu, & in d. leg. cum oportet in principio numero quarto, Codic. de bonis qua liberis, vbi ait, (vt locus citatus notatur Sordus, & Menochius,) quod si filius emancipatus aliquid acquirat, non solum ex re patris, sed etiam si sibi aliquid detur contemplatione patris, non acquiritur patri, eo quod repugnet personae qualitas, & hoc idem dixerunt Castus d. l. cum oportet numero 4. Socin. lun. consil. vigesimo septimo, numero 12. vol. 1. Calcanius consil. decimo nono, numero 28. à Sordo relatu Segura in leg. coherendi, §. cum filia, ff. de vulgari, & pupillari, & Sanchez tom. 1. consil. lib. 1. cap. 2. dubio septimo, numero 1, & similiter filio emancipato sicut proprietatis, ita & vsumfructus quatuor non patri, cum patri acquiritur ratione Patriae Potestatis, (vt supra numero quinto, notatum est,) quae per emancipationem soluitur, & ita praeter Doctores d. numero quinto, relatos, quod filio emancipato, & non patri competit suorum aduentitiorum vsumfructus, tradit Sordus d. q. 20 n. 30. & 31. ex communi Doctorum vide etiam infra n. 15.

Aduertunt tamen locis citatis Myningerus. & Oynotomus, quod licet pater emancipando sponte

spontè filium, olim tertiam partem bonorum filij, etiam quoad dominium, in recompensationem, quasi pro pretio praxite emancipationis, retinebat. Hodie vero hoc correctum est, ut pater non tertiam partem deprimi retum filij, sed dimidiam partem vsumfructus tantum bonorum aduentitiorum pro emancipationis premio retinere possit, itav mortuo patre vsumfructus iustus consolidetur cum proprietate filij, ut notatum est *supra cap. secundo*, numero 30. 60 & 66. & habetur *leg. cum oportet*, §. cum autem *Codic. de bonis quæ liberis*, & d. §. hoc quoque, ubi & subditur ratio nempe, quod inhumanum videbatur, filium proprietate, & dominio, tertie partis suorum bonorum defraudari, & quod honoris ei ex emancipatione accedebat, dum scilicet sui iuris efficiebatur, hoc per retum diminutionem decresetet in d. vero §. cum autem declaratur reformationem dicte dimidietatis vsumfructus reservari patri emancipanti, nisi huic beneficio pater expresse, & specialiter in emancipationem renuntiaverit, vel donatione facta sese & ab huiusmodi beneficio alienaverit, & in liberos hoc transulerit, ita quod si pater solum taceat, non ei nocet, sed apud eum ius, & beneficium dicte dimidietatis materni. Addit Mynsinger. in d. §. hoc quoque, (quod etiam aliis relatis tradit Gomez ad leg. 48. Tauri numero 6. & *supra cap. secundo* numero 60. notatum est,) quod de bonis, quæ, post emancipationem filiis obveniunt, pater nihil habet, exceptis tantum bonis hereditatis matris, vel ex genere materno ad filium emancipatum post emancipationem delatis, in quibus iuxta *leg. si viua matre Codic. de bonis maternis*, pater habet vsumfructum pro virili portione cum filiis sic emancipatis, scilicet si vnus sit, mediam vsumfructus portionem: si duo, tertiam: si tres, quartam portionem quovisne vixerit. Quod tamen non procedere in aliis aduentitiis, sed esse speciale in maternis, eo quod vir reputatur vnus corpus cum vxore defuncta, & ea vivente fruebatur eius bonis, ideoque, in solatium doloris datur marito successio, tradit, Sordus d. numero 37. *post Glossam in d. leg. si viua matre vers. præscripta*, & ibidem Fabrum, & idem colligitur ex Mynsingerio in d. §. hoc quoque. Atque dicta de filio procedunt etiam in nepote, & pronepote, ita quod etiam avus paternus habet pro virili vsumfructum non solum in bonis filij habitis à matre, sed etiam in bonis nepotis ex filio emancipato post emancipationem nati, & non solum in eo, sed etiam respectu avi materni in nepote ex filia, & si is nunquam fuit, nec esse potuit in potestate avi materni, quæ omnia in d. *leg. si viua matre*, ubi Cornens, & Pinellus, & notatur Mynsingerius in d. §. hoc quoque, & latius Sordus de alimentis d. titulo nono, citata quasi. 20. numero 37. & 38. de quibus infra c. sequenti n. 12. iuxta etiam dispositionem d. l. si viua matre pater emancipando filium potest expresse sibi reservare, & retinere totum vsumfructum bonorum aduentitiorum, filio ante emancipationem acquisitorum, quem ante emancipationem habebat, quod & notatum est *supra c. 2. d. n. 60.* & observavit etiam Sordus d. quasi. 10. numero 42. Prædicta quoad peculium profectivum, & aduentitium.

Peculium Castrense, vel quasi, mortuo filio, ad eius successorem devolutum, desinit esse Castrense. & fit aduentitium, & ex habet locum in filia familiaris.

Quo autem ad peculium Castrense, & quasi ⁹ Castrense, quod *supra numero sexto*, dictum est utrumque in totum quoad proprietatem, & vsumfructum ad filium spectare; intelligitur vivente filio, qui Castrense, vel quasi Castrense peculium, existens in Patris Potestate acquisivit: si eius autem eo mortuo; Nam ubi, eo mortuo, nepoti eius successor, seu heredi devolutum est, pater filij defuncti, qui sub eius erat potestate, habet vsumfructum eiusdem peculij, tanquam tunc non amplius Castrensis, vel quasi Castrensis, sed tanquam aduentitij, quia mutatione persone mutatur qualitas peculij, & sic non dicitur amplius peculium Castrense, vel quasi, sed aduentitium, ut est textus in *leg. Paulus, alias per procuratorem ff. de acquirenda hereditate*, & per eum textum notatur Sebastianus Monticulus de Patria Potestate, §. seu vers. ius autem, numero 28. Paschalis de viribus Patria Potestatis parte prima, cap. tertio, numero quinto, & Antonius Gomez. ad leg. 48. Tauri numero quarto, vers. vnam tamen, ubi & si bona à Principe filiofamilias simpliciter donata per textum in *leg. cum multa, Codic. de bonis quæ liberis*, reputentur Castrensia, (de quo cap. sequenti,) tamen, si postea deveniant ad filij heredes, seu successores, tunc pater in eis habet vsumfructum mutata qualitate peculij ex mutatione persone. Quod, si daretur casus, quod nepos natus ex filiofamilias milite habente peculium Castrense, vel quasi, non esset in potestate avi, ut pote ab eo emancipatus, tunc mortuo filio milite vsumfructus bonorum Castrensiū, vel quasi Castrensiū non spectant ad avum, sed nepoti emancipato illud peculium insolidum & quoad proprietatem, & quoad vsumfructum acquireretur, de quo videnda sunt quorata à me in *tratt. de Dote, c. 1. num. 78.*

Verum autem peculium Castrense, & quasi ¹⁰ Castrense habeat locum tantum in filiofamilias, non vero in filia, ut non possit femina peculium Castrense, vel quasi, habere. Hac de re scribunt Sebastianus Monticulus ubi *supra numero 29.* & latius Quelada *diversi. questione in vir cap. septima*. Et quidem Monticulus in casu, quo Augustus, vel Augusta, seu Princeps filizfamilias donaverit, cum tunc donatum, iuxta dictam *leg. cum multa*, & Doctores *numero præcedenti*, relatus, peculium Castrense reputetur, admittit feminam habere posse peculium Castrense; Alias, non; cum mulier, nisi sit de genere Amazonum, nec militet, nec publica munera obeat *leg. famina & ibi per Decium ff. de regulis iuris*. Quare, casum dicte *leg. cum multa*, quod donata filio à Principe reputetur bona Castrensia, esse vnicum, in quo femina potest habere peculium Castrense, post Baldum, & Cornensem in d. l. cum multa, & plures alios, notat Gomez ad l. 43. Tauri n. 3. Verum, si femina ad militandum, vel ad aliquod publicum officium admitteretur, luctum, quod inde faceret privilegio peculij Castrensis, vel quasi, gauderet.

Cognitio præfati quadruplicis Peculij ad quid proficiat.

Denum præfati quadruplicis peculij filizfamilias ¹¹ cognitio

cognitio multum prodest; & Primo prodest partem patri, partem filiofamilias. Patri, vt sciatur numquid ei acquiratur pleno iure, vel saltem quoad vltimifrutum. Filio, vt si sint Castrensis, vel quasi, pater nihil iuris in eis habeat, nisi vt supra numero octavo, dictum est, si pater viuo filius moriatur §. primo, autem. de hered. ab intest. venient.

12. Præterea prodest, vt sciatur quæ bona, mortuo patre, in diuisione hereditatis paternæ, inter liberos sint confessa, filius enim habens peculium aduentitium, Castrense, vel quasi Castrense, illud in diuisione hereditatis paternæ conferre non tenetur, sed solum peculium profectitium a filio confertur, vt est textus in leg. fin. (inmilia leg. filia dotem.) Codic. de collationibus, & leg. prima, §. nec Castrense, vbi Bartolus, ff. de collatione bonorum, & Oynotomus in d. titulo instituit. per quas personas cuique acquiritur numero 17. & sic, si filius viuente patre vltimifrutum, seu fructus aduentitiorum suorum inter-gros percepit, post patris obitum tenebitur cum fratribus conferre tanquam profectitius, vt notant Alcanius Clement. de Patria Potestate, cap. sexto, effectum secundo, num. 30. & Surtus de alimentis, titulo nono, questione 20. numero 21. cum illi fructus ad patrem pertineant, vt dictum est, declarant tamen id intelligendum, nisi illos pater tacite, vel expresse filio donasset, seu remisisset, (de qua remissione infra suo loco,) vel sine dolo, & fraude iidem Alcanius numero 32. Item filia dotem profectitiam, seu quam a patre accepit, conferre tenetur toto ritu, de collatione dotis, & autem, ex testamento, & d. leg. filia dotem, Codic. de collationibus, non autem dotem aduentitiam, & in hoc Oynotomus, vbi supra numero 18. ait, quod dicta leg. filia dotem, (in qua dicitur, dotem profectitiam, seu aduentitiam a patre datam, vel constitutam, fratribus, qui in potestate fuerint, conseruandam esse,) est correctæ, secundum Gloss. ibi verbo aduentitiam per textum in dict. leg. finalis, Codic. de collationibus, & idem tradit Piccardus §. quadam actiones instituit, de actionibus in adiuncta disputatione de collatione bonorum, articulo tertio, numero 44. vbi ait dict. leg. filia dotem, quatenus dicit dotem aduentitiam filia conferendam fratribus, loqui in terminis iuris antiqui, quo omnia patri acquirebantur, & ante nouam decisionem leg. cum oportet, Codic. de bonis qua. liberis, & dict. leg. finalis Codic. de collat. Quod & magis confirmatur, quia etiam iure Digestorum dos aduentitia pleno iure quoad proprietatem, & quoad vltimifrutum quærebatur filiofamilias, vt latè probauit in allegato tractat. de Dote, d. cap. 3. num. 92. & 93. de quo etiam c. sequenti.

13. Quod si quis roget ad quid dictum peculii profectitium valeat, si post mortem patris tenetur filius illud communicare cum aliis fratribus. Respondent Angelus in summa, verbo, peculium, numero 16. & Syluester verbo eodem 1. numero tertio, vers. in profectitio Conarum libro secundo, var. cap. 8. numero 7. vers. hinc apparet, & Sanchez d. tomo secundo, consil. mor. libro primo, cap. secundo, dubio primo, numero 4. valere solum, filioque prodest, ne ipsum publicetur in casu, in quo alia bona patris ob eius delictum publicentur, vt in leg. si finita, §. de vltimifrutis, ff. de damno infecto, sicut etiam idem peculium profectitium ob delictum filij non publicetur in damnum patris, vt Bartolus

in d. §. de vltimifrutis, & Additionator ad Angelum d. numero 16. littera A. de quare infra hoc capite, Hactenus de peculio filiorumfamilias in vltimifrutum, de quibus late tractant scribentes in d. §. primo, instituit. per quas personas cuique acquiritur, præteritum Myltingerus, & Oynotomus, idem Oynotomus instituit. de Patria Potestate ex numero 40. scribentes in d. leg. cum oportet, Codic. de bonis qua. liberis, Pinellus in leg. 1. Codic. de bonis maternis, Alcanius Clement. de Patria Potestate cap. 6. effectum 2. Scaballinus Monticulus in tractat. de Patria Potestate, §. ius autem, Paschalis de viribus Patrie Potestatis parte prima, cap. 3. ibidem Pratus in annot. Antonius Gomez ad leg. 48. Tauri, Castill. de vltimifrutu cap. tertio, Surtus de alimentis, titulo quarto, questione 11. & titulo 9. questione 20. Fontanella de pati. nupr. claus. 4. gloss. 7. parte 3. Hædior Felicius de Societate, cap. tertio, Hieronymus Vene. in examene Episc. cap. lib. 10. cap. 4. ex numero 14. & alij Iurisperiti ad ipsos relati ex Summis, & Theologis, Angelus verbo peculium, Syluester verbo eodem primo, Tabiena, & alij eodem verbo peculium, Nauarrus in summa cap. 17. numero 141. & sequentibus, Molina de iustitia, & iure tom. 1. tractat. 2. disputatione 230. & sequentibus, Azorinus parte 2. lib. 2. cap. 21. Rebellus de obligat. instit. parte 2. lib. 1. questione 8. sect. 3. Machadus perfecti Confessoris tom. 2. lib. 6. parte 7. tractat. 7. documento 3. & tribus sequentibus, Layman lib. 3. tractat. 4. cap. 8. Fagundes in Decalogum tom. 2. lib. 7. cap. 4. & alij ab iisdem relati. In sequentibus de quolibet peculio in particulari pertractabitur, & in hoc capite de peculio profectitio.

§. I.

Bona donata, vel testamento legata filio-familias ab alia persona, quam a patre: an, & quando sint, seu censeantur profectitia, & quando aduentitia?

I Taque cum peculium filiofamilias profectitium, 14. I quod totum, & in solidum, scilicet & quoad dominium, seu proprietatem, & quoad vltimifrutum est patris, (vt supra numero 4. probatum est,) sit, quod filiofamilias promittit, seu acquiritur, vel immediate ex patre, eiusve substantia, & rebus, aut pecunia, per negotiationem, vel principaliter & proximè causa, seu occasione intuitu aut contemplatione patris, eidem filiofamilias donatum, vel testamento legatum est iuxta supra n. 3. notata, & est Iurisperitorum, ac Theologorum communis sententia, fundata in d. leg. profectitia, ff. de iure dotium, in §. igitur liberi instituit. per quas personas cuique acquiritur, ibi, vt si quid ex re patris obueniat in leg. cum oportet, ibi non eius substantia, cuius in potestate sit a contrario sensu, Codic. de bonis qua. liberis, & leg. sed si plures, §. in arrogato, ff. de vulgari, & pupillari. Prius in hoc Paragrapho explicabitur: an, & quando bona, que obueniunt filiofamilias ex donatione, vel vltima dispositio

dispositione ab alia persona, quam à patre, sint peculium profectitum, quod patri acquiritur, quoad dominium directum, seu proprietatem, & quoad dominium utile, seu usufructum.

Peculium profectitum sunt omnia donata, vel relicta ab extraneo filio-familias, principaliter, & proximè contemplatione, & occasione patris.

Et imprimis certum est, donatum, vel relictum filiofamilias ab extraneo principaliter, (v. aliqui donatum non fuisse,) causa, & intuitu, seu contemplatione patris esse profectitum, quasi à patre datum, & eidem in totum, & insoludum acquiri ita constat ex d. leg. *profectitia*, ff. de iure datum, & ex d. leg. *si plures*, §. in arrogato, ff. de vulgari, & pupillari, & tradunt communiter Doctores atque ex allegatis Alcanis Clement. disto effectum 1. Palschalis d. cap. tertio, Surdus d. questione 10. numero tertio, Fontanella d. parte tercia, numero sexto, Nauarvus d. cap. 17. numero 144. Angelus d. verbo *peculium* numero 13. Sylvest. verbo *eodem* primo, numero 15. & 18. Molina d. tractat. secundum, disputatione 33. Azorius d. c. 22. quest. prima, Sanchez d. tomo primo, consil. moral. libro primo, cap. secundo, dubio septimo, & de Matrimon. disputatione 16. Machadus d. tractat. septimo, documento quinto, & alij Theologi supra relati, ego quoque in tractat. de Dote cap. tertio, numero undecimo, tradunt & Bartolus in leg. cum oportet, Codic. de bonis quæ liberis, Menochius consil. 81. numero 40. & Franciscus Molin. de ritu nuptiarum questione 58. numero 8. & 17. Et confirmatur, quia res donata alicui contemplatione, & intuitu alterius, ei acquiritur, cuius contemplatione donata est, vt per textum in dist. leg. sed et si plures d. §. in arrogato in dist. leg. *profectitia*, in leg. addito, §. primo, ff. de acquir. heredit. tradunt Gloss. in d. leg. cum oportet §. 1. ibidem Bartolus, Baldus, Angelus, Salicetus, & alij scribentes, Surdus decisio. ne 122. numero undecimo, Menochius d. præsumpt. 28. numero primo, & secundo, consil. 81. numero 40. & consil. 161. numero 12. Molin. d. libro tertio, questione 10. numero 22. & plerumque alij Iurisperiti ab iisdem relati. Quapropter non est audiendus Emanuel Mendez de Castro, dum in repetitio. ne dist. leg. cum oportet parte prima, numero septimo, nititur probare, quod ab aliquo donatur, vel relinquatur filiofamilias contemplatione patris non dici profectitum, sed aduentitium, atque adeo post patris mortem in diuisione paternæ hereditatis non teneri filium illud aliis fratribus communicare. Hoc enim repugnat prælegatis textibus, & doctoribus, & à Fontanella loco allegato expresse reprobat illa Mendez sententia, quæ solum in filio emancipato potest habere locum, iuxta notata supra numero quinto, & 7. Et licet iuxta Doctores in supradicta confirmatione allegatos, videatur asserendum, donatum etiam filio emancipato principaliter contemplatione patris, scilicet propter patris utilitatem, eidem patri acquiri, tamen puto eos loqui tantum inter patrem, & filium in potestate, non inter patrem & filium emancipatum, iuxta notata supra numero septimo, & Doctores ibi allegatos, & notant Menochius d. consil. 81. numero 43. & 54. vbi dicit, quod, quando Doctores affirmant, donatum

alicui contemplatione alterius acquiritur illi, cuius contemplatione est datum, intelliguntur modo is, cui est datum, sit in potestate illius, & ei acquirere posset, vt quando contemplatione patris donatur filio in eius potestate existenti, tunc enim patri acquiritur; si vero filius sit emancipatus non acquiritur patri, subdit idem Menochius, rationem afferens, scilicet quia extraneus non extraneo, sed sibi acquirit leg. adduc. §. 1. ff. de usufructu, leg. quidam cum filium, ff. de heredi. institut. & ita expresse dixerunt Baldus, Castrensis, Surdus locis supra d. numero 7. citatis, & alij ibidem allegati, & idem Menochius etiam consil. 151. numero 10.

Quod datum, vel relictum filio contemplatione, & causa patris, acquiritur eidem patri, procedit, quando pater est causa proxima, & immediata, secus si tantum remota. Quod latè explicatur.

Datum autem est Principaliter, vt aliqui donatum non fuisse, pro perfecta declaratione, & intelligentia præfatæ legis, & communis Doctorum traditionis, quod donatum, vel relictum filiofamilias causa, occasione, & contemplatione patris, acquiritur eidem patri, & non filio, & vt profectitum mortuo patre venit fratribus communicandum in hereditatis paternæ diuisione. Duobus enim modis causa, & occasione, seu contemplatione patris potest donatione, vel legato extranei filiofamilias obuenire, primo proximè, & immediate, ac principaliter, vt scilicet pater sit causa proxima, immediata, & principalis, ita quod donans, vel relinquens aliquid filio, illi non donaret, nisi propter ipsum patrem, nulla habita eiusdem filij consideratione, & hoc pacto donatum filio est profectitum; Secundo modo remote, & minus principaliter, vt cum occasione patris aliquis venit in cognitionem filij verbis gratia, quia filius cum pecunia patris cum eo negociabatur, vel ob alias causas pater fuit causa, cur filius cum eodem, vel apud eum tractaret negotia, ad patrem, vel ad alios spectantia, & talis negotiationis causa filius particularem contraxit amicitiam cum eodem, apud quem patris negotia gerebat, vel etiam tali obsequia specialia exhibuit; si enim is filio donet aliquid, non proximè propter patrem, sed propter filij obsequia, aut propter amicitiam, quam sibi filius apud eundem donatorem conciliavit, ita ut donantia liberalitas solum filium respiciat, cum pater hoc casu sit causa remota doni, quatenus propter ipsum patrem filius habuit familiaritatem cum donante, sic donatum non est profectitum, sed aduentitium, cum proveniat ex speciali affectione erga filium, plus, vel saltem æquè, ac patrem à donatore dilectum, propterea minime cum fratribus communicandum in diuisione hereditatis paternæ; ita contra speculatorem, suppresso nomine à Sylvestro loco mox allegando, relatum Bartolus in leg. cum oportet Codic. de bonis quæ liberis, Ang. vbi supra numero 13. & ibi Vgarellus in addit. litt. A. & litt. B. Sylvest. numero 15. & 18. Molina d. disputatione 231. Sanchez d. dubio septimo, Machadus d. tractat. septimo, documento primo, numero primo, & Castill. ad leg. 52. Tauri §. adde quod, quem, & etiam alios refert Sanchez. Quare Angelus, & Sylvest. locis allegatis notant, omnes

Tract. De Patria Potestate, Cap. I V. 193

omnes leges, quæ dicunt inspiciendum, cuius contemplatione, vel causa aliquid sit datum, intelligi debere de causa proxima, quoniam in damnum acquirentis non consideratur causa remota *leg. fin. ff. de coniungendis cum emancipato liberis eius*, sed bene quatenus ad commodum *leg. si forte, ff. de peculio Castrensi*. Ex quibus videtur Angelus, & Sylvester loci allegatis, in dubio cuius contemplatione aliquid sit filio-familias datum, dicunt id agnoscendum, seu colligendum non solum ex futuro eventum, puta quando aliquid relinquatur filio, ut post mortem patris habeat, quo casu præsumitur contemplatione filij datum, (cum è contra sit datum dumtaxat vivente patre, eius patris contemplatione datum præsumeretur,) sed etiam ex opere, ut in casu supra explicato, scilicet si filius faciendo mercaturam, & negotiando fecit, seu acquisivit amicitiam cum aliquo, ex qua aliquid sibi donavit, nam tunc erit filio aduentitium. Quod si ipsa negotiatio esset causa proxima doni dati filio-familias, patris nomine negotiantis, quia scilicet alter ratione negotiationis donavit, volens societatem cum ipso in negotiatione contrahere, hoc casu Sanchez d. dubio septimo, sine, ex Montalbano libro tertio fori, titulo quarto, leg. septima, dicit quod datum est profectitium. Addit ibidem idem Sanchez ex Castillo, loco supra allegato, quod, si daret filio, quia est pater, & non daret nisi propter patrem, esset profectitium, cum pater sit quasi causa proxima.

- 17 Igitur universalius loquendo in dubio, an aliquid ab extraneo donatum, aut relictum filio-familias sit intuitu, seu contemplatione ipsius, aut patris, ex coniecturis est deprehendendum, ut Molina d. dispositione 233. notat, & constat ex traditis à me in tractat. de Dote, cap. tertio, numero 27. & numero 44. sine. Quod si expensis coniecturis omnibus, res adhuc sit dubia, & dubium ortum fuit, postquam filius bona fide cepit possidere, tunc, cum in dubio melior sit conditio possidentis, ad solum filium spectabit ei donatum, vel relictum, iuxta ea, quæ, ex communi sententia tradidi tomo primo, moral. var. titulo primo, §. 50. numero 1832. & 1831. si vero, vel cum dubio cepit possidere, vel nondum pater, & filius tanquam rem propriam alicuius ipsorum cepit rem donatam possidere, tunc inter ipsos est dividenda pro ratione, & qualitate dubij iuxta notata à me ex magis communi Doctorum dicto §. 50. numero 1831. & 1832. & numero 1895. ita etiam Sylvester, Angelus, Molina, & Azorius parte secunda, libro secundo, cap. 23. quest. 4. vers. sed quod.

Legatum certa quantitatis ab extraneo factum filio, vel filio-familias, cum commemoratione patris, præsumitur factum contemplatione filij, vel filie, & est ad nututium.

- 18 Ceterum plures casus, in quibus ex coniecturis, seu circumstantiis præsumi potest donata, vel relicta ab extraneo filio-familias, donata sint, necne, patris, aut filij contemplatione examinat, & explicat Menochius allegato lib. 3. præsumptione 18. etiam, & nonnullos ego D. Ioan. Angel. Boffius, de Patria Potestate.

quoque explicavi in tractat. de Dote cap. tertio. Quare ad pleniorum huius materie tractationem explicabo sequentia dubia.

Primum an legatum centum, ab extraneo factum Caio filio Sempionij, vel Adalasio filie Sempionij, præsumatur factum contemplatione patris, vel potius filij, aut filie. Et iuxta doctrinam Dyni in leg. cum aliquis, Codic. de iure deliberandi, & in leg. filio, ff. de condit. & demonstr. quod contemplatione patris in dubio videatur relictum, si de eodem patre fiat mentio in dispositione; videretur dicendum, quod legatum præsumatur factum contemplatione patris, & sit profectitium. Verum esse aduentitium, censeri factum contemplatione filij, vel filie dixi in d. tractat. de Dote, allegato cap. tertio, numero 25. & præter Campegius, & Rogerium ibidem relatos, hoc idem tradunt Bartolus post Gloss. finalem, in leg. finalem, Codic. de usufructu, & in leg. cum aliquis numero tertio, Codic. de iure deliberandi, ibidem Alexander, & Iason, Menochius alios allegans conf. 99. numero 30. & de præsumpt. libro quarto, præsumpt. 12. numero primo, & secundo, Castill. pariter plures alios referunt de usufructu cap. 63. numero 6. Caldas alios allegans in leg. si curatorem verbo lapsi, numero 125. Codic. de in integrum restitut. Surdus decisione 322. numero 46. & Doctores communiter, quos latè refert Augustinus Barboza collect. ad leg. finalem, numero quinto, Codic. de usufructu, & etiam Sanchez de matrimon. libro sexto, dispositione 26. numero 14. & probat textus in dist. leg. finalis, Codic. de usufructu in fine, ibi, (cum plerumque verisimile sit restatorem contemplatione magis filij, quam patris usufructum filio reliquisse,) ubi illa dictio plerumque significat regulam sic esse, ut per leg. tertiam, ff. de officio præfetti Urbis, & leg. non dubitamus, ff. de condit. & demonstr. ubi Glossa, & Imola, notat Menochius dicta præsumptione 22. numero secundo, & constat ex dictis verbis dicta leg. finalis, in legato fuisse factam mentionem patris; & tamen in dubio vult, quod censetur relictum contemplatione filij potius, quam patris, quasi mentio patris facta sit causa demonstrationis leg. his verbis in fine, ff. de hered. institut. & eo magis, si extarent aliqua benemerita filij, præsumeretur donatum, vel relictum contemplatione filij. Quia etiam & si nulla filij, vel patris extant benemerita, nullaque singularis affectio, vel alia causa, qua conici possit, quod donator, vel testator plus vni, quam alteri donare, vel relinqueret voluerit, in hoc dubio præsumendum esse donatum, & relictum sola contemplatione filij, licet fuerit facta mentio patris, ex Bartolo in dicta leg. si filio-familias secunda, Codic. de donation. causa mortis, & in dicta leg. fin. Codic. de usufructu, Baldo ibidem, Socino in leg. filio-familias 42. ff. de condit. & demonstr. Castrensis, Imola, Ruino, Coersio, & Padilla, tradit Menochius d. præsumpt. 12. numero 17. ubi vers. nec in hoc, addit non repugnare illam simplicem commemorationem patris, quia illa dicitur facta causa demonstrationis, ut supra est notatum, & ita procul dubio sentiant alij Doctores à Menochio, & Castillo locis supra relatis allegati. Quare dicto cap. tertio, eodem numero 25. ex

consequenti probam, dotem centum legatam Anastasie filie Sempronij, esse de em aduentitiam, vt potest legatam contemplatione ipsius, vt, & alios allegans, tradit Mantica de consuetud. ultim. volunt. lib. 8. titulo decimo sexto, vers. & l'ac regula.

- 19 Sed quid, si ab extraneo donatum, vel relictum sit filio, vel filie Sempronij, non simpliciter faciendo patris mentionem, sed etiam sub commemoratione Patris Potestatis, scilicet in donatione, vel legato dictum sit; *Dono, vel Lego Caio, vel Anastasia existenti in potestate Sempronij eius patris*, an hoc casu res donata, vel legata censetur donata, vel legata contemplatione patris, sique profectitia, an vero potius contemplatione filij, vel filie, sitque aduentitia? Conueniunt Doctores, quod si donatio, vel relictum conferatur in tempus, quo filius, vel filia erit sui iuris, debet presumi donatum, vel relictum contemplatione ipsius filij, vel filie iuxta leg. secunda. ff. de institut. & substitut. ita Bartolus in leg. si filiofamilias la secunda, ff. de mortis causa donationibus, numero primo, vers. quandoque sit mentio patris, & in tractat. de duobus fratribus vers. aut sit mentio patris, & Patris Potestatis, Cephalus consil. 485. numero 44. Sordus decisione 32. numero septimo, Hodleria ibidem in annot. num. 14. Augustinus Barbosa Collect. ad leg. fin. numero septimo, Codic. de usufructu, Sanchez de matrimon. libro sexto, diffinitione vigesima sexta, numero decimo quarto, & alios allegans, Menochius allegata presumptione 18. numero quarto, ac proinde donatum, vel relictum est aduentitium.

- 10 At vero si donatio, vel relictum conferatur in tempus, quo filius, vel filia sit in potestate patris, hoc in casu in dubio donationem, vel legatum sub commemoratione patris, & Patris Potestatis, presumimus factum, vel relictum contemplatione patris, sentiunt Bartolus in dist. leg. si filiofamilias, numero primo, vers. quid dicemus per leg. filiofamilias 42. ff. de condit. & demonstrat. & plures alios allegantes, Menochius dist. presumptione 28. numero tertio, & Mantica allegata titulo octauo, numero quinto, Contrarium tamen, & presumimus donatum, vel relictum contemplatione filij, vel filie, & sic aduentitium, tenent Campegius de Dote, parte prima, questione decima, numero secundo, vers. & ex hoc fine, & vers. preterea, & Constantius Rogerius de Dote, questione decima, numero decimo quarto, & sequentibus, à me dicto tractat. de Dote, cap. tertio, numero vigesimo sexto, relati, quos & dist. numero 26. son sequuntur. Qui, (vt eod. numero vigesimo sexto, notatur,) Nituntur primo, quia in dicta leg. filiofamilias, ff. de condit. & demonstrat. testator non simpliciter sub commemoratione Patris Potestatis reliquit, sed conditionaliter, si in Patris Potestate mansisset. Secundo, (quod magis arguet,) quia tempore dist. leg. filiofamilias, quidquid acquirerebatur filiisfamilias quomodocumque etiam ex donatione, vel legato extranei, patri acquirerebatur, iuxta tradita supra numero quinto, ac proinde de facili eius contemplatione presumeretur relictum, cui de necessitate erat acquirendum, sicut hodie contingit in semo leg cum aliquis Codic. de iure deliberat. Hodie vero, cum filius ex donatione, vel legato acquirat sibi

quoad proprietatem, & patri quoad vsumfructum, vt ex eod. numero quinto, constat, ubi est donatum, vel relictum filiisfamilias, & etiam filiisfamilias, (quod tamen fit aliud, quam dotis,) facta simpliciter mentione patris, non censetur relictum, (aiunt iidem Campegius, & Rogerius,) contemplatione patris, sed videtur facta eius commemoratio causa demonstrationis, vt supra numero decimo octauo, dictum est; si vero relictum sit sub commemoratione patris, & Patris Potestatis, tunc iidem Campegius, & Rogerius dicunt, & bene quoad vsumfructum censi relictum factum contemplatione patris, cui hodie queritur, non tunc ad proprietatem, & ita proprietatem non fore profectitiam, sed aduentitiam, cum verba, (inquit,) in dubio debeat intelligi secundum materiam subiectam, & dispositionem iuris leg. domui infestis quidam in principio. ff. de domo infestis, & cap. cum dilectus de consuetudine.

Dictum supra est, ubi relictum filiisfamilias est aliud, quam dotis, nam si filiisfamilias ab extraneo relictum sit, seu factum legatum pro ea maritanda, seu pro dote etiam sub commemoratione Patris Potestatis, contra Partolum, & Manticam locis allegatis, sententiam censi relictum contemplatione patris, & esse profectitium, iidem Campegius, & Rogerius locis allegatis, (quorum sententiam dist. tractat. de Dote, citato cap. tertio, numero vigesimo septimo recensui, & approbavi) asserunt in hoc casu legari pro dote filie, seu pro filia maritanda non censi aliquid, scilicet neque quoad proprietatem, neque quoad vsumfructum, relictum contemplatione patris, id probantes ex eo, quod in dotibus ab extraneis prouentis, non habet pater aliquod ius, neque vsumfructum, cum ex iuris dispositione totum sit filie, quantumcumque existentis in potestate patris, vt aliis relatis, probam in dist. tract. de Dote, dist. cap. tertio, numero vigesimo septimo, nonagesimo secundo, & nonagesimo tertio, nam licet iure antiquo Digestorum omnia aduentitia, quae acquirerebatur filiisfamilias, querebantur patri pleno iure, scilicet quoad proprietatem, & quoad vsumfructum, vt supra numero quinto, probatum est per textum, Doctores ibidem allegatos; tamen ipsius dotis favore dos aduentitia promissa, vel data pro filiisfamilias non comprehendebatur in illa generalitate, sed illa eodem iure Digestorum pleno iure quoad proprietatem, & quoad vsumfructum querebatur filie, vt constat ex l. Pomponius Philadelphinus ff. familia erciscunda, & late probam dist. cap. tertio, numero nonagesimo secundo, & nonagesimo tertio. Quapropter, cum hodie vsumfructus patri in his tantum casibus acquiritur, in quibus iure antiquo plena proprietatem acquirerebatur, & i. institut. per auias personas nobis acquiritur, Mantica de tacitis, & ambiguis comment. libro duodecimo, titulo octauo, numero vigesimo secundo, ego dist. cap. tertio, numero vigesimo septimo, & colligunt ex traditis supra numero quinto. Dotis aduentitiae vsumfructus etiam hodie non patri, sed filie acquiritur, sicut & proprietatem.

Donatum, vel relictum filiofamilias, nulla mentione patris, & Patria Potestate, si patri non potest acquiri, presumitur donatum, vel relictum contemplatione filij.

22 Dubium factum est mentio patris & filij, puta sit dictum *Dono, vel lego Caio filio Sempronij*, sed res donata, vel relicta acquiri non potest patri; an presumatur donatum, vel relictum contemplatione filij, non patris? Presumi filij contemplatione esse relictum, & sic adventitium esse, affirmat Menochius *dist. praesumpt. 28. numero sexto, & septimo*. Qui probat ex eo, quod legatum ab avo paterno nepoti legitimo ex filio spurio simpliciter factum, in dubio presumitur factum potius contemplatione ipsius nepotis, quam filij, ideoque esse validum. Quod, etsi non caret controuersia: Nam, (ut etiam notauit in *trattat. de alimentis cap. quarto, numero 247.*) in leg. Gallus, §. *quidam rellē, ff. de liber. & posthum.* & Molina de *insist. inno primo, disputatio 167. conclus. nona*, & nonnulli à me *dist. cap. quarto, numero 146.* relati existimant institutionem nepotis legitimi ex filio illegitimo tam naturalis, quam spurio, simpliciter factam, in dubio censi factam contemplatione filij spurij, ut scilicet medio nepote bona paterna filio spurio acquirantur, & ita indicandam nullam, tanquam in fraudem legis, talem institutionem prohibentem; & idem sentiunt de donatione vel legato, si ab avo paterno fiat nepoti legitimo ex filio spurio, eo quia, sicut filius spurius est per se incapax talis institutionis, vel relicti, ita etiam est incapax mediante persona alterius *arg. textus in leg. prima, Codic. de natur. liber. ibi sine per interpositum personam, & aliorum inrum*; quae Antonius Gomez *ad leg. nonam, & decimam, Tauri, numero decimo septimo*, refert. Tamen longè probabilius est, in dubio institutionem nepotis, ex filio illegitimo etiam spurio, ab avo paterno factam praesumi potius contemplatione eiusdem nepotis, quam patris ipsius spurij, & valere, tametsi nepos sit in potestate patris sui, & sic relictum esse adventitium, quod & tradidit *dist. cap. quarto, numero 148.* ita Bartolus in leg. Gallus, §. *quod si si ff. de liber. & posth.* Ruin. *ibidem numero 22. Craneta consil. 184. numero primo*, Clarus §. *testamentum questione 32. numero secundo*, Conarruuias de sponsa *libus parte secunda, cap. octauo, §. quinto, numero 13.* Gomez. *allegat. numero decimo septimo*, Peregrinus *de iure fisci, libro tertio, titulo decimo octauo, numero 49.* Gayllus *observat. praet. libro secundo, observat. 88.* numero decimo quinto, Paleothus *de nobis cap. 53. numero sexto, & septimo*. Larea *decisione 95. numero octauo*, Surdus *de alimentis, titulo quinto, questione septima, numero 29. & 30.* (licet cum aliqua hestitatione,) alij ab eodem Sordo *allegati*, & esse communem Iurisperitorum sententiam testantur Clarus, Gayllus, & Paleothus. Probatur prout per textum *supra numero decimo octauo, allegatum in leg. finalis, Codic. de usufructu in fine*, ibi, (cum plerumque versimile sit, testatorem contemplatione magis filij, quam patris usufructum ei reliquisse,) & in leg. si vero §. plane D. lo. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

inquit secundo, ff. mandati. Secundò probatur, quia nemo praesumitur delinquere, nec eligere sibi viam, per quam dispositio, seu actus non valeat, seu pereat, & infirmetur leg. si miles, qui destinaverat, ff. de militari testatore leg. tertio, Codic. eod. & leg. quoniam de reb. dub. Neque etiam dolus praesumitur, sed evidenter probandus est, ut post alios Menochius *de praesumpt. libro quinto, praesumpt. 44.* Malschard. *de probat. conclus. 532. numero quinto*, & Larea *ubi supra*. Additur alia ratio, scilicet quod donata, vel relicta ab avo paterno nepoti, vel etiam nepi, (cui simpliciter donatum, vel relictum sit, nulla facta expressione causae dotis, vel pro ea maritanda,) non censi profectitiam, sed adventitiam, atque ita eam contemplatione nepotis, vel nepis, non filij per textum in leg. acus, ff. de iure dotum tradiderunt Glossi. in leg. *quasi in prima, & in leg. qui in aliena, §. interdum, ff. de acquir. heredit.* ibidem Bartolus, Baldus, Angelus, Iason, Paulus de Castro, Alexander, & communiter scribentes, quos Gabriel *commun. conclus. titulo de iure dotum conclusione quinta*, Peregrinus *dist. titulo decimo octauo, numero quinquagesimo, & de fideicommissis, titulo trigesimo septimo, numero vigesimo septimo*, Surdus *ubi supra Menochius consil. 183. numero decimo quinto*, (ubi etiam Canagnolo in *observat. numero sexto, & septimo, & consil. 796. numero trigesimo primo, & communiter Doctores relati tum à Gabriele, Peregrino, Menochio, & Canagnolo, tum à me in allegato trattat. de Dote, cap. tertio, numero 32. fine, & numero 38. fine.* Quamvis quando legatum est factum nepi, licet simpliciter intelligi prode, & sic censi factum contemplatione patris, & esse profectitium existimant Simon de Pemptis *de interpretat. ultim. volunt. dubio 12. numero 13. & alij à me dist. cap. tertio, numero 44. allegati*.

Ex traditis *numero praecedenti*, inferitur, quod, 23 si quid donatum, vel relictum est filio cum mentione patris, & filij, puta dictum sit *Dono, vel relinquo Caio filio Sempronij*, & res donata, vel relicta acquiri non potest filio, praesumitur donatum, vel relictum contemplatione patris, ut post Bartolum in *dist. leg. si filiofamilias numero primo, vers. quandoque sit mentio filij, & patris*, Ruinum *consil. 194. numero tertio, libro secundo*, & Padillam in leg. *quomodo numero nono, Codic. de fideicommissis*. notat Menochius *dist. libro tertio, citata praesumptione 28. numero quinto*, quia non debet praesumi donator, vel testator elegisse viam, per quam eius dispositio infirmetur *suxta d. l. quoties*.

Utrum autem, cum iure communi se prohibita, & nulla simplex donatio inter maritum, & uxorem, & in aliquibus locis, ut in Francia lege municipalis, (prout testatur Annien Robertus *libro secundo, verum indicatarius, cap. 13.*) uxori non liceat quidquam marito donare, vel testamentum legare si mulier, quae nupit viro, ex prioris Matrimonio cum alia contracto filios habenti, eisdem viri binubi filio puigno suo, donavit, vel legavit verbi gratia, ducentos aureos, an censi debeat donasse, vel legasse contemplatione mariti, vel potius contemplatione puigni. Videri potest asserendum debere praesumi donatum, vel relictum con-

R 2 templi

templatione primigni, iuxta tradita *supra* numero *vigesimo secundo*, Verum Annus *diff. cap. decimo tertio*, stante prefato statuto Francie, resoluit prelati auctores ducentos donatos, vel relictos contemplatione mariti, vt scilicet mediante persona primigni in potestate mariti existentis, antea eidem marito acquirerentur in fraudem legis, & sic donationem, vel legatam non insinueri. Quam resolutionem ultra notata *diff. numero vigesimo secundo, paulo post principium*, probat Robertus, quia prohibetur generaliter donatio inter coniuges directè, & immediatè, vel per interpositas personas, & præsertim ad eosdem coniuges pertinentes *leg. si sponsus, §. generaliter, ff. de donat. inter virum, & uxorem* verba sunt *Generaliter tenendum est, quod inter ipsos coniuges, aut qui ad eos pertinent, aut quod per interpositas personas donationis causa agitur, quod idem contate factis videtur leg. cum hic status, §. primo, & leg. uxor filio, ff. eod. titulo*. Secundo probat, quia filius dicitur portio, seu pars corporis patris, ac vna, & eadem persona cum patre *leg. fin. Codic. de impub. & aliis substitut. & supra cap. secundo*, explicatum, & sic res donata filio censetur donata patri, & propterea parentes filiorum commodis non minus, quam suis student, & moventur, & ita à suo Senatu pronuntiatum fuisse refert idem Robertus. Quæ resolutio confirmari potest ex diuersitate huius casus à casu, quando auctus paternus donat, vel relinquit nepoti legitimo ex filio illegitimo, & spurio, nam in aucto paterno considerari potest naturalis dilectio, & affectio erga nepotem, quæ tamen in Nouerca deest erga primignum, cum potius præsumatur odium inter eos; & ita ego quoque sentio, si à Nouerca donatum sit primigno infanti, in dubio donationem prælati factam contemplatione patris, cum ex parte infantis nulla interueniant merita, propter quæ possit præsumi facta donatio eius contemplatione. At vero si primignus donarius, vel legatarius fuerit adultus, vt suis obsequiis erga nouercam potuerit eius benivolentiam, & gratiam specialem acquirere, & appareat nouercam donatricem, seu testatricem ob talia obsequia sibi exhibita habere, vel habuisse specialem dilectionem, & affectionem erga eundem primignum, videtur dicendum, (quidquid secus sentiat Robertus *diff. cap. decimo tertio*,) debere præsumi auctores ducentos contemplatione potius primigni, quam mariti donatos, vel relictos, per ea, quæ ex communi Doctorum, notat Menochius *libro tertio, allegata præsumptione 28. numero decimo*, de quibus infra. Quod si in primigno donatario adulto, etiam si emancipato, & in potestate mariti non existente, nulla possit specialis ratio dilectionis, & affectionis nouercæ erga eum, donatio præsumenda est facta contemplatione mariti, vt videtur colligi ex *diff. §. generaliter*, ibi, (aut qui ad eos pertinent,) & ita sentit Robertus *diff. cap. decimo tertio*, cum loquatur in terminis statuti Francie, quo parentes in bonis filij, & si in potestate existentis, neque ius proprietatis, neque etiam vñusfructus habent & id maxime procederet, si primignus emancipatus habitaret vna cum marito, & nouerca, neque appareret nouercam

erga maritum esse male affectam, vt proinde concili nequeat, eandem nouercam odio mariti, primigno ipsi donasse. Quid vero, si alteri, mariti propinquo remotiori donauerit, vel reliquerit, vtrum etiam in hoc casu præsumendum donatum, vel relictum propinquo mariti, vt eo mediante res donata ad maritum obueniret, & sic ipsius mariti contemplatione, ac proinde in fraudem statuti donatum, & donationem fore nullam. Robertus *ead. cap. tertio*, testatur in hoc casu Senatui decidisse, donationem non censeri factam contemplatione mariti, sed ipsius propinqui, & validam fore, cum prohibitio statuti ad remotos mariti propinquos, cognatos, & affines non extendatur, inter quos propterea ob minorem coniunctionem, quam inter patrem, & filios minor, & remissior dilectio, & amor, separata habitatio, nulla bonorum, seu facultatum communio, nulla societas inuita, & sic facillimè excluditur illa suspicio fraudis legis, & statuti, quæ inducit præsumptionem donationis factæ contemplatione mariti, in cuius utilitatem.

Donata, vel legata ab extraneo, vel ab aucto paterno, filio-familias nascituro, vel infanti auctus, facta mentione patris, & Patria Potestatis; An contemplatione patris censentur data.

Dubium tertium res donata, vel legata ab extraneo cum commemoratione, seu mentione patris, & filij, si præcesserint tantum merita patris, non filij, an præsumatur donata, vel relictæ contemplatione ipsius patris. Affirmatim respondet Menochius *diff. præsumptione 28. numero nono*, post Baldum in *leg. cum oportet in princ. numero quarto, Codic. de bonis qualibet*, & alios ibidem à se relatos, & alios, quos refert *consil. 81. numero quinquagesimo primo, & consil. 161. numero trigesimo primo*, asserentes præsumptionem, quod sit donatum, vel relictum contemplatione patris potius, quam filij, induci ex præexistentibus meritis patris ob seruicia, & obsequia donanti, vel relictori præstita.

Hinc infert idem Menochius *eadem præsumptione 28. diff. numero nono*, quod, quando donatur, vel relinquitur filio nascituro, & ita incognito, facta commemoratione patris, & filij, præsumitur donatum, vel relictum contemplatione patris, non filij, & sic esse profectitium cum in non nato, & cognito non possint cadere, seu considerari merita erga donantem, vel testatorem, neque ad eum donantis, seu relinquentis affectio, seu dilectio *leg. qui filius, ff. de legat. 1. allegat ibidem Menoch. Bartolum consil. 131. libro primo*, Alciatum de *præsumpt. regula prima, præsumptione decima septima, numero secundo, consil. autem 151. numero primo*, idem Menochius, (vbi expressè loquitur de dote ab aucto paterno relictæ nepti conditionate, asserens censeri relictam contemplatione patris,) allegat præterea Angelum, Decium, & Cephalum pariter asserentes dotem ab aucto paterno nepti nasciturz præsumi contemplatione patris filij sui non neptis. Quod etiam notat idem Menochius *consil. 183. numero tertio*, &

Et dist. presumpt. libro tertio, presumptione 17. numero quinto, & ita sentiunt plures alij à me relati in tractat. de Dote dist. cap. tertio, numero 58. & Hodierna numero 14. in annot. ad decisum 321. Surti, atque plurimos alios allegans Franciscus Molinus de ritu nupt. libro tertio, questione decima, numero vigesimo quarto, & alij à Menochio consil. 151. numero primo, relati. Verum, & si respectu extranei donantis, vel relinquents filio alicuius, puta Sempronij, nondum nato, seu nascituro, videatur, ob rationem supra adductam, asserendum præsumi donatum, aut relictum contemplatione patris, non filij incogniti, quod & affirmant Augustinus Barbosa alios allegans Collect. ad leg. finalem, numero septimo, Codic. de usufructu, & Hodierna expressè in annot. ad decisionem 322. Surti numero undecimo, Nihilominus respectu aui paterni donantis, vel relinquents nepoti, vel nepti, tametsi nondum natis, quod debeat præsumi donatum, vel relictum contemplatione ipsius filij non nepotis, vel neptis, & quod dos sit relicta per avum paternum neptibus nascituris, & sibi tunc incognitis, non sit certa coniectura, quod voluerit relinquere contemplatione, & amore filij, non neptum, & ob amorem erga illas, dixerunt Alexander consil. octavo, numero decimo, libro tertio, Natta consil. 163. numero decimo, allegans Bartolum in leg. Gallus, §. quod si in ff. de liber. & posthum. idem Menochius dist. consil. 151. numero duodecimo, & tribus sequentibus, (ubi etiam Causagnolis in annot. numero vigesimo nono, & quinquagesimo.) & dist. consil. 183. numero vigesimo nono, & Rota decisum 145. numero duodecimo, & decimo tertio, à me dist. cap. tertio, numero 59. relati, eam afferentes rationem, quod ex eo quod ams propter filium diligat neptem, non sit, seu non iudicetur sufficiens causa, propter quam illud, quod per avum relinquunt nepti, debeat dici profectitum respectu filij, & illius tantum contemplatione relictum, cum potuerit moveri etiam alijs de causis, (puta ut res nepti nascituræ descendat ad neptis filios, & remaneat in familia,) & licet legata fiant ex affectione, tamen posse fieri his, quos testator ignorat, & illis, qui hinc in genere testator potest habere affectionem, tradit, & latè explicat Menochius dist. consil. 151. numero decimo, & dist. consil. 183. numero vigesimo nono. In avo igitur paterno, & etiam materno relinquente nepoti, vel nepti nascituris, licet non possint considerari beneficiis nepotis, vel neptis, ob quæ sit præsumendum ipsius nepotis, vel neptis intuitu relinquij, possunt tamen considerari aliæ causæ inducentes præsumptionem, quod non intuitu filij, sed nepotis, vel neptis fuerit relictum, scilicet ut daret in descendentibus ex nepote, vel nepte, & permaneat in familia. Cæterum an dos ab avo paterno nepti nascituræ relicta, præsumi debeat relicta contemplatione ipsius filij, & sit profecticia latissime explicavi in dist. tractat. de Dote, citato c. 3. n. 58. ubi affirmativam approbavi.

Præterea ex eadem affirmativa responsione ad supra positum dubium, idem Menochius dist. presumptio 18. dist. numero nono, ait colligi, quod, si filio infanti, vel impuberi, quem

D. lo. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

verisimile est nulla potuisse habere merita, donantive gratiam, vel affectionem villa ratione promereri, donatum, vel relictum sit, non ipsius filij, sed patris contemplatione donatum vel relictum præsumitur, & ibi, atque consil. 81. numero trigesimo secundo, huius sententiæ esse Alexandrium consil. octavo, numero decimo, libro tertio, consil. 89. numero sexto, vers. præterea libro quarto, & consil. 138. numero secundo, libro quinto, Ruinum consil. 127. numero nono, libro primo, Socin. sen. consil. 72. numero undecimo, libro tertio, & Riminandum Iun. consil. trigesimo primo, numero 110. libro primo. Qui tamen loquuntur de donatione facta, & legato relicto ab avo nepoti, vel nepti infanti, sentientes præsumi donatum, vel relictum contemplatione filij, non nepotis, cum infantis nulla possint beneficiis præexistisse, quod idem aiunt alij relati à Surtio de alimentis titulo quinto, questione septima, numero vigesimo septimo, & ab Hodierna numero undecimo, in annot. ad dist. decisionem 322. Surti, & quod præfata ratio defectus meritum in puerili ætate non sit sufficiens coniectura, ut avus donans, vel relinquens nepoti, vel nepti præsumi debeat donasse, vel reliquisse contemplatione ipsius filij, & non nepotis, vel neptis sentiunt expressè Surtus dist. questione septima, numero vigesimo octavo, & Hodierna ubi supra numero undecimo, quia ad præsumendum donatum, vel relictum ab avo tam paterno, quam materno nepoti, vel nepti infanti, fuisse donatum, vel relictum contemplatione ipsius nepotis, vel neptis, fat est, (inquit,) & ut constet de aui affectione, & amore erga nepotem, vel neptem, qua affectione, & benevolentia stante, non est opus meritis præexistentibus. Constat autem experientia, avos præsertim senes, (inquit Surtus,) allici plurimum puerilibus blanditijs ad illorum amorem, & præsertim ætatem nepotum, vel neptum sex, vel septem annorum, esse per blanditijs aptam ad alliciendam benevolentiam aui, ut propterea possit præsumi illi ab avo donatum, vel relictum eius contemplatione, trahunt alij relati à me in dist. tractat. de Dote, citato cap. tertio, numero 63. sine, quin etiam Hodierna dist. numero duodecimo, notat etiam in nepote anniculo cadere aui affectionem, & ut plurimum etiam maiorem, cum amor descendat, non ascendat, imo etiam addit idem Hodierna quod, tametsi nepos existeret in utero, adhuc in eo caderet amor filiationis, & sic affectio, ob quam posset in donatione, vel legato præsumi contemplationem eius personam, ex Bartolo in leg. qui filius numero tertio, ff. de leg. prima. Præfata igitur illatio certis procedit respectu extranei donantis, vel relinquents alterius filio infanti cum commemoratione patris ipsius, ut etiam Hodierna notat, cum in extraneo donante, nullis donarij præexistentibus meritis, non ita facile præsumi possit ex sola benevolentia, & affectione ad filium donatarium, illi donasse.

Ex illa autem responsione affirmativa, ad præfatum dubium tertium supra numero vigesimo quinto, data, è coniectio concluditur, quod, quando donatum, vel relictum est filio cum mentione patris, si filij erant merita, & nulla patris, vel apparet de dilectione, & affectione

R. 3 Etione

ctione donatoris, vel testatoris erga filium, non vero erga patrem, præsumitur donatum, vel relictum contemplatione ipsius filij, id, quod assertunt Doctores communiter, Menochius *diff. præsumptione* 28. numero decimo. allegato *cons. 81. numero 51. & consil. 161. numero trigesimo primo*, Alexander, Ruinus, Socius Riminaldus locis numero præcedenti allegatis, & plures alij Iurisperiti relati à Menochio *diff. consil. 161. num. 31.*

- 19 Item infertur donatum, vel relictum filio cum mentione patris, & filij, præsumi donatum, vel relictum contemplatione ipsius patris, si donator, seu testator erat summus amicus patris, erga filium vero non habebat amicitiam, aut particularem benevolentiam, & è conuerso præsumi donatum, vel relictum contemplatione ipsius filij, si filius erat amicus donatoris, seu testatoris, pater vero minime ab eodem donatore cognitus, vt post alios notat idem Menochius *diff. præsumpt. 28. numero 11. & duodecimo.*

- 30 Addit idem Menochius numero decimo tertio, præsumi donatum, vel relictum contemplatione filij, si filius eidem donatori, seu testatori erat magis coniunctus, quam ipse pater, vt si socer donasset genero suo, vel in simili casu. Quod & tradidere Castrensis *consil. 97. libro secundo*, Natta *consil. quarto, numero quarto*, libro primo, Alciatus *resp. 153. numero tertio*, & plures alij Iurisperiti ab eodem Menochio *consil. 81. numero 44. & consil. 151. numero secundo*, & alij plures à me in *diff. tractat. de Dote, citato cap. tertio, numero 91. & 92. relati*. Quod tamen intelligitur in dubio, scilicet quando nulla alia coniectura, & præsumptio extat, quam huius maioris proximitatis, vt idem Menochius *diff. consil. 81. numero 54. vers. non obstat secundum & diff. consil. 151. numero 16.* & ego quoque *diff. numeris 91. & 92. notauit*, secus vero si alia coniectura, & præsumptiones, & efficaciores extant, persuadentes potius donatum, vel relictum contemplatione eius minorum coniunctionum cum donatore, præexistentibus illius beneficiis, & longe maiori affectione donatoris, vel testatoris erga eum, vt locis citatis idem Menochius.

Quando solus usufructus tantum, & non proprietas filio familiae donatus, vel relictus est, in dubio patrine, vel filio præsumi debent donatus, aut relictus. Vbi latè de intellectu leg. fin. C. de usufructu.

- 31 Dubium quartum, an quando filiofamilias, facta patris mentione, donatus, vel relictus est usufructus tantum, non proprietas, is usufructus præsumatur, seu præsumi debeat donatus, seu relictus contemplatione patris, illique per filium, seu mediante filio acquiri, vel potius contemplatione ipsius filij, eidemque filio immediatè acquiri. Resolutio huius dubij redditur non parum difficilis propter decisionem Iustiniani in *leg. fin. Codic. de usufructu*, qua hic abini continetur verbis: *Ex liberis Sabianis. Quæstio nobis relata est, per quam dubitabatur, si usufructus per seruum acquisitus, vel per filiumfamilias, capitis diminutione filij magna, vel media,*

vel morte, vel emancipatione, vel serui liberatione, que alienatione, vel morte, vel manumissione, possit adhuc remanere. Et ideo Sancimus in huiusmodi casibus, neque si seruus, vel filiusfamilias in præfatus casus incidit, interrupti patris, vel Domini usufructum, qui per eos acquisitus est sed manere intactum. Neque si pater magnam capitis diminutionem, vel medium passus fuerit, vel morte ab hac luce fuerit exceptus, usufructum perire, sed apud filium remanere, etiam si hæres à patre non relinquatur: usufructum enim per eum acquisitum apud eum remanere & iam post patris calamitatem oportet: Cum plerumque verisimile sit testatorem contemplatione magis filij, quam patris usufructum ei reliquisse. Quibus verbis videtur Iustinianus repugnantiæ tradere; Probat enim expresse morte usufructuarij usufructum non finiri, dum dicit, usufructum relictum seruo, vel filiofamilias, & per ipsos acquisitum patri, vel Domino, eorumdem morte non finiri, neque etiam morte Domini, aut patris; & vniuersumque potius mortem & patris, & filij simul spectandam esse, quod tamen iure procedere non posse videbatur. Nam aut ille usufructus fuerat relictus filiofamilias contemplatione ipsius, & tunc ille usufructus quoad ius, seu proprietatem eius erat filij, ac penes eum residebat, & tantum commoditas fructuum, (quæ à proprietate, seu iure usufructuarij potest esse separata, vt penes vnum sit in ipsium usufructus, & penes alium commoditas fructuum leg. in arboribus, §. primo, ff. de usufructu, & pluribus, iuribus per Ant. Gomez. ad leg. 48. Tauri numero secundo, vers. ita probat, ad id allegatis, quod & ego quoque latè tradidi *tomo tertio, narrat. variar. titulo sexto, numero 351. & in tractat. de Dote, cap. decimo quinto, numero 28.*) residebat penes patrem. Quare cum mortuo usufructuario, penes quem est proprietas, seu ius usufructus, finitur ipse usufructus, §. finitur cum similibus instituit, de usufructu: morte eiusdem filij finitur idem usufructus, & cum proprietate consolidatur: id quod latè probauit *diff. cap. decimo quinto, numero 22. & est communis Iurisperitorum sententia*; ex quo consequitur, vt eiusdem filij usufructuarij morte extinguatur commoditas fructuum patri acquisita, quia quando usufructus, seu ius usufructus est vnus, & commoditas fructuum penes alterum, hæc dependet ab ipso usufructu in alio existente, atque adeo per mortem usufructuarij, finit, & extincto usufructu, extincta remanet finitum percipiendorum commoditas leg. cum principalis ff. de reg. iur. mortuo autem eo, penes quem residet sola commoditas fructuum, non extinguuntur ipse usufructus, qui dependet solum è vita ipsius usufructuarij, non è vita eius, cuius erat commoditas fructuum, quæ eo mortuo, consolidatur cum proprietate usufructus, vt notant Gomez. vbi supra, & Castill. *diff. cap. 63. numero secundo*, ad id adducentes textum in *leg. necessario, §. finali, ff. de periculo, & commodo rei vendite*, & alios textus, & latè tradidi *de cap. decimo quinto, numero 27. 30 & 31*. Aut vero ille usufructus fuerat relictus filiofamilias contemplatione patris, vt scilicet per filium, mediante legis dispositione, acquisitus esset patri, & sic usufructus, seu ipsum ius usufructus, proprietas, & commoditas esset eius, atque adeo idem

pater

pater erat verus usufructuarius; & tunc per mortem, non filij, sed solius patris usufructus finiri, & extingui debebat, cum usufructuarius morte usufructus extinguatur, & cum proprietate consolidatur, vt ex dicto §. fitur, & alijs textibus à Gomezio dict. numero secundo, vers. si verò usufructum, & à me dict. cap. 1. citato numero 22. relatis, & rationibus ibidem adductis constat. Aut denique usufructus fuerat filiofamilias relictus simpliciter, & non poterat consistere, sed dubitatur, cuiusnam contemplatione patrisne, an filij esset relictus; & tunc ipsum ius usufructus, & proprietatem eius videbatur acquiri filio, & sola commoditas patri, sicut est dispositum in bonis aduentitiis in dict. l. oportet. (nam in dubio legatum filiofamilias relictum, eius contemplatione, & non patris relictum presumitur vt supra numero 18. probatum est, & est communis sententia Iurisperitorum, quorum plures ibidem allegantur, & alij quamplurimi recentiores à Menochio, Castillo, & Barbosa locis eodem numero citatis, allegatis,) & per consequens usufructus, de quo in dict. l. finali, Codic. de usufructu, dubitatur, esset ne acquisitus patri, vel solus filius esset legatarius, debebat finiri, & extingui morte ipsius filij, cum in eius persona rederet ius usufructus. Quare, prædictis stantibus, decisio Iustiniani in dict. l. finali, videtur continere repugnantiam, & nullo modo posse verificari. Ad augendam difficultatem præfata decisionis dict. leg. finalis additur, quod hodie ex nova constitutione eiusdem Iustiniani in dict. leg. oportet, Codic. de bonis quia liberis, (vt supra numero quinto, notatum est) bonorum omnium aduentitiorum filiofamilias donatorum, vel relictorum reservata est proprietatem filio, solo usufructu reservato patri, & sic usufructus filiofamilias relictus, cum sit quid aduentitium quoad ius, & proprietatem ad filium spectat, & patri sola eiusdem usufructus commoditas acquiritur, quæ proprietate morte filij debuerat extingui, viuentem patre, iuxta supra notata, & tamen d. l. finali, dicitur mortuo filio, cui usufructus relictus est adhuc apud patrem remanere usufructum.

Itaque in hac difficultate, circa decisionem dict. leg. finalis, Codic. de usufructu, protueniente; & omnes conveniunt; quod si consistet usufructum esse filiofamilias relictum contemplatione patris, ita quod filius sit electus, (vt inquit Baldus in l.6. num. quarto, ff. de usufructu) vt Minister, tunc cum ius usufructus, proprietatem, & commoditatem eius sit patris, & per solam patris mortem finitur, nulla habita consideratione mortis filij, ad quem propterea post patris mortem superfluit, neque ius usufructus, neque illius commoditas transit, vt probant notata numero precedenti. Et è contra, si consistet usufructum esse filio relictum, ipsius contemplatione, ita quod filius solus sit legatarius, (vt loco citato ait Baldus, cum tunc proprietatem usufructus sit ipsius filij, & sola commoditas patris, mortuo quidem patre ipsum ius usufructus non extinguitur, sed apud filium proprietatem manet, consolidata commoditate cum ipsa proprietate usufructus in filio; & per mortem filij, cum esset verus usufructuarius, & in eius persona esset ius usufructus fundatum, finitur usufructus, & per

consequens pater amittit eiusdem usufructus commoditatem, quæ dependebat ab ipso usufructu in filij persona fundato, vt pauciter probant tradita numero precedenti. Hæc, inquam, committit à Doctoribus admittitur. Quare difficultas circa intellectum d. textus in d. l. finali, Codic. de usufructu, solum est, quando dubitatur, neque tunc consistat eius contemplatione, filijne vel patris usufructus sit relictus, utrum præsumi debeat relictus contemplatione patris, aut potius filij, & an tunc sola morte vnus, scilicet vel patris, vel filij extinguatur, an verò solum post vtriusque mortem, & in hoc dubio variae, & diuersæ sunt Iurisperitorum opinionones.

Et primo, stante dubio cuiusnam contemplatione fuerit, usufructus donatus, vel relictus; aliqui dixerunt, esse inspiciendum & attendendum futurum eventum, & ex eo declarandum, seu indicandum, an contemplatione patris, vel filij donatus, vel relictus fuerit usufructus: Si ergo filius decessit patre superstite, hic eventus, quia filius nihil potuit acquiri, declarat, usufructum fuisse donatum, vel relictum contemplatione patris, ipsique patri fuisse acquisitum, & consequenter non intelligi extinctum, nisi per mortem patris; si verò è contra decessit pater, vno filio, ipsi filio acquiri potuit usufructus; ideoque ille eventus declarat, contemplatione filij fuisse donatum, seu relictum, illique acquisitum, & consequenter etiam morte eius, non patris extingui ita Bartolus in l. filiofamilias la 2. in fine, ff. de mortis causa donat. & in dict. leg. finali, Cod. de usufructu. Imola in dict. leg. filiofamilias, Angelus Aretinus in d. §. finitur usufructus, de usufructu. Padilla in l. quævis numero 10. Cod. de fideicommissis. Emanuel Costa in lib. 2. selecti. interpret. cap. 17. numero 4. Gomez. ad d. l. 48. Tauri, (vbi dicit hunc esse verum sensum, & proprium casus d. l. finali,) & plures alij Iurisperiti à Castillo d. cap. 63. numero 3. relati, & ex Theologis Sanchez tom. 1. consuetor. lib. 1. cap. 21. dub. 17. numero 6. & libro 7. summa cap. 13. num. 61. & prius Angelus in summa verbo usufructus numero 22. Syluester verbo eodem quæstio 11. vers. si autem relinquatur, Tabiena, & Armilla F. eodem fine. Neque obstat, inquit Gomez. quod in dubio, (vt supra numero 31. notatum est,) bona relictæ, vel acquisita filio, quæruunt sibi quoad proprietatem, & patri quoad usufructum, quia id, ait idem Sanchez, procedit in alijs bonis nobilibus, vel immobilibus, secus verò in usufructu, quia specialiter in eo dispositum sit in dict. l. finali, Codic. de usufructu, vt in dubio quæstatur superniuenti. Verum præfatam declarationem, seu interpretationem reprobant Baldus, & Salicetus in eadem l. finali, Codic. de usufructu, Menochius dict. presumptione 18. numero octauo, libro tertio, & post alios Castillus dict. cap. 63. d. numero 3. Tum quia difficultatem supra numero trigesimo primo, circa illam leg. finalem propositam, nempe cur usufructus, si fuerit relictus contemplatione patris, vel in dubio finis, non extinguitur morte patris, cui per filium quæstus fuit, & hæc erat verus usufructuarius, aut quare non morte filij, si ipsius contemplatione præsumitur relictus, non extingatur. Tum quia videtur maximum abiderunt

dicere voluntatem testatoris in hoc casu certum aliquid non continere, sed ex futuro eventu pendere, ex illoque & non certa iuris doctrina, vel ipsius testatoris dispositione, declarandum hanc, vel illam fuisse testatoris voluntatem.

- 34 Secundo Cuiacius tractat. quinto, ad Affricanum ad leg. deciman septiman, ff. de usu, & habitatu, sentit decisionem dist. leg. fin. fundatam esse in eo, quod (ut supra cap. tertio, late explicatum est) pater, & filius censentur vna, & eadem persona per legem; Ex quo sequitur, quod usufructus quæstus patri per filium, absolute interpretatione, remaneat penes filium, quia altero mortuo, si alter superest, quasi superesse videtur eadem persona. At hanc Cuiacii declarationem quoque reiciunt Mendez à Castro in repetit. ad textum in dist. leg. cum oportet, Codic. de bonis qua liberis, parte secunda, numero 115. & Castillus dist. cap. 63. numero decimo, & undecimo. Qui præsertim nitiunt eo fundamento, quod solum durante Patria Potestate, pater, & filius censentur vna, & eadem persona, secus Patria Potestate dissoluta, quæ finitur per mortem patris institui. quib. mod. in Patria Potestate, in principio, & dictum est supra cap. secundo, ac proinde patre mortuo, & Patria Potestate dissoluta, & si filius superest, non potest videri eadem persona durare. Sed etsi verius sit, regulam illam, quod pater, & filius vna, & eadem persona censentur, non fundari totaliter in Patria Potestate, sed & procedere in filio emancipato, vt supra cap. secundo, numero 117. probatum est; tamen verum est mortuo patre, cui mediante filio præsumatur acquisitus usufructus, filio legatus, & negari non potest, non finiri usufructum extincta persona patris, in qua verè, & realiter existebat usufructus ipse, seu ipsum ius usufructus residebat. Pro cuius maiori declaratione, recolendum quod supra cap. secundo, numero 118. traditum est ex communi Doctorum, scilicet quod pater, & filius censentur vna persona fidei, seu ex sola fictione iuris, cæterum à parte rei sunt due personæ distinctæ, & alia est persona patris, alia filij; atque adeo, cum usufructus filiofamilias relictus, quando dubitatur, patrisne, an ipsius filij intuitu fuerit relictus, & an patri, vel filio, acquisitus, & cum vnus, & idem usufructus non possit æquè existere in persona patris, & in persona filij, quia vel est duplex usufructus; vel idem accidens esset in duobus subiectis totaliter distinctis; sequitur vt extincta patris persona, (si illi sit quæstus,) extinctus totaliter maneat usufructus, etsi erat filio quæstus, per eiusdem filij personam morte extinctam, cum eadem filij persona extincta, etiam usufructus totaliter extinctus remanet; iuxta regulam d. g. finitur instit. de usufructu.

- 35 Quare tertio alij opinati sunt, decisionem dist. leg. finali, Codic. de usufructu, procedere non posse hodie de iure nouo in dist. leg. cum oportet, Codic. de bonis qua liberis, secundum quod filiofamilias cuiuscumque rei sibi donatæ, vel relictæ habet proprietatem, illius verò usufructum habet pater, donec viuit; Ex quo inferunt, quod si usufructus tantum alienius rei filiofamilias relinquatur hodie, morte eiusdem filij usufructus ipse extingui debet, nec vi-

nente eodem filio, poterit esse penes patrem, plusquam commoditas fructuum percipiendotum, ita Mendez à Castro vbi supra numero 118. Ferdinandus Arias, & Matien. quos Castillus dist. cap. sexagesimo tertio, numero vigesimo quinto, refert, à quibus allegantur Baldus in dist. leg. cum oportet, & Castrensis in dist. leg. finali. Quam tamen opinionem idem Castillus reprobat, ex eo quod dist. l. finali, Codic. de usufructu, à Iustiniano fuerit edita post præfatam legem cum oportet, Codic. de bonis qua liberis, & quia dist. l. cum oportet, corrigat ius antiquum in his, quæ pleno iure quoad usufructum, & quoad proprietatem patri quærebantur, vt hodie quærantur tantum quoad usufructum patri, & filio quoad proprietatem patre viuente. Quando autem usufructus tantum filio relinquatur, nihil in dist. leg. cum oportet, de nouo disponitur; ideoque standum decisioni dist. leg. finali, Codic. de usufructu; Ex qua apparet, quando usufructus filiofamilias relinquatur, patri acquiri ipsum ius usufructus, & non tantum commoditatem, quia aliqui morte filij pater superstes nil de illo usufructu possit consequi, quod dist. leg. finali, decisioni manifestè repugnat. Baldum vero, & Castrensem, ait idem Castillus numero 26. loqui, quando usufructus consistit in persona filij, quo casu, & si pater habet commoditatem, mortuo filio, commoditas illa cessat, vt supra numero 32. dictum est.

Cum Mendez tamen, & alijs præallegatis 36 concordare videntur plures alij Iurisperiti, sentientes, quod etiam hodie iure nouo de usufructu relicto filiofamilias, non quæritur patri, nisi sola commoditas percipiendi fructus, non verò usufructus, seu ipsum ius usufructus, ac proprietates usufructus, & consequenter pater non est verus usufructuarius earum rerum, quarum usufructus solus filio relinquatur; quia, etsi habilis sit usufructus commoditas separata ab ipso usufructu, (vt supra numero trigesimo primo, explicatum est) non est tamen habilis usufructus ipsius usufructus, cum seruitus seruitus non detur leg. prima, ff. de usufructu legato, atque adeo, si filio solus usufructus relictus est, non poterit pater usufructum usufructus habere, ita Gloss. Magna in authent. idem est vers. item nouus, Codic. de bonis qua liberis, ibidem scribentes Angelus, Salicetus, Cornens, & alij ibidem committere, Molina de primogen. libro secundo, cap. decimo nono, numero 131. Alter Molina de iustitia como primo, disputatione octaua, vers. quartus, (licet cum hesitatione inclinans quod neque usufructus ipse, neque eius commoditas patri acquiratur,) & plurimi alij à Castillo dist. cap. sexagesimo tertio, numero decimo sexto, allegati. Verum hoc, quod filij sit usufructus legatus, & patris sola commoditas, opponitur, (inquit Castillo numero decimo octauo,) dicitur decisioni præfatæ leg. finali, vbi Iustinianus decernit mortuo filio, penes patrem remanere usufructum, si verò in filij persona consisteret usufructus, & pater tantum commoditatem fructuum haberet, mortuo filio, & sic extincto per eius mortem usufructu, in illius persona fundato, finiretur quoque commoditas penes patrem existens iuxta l. necessario, §. finali, ff. de periculo, & commodo rei vendite, & notata supra n. 1. Viget etiam Castillus contra eoldem Doctores, asserentes solam commodi

commoditatem usufructus acquiri, non verò ipsum usufructum, seu ius usufructus, quia Iustinianus in eadem *leg. finali*, vult patrem esse verum usufructuarium usufructus relictus filio; Tum quia dicit non interrumpi patri vel Domino usufructum acquisitionem per filium, aut servum; Tum quia, ait usufructum patris non perire, sed apud filium remanere; Tum quia nullum verbum habet de commoditate, sed solum de usufructu acquisitione patri, aut Domino per filium, aut servum, ibi: *Si usufructus per servum acquisitus, vel per filiumfamilias*. Confirmat idem Castillus *numero vigesimo*, quia usufructus per servum quaesitus, Domino acquiritur, & non sola commoditas, quod aperte supponitur in *leg. usufructus*, ff. de stipulat. servorum, & in *leg. hereditas*, in fine, ff. de acquir. rer. domin. Et in *dist. leg. finali*, *Codic. de usufructu*, filius, & servus æquiparantur in acquisitione usufructus, ergo & patri per filium acquiritur verus usufructus; quod & probant illa verba *usufructum per eos acquisitum*, ponderando illud *per eos*. Nam determinabile vñm respiciens plura determinabilia, uniformiter debet illa determinate *leg. tam hoc iure*, ff. de vulgari, & *pupilli*, *leg. quatuor*, *Codic. de impuber. substitutione*, & *leg. si legatarius*, ff. de leg. 2. Menochius *consil. 76. numero decimo quarto*, & sequens. & alibi, & plures alij ab eodem Castillo relati. Ad præstatam etiam Gloss. in *dist. authent. idem est*, asserentem filio quaesitum esse ipsum usufructum, & patri solum commoditatem, ne servitus detur servitus; respondet Ioannes de Monte Sperello *consil. 124. numero primo*, libro primo, vulgatum illud, servitus non dari servituti, procedere in usufructu, qui tanquam servitus habet locum, quo calis usufructus, inquit, esse non potest usufructus, ne servitus servituti detur; secus tamen dicendum esse respectu usufructus patris, quia pater habet usufructum, non tanquam servituti aliquam, sed ratione Patrie Potestatis, & administrationis, & iuxta huiusmodi differentiam usufructus, idem Ioannes sentit apud patrem, & filium simul esse verum usufructum, cum filiofamilias usufructus tantum relinquatur, quod tamen comminor non admittit ab aliis Iurisperitis, volentibus in dubio, cui sit relictus, vel penes filium tantum esse verum usufructum, & penes patrem solum commoditatem finctum, vel quod soli patri potius acquiratur usufructus filiofamilias relictus, ac si eidem patri fuisset relictus, & sic morte filij non finis, mortuo autem patre acquiratur filio, seu in filio continuari.

37 Propterea quarto Baldus, (cuius sensum Menochius *dist. præsumptione 28. numero octavo, fine*, libro tertio, amplectitur, & laudat tanquam acutè consideratam, & optimè decisionis Iustiniani in *dist. leg. finali*, *Codic. de usufructu convenientem*) in *dist. leg. finali* dicit, quod quando filiofamilias relinquatur merus usufructus formalis, seu ius usufructus super aliqua proprietate, provt est *calis dist. leg. finalis*, tunc in eo usufructu numero concurrunt pater, & filius quoad titulum, & pater quoad effectum, & usufructus durat in patre eo vivente in integro statu, postea verò revertitur ad suam

originem, scilicet ad filium, & non consolidatur cum proprietate quia filius, qui est in medio, & habet titulum usufructuarius, talem consolidationem impedit. Cui tamen etiam intellectui obijcit Castillus *dist. cap. 63. numero septimo*, quod verè non diluat difficultatem contra decisionem *dist. leg. finali* propositam, nec concludenter ostendat, cur filius mortuo patre impediat usufructum consolidari cum proprietate, si pater verus usufructuarus est, seu ipsi à principio verus usufructus acquirunt quoad effectum, & insuper videatur verè sentire idem quod Gloss. in *dist. authent. idem est*, scilicet filiofamilias relictum usufructum ipsi filio soli acquiri usufructum formalem, & patri demerari commoditatem fructuum percipiendorum, quod supra reprobarum est.

Ultimo Antonius Picchardus in §. *finitur in finit*, de usufructu, pro explicatione veri sensus dicit decisionis Iustiniani in *dist. leg. finali* de recentibus usufructum filiofamilias relictum, morte eius non finiri, sed penes partem remanere, & contra mortuo patre remanere penes filium, dicit, quod cum iuxta *leg. cum oportet*, *Codic. de bonis qua liberis*, acquiritur per filiumfamilias ad ipsum filium pertineant iure dominij, & proprietatis, & patris solus usufructus acquiratur, vt supra *numero quinto*, explicatum est, & *calis dist. leg. finalis*, *Cod. de usufructu* esset, quando solus usufructus alicuius proprietatis absque ipsa proprietate, valde dubitatum fuit, quid iuris esset in hoc calis usufructus solius relictus filiofamilias, cum ex eo non posset deduci alius usufructus, (eo quod non daret servitus servituti allegata *lege prima*, ff. de usufructu legato, vt supra *numero trigesimo sexto*, notatum est,) nec posset acquiri filio usufructus ipse, patri vero sola commoditas finctum, quia ius, quod habet pater in bonis advenientis quaesitis per filium etiam post mortem filij durat *dist. leg. cum oportet*, & latè *cap. sequenti*, probatur, & præsentis calis, si patri sola commoditas ipsius usufructus filio relictus acquireretur, & filio ipse usufructus, seu ius usufructus, cum ea commoditas ex persona filij penderet, eius morte finiretur, iuxta allegatam *leg. necessario*, ff. de periculo & commodo rei vendite. Neque etiam videretur dicendum usufructum patri per filium censeri acquisitionem, & sic filium nil ex usufructu sibi legato percipientum, quia per patris mortem remaneret extinctus, cum tamen regulariter sit pro eo præsumptio, testatorem contemplatione magis filij, quam patris usufructum reliquisse, iuxta notam in *precedentibus numero decimo octavo*, & *trigesimo primo*; idè prædicta omnia considerans Iustinianus in *dist. leg. finali*, *Codic. de usufructu*, ibidem ius novum, (inquit idem Picchardus,) summa æquitate attempta, & relaxato iuris Civilis rigore, statuit, scilicet solum usufructum, absque proprietate fundi filiofamilias relictum, pleno iure patri acquiri, quemadmodum acquireretur iure digestorum antiquo, iuxta textum, & Doctores supra *numero quinto*, allegatos, atque addè morte filij usufructum non finiri, quia non ipse, sed pater usufructuarus est. Post vero mortem patris, quamvis summo, & stricto iure deberet usufructus finiri, idem tamen Iustinianus ductus illa ratione, quod ex voluntate testatoris relictum

relictum filiofamilias potius filij contemplatione videtur relictum, decreuit usufructum patris morte non finiri, sed continuari, ac perferre intactum in persona filij, ita quod post patrem usufructus prius patri acquisitus sit, seu remaneat penes filium, ita Pichardus.

Et hanc interpretationem *dist. leg. finalis*, amplexus est Castillus *dist. cap. 63. numero decimo quarto*, illamque acriter sequentibus numeris tueretur, & eodem numero decimo quarto, ac numero vigesimo primo, & duobus sequentibus, testatur plures Iurisperitos, quos & refert, idem sentire, & approbat etiam Angustinus Barbosa *collectan. ad dist. leg. finalen.*, & supposito, quod constitutio eiusdem *leg. finalis*, *Codic. de usufructu*, edita sit à Iuliano post *dist. leg. cum oportet*, (vt post alios tenet idem Castillus *dist. cap. 63. numero secundo*, & numero vigesimo quinto, *vers. primum*,) ea interpretatio excludit omnes difficultates, ideoque merito approbanda videtur. At verò supposito eandem *leg. finalen.*, emanasse ante eandem *dist. leg. cum oportet*, (vt sentiunt Mendez loco supra allegato, & alij Iurisperiti ab eodem Castillo *dist. numero secundo*, allegati,) cum videretur correctæ per dispositionem eiusdem *leg. cum oportet*, vt voluit Gloss. magna in *dist. leg. finalis*, verbo *intantum*, (quæ etiam idem indicat loco supra numero trigesimo sexto, allegato) Mendez loco supra numero trigesimo quinto, allegato, Caualeanus de usufructu mulieri relicto numero 189. *vers. & forte glossa*, & innunt alij Iurisperiti supra num. trigesimo sexto, relati; Ad dictum dubium quartum, initio, numero trigesimo primo, propositum, puto respondendum, quod quando solus usufructus alicuius proprietatis absque proprietate filiofamilias est relictus, neque constat patri potius, vel filij intuitu fuerit relictus, ipsum ins usufructus filio acquiritur, & patri sola commoditas fructuum, quæ cum à filij persona dependeat, eiusdem filij morte, licet patre superstitie, finitur, iuxta tradita supra numero trigesimo primo, trigesimo secundo, trigesimo quinto, & trigesimo sexto, & ita sentiunt Mendez à Castro loco supra *dist. numero trigesimo quinto*, citato, Gloss. & alij Doctores supra numero trigesimo sexto, allegati, & re ipsa etiam Baldus loco supra numero 37. relato. Ex quibus ex numero 31. hucusque traditis, admittebam non est sententia Lessij de iustitia, libro secundo, cap. quarto, numero decimo, (quam & ego tom. 3. moral. variar. titulo tertio, numero 235. resecto simpliciter, nil illi opponens,) & Fragosi de regimin. Christian. Reipubl. parte tertia, disputatione secunda, numero 230. *vers. quarto*, vbi fundati in eo, quod usufructus est quædam seruitus, & seruitutis non detur seruitus, asserunt, quod cum nudus, & solus usufructus alicuius proprietatis relictus est filiofamilias, tunc pater nihil acquirit, seu habet, neque etiam commoditatem; quia, inquit, pater in hoc casu non potest habere usufructum super usufructum filio relictum, ne detur seruitutis seruitus, usufructus autem nil aliud est, quam ipsa commoditas, & vtilitas; Pro qua sententia videntur stare Rebellus de obligat. instit. parte prima, libro primo, questione septima, numero decimo quinto, & Fagandez in Decalogum libro septimo, cap. quarto, num. tertio,

vers. tertius est, & de iustitia & iure libro primo, cap. decimo quinto, num. 1. *vers. quartus est*; Quatenus asserunt in hoc casu usufructus solus filiofamilias relictus, usufructum non ad patrem, sed ad filium solum pertinere, quia, usufructum non possit dari alius usufructus, nec separant commoditatem usufructus ab ipso usufructu. Præfatorum Theologorum, inquit, sententiam esse relictendam probant tradita, & ipsa *leg. vltima*, *Codic. de usufructu*, iuxta quæ, & Doctores committunt in præcedentibus, præsertim numero trigesimo quinto, & trigesimo sexto, allegatos, Patri cui non ipse usufructus, seu ipsum ins usufructus acquiritur, tamen acquiritur ipse usufructus commoditas, quæ non est idem, quod usufructus ipse, (vt Lessius, & Fragosus, ac alij Theologi allegati supponunt,) sed ab ipso usufructu separabilis est, & sæpe actu separatur, vt constat ex traditis in præcedentibus, & tradunt Doctores committere, & late probant tom. 3. mor. var. tit. 6. & in tractat. de Dote.

Donata, vel concessa patri, & filiis simul, & eodem tempore, aut præsumatur donata, vel concessa filiis, contemplatione eorum patris, an etiam contemplatione ipsorum filiorum; Pñs de Castro, vel secula donato patri pro se, & filiis.

Dubium quintum an donata, vel concessa patri, & filiis simul, & eodem tempore, præsumatur donata, vel concessa filiis, contemplatione eorum patris, an verò contemplatione & patris, & filiorum. Præsumi donata, vel concessa filiis contemplatione patris, & sic soli patri quæritur, asserunt Ilerria in cap. primo, §. *etsi libellum numero decimo tertio*, ibidem Aflicius numero undecimo, *vers. si autem nulla*, Surdus decisione 322. Franciscus Molinus de ritu nups. libro tertio, questione decima, numero vigesimo tertio, & alij, quos referunt Menochius *consil. 161. numero trigesimo*, & trigesimo septimo, & Molinus, qui adducit *leg. annua*, §. *attia*, ff. de annuis legatis, *leg. ciuilibus*, ff. de rebus dubijs, & l. cum aliquis, *Codic. de iure deliberandi*; Verum hoc non procedit indistinctè, vt notat Menochius *dist. consil. 161. præsertim numero trigesimo sexto*, & trigesimo septimo, & præsumptione 28. numero decimo quarto, & sequentibus, libro tertio, sed respiciendum, an ex parte patris specialis causa sit apta. In dubio inducere præsumptionem, quod illius solius contemplatione sit donatum, aut concessum, an verò etiam in filiis considerari possit alia specialis causa, ob quam rectè præsumi possit, & debeat, etiam filiorum contemplatione, ipsis donatum, seu concessum fuisse. Quæ autem ratione *dist. leg. annua*, & *leg. cum aliquis*, intelligantur, explicat Menochius *dist. consil. 161. numero trigesimo octauo*, & trigesimo nouo.

Itaque si à Principe donatum, vel concessum fuit simul patri, & filiis, seu patri pro se, & filiis Castro, vel secundum, & patris tantum extant benemerita erga ipsam Principem, præsumitur donatum, vel concessum etiam filiis contemplatione ipsius patris, eisdemque patri soli Castro, aut fructum acquisitum, ita Menochius *dist. præsumptione 28. numero 15. post Ilerriam*

Iterniam loco supra allegato, numero decimo sexto, & alios, quos dist. consil. 161. numero trigesimo primo, trigesimo septimo, & trigesimo octavo, refert, & colligitur ex aliis, quos late recenset Molinus dist. questione decima, & numero trigesimo quarto. Ex quo sequitur, ut pater possit alienare tale Castrum, seu feudum in praedictum filiorum, ut notat Menochius dist. praesumptione 28. eodem numero decimo quarto, & tradunt Iternia, & alij relati ab eodem Menochio dist. numero decimo quarto; in praedictis enim potest pater filijs praedictare l. filio cuius, Ord. familiae ercis. Balon in authent. quas ruinas, Cod. de Sacrosanct. Eccles. & Hodierna in annotat. ad decisionem 321. Surdi numero quarto, cum in eis habeat ius quoad usum fructum, & proprietatem, ut supra notatum est, & multo magis poterit pater vni filiorum praedictare idem Castrum, seu feudum, ut dist. num. 14. idem Menochius, Iternia loco citato, & alij plures à Menochio dist. num. 14. & consil. 161. num. 26. allegati.

41 Si autem, donato, vel concessio à Principe patri pro se, & filiis simul & eodem tempore Castrum, vel feudum, consistet de praesentia benemeritorum tam filiorum, quam patris, hoc casu praesumi Castrum, vel feudum donatum, aut concessum tam contemplatione filiorum, quam patris, & sic non solum patri esse quaesitum, tradit Menochius dist. praesumptione 28. numero decimo quinto, & consil. 161. numero undecimo, & dixerunt Iternia, & Assilius locis praedictis allegatis, (ubi autem, quod si aliqua erant merita filiorum, vel si aliqua affectionis Principis causa erga eos fuit, eorum etiam contemplatione diceretur facta concessio, puta si filij illi inferuissent, vel aliquod beneficium attulissent concedenti, vel si fuissent eius socij) Angelus, Socinus senior, & alij à Menochio consil. 161. numero 31. relati, in huiusmodi enim controversia, seu dubio, an donatum filio, cum mentione patris, praesumi debeat donatum filij, vel patris, vel utriusque contemplatione, iuxta omnes Doctores communiter, deprehendam ex meritis filij, aut patris, aut utriusque erga donantem, & ex affectione donantis erga vel filium, vel patrem, vel utrumque, & illi acquiritur res donata, vel relicta, cuius contemplatione data, vel relicta fuit, ut notatum est supra numero decimo quinto, & tradunt Doctores ibidem allegati, & alij, quos Menochius dist. consil. 161. numero duodecimo refert, & decimo tertio,) censentur duae concessionis ad tempus factae, una patri, donec vixerit, altera filiis, patre vita functo, atque celeritatis causa, ad evitandum circuitum, unus tantum actus est expressus, & alter occultatus iuxta leg. singularia, ff. si certum petatur; Ex quo fit, ut non possit pater alienare feudum in praedictum filiorum, vel vni eorum totum praedictare, ut expresse Menochius dist. praesumptio 28. dist. numero decimo quarto, & dist. consil. 161. numero 13. fuit, & alij Iurisperiti ibi ab eodem allegati.

Si nec patris, nec filiorum extant merita, an praesumatur donatio, vel concessio facta filiis, contemplatione solius patris

Et quidem in duobus numeris praecedentibus tradita, videntur omni difficultate cedere, & admittenda absque controuersia, sed difficultas est, quando à Principe simul patri, & filio, scilicet patri pro se, & filiis castrum, seu feudum donatum, seu concessum est, & nullius eorum extant benemerita singularia, quibus moueri poterit Princeps ad donandum, atque adeo non constat manifeste, cuius sola contemplatione fuerit donatum, seu concessum, an in hoc dubio praesumatur, seu praesumi debeat donatum, seu concessum tam contemplatione filiorum, quam patris, (& sic ius esse quaesitum patri tantum, donec fuerit in viuis, & filius eo vita functo, ut propterea pater non possit alienare, & praedictare filiis, neque vni eorum praedictare castrum, seu feudum) an verò solum contemplatione patris, & ita eidem soli ius quaesitum, ideoque sine Principis consensu possit pater vni ex filiis praedictare, seu assignare, ceteris exclusis. De quo dubio late Menochius dist. praesumptione 28. numero decimo sexto, & latissime dist. consil. 161. ex numero decimo quinto, Surdus decisione 324. & Franciscus Molinus de ritu nuptiarum libro tertio, questione 10. ex numero vigesimo primo, & plurimorum Iurisperitorum est sententia affirmativa; Quod in hoc dubio castrum, vel feudum à Principe donatum, seu concessum patri pro se, & filiis, praesumatur donatum, vel relictum contemplatione solius patris, ideoque patrem hoc feudum nouum posse vni filiorum praedictare, alijs filiis exclusis. Ita Iternia in dist. cap. primo, 6. et si libellum, numero decimo, & undecimo, de alienat. feud. paterni. Natta consil. 475. ex numero quarto, lib. 2. & consil. 501. non... lib. tertio. Clarus lib. quarto, sentent. §. feudum, questione 40. in fine, & alij innumeri, quos late recenset Menochius consil. 161. numero 16. vers. nunc superest, & eandem sententiam defendit Molinus d. lib. 3. allegata quest. 10. ex num. 2. ad 10. & eidem fauet Iacobus Caneerius variat. resolut. lib. tertio, cap. septimo, num. 117. & 118.

42 Altera tamen sententia asserit feudum censi in hoc dubio donatum, seu concessum contemplatione tam filiorum, quam patris, ideoque negat, patrem posse nouum feudum praedictare vni filiorum, alijs omisis; cum omnibus per illam concessionem aequale sit ius acquisitum post patris mortem. Huius sententiae Iurisperitos latissime referunt Menochius dist. consil. 161. numero decimo quinto, & Franciscus Molinus dist. questione decima, numero vigesimo, & eidem adheret idem Menochius dist. consil. 161. numero trigesimo tertio, & pluribus sequentibus, consil. 151. numero decimo quinto, & dist. praesumptione 28. numero decimo sexto, & esse communem dixerunt Alexander consil. 106. numero octauo, Coarctatus resolut. variat. libro secundo, cap. decimo octavo, & plures alij, quos Molinus d. lib. numero vigesimo, commemorat, & saltem esse magis communem constat ex multis Iurisperitorum, quos idem Menochius, & Molinus pro eadem sententia allegant, iunctis alijs Iurisperitis pluri-

mis afferentibus, emphyteusim concessam patri pro se, & filiis non posse patrem vni filiorum prelegare, aliis pratermissis, & idem tam in fundo, quam in emphyteusi concessis patri pro se, & filiis, scilicet non posse patrem vni filiorum prelegare, & alios praterire, tradit Sordus *de offi. not. 324*. Et huius sententiae fundamentum est, quod in hoc casu, ubi non apparet, seu constat de benemeritis nec patris, nec filiorum, neque de speciali concedentis, seu donantis affectioe erga patrem, vel filios, censetur feudum, vel casttrum donatum, aut concessum à Principe patri, & filiis, vt in eorum familia conseruetur, & ita contemplatione non solum patris, sed & filiorum, quibus omnibus natis, & nascituris propterea est acquisitum ius ad illud feudum, & consequenter non potest pater in praeiudicium ipsorum filiorum idem feudum alienare, vel vni eorum prelegare, prout *dist. praesumpt. 28. dist. numero decimo sexto, & dist. consil. 131. & 161. Menochius. Qui dista praesumptione 28. dist. numero decimo sexto*, ex prenotatis ad dubium, ubi privilegium est concessum, vt pater, & eius filij esse possent Consiliarij, si privilegium patris fuit reuocatum, an etiam censetur reuocatum privilegium filiorum; Respondet distinguendo, iuxta supra tradita, scilicet, quod, si extabant benemerita patris, privilegium filiorum, vt pendens ab illo patris, est reuocatum; si vero quoad benemerita pater, & filij sunt pares, non potest dici privilegium filiorum, (et si scus senserit Baldus in *leg. non plures numero tertio. Codic. de sacros. Eccles.* & post eum Iason. in *leg. cum aliquis numero secundo. Codic. de iure deliberan.*) reuocatum, quia ita principaliter filiis, ac ipsi patri erat concessum.

- 44 Verum contra praefatam communem, à contrariam tenentibus. Primo obicitur, quod donata, vel concessa patri, & filiis simul, & eodem tempore, praesumuntur contemplatione eorum patris donata, vt affirmant Doctores *supra numero 39. relati*, & alij à Menochio, & Molino *locis eodem numero trigesimo nono, citatis allegatis*, & sic sunt praefecticia, patri acquisita, in quibus pater potest filiis praeiudicare, vt *supra numero quadragesimo*, notatum est.

Secundo obicitur, quia in huiusmodi donatione, seu concessione rei, Castri, vel feudi, facta patri pro se, & filiis, filiorum nomine continentur etiam filij nondum nati, in quibus non possunt considerari benemerita erga donantem, ob quae dici, vel praesumi possint, ipsorum etiam contemplatione factam fuisse donationem, vel concessionem feudi, cum nondum nati, nec ingratij, nec benemeriti dici possint, *l. si quis in suo ad finem. C. de inoffic. testam. Bartolus*, & alij Iurisperiti *supra numero vigesimo sexto relati*, alij allegati à Menochio *de praesumptione libro tertio, praesumpt. 28. numero nono, dista consil. 161. numero trigesimo secundo*, & Molino *dista quaestione decima, numero vigesimo quarto*, & idem Menochius *dist. num. 9.*

- 45 Pro solutione harum duarum obiectionum, aduertendum (vt lae tradit, & explicat Menochius *consil. 151. numero decimo tertio*, &

decimo quinto, & dist. consil. 161. numero trigesimo tertio, & trigesimo quinto), duobus modis posse contingere aliquid dici factum, vel concessum contemplatione alterius, vno modo ob causam singularem, scilicet ex causa benemeritorum donatarij, seu recipientis erga donantem, seu concedentem, vel singularis affectionis donantis, & concedentis erga donatarium. Altero modo dicitur, quid fieri alterius contemplatione, nempe ex speciali, seu particulari causa, puta vt quod res, quae conceditur, permanere debeat in aliqua agnatione, seu familia, sicut inter descendentes illius, cui res conceditur, perpetuo conseruetur, quo casu illa donatio, seu concessio dicitur fieri, seu facta contemplatione illius familiae, sicut (inquit, rem exemplis explicans Menochius *distis numeris decimo quinto, & trigesimo quinto*, alios allegans) euenit in insigni aliqua domo, quae huiusmodi subiicitur, ratione, vt in familia conseruetur splendor quidam, & etiam iuxta praesentem casum, euenit in fundo concessio alicui vassallo pro se, & filiis; nam contemplatione filiorum, & descendendum facta dicitur concessio, vt scilicet in ea familia conseruetur, ac proinde, etsi filij illi, pro quibus, & pro patre sit concessio feudi, non sint adhuc procreati, & in rerum natura, at tamen etiam eorum causa, & contemplatione hac speciali concessum est feudum, id quod expressè tradunt plurimi Doctores à Menochio *dist. consil. 151. citato numero decimo quinto relati*, & supponunt plurimi alij ab eodem Menochio *dist. consil. 161. numero trigesimo sexto allegati*, assentes in feudum concessum patri pro se, & filiis, acquiri ius filiis, & sic praesupponentes etiam eorum contemplatione factam esse concessionem.

- Ex quibus, & ex notatis *supra numero quadragesimo*, ad primam obiectionem responderi cum eodem Menochio *dist. consil. 161. numero trigesimo septimo praesumptionem*, quod donata patri pro se, & filiis suis censetur donata filiis contemplatione eorum patris, habere locum solum, quando id praesumendi extat aliqua ratio, seu causa singularis ex persona patris, scilicet extant benemerita patris erga donantem, & donantis affectio erga ipsummet patrem, & filiorum nulla extant merita, vel donantis affectio erga eos, unde donator mereri poterit ad donandum causam, & contemplatione ipsorum, vt latius explicat idem Menochius *dist. numero 37. dicens* in his terminis loqui iura; quibus Doctores *supra numero 39. relati*, & alij ab eodem Menochio *dist. consil. 161. numero 31. & 32. & à Molino loco supra citato numero 39. allegati*, nuntiant; scus quando extat aliqua causa specialis, vt etiam filiorum contemplatione donatum sit, vt est illa, quod donatio, seu concessio rei, scilicet feudi patri, & filiis simul fit, seu facta est causa, & contemplatione familiae, vt scilicet in familia donatarij res donata perpetuo permaneant ad eius splendorem, vt *supra explicatum est*. Ad secundam obiectionem, cum eodem Menochio, responderi, in filiis nondum natis non posse considerari causam singularem consistentem in benemeritis erga donantem, seu concedentem feudum, considerari tamen

tamen aliam causam specialem, quod concedendo feudum patri pro se, & filiis, voluerit illud conferuari in agnatione, & familia eius, cui donauit, & ita etiam ipsorum filiorum contemplatione donasse, ut supra explicatum est, & licet etiam filiis omnibus, & descendentes eius ad feudum esse quæsitum, ut propterea pater neque illud alienare, neque vni filiorum, aliis prætermis, prælegare possit.

47 Tercio contra eandem communem obicitur, quia grauatus relinquere fideicommissum in familia, potest vnum ex familia eligere, & nominare, cui illud relinquit, exclusis cæteris *l. filiusfamilias §. penult. ff. de legat. 1. ibi (verum est enim in familia reliquisse, licet vni reliquisset) l. vnum ex familia §. 1. ff. de legat. 2. & l. is qui cum plures ff. de legat. 3.* Baldus, & Imola in *dist. l. filiusfamilias*, ibidem Castrensis, & *conf. 179.* Lando Molina de *primogen. lib. 2. cap. 4. num. 45.* & alij iurisperiti a Menochio *d. conf. 161. num. 41.* & Molino *d. quest. 10. num. 29.* allegati, ergo etiam in presenti specie Castri, vel feudi donati, seu concessi patri pro se, & filiis, ut in familia conferuatur, sufficit si vni ex familia donatarij relinquitur. Hinc obiectioni primo respondet Menochius *dist. conf. 161. num. 41.* ex doctrina Castrensis in *dist. l. filiusfamilias §. penult.* dicentis multum differre, quod mandatum sit relinqui in familia, vel restitui illis de familia, nam in primo casu sufficit si relinquitur vni ex familia *dist. §. penult.* in secundo non sufficit, si vni ex familia relinquitur. Vnde, quando pater stipulatus fuit emphiteuticum pro se, & pro suis filiis, inquit Menochius ex eodem Castrensis *ubi supra*, non sufficit, & vni filiorum relinquitur emphiteutis. Secundo, & melius respondet idem Menochius ex Sponsachio in *commentariis feudorum part. 13. numero 166.* quod illi, in quorum familia relinqui res debet, nullam ius in re habent, nisi casu, quo extra familiam alienaret, secus vero, vbi filiis (ut in presenti specie, seu casu) donatione, seu concessione facta, statim quæsitum ius filiis fuit. Plura alia contra eandem communem obiciuntur, quæ habent Menochius *dist. conf. 161. numero 45.* & nonnullis sequentibus, & Molinus *dist. quest. 10. numero 35.* & pluribus sequentibus, quibus respondet idem Menochius, licet Molinus conetur easdem responsiones enervare, sicut & alias præcedentibus obiectionibus datas.

48 Quare idem Molinus *eandem quest. 10.* vbi principaliter illam controuersiam (de qua etiam Cancrinius *resoluit. var. lib. 3. cap. 7. numero 117. & 118.*) An, quando pater in capitulis matrimonialibus donauit certa bona sua filio, & eius filiis, filius donatarius possit vnum ex filiis suis eligere, illique prædicta bona, sibi, & eius filiis donata, relinquere, cæteris filiis exclusis examinat, & etiam post dictæ controuersie resolutione, agit etiam de donatione, & concessione feudi facta patri pro se, & eius filiis, an pater in eodem casu possit eligere vnum ex filiis, & illi, cæteris præteritis, feudum donatum prælegare, seu relinquere, licet concessio facta sit, ut bona feudalia donata patri, & filiis sint donata, ut in familia conferuatur; Idem, inquam, Molinus, post plura quoad vtramque controuersiam pro vtraque parte tradita *numero 41. & sequentibus*, conatur federe distinctionis concordare Doctores in præcedentibus allegatos, & alios oppositas sententias tenentes circa facultatem patris donatarij prælegandi vni filiorum, cæteris omis.

D. Ioan. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

seu præteritis. In prædictis ergo controuersis parat Molinus distinguendum esse, scilicet, aut constet de expressa mente donantis, vel concedentis, vel saltem tacita ex concessuris, quod voluerit res donatas, seu concessas patri, & filiis, in agnatione, & familia conferuari, vel quia personæ nobiles donantes, & donatæ res forent castra, oppida insignia, vel fenda nobilia, & illustria digna, quæ conferuatur perpetuo in agnatione, & familia; & hoc in casu existimat idem Molinus posse patrem vni filiorum relinquere, eam ob rationem, quod diuisione inter filios nec agnatio, nec familia recte possit conferuari, aut ex qualitate personarum, vel rerum donatarum, ut quia viles, & inferioris conditionis homines, & res donatæ sint tales, in quibus non cadit affectio, ut sunt census, prædia, & his similia, & hoc casu existimat Molinus teneri patrem omnes filios vocare; subditque idem esse dicendum in nobilibus personis, quando nullam agnationis rationem habuisse appareat, & res donatæ & si aliquis estimationis, commodam tamen recipient diuisionem. Concludit, ergo sententiam communem, seu magis communem in præcedentibus *numero 45.* approbatam, teneri patrem omnibus filiis res donatas relinquere, procedere in hoc secundo casu. Alteram verò sententiam oppositam *num. 42.* postquam, posse patrem vni filiorum res donatas prælegare, procedere in priori casu; idque probat Molinus, quia ex rebus insignioribus, & magni valoris (inquit) colligitur mens patris donatoris, vel Principis, vel alterius donantis, scilicet eum voluisse rem in familia conferuari, (ut tradit Menochius *dist. conf. 161. num. 38. & conf. 117. numer. 19. & 20. & de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 68. num. 14. & præsumpt. 69. num. 18.* vbi et alios allegat) quæ conferuatio, nisi per vnum ad bona donata electam, recte esse præci; & confirmat prædicta Molinus ex eo, quod idem in primogeniis, & maioratibus (in quibus ut plurimum habetur respectus ad conferuationem familie) tradat Molina de *primogen. lib. 2. cap. 4. num. 54. finis. & num. 55.* vbi & *lib. 1. cap. 2. num. 10. & seqq.* qui in simili specie electionis, seu præelectionis duas contrarias opiniones sic conciliant, & addit idem Molinus *dist. num. 43.* ex Molina *dist. lib. 2. cap. 2. num. 18.* & aliis (quos ibidem refert) quod ex qualitate rerum donatarum inducitur fideicommissum, & alienationis prohibitio; Quod & expressè tradit Menochius cum aliis *dist. conf. 117. & d. præsumpt. 68. & dist. præsumpt. 69. numeris supra citatis.*

At licet quando testator reliquit bona illustria, & digna, quæ perpetuo in eius agnatione, & familia conferuatur (qualia sunt castra, & oppida insignia, & fenda nobilia, ac domos nobilissima, aut insigne palatium) & prohibuit illa alienari, ex qualitate rerum censetur inter suos descendentes, & agnatos fideicommissum constituere voluisse, restitutionisque eiusdem fideicommissi omnis esse repetitum de vno in alterum ex descendentes vique in infinitum, ut propterea non sufficiat vnum ex descendentes, seu agnatis in dictis bonis successisse, sed vnum post alium in infinitum, & semper debeat succedere, ut latè, & aliis allegatis tradit, & explicat Menochius *dist. conf. 117. citato numero 19. & d. præsumpt. 68. & 69. numeris præallegatis 14. & 18.* & sic ad satisfaciendum dispositioni testatoris volentis ea bona illustria in agnatione, seu familia perpetuo conferuari;

conferuari, satis sit vnum ex familia, absque diuisione cum ceteris vocatis in præfatis bonis succedere, quia non sunt vocati nisi vnus post alium, seu alio deficiente, & omnibus simul statim à constitutione fideicommissi, seu primogenituræ, aut maioratus non est acquisitum ius ad illa bona, sed solum ordine successiuo, & sic solum habeant ius, ne ad alios extra agnationem transiret: Diuersum tamen est, quando ex pacto, contractu, & stipulatione donatum, vel concessum est patri pro se, & eius filiis, vt si pater à Principe, vel Domino directo feudum, vel emphyteusim, illis annuentibus, stipulatus sit pro se, & eius filiis, & descendentes, vel quid aliud pater stipulatus sit pro se, & filiis, & quando in contractu matrimonij, seu capitulis matrimonialibus donatio certorum bonorum facta est filio, & illius filiis. Quibus casibus cum concessione per stipulationem facta, vel facta donatione, statim ius quæsitum sit omnibus filiis æqualiter (vt supra dictum est numero 43. & 47. & præter Iurisperitos præallegatos, probant alij à Molino dist. quæst. 10. numero 2. & 3. relati) patre defuncto omnes pro rata portione debent succedere, non verò vnus ex ipsis tantum ex patris electione ad successionem potest admitti, vt supra probatum est, & latissime probat post alios Menochius dist. conf. 161. iunctis traditis conf. 160. & tradunt Iurisperiti supra num. 43. allegati, & alij, quos late referunt inter Menochius, & Molinus locis eodem num. 43. allegatis, sed de prædictis videantur plura apud præallegatos, præsertim Menochium, & Molinum.

Donatio à patre facta filio, causa certi matrimonij contrahendi cum muliere nobiliori, vel diuiori, non est profectitia, sed aduentitia.

- 50 Ex traditis in precedentibus num. 41. & 45. resoluti potest difficulus, de qua Bellonus in tract. de his, quæ sunt incontinenti lib. 1. cap. 177. numero 42. & 45. scilicet an donatio à patre facta filio existenti in Potestate Patris, causa contrahendi matrimonij cum muliere longe nobiliori, aut diuiori eodem filio, vel magis iuueni, ac formosa, & idem filius sit longe senior, An, inquam, huiusmodi donatio à patre facta filio, vt possit matrimonium cum tali muliere nobiliori, aut diuiori, ac iuueni formosa contrahere, sit profectitia, vel aduentitia. Videri enim potest, quod licet præfata donatio facta sit filio, & eius filiis ex præfato matrimonio, cuius contrahendi causa pater donauit, nasciturus, esse profectitiam, vtpote factam contemplatione ipsius filij donatarij, & nullo modo intuitu filiorum eiusdem filij nondum natorum, in quibus propterea nulla cadere possit affectio, nec benemerita. At asserendum, esse donationem aduentitiam, quia in hoc casu donatio à patre sit non tam contemplatione filij nubentis, quam contemplatione nepotum, & descendens ex filio facta, licet ipsorum nulla existant benemerita, & ita expressè Franciscus Molinus de ritu nupt. lib. 3. qu. 10. numero 27. vbi & probat, quia in prædictis casibus donationis causa matrimonij, vel quia vxor viro nobilior est, vel diuior marito, vel forsitan maritus est senex vir, & vxor iuuenis, & formosa; parentes filiarum student huiusmodi pacta iniure, vel donationes exigere, non tantum nubentium gratia, sed & nepotum, & descendens, vt nobilis, vel diuitis coniugis

filij bona possideant, quibus non possint priuari, vt sic honorificè vincere magis, & matris vel diuitias, vel nobilitatem sustinere possint, atque adeo licet in non natis non possint considerari benemerita, consideratur tamen alia specialis causa honorificè viuendi, iuxta conditionem matris honestiorem, ratione cuius præsumitur donatum à patre causa matrimonij cum illa certa, & peculiari muliere honestiori contrahendi, & sic præsumitur donatum tam contemplatione filij, quam nepotum, & descendens: Ex quo consequitur, vt filius donatarius non possit rem donatam alienare in præiudicium suorum filiorum, neque etiam totum vni prælegare, vel relinquere, iuxta tradita in precedentibus.

Dos ab extraneo patri data, vt ipse filia sue eam constituat, an sit profectitia, an vero aduentitia, & qui nomine extranei intelligatur.

Dubium sextum. An dos ab extraneo patri data, vt ipse filia sue eam constituat, sit profectitia, an vero aduentitia; Respondetur, si extraneus dedit patri dotem, vt constitueret ipse pater dotem filia sue, vel extraneus ipse filia dotem constituit ob patris benemerita, esse dotem profectitiam, quasi ex bonis patris promouentem, vt notati in tract. de dot. cap. 3. numero 11. & constat ex l. profectitia, ibi: Si quis parenti donaturus ff. de iure dotium, & tradunt Doctores à me ibidem relati, & alij communiter in dist. l. profectitia, iisdem verbis si quis parenti donaturus. Quod si extraneus dotem daret, vt filia à patre ipso constitueretur, vel implemet nulla ob benemerita patris, quæ constaret non præcessisse, dedit dotem pro filia, vel constituit, vt constitueretur dotem esse aduentitiam, non profectitiam, vt post alios tradit Antonius Picchardus in §. quadam actione instituit. de actionib. in annexa, ibi, disp. de collat. bonor. artic. 3. numero 43. & constat ex generali regula l. unica §. accedit Cod. de rei vxori act. quod extraneus dotans, vel promittens dotem pro muliere, vel mulieri, in dubio præsumitur mulieri donasse, si non fuerit stipulatus, vel pactus sibi reddi dotem soluto matrimonio, de qua regula latissime post alios ibidem relatos ego in dist. capit. 3. numero 99. & pluribus sequensibus, & in hoc casu non esse dotem profectitiam patet, quia profectitia tantum illa bona dicuntur, quæ ex patris substantia, & illius bonis descendunt, vel contemplatione ipsius patris tanquam causæ proximæ, & principalis filiosfamilias obueniunt, vt supra hoc capite explicatum est; Ex quo sequitur, & huiusmodi dos conferenda fratribus non sit, vt supra hoc capite num. 12. vbi etiam dictum est l. filia dotem Cod. de collat. in qua dicitur (profectitiam, seu aduentitiam dotem à patre datam, vel constitutam, fratribus, qui in potestate fuerunt, conferendam esse) correctam fuisse per l. cum oportet C. de bonis quæ liberis, ac per l. finalem C. de collationibus.

Aduertendum autem, nomine extranei, dotem dantis, vel constitutis filia alienius, intelligi omnem, qui non est pater, vel ascendens per virilem sexum, & in potestate dotatam personam non habentem, vt expressè habetur in d. §. accedit sine, & intelliguntur mater, avus maternus, avia materna, frater patruus, vt late explicauimus in dist. tract. de dot. allegato cap. 1. numero 91. & ex numero 99. ad 127. Quare donata, vel relicta

relictā ab aucto materno, aucta materna, à matre, fratre vel patrō nepoti, vel nepci, aut filio, vel filia fratris, patrem habentibus, in dubio, cum non proveniant ex substantia patris, sed ab extraneo, non censentur profectitia, sed aduentitia, saltem si non sint donata, vel relictā pro dote, idque confirmatur ex eo, quod etiam, quando auctus paternus dat, donat, vel legat nepoti, vel nepci simpliciter, ad quod pater non tenetur (scilicet non pro dote, neque pro alimentis) donatum, vel relictum præsumitur intuitu, & gratia nepotis, vel nepcis, iuxta Doctores communiter, quos recenset *d. cap. 1. n. 38.* & sic donatum, vel relictum est aduentitium, non profectitium.

- 33 An verò dos ab aucto materno, vel aucta materna data, vel relictā nepci ex filia viuente, & à patrō data filia fratris viuents, sit profectitia, vel aduentitia, latè egi in *dist. tract. de dote dist. cap. 1. num. 90.* & *debus sequentibus*; & multorum Iurisperitorum opinio est, in dubio censeri dotem datam, vel relictam contemplatione filia, non nepcis, aut contemplatione fratris, non filie eiusdem fratris, ob maiorem affectionem erga filiam, & erga fratrem vti magis coniunctos, quam nepcem; etsi contrarium, & in dubio præsumi datam, vel relictam ipsi nepci, & sic esse aduentitiam, teneant alij vt *dist. cap. 3. numerus 91. & 92.* notauit, & latè tradit Menochius *conf. 81. num. 46. & 48.* vbi loquitur de dote ab amita constituta nepci ex fratre in casu; quo ipsa nepcis non erat, ab amita necessario dotanda, & frater nepcis pater erat diues idoneus ad filiam dotandam; & probat alijs relatis in tali casu non præsumi amitam dotem dedisse contemplatione fratris, sed ipsius nepcis. Quare quoties filia habet patrem diuitem, qui potest eam dotare, si doci ei detur vel relinquatur à matre; aucto materno, aucta materna, vel ab amita, aut à patrō, non præsumi dotem datam, vel relictam contemplatione patris, sed ipsius filia, vel nepcis, tradit idem Menochius *dist. conf. 81. dist. num. 48.* post plures alios à se ibi relatos, asserentes, quod vbi patrū (qui est casus magis dubitabilis) vel alter similis nomine, & causa tenetur nepci dotem constituit, non tenetur constituit, quando is filius est diues, & constituit potest, & sic, si dotem constituit, vel relinquat, in dubio non censetur dare, vel relinquere contemplatione patris, sed ipsius filia, quam pater tenetur, & potest de suo dotare. Quod & expressè tradit idem Menochius *cap. 151. num. 11.* De quibus videantur tradita à me in *d. tract. de dote cap. 3. §. 4. & 5.* & quæ dubio sequenti notantur.

- 34 Quod si auctus maternus, vel aucta materna doteuerint nepcem ex filia iam defuncta. & si patrū doteuerint nepcem ex fratre pariter prius defuncto, in dubio censeri voluisse donare nepci, iuxta decisionem præallegatam §. *accidit*, & quia non potest tunc præsumi nepcem dotatam intuitu, & affectione filia, aut fratris, cum non extarent in viuis auctus, & frater, tradidi eodem *cap. 3. n. 103.*

- 35 Quin etiam si mater, auctus maternus, frater patrū donent, vel dotem dent, seu constituant filio, seu filia, nepoti, vel nepci, fratri, vel sorori, qui, vel quæ non sit sub Patria Potestate, à qua exierit per emancipationem, vel alium modum, si non tenentur dare, vel dotare etiam si donent, vel dotem dent contemplatione patris, non acquiritur patri, sed filio, seu filia, nepoti, aut nepci, vt expressè tradit Menochius *d. conf. 81. n. 54. & dist. conf. 151. num. 9. & 10.* per tradita supra *num. 7. & 15.* quia illa communis Iurisperitorum traditio, quod

D. lo. Angel. Boffius, de Patria Potestate.

donatum, vel relictum filio contemplatione patris acquiritur patri, & censetur profectitium apud filium, intelligitur, quando filius est sub Patria Potestate, & sic ei potest acquirere, secus quando est extra Patriam Potestatem iam emancipatus, vel alio modo à Patria Potestate liberatus, quia tunc habetur vti extraneus, qui non extraneo, sed sibi acquirit, vt dictis *num. 7. & 15.* notatum est, & vltra Menochius iam affirmant alij Iurisperiti eisdem numeris allegati.

Ex quo sequitur, vt si ab alijs personis legata sit dos filia, vel nepci, cuius legati soluendi obligatio solum post patris mortem vim habere possit, & sic quando legataria iam non erit sub Patria Potestate patris, quæ patris morte soluitur, vt supra *cap. 2.* probatum est, tale legatum non potest censeri relictum contemplatione patris, vt ei acquiritur, sed ipsi filia, vel nepci legataria acquiritur, vt in terminis notauit Menochius *d. conf. 301. n. 10.*

Donata ab aucto paterno nepoti, vel nepci ex filio, cuius contemplatione, filia, aut nepcis, vel nepcis donata præsumitur.

Dubium septimum. An donata, vel relictā ab aucto paterno nepoti, nepci ex filio, in dubio, & vbi non fuisse donata, vel relictā intuitu, & contemplatione filij, censentur donata, vel relictā contemplatione filij, & sic sint profectitia, an verò potius contemplatione nepotis, vel nepcis, & ita sint aduentitia, de quo latè egi in *tract. de dote cap. 3. ex num. 18. & ad num. 88.* Et quidem si auctus paternus nepoti, vel nepci ex filio dat, donat, vel relinquit simpliciter, ad quod filius pater nepotis, aut nepcis non tenetur, scilicet donat, vel legat aliud ab alimentis, vel dote, in dubio præsumi datam, vel relictam intuitu, & contemplatione nepotis, vel nepcis, & ita non esse profectitium, sed aduentitium per textum in *l. questum §. 1. ff. de legat. 1. & in l. qui aliena §. inter dnm ff. de acquir. heredit. sententiam communiter Doctores, quos latè refero *dist. cap. 3. num. 32. vers. secundo ex eo, & num. 18. vers. Quare iuxta*, inter quos Glos. in *d. l. questum*, & in *d. l. qui aliena*, Menochius *conf. 183. numero 15. & conf. 796. num. 3. & num. 31.* Causignolus in *observatione ad conf. 151.* Menochij *num. 11. & Rot. Roman. decis. 145. num. 16. p. 6. diuers.* & hoc idem tradit Piccardus alios allegans in §. *quadam actiones instituit. de action. in disp. de collation. bonorum art. 3. num. 38.* Quamuis quando auctus paternus dat, relinquit simpliciter feminis ex filio innuptis, quid simpliciter sufficiens ac dotem, posse præsumi datam, vel relictum pro dote, seu pro eis maritandis, dixerent Simon de Præcis de interpretat. vltim. voluntat. interpretat. 2. dub. 12. numero 13, quemadmodum quando pater aliquid legat filia innuptæ, etiam non expresso nomine dotis, legatum præsumi factum pro dote, animoque compensandi cum dote illi debita, vt tradunt plurimi Iurisperiti, quos *d. cap. 3. numero 44.* refero, & sequor, & esse communem sententiam dicunt Rolandus à Valle *conf. 12. lib. 4.* & Menochius de *presumpt. lib. 4. presump. 109. num. 10. & 24.* Quapropter, iuxta eundem Simonem, de tali legato simpliciter ab aucto paterno facto nepci ex filio, sententiam est idem, quod de legato expressè pro dote, seu dotis nepci innuptæ facto.*

Igitur hic explicandum, an dos data, aut promissa, aut legata de suis bonis ab aucto paterno nepci, sit profectitia, vel aduentitia, de qua re hic breuiter cū de ea latissimè egerim in *d. tract. de dote cap. 3. ex n. 28.*

S 3 ad

ad 89.) Et quidem cum constet expresse, vel ex coniectura aliqua auctorem paternum nepci ex filio dedisse nomine, & contemplatione ipsius filij patris neptis, tunc est profectitia, iuxta Doctores communiter per textum in *l. dotem dedit*; (seu quam) ff. de collat. bonor. vt d. cap. 3. n. 34. notati, Doctoribus relatis, quibus addo Picchardum d. art. 1. n. 35. Dicitur enim d. l. dotem dedit (seu dotem quam) quod pater meus, propter me filia mea nomine dedit, proinde sui, atque ipse dederit, & ita est dos profectitia, ac proinde conferenda fratribus, & imputanda in legitimam nepci à patre debitam, vt loco citato, Picchardus, & aliis relatis latè explicio d. cap. 3. n. 89.

59 E contra verò si constet expresse, vel per coniecturas sufficientes, auctorem paternum de bonis suis constituisse, seu dedisse nepci ex filio dotem contemplatione eiusdem neptis, dos non censetur, neque est profectitia, neque filio patri neptis acquiritur, neque confectur, neque filio eidem in legitimam sibi à patre debitam, neque in legitimam nepci ab eodem filio suo patri debitam imputanda est, sed est aduentitia, & acquiritur nepci ipsi, vt d. art. n. 36. Picchardus, & Doctores communiter à me d. cap. 3. num. 30. & 31. relati assunt, per textum in *l. anus neptis ff. de iure dotum*, vbi Labeo cum Sernio negat dotem ab auctore paternum nepci datam profectitiam esse, verba legis sunt: *Anus neptis nomine filio nata genere dotem dedit, & moritur, negat Sernius dotem ad patrem reuerti: & ego cum Sernio sentio, quia non potest videri ab eo profecta, quia nihil ex his suis habuisset.* De coniecturis autem inducentibus presumptionem, quod dos ab auctore paternum nepci data, aut legata, fuerit data, aut legata contemplatione ipsius neptis, & sit aduentitia, vel filij patris neptis, & sic sit profectitia, copiosè actum est in d. cap. 3. de dote ex numero 45. ad 89.

60 Præterea dotem nepci ab auctore paternum testante relictam censeri legatam ipsius neptis contemplatione, esseque aduentitiam, si voluit eandem dotem dari secundum conditionem, & dignitatem ipsiusmet auctoris, tradit Menochius conf. 151. n. 6. probans ex eo, quia, si filij contemplatione reliquisset, & voluisset eiusdem filij nomine obligationi dotandi neptem satisfacere, ipsiusmet filij conditionem considerari voluisset, cum dos constitui debeat secundum conditionem patris dotantis, ac secundum quantitatem patrimonij, l. cum poss. 3. cum gener ff. de iure dotum, vt latè post scripti in d. tract. de dote cap. 13. Addit idem Menochius, quod quando dos ab auctore paternum nepci relinquitur præstanda ex suis bonis, censetur relinqui contemplatione neptis, & non filij, iuxta Socium Iun. conf. 79. n. 53. vers. tertio lib. 3. Alciat. respons. 498. n. 5. vers. suadet etiam.

61 Quod igitur inter Iurisperitos controuertitur, est, si cuius contemplatione, neptis ne, an filij eiusdem, neptis patris, dos ab auctore paternum constituitur, aut legata non appareat, profectitiane, & consequenter conferenda, an aduentitia, & ipsi nepci acquisita sit. Et in hoc dubio censeri dotem datam, vel legatam contemplatione filij patris neptis, & ita esse profectitiam, & consequenter conferendam, & filio imputandam illegitimam, ipsi ab auctore paternum, patre suo datam, est communis, vel saltem magis communis sententia Iurisperitorum, quorum plurimos ex antiquis, & recentioribus recensui in d. tract. de dote citato cap. 3. n. 33. & esse communem sententiam testantur Velaquez de Auendaño in l. 29. Tauri gloss. 4. n. 11. Mendez de Castro in l. cum oportet 1. p. n. 12. C. de bonis qua liberis, & nonnulli alij à Picchardo d. art. 1. n. 37. allegati, & præcipuè probatur per textum in d. l. dotem quam ff. de collat. bonor. verbis supra n. 58. adductis, in quibus exprimitur dotem ab auctore

paterno nepci datam, censeri datam ab ipso patre neptis, & consequenter esse profectitiam iuxta l. profectitia in principio ff. de iure dotum.

Contrariam tamen sententiam, & in hoc eodem dubio, intelligi dotem ab auctore paternum datam, vel relictam contemplatione ipsius neptis, & sic esse aduentitiam, neque filio imputandam in legitimam, ita etiam non conferendam, assunt Menochius conf. 183. n. 32. & plures alij ex antiquioribus, & recentioribus Iurisperitis relati à me d. cap. 3. n. 33. & n. 34. vers. & licet Gloss. & etiam Picchardus alios allegans dist. art. 3. numer. 38. vbi notat tamquam regulam iuris, quod, quando non constat, cuius contemplatione dos constituitur, dicendum est propter neptem constitui, idque ipse, & alij autem probant per d. textum in d. l. anus neptis ff. de iure dotum, ibi: *Quia non potest videri, &c.* Addit Picchardus, & ad idem induci posse textum in l. eum qui ff. de interdictis, & relegatis, vers. que non à patre, confirmant Picchardus, & alij à me d. n. 32. relati, quoniam donata nepoti, vel nepci in dubio, ipsius nepotis, vel neptis, non patris intuitu donata esse censetur, iuxta Menochium ubi supra, & alios à me d. n. 32. sine relatis, & Auendaño, Mendez locis supra allegatis, & alios à Picchardo relatos. Ad textum autem in d. l. dotem quam, Gloss. ibidem, & nonnulli alij à me d. cap. 3. n. 34. vers. & licet Gloss. respondent non procedere in dubio, an dos fuerit data, vel relicta contemplatione filij, aut neptis, sed in casu, in quo per coniecturas constabat dotem, vel relictam contemplatione filij, vt probare videntur illa verba quod pater meus propter me, & illa in fine, quod propter illam datum est, Picchardus verò respondet præfatæ sententiam non ob stare d. l. dotem quam, quatenus dicit filiz, seu neptis soluto matrimonio, dotem ab auctore paternum eidem nepci datam patri reddendam, & sic innuitur esse profectitiam. Nam (inquit) idem ibi ad patrem dos filiz morte dissoluto matrimonio, redit tamquam profectitia, ac si ipse pater dedisset, quia & filia, & anus, qui de suis bonis propriis eam dotauerat, decesserant, vnde cum eius loco pater successisset, ipsius nomine dotem exegit ex æquitate, quam ibidem Celsus considerauit, ac proinde, si filia extaret, non esset habenda profectitia illa dos, quia ex bonis patris non est profecta, iuxta d. l. anus neptis. Et licet huic responsioni, seu intellectui d. l. dotem quam, (subdit idem Picchardus n. 40.) videatur ob stare d. l. anus neptis, ibi & moritur, vbi Accursius eodem verbo & moritur, existimat auctorem dedisse, & tamen in eo casu dotem ab auctore paternum nepci datam, ad patrem reuerti, negat ibidem labeo; Nihilominus respondet idem Picchardus verbum illud & moritur ad filium esse referendum, vt sensus sit, filia mortua, superstiti auctore, dotem non reuerti ad patrem, sed ad auctorem, qui eam dedit, quod idem notatur Mendez in d. l. cum oportet d. parte 1. numero 13. Per quæ omnia hæc posterior sententia est non parum probabilis: Quia tamen prior est magis recepta, vt dist. cap. 3. citato numero 33. notati, & ultra textum in d. l. dotem quam, fulcitur pluribus, & virgentibus rationibus d. num. 33. & sequentibus adductis, videtur in praxi præferenda.

§. II.

De bonis quæ à patre immediatè, vel ex patris substantia, vel ex negotiatione cum bonis patris, filiofamilias proueniunt: vel ab eodem filiofamilias acquiruntur, an, & quando censentur peculium profectitium, ad patremque quoad Ususfructum, & quoad proprietatem, seu dominium spectent.

S V M M A R I V M.

Bona filiofamilias à patre immediatè promouentia sunt quæ dantur, vel donantur à patre. n. 62.

Data, vel donata à patre filio non sunt semper profectitia, sed in multis casibus sunt aduentitia, & exemplis explicatur. ibid.

Dos à patre data filio benemeritis est aduentitia. n. 62. item quæcumque donata filio ab benemeritis. ibid.

Dos à patre data potest pro parte esse profectitia, & pro parte aduentitia. ibid.

Profecta à patre quæ sunt aduentitia post mortem patris non sunt ad partitionem cum fratribus adducenda. ibid. in fine.

Aliqua bona à patre donata in bonis aduentitiis commutantur solum quia post mortem patris in partitione sunt fratribus communicanda. cod. num. 62. vers. circa.

Filiofamilias in dote profectitia potest habere heredem descendentem ab intestato. n. 61. fine.

Omne lucrum quod filiofamilias ex bonis patris acquiritur absque sua opera, & industria, totum est profectitium. n. 63.

Lucrum, quod filiofamilias concurrente opera, ac industria sua, seu labore suo acquirit ex substantia, aut re, vel pecunia patris, an totum sit profectitium, vel mixtum, partim profectitium, partim aduentitium. n. 64. ad 77.

Glosse & aliorum sententia quod sit totum profectitium, si filius lucrans cum patre in eadem domo moratur, & ab eo alitur. n. 64. limitationes huius sententia. n. 66. & 67.

Filiofamilias, qui vinit in domo patris, & ab eo alitur, an teneatur ei prestare non solum operas obsequiales, sed etiam manuales, & artificiales. n. 65. & 68.

Bartholi, & aliorum sententia, quod lucrum, quod filiofamilias ex re, aut pecunia patris suo labore, opera, aut industria interueniente facit, aut acquirit sit mixtum, scilicet pro parte profectitium patri acquisitum, & pro parte aduentitium filio quoad proprietatem, & patri eo viuente quoad Ususfructum acquisitum. n. 68. Ex qua parte, si filius à patre alitur, deducenda est alimentorum estimatio patri restituenda. ibid.

Filiofamilias, qui suo labore suæque industria potest lucrari quantum sufficit ad sua alimenta, vel ad integram partem, non tenetur pater ad alimenta, vel integra alimenta. ibid. fine.

D. Io. Angel. Boslius, de Patria Potestate.

Lucrum mixtum partim aduentitium, & partim profectitium est, quod facit filiusfamilias exercendo mercatorem ex pretio prædij sibi assignati à patre ad alimenta venditi. n. 69.

Quando filiusfamilias rem paternam duplo iusti pretij vendit ex industria excessus pretij, ultra iustum valorem est aduentitius, non profectitius. ibid.

Quando filiusfamilias ex fructibus (quos cum parsimonia viuendo non consumpsit) prædij sibi assignati pro alimentis emit prædia aliqua, vel exercit mercatorem, & lucratus est, an totum lucrum sit profectitium, aut totum aduentitium, vel partim profectitium, & partim aduentitium. numero 69.

Quæstia à filiofamilias cum re, aut pecunia patris, & nomine, ac periculo patris sunt profectitia, & pertinent in totum ad patrem. n. 70.

Quæstia à filiofamilias nomine proprio, & proprio periculo cum re, seu pecunia patris clam, seu inscio patre accepta, vel à patre illi mutuo data sunt aduentitia, & pertinent ad filium. n. 71.

Si filiusfamilias emat rem ex pecunia patris proprio nomine quoad proprietatem acquiritur eidem, & solum tenetur restituere pretium patri, vel communicare cum fratribus. ibid. idque tamen emisit ex pecunia patris clam accepta, vel ea pecunia clam accepta negotiatus esset, & lucratus sit enim est, si restituat pecuniam clam acceptam, & lucrum cessans, vel damnum emergens. ibid.

Qui pecuniam alienam furatur, & illa negotiatur, lucrum sibi acquirit, & solum tenetur restituere pecuniam, & damnum emergens, ac lucrum cessans. n. 71. fine.

Quæstia à filiofamilias cum re, seu pecunia patris negotiante communis nomine, & periculo sunt partim profectitia, partim aduentitia, & sic diuidenda inter patrem, & filium. n. 72.

Si filiusfamilias cum pecunia patris simpliciter negotiatus, & lucratus est, minimeque confes, cuius nomine negotiatus fuit, totum lucrum suum unam sententiam profectitium est ad patrem pertinent. numero 73. iuxta aliam sententiam, & probabilior est partim profectitium, & partim aduentitium, ac proinde diuidendum inter patrem, & filium. n. 74.

In dubio quis presumitur altum facere eo modo, quo vile magis sibi est. ibid.

Quando filiusfamilias cum re, seu pecunia patris negotiatus, & lucratus fuit & lucrum est partim profectitium, partim aduentitium, an inter patrem, & filium diuidendum sit æquis portionibus, vel iudicis, seu boni viri arbitrio, & quid iudex obseruare debeat in hac diuisione. n. 75.

In dubio an bona, quæ filiusfamilias habet, sint profectitia, vel aduentitia an sint presumenda profectitia, vel contra, an mixta. n. 76. & 77.

Quidquid filiusfamilias habet, presumitur esse patris, seu ad patrem pertinere. n. 78.

Officialis Reipublicæ quando presumatur bona, quæ post promotionem ad officium acquisiuit ex bonis Reipublicæ acquisiuit. n. 76.

Beneficiarius quando presumatur acquisiuisse ex bonis Ecclesiæ. ibid.

Socius quando presumatur acquisiuisse ex bonis societatis. ibid.

Standum est regulæ, & presumptioni generali, donec exceptio probetur. n. 78.

Filiofamilias, qui insu seu mandato patris administrat bona eiusdem patris, cuiusque negotia gerit, & an à patre viuente, vel eo mortuo à fratribus in diuisione hereditatis paterna debeat sularium pro laboribus, & operibus suis. Sententia absolutè negans. n. 79.

S 3 Sententia

sententia negans dimittat, si filius neque expressè neque tacite protestationem de mercede sibi prestanda fecisset, nisi ob reverentiam paternam illam non explicasset. n.80. sententia absoluit affirmans, quæ approbatur. n.81. iuxta quam de salario detrahenda est existimatio alimentorum, quæ filius tempore administrationis à patre habuit. ibid. fine.

Admissa prefata sententia negativa, eisi filius non possit exigere salariam patrem tamen potest illum remunerare donando, vel relinquendo ei, plusquam ceteris fratribus. n.81. fine.

Filio illegitimo administranti patri, & eius negotia gerenti debetur salarium, item filio ministranti matri. n.81. fine.

Filius prestat operas suas fratri, vitrico, vel tuncori non presumitur prestasse gratis. n.81.

Quidquid filiusfamilias ex suo famulatu, labore proprio, aut artificio acquirit ad ipsum pertinet quoad dominium, & proprietatem. n.83.

Si filiusfamilias pecunia serviendo patri, vel alteri, vel proprio labore, aut artificio acquisita emas pro duntaxat, vel aliam rem fructiferam, proprietatem spectat ad filium, ususfructus ad patrem, dum vivit etiam post filij mortem. n.84.

Pater enim habet ususfructum etiam super pecuniis, & mobilibus supra. n.84. in quibus ususfructus constitui potest. ibid.

Si eandem pecuniam exponat pariter lucro communio, hoc lucrum an totum spectet ad filium. ibid.

Quid, si de illa pecunia emas bonos, quos pro certa pensione annuatim locet, an pensio ad patrem spectet. n.84.

Quid, si filius retineat illam pecuniam otiosam, & an possit à patre cogi exponere dictam pecuniam ad lucrum, seu fructum aliquod accipiendum. n.85.

Acquisita de pecunia patris per filiumfamilias per usus, & quacunque aliam negotiationem illicitam non acquiruntur patri, neque sunt profectitia, neque adventitia. n.86.

Filiusfamilias ex delicto acquirit patri, sicut nec servus domino. ibid.

Acquisita à filiofamilias cum pecunia patris per ludum illicitum nullo modo patri acquiruntur. n.87.

Qui sunt ludi illiciti, & prohibiti tam laicis, quam Clericis. ibid.

Alcarum nomine qui ludi veniant. ibid.

Ludus Scachorum an Clericis sit prohibitus. n.87. fine.

Filiusfamilias per ludum licitum lucrans an querat patri, vel sibi, & an huiusmodi lucrum sit profectitium in totum, vel secundum partem, & quando totum adventitium. n.88. & 89.

Lucrum à se per ludum licitum acquisitum an possit filiusfamilias ludo exponere & perdere, sine continuando ludum cum eo, à quo lucratum est, sine in alio ludo ludendo cum eodem collatore, vel cum quocunque alio, à quo minimè lucratum fuerat in primo ludo, ita quod collidens lucrans nihil teneatur patri, vel ipsi resistere, nec filius amittit lucrum teneatur in distributione paterna hereditatis adducere. n.90. & pluribus sequentibus.

Filiusfamilias puer potest bonis Castrensibus ludere licite ludo lucrari, & perdere, & quando id etiam ei permittatur cum bonis paternis profectitiis, & adventitiis. n.90. & 91.

Filiusfamilias puer an possit bona adventitia sine patris consensu exponere in ludum, ita quod, si amittat ea sine dolo, & sine colludentis sit lucrata non teneatur ea patri, vel eidem filio resistere. Latè explicatur, ubi an pater presumatur condonare emolumentum ususfructus, & ad quid pater exigente à collatore restitutionem teneatur filius erga eandem collatorem. n.95.

Quacunque filiusfamilias, aut filiusfamilias acquirit ex

quocunque turpi lucro, ex maleficio, furto, testimonio falso, lenocinio, fornicatione, adulterio, meretricio, & quocunque actu inbonello non queruntur patri, sed ipsi filio, filia. n.96.

Bona acquisita ex turpibus, & illicitis causis non tenentur sociis bonorum omnium conferre. ibid.

Bona acquisita per uxorem ex turpi lucro non sunt mariti, neque communicantur, ubi societas bonorum inter maritum, & uxorem inita est. ibid.

Filiusfamilias non tenetur in legitimam imputare quæ sita ex turpi lucro. ibid.

Turpi petito repellenda, & possidentis melior est conditio in pari causa turpitudinis. n.97.

Turpitudinem propriam non licet detegere. ibid.

Cautela qualis apud Advocatos, ut bona tuas per acquirit possint. ibid.

Turpitudinem propriam notoriam, & manifestam licitum est detegere. n.97.

Turpitudinem propriam detegere licet, quando agitur de exoneratione conscientie. ibid.

Bona in dubio presumuntur iusta, & licite acquisita. ib.

Tenetur filiusfamilias in conscientia restituere id, quod furto absulit de bonis profectitis patris, vel consumpsit in ludis contra rationabilem Patris, vel cum meretricibus, & in aliis superfluis notabiliter. n.98.

Comprehendit huius §. titulum plura, maioris claritatis gratia, sequentibus dubijs examinanda, & explicanda, sit igitur dubium primum,

Quæ sint bona filio à patre immediatè provenientia, & an sint semper profectitia, vel aliquando adventitia.

Dubium primum, quæ sint bona immediatè ex ipsa patris persona filiofamilias obvenientia. Et respondetur esse data, aut donata à patre filio, ut constat, ex l. profectitia §. ff. de iure dotum, & latius explicari in tract. de dote cap. 3. ex n. 10. ad 18. Quæ dicuntur profectitia, quia à patre profectiscentur, seu proveniunt filio, etsi tamen non omnia donata à patre filiis propriè sunt profectitia, utinam præfati accipitur nomen profectitiarum, dum agitur de peculio profectitio filiorumfamilias, provt distinguuntur ab adventitio peculio, & à Castrensi, vel quasi Castrensi (quod & ipsum à patre donatum esse potest) & etià à bonis filiofamilias acquisitis per simplicem donationem ex solo scilicet paterno affectu, quocunque alio motivo seculo à patre facta, quæ vitpote à patre profecta sunt verè profectitia, ea tamen filius ad partitionem, mortuo patre, non tenetur adducere, sicut nec bona adventitia, & Castrensia, vel quasi Castrensia, (ut notavit Machadus 10. 2. lib. 6. p. 7. tr. 7. document. 5. n. 1.) ut constat ex traditis supra n. 90. ubi probatum est, donata à patre filio, vel possit contrahere cum nobilibus, vel ditioni matrimonio, non esse profectitia, ut de illis possit pater disporre, item dos à patre de suis bonis data filie benemeritè non est profectitia, sed adventitia, iuxta Doctores à me d. cap. 3. n. 2. & in universum donata à patre filio, cuius præcesserint merita, quæ sit extraneus scilicet illi donasset, non sunt profectitia, sed adventitia, si pater donavit intuitu meritorum filij, & ita donatio valet à principio, nec potest à patre renovari, ut post Glof. in aut. unde si parenti C. de inoffic. testament. Gaillus lib. 2. pract. obseruat. 38. numero 5. Sylvestri in summa verbo peculium 2. numero 19. & Iurisperiti communiter, quos latè refert Milanesis decis. 3. num. 79. & seqq. lib. 1. illos sequens, quod si pater donaverit non propter benemerita, sed uti filio, donatum est profectitium, & donatio est

est simplex donatio, quæ non tenet, nisi morte confirmetur, vel fuerit, iuramento confirmata, vt post alios Gaillus d. *elternat*. 38. num. 8. & segg. & Sirdus *conf*. 259. num. 15. & alij à Surdo *ibidem*; & Milanciu num. 89. relati de quo cap. *seque*nti & post num. 118. Sunt quoque alij casus, in quibus dos data, vt promissa à patre, vel non est profectitia, vel dubitatur an sit profectitia, & pro parte aduentitia, vt quando dos est data à patre de bonis paternis, & maternis l. *ultima ff. de dotis promissione* & notari eodem cap. 3. num. 24. & 27. *fine*, in multis etiam aliis casibus donata à patre filio non sunt profectitia, neque conferenda, de quibus infra, vbi de donatione inter patrem, & filiumfamilias, & de collatione bonorum. In omnibus autem casibus, in quibus donata filio à patre sunt aduentitia, & in diuisione hereditatis paternæ cum fratribus non sunt conferenda.

Circa etiam donata filiis à patre, & profectitia aduertendum est, quod licet regulariter quoad dominium, & quoad vsumfructum sint patris, tamen aliqua bona à patre donata dicuntur profectitia solum quia post mortem patris sunt fratribus conferenda, seu in collationem adducenda: talia sunt quæ filij dantur in dotem, aut filio donantur ad nuptias, vel in patrimonium, vt sacros ordines suscipiat, quæ inter bona profectitia connumerantur solum quia postea mortuo patre ad partitionem cum aliis fratribus sint asserenda, etiam ad filium, vel filiam spectent, neque fructus inde percepti à filia vel filio ad partitionem sunt adducendi. Quoad dotem profectitiam quoque sciendum, quod filiafamilias in dote profectitia potest habere hereditatem descendente ab intestato, vt latè tradidi in *tractatu de dote* cap. 2. n. 97. & præter Doctores ibidem allegatos tradit quoque Molinus de *usu nupt.* lib. 3. *quæst.* 53. num. 33. vbi & alios refert.

An, & quando bona, seu lucra, quæ filiofamilias ex bonis patrimonii, substantia, reuè aliqua, aut pecunia patris acquirit, sint profectitia.

63 Dubium secundum, an bona, seu lucra, quæ filiofamilias ex bonis, seu patrimonio, substantia reuè aliqua, aut pecunia patris acquirit, sint profectitia, & consequenter fratribus in diuisione hereditatis paternæ communicanda, seu conferenda. Conueniunt Doctores, & est certum, quod omne id lucri, quod filiofamilias ex bonis patris, sine sint possessiones, seu res immobiles, siue pecuniæ sibi ab eodem patre datæ, acquirit, seu provenit, absque opera, industria, & labore suo, puta quia fundum patris colono locauerit, vel paternam pecuniam campiori, aut mercatori, vt negotiaretur, traderet, vel censum ex illa constituerit, totum esse patris, & profectitium, & in diuisione hereditatis paternæ conferendum cum fratribus, ita Bartolus in *tract. de duobus fratribus in principio* & in l. *cum oportet C. de bonis qua liberis*, Antonius Gomez in l. 29. *Tauri* num. 24. *initio*, Angelus verbo *peculium* n. 11. Syluester verbo eodem n. 1. num. 12. Molina de *instituta*, & iure *tract.* 2. disp. 234. *vers.* Bartolus vero. Sanchez *consil.* mor. lib. 1. cap. 2. *duo*. 9. num. 1. Azocius p. 2. lib. 2. cap. 21. *quæstio* 6. *vers.* alij vero Fragoles de *regimine Christiani*. Reipubl. pag. 3. lib. 10. disp. 22. §. 5. num. 118. & possum alij.

Lucrum quod filiofamilias concurrente sua opera, & industria, acquirit ex substantia patris (siue sit, fundus, siue pecunia paterna) an totum sit profectitium, an verò mixtum, partim profectitium, partim aduentitium.

Contrauerfia autem est, an id lucrum, quod filius familias acquirit ex bonis ac substantia patris suo labore, ac sua industria concurrente, puta colendo, & laborando fundum, seu agum sibi à patre datum, vel ex pecunia paterna sibi tradita negotiando, sit totum profectitium, & patri acquisitum, & cum fratribus diuidendum in partitione paternæ hereditatis, vel sit partim profectitium, scilicet quatenus ex substantia, siue re, aut pecunia patris provenit, & partim aduentitium quatenus ab opera, industria, & labore filij proficiscitur, ita quod tale lucrum partim attribuatut rei paternæ, partim industriae, & labori filij, quod vocantur peculium mixtum, neque profectitium pro ea parte, quæ attribuitur substantiæ patris, & ita conferendum cum fratribus, & aduentitium pro ea parte, quæ attribuitur labori, & industriae filij, & ita illi quoad proprietatem, & patri solum quoad vsumfructum sit acquisitum, & consequenter ad partitionem hereditatis paternæ cum fratribus minimè adducendum, atque aded filiofamilias in eadem parte lucri habeat hereditatem.

Prima sententia.

In qua contrauerfia, si filius commoretur cum patre, & ab eo alatur totum lucrum patri acquirit, & esse profectitium tradunt Glof. in d. l. *64 cum oportet C. de bonis qua liberis, speculator in tit. de iudiciis quarta parte §. sequitur vers. quod si aliter*, lalon in lallud. C. de collat. Corduba à Lara in l. si quis à liberis §. sed si filius num. 118. *vers. sed omne lucrum*, plures alij Iurisperiti à Parladoro *reorum quotidianorum* lib. 1. cap. 19. & Sanchez allegato dubio 9. num. 2. relati & alij infra post numerum 77. allegandi (asserentes filiofamilias, qui in domo patris moratur, & ab eo alitur rem, bona vè patris administrat, & eius negotia gerit. non teneri patrem solvere salarium, seu mercedem pro labore præstito in administratione, neque etiam, eodem patre mortuo, in diuisione hereditatis paternæ cum fratribus, obligari eosdem fratres ad aliquam compensationem pro iisdem laboribus præstitis) Ex Theologis Glof. sententiam sequentes (syluester d. num. 12. Molina d. disp. 228. *vers. quoad ius Castella circa finem*, ibi: *accedit præterea*, Sanchez d. dubio 9. n. 4. Azocius d. cap. 23. *quæst.* 6. *vers. ceterum communis*. Ioannes Valerius de *differentiis inter verumque forum verbo Repetitio differentia* 6. *vers. intellige tamen prædicta*, Fagundes in *Decalogum* lib. 7. cap. 3. num. 15. *initio*, & idem sentit Fragoles d. §. 4. num. 118. supposita sententia, quod filiofamilias debeat patri operas, non solum obsequiales, sed & manuales, & artificiales, quando in domo patris moratur, & ab eo alitur. Probatur hæc sententia, quia quicquid filius familias, seu sub patris potestate existens acquirit ex bonis, seu substantia patris, est profectitium, & patri pleno iure acquiritur iuxta textum in §. 1. *vers. ut si quid ex re patris ei obueniat, instituitur per quas personas cuique acquiritur*, & in l. *cum oportet*, ibi: *non ex eius substantia, in cuius potestate sit C. de bonis qua liberis*. Quod si ex Menochio de *arbitr.* cap. 126. num. 2. Surd de *aliment.* tit. 9. *quæst.* 20. num. 4. & segg. & aliis contra Glof. sententiam infra citandis, dicatur dictos textus intelligi, cum aliqui filiofamilias prouenit ex re, seu substantia patris, in præfenti autem casu præter

rem patris interuenit, ipsius filij industria, quæ verè à re patris est separata, scilicet, præter agrum paternum, vel pecuniam paternam, interuenit labor, & industria filij in colendo agro, vel negotianda pecunia, ideoque patri in totum non acquiritur, sed partim patri ratione rei (siue sit fondus, siue pecunia) traditæ filio, & est profectitium, & partim acquiritur ipsi filio ratione suæ industriae, & est aduentitium. Contra vrgetur, quia totum lucrum censetur, & dicitur provenire de re patris, licet non habeatur sine filij industria, & non sit curandus de operibus, quando illæ sunt in re paterna, quia cedunt ipsi rei l. si in area ff. de rei vindicta. & quia peculium recipit incrementum, & totum incrementum dicitur peculium eiusdem generis l. peculium nascitur ff. de peculio. Quare Baldus in l. certum num. 11. C. familia Erciscunda sentit, quod si filiusfamilias in fundo patris laborat ligonizando, vel aliquid aliud faciendo, acquirit patri pleno iure, licet hoc queratur ex suis laboribus, & idem sentit quando filius exercet mercatoriam, vel negotiorum de pecunia patris, & idem Baldus in l. cum oportet in principio numero. 5. dicit quod si filiusfamilias ex fructibus fundi paterni sibi in alimentis assignati modicum consumpsit, & ex residuo emit prædial vel alia lucra fecit, illa acquiritur patri, quia proveniunt ex re patris, quod & dixit Rolandus conf. 54. num. 15. vol. 3. & confirmat præfata Glos. quia, etsi in præfatis casibus concurret industria filij, tamen lucrum patris contemplatione aquisitionis videtur ex l. sed si plures §. in arrogata ff. de vulgari. Vnde Sylvest. quoque d. num. 12. fine, quod lucratum à filio ex fructibus fundi paterni tamquam profectitium plene acquiritur patri, probat quia, si profectitium est, quod eidem filiofamilias donatur inuinit patris, multo fortius (inquit) quod eidem obuenit auxilio substantiæ patris.

- 65 Secundo probatur eadem sententia Glossæ quia filiusfamilias, qui in domo patris moratur, & ab eo alitur, tenetur ei præstare non solum operas obsequiales, sed etiam manuales, & artificiales suæ conditioni convenientes, & quas sine dedecore exercere potest vt sentiunt Corduba à Lara d. §. sed si filius num. 136. P. Barbosa ad l. 2. pag. 1. n. 26. fine, & alij iurisperiti, relati à me in tract. de alimentis cap. 11. num. 75 2. & Pinellus in l. 1. C. de bonis matern. p. 3. num. 62. ac Valascus de partition. cap. 13. n. 182. (vbi dicit propter simultaneam cohabitationem, & sustentationem deberi patri operas, si quas filius in rem patris impendit) & Pratus ad Paschalem de iurib. patr. potest. pag. 1. cap. 3. vers. quod autem filius, & ex Theologis Sylvest. d. num. 12. Petrus Nauarrus de restitutione lib. 3. cap. 1. num. 76. & 77. Rebells de obligat. iust. p. 2. lib. 1. quest. 8. n. 31. Sanchez d. dub. 9. num. 4. Ioannes Valerus allegat. differ. 6. fine, Fragoles allegat. disp. 22. d. §. 5. n. 117. & idem indicat Molina d. disp. 234. Rationem afferunt Pratus, & Fragoles, quod filiusfamilias cum iure ciuili in potestate patris sit, dicitur res patris, & ex consequenti debet operari mandante patre. Additur quod, cum filius habeat habitationem, vestitus, & victum à patre, non debet in eius domo viuere otiosus. Si dicatur filium debere patri solum operas obsequiales, non autem artificiales iuxta l. nullum iust. vers. (nam pietatem liberi parentibus non operas debent) ff. de obsequiis parentibus, & patronis præstandis. Respondent Pratus, & Fragoles eam legem loqui in filio emancipato, qui per emancipationem est exemptus à iure ciuili, & solum tenetur ad operas obsequiales, quibus honor

parentibus debetur exhibetur. Cum ergo filiusfamilias in patris domo morantis, & ab eo sustentationem recipientis, operæ, etiam manuales, & artificiales sint patri debitæ, dom illas in re eiusdem patris præstat, exercitio sue personæ conuenienti, inde non potest sibi locari, sed patri lucratur, sicut nec seruus operans in re Domini sibi lucratur, sed Domino lucratur l. si ita §. finali ff. de usu, & habit. & l. per seruum §. fin. ff. de acquir. rer. domin. Nam quantum ad hoc eadem videtur ratio de filio, per quem patri, sicut per seruum Domino acquiritur, inquit d. num. 12. Sylvest. & etiam Azorius d. vers. ceterum communis, vbi & Glossæ sententiam confirmat ea ratione, quia cum bona patris modo supradicto filiusfamilias administrat, damna, & pericula ad patrem pertinent ergo etiam emolumenta, & commoda. Addit tamen P. Nauarrus d. num. 76. quod licet filius non possit valorem sui seruitij exigere à patre lege iustitiæ, iustum tamen sit, quod pater ei plusquam cæteris remuneret, qui nihil laborauerunt, quod sumptus ex Martino Nauarro in man. cap. 17. num. 144.

Præfata autem Glossæ sententiam Valerus, 66 & Fragoles declarant procedere, quando filiusfamilias in exercitio rei potestæ operas ordinarias, & consuetas præstat, quas ab eo pater potest exigere, secus verò si filiusfamilias in bonis paternis fecisset seruitia specialia, & filij obligationem excedentia, talisque conditionis, vt communi iudicio pater teneatur, & in iudicio qui posset ad remunerationem, iuxta doctrinam, quam ex Craneta tradit Comartrubius in caput cum in officijs num. 11. de testamentis tunc enim aliqua pars lucri correspondens eius labori, & operibus acquireretur, & vt aduentitia deberetur filio quoad proprietatem, & patri solum quoad vsumfructum eo viuente, iuxta eosdem Doctores.

Eandem Glossæ sententiam limitat Sanchez 67 d. dubio 9. n. 5. quando filiusfamilias præstans operas in re patris non teneatur eundem patrem alere, & tacite, vel expresse protestaretur mercedem operarum sibi præstandam, iuxta doctrinam Nauarrus in man. cap. 17. n. 144. & 148. vbi sequentem sententiam, ob rationes mox allegandas, tenet duobus suppositis, scilicet quod filius non teneatur patrem alere, & quod fuerit expresse vel tacite protestatus se eo animo patri seruire, & eius substantia negotiari, vt idem pater ob suam operam, & laborem det ei saltem tantum quantum alteri extraneo dare deberet, si ipse ei non seruiret, nam aliqui, inquit, censetur filius in re patris laborare, & seruire studio, & amore pietatis in patrem.

Secunda sententia.

At contra Glossam, & alios Doctores supra n. 68 64. relatos, & quod filiusfamilias suæ ex fundo, siue ex pecunia, aliaræ rei, seu substantia patris, sua opera, seu industria interueniente, acquirit partim esse profectitium, & acquirit patri quoad proprietatem, & quoad vsumfructum, & fore adducendum ad partitionem cum aliis fratribus, & partim aduentitium, & acquirit filio quoad proprietatem, & patri solum quoad vsumfructum, donec viuat, afferunt Bartolus, Baldus, Salicetus, Paulus de Castro in d. l. cum oportet C. de bonis quæ liberis, Romanus, Corneus, Socinus, Decius, & alij multi ab Alesano Clement. de patr. potest. cap. 6. effectus 2. num. 11. relati, Menochius allegat. casu 126. num. 1. & seqq. Sordus de alimentis tit. 9. quest.

quæst. 10. numero 6. & pluribus seqq. Stephanus Gratianus decis. 76. num. 29. Gomez ad d. l. Tanti 19. num. 24. & alij à Sanchez d. dubio 9. n. 3. & Fragofo d. §. 5. num. 118. allegati, & idem Alcanius Clemens testatur esse inuisperitorem communem opinionem visum approbatam, & ex Theologis idem asserunt Angelus verbo peculium num. 11. Tabiena num. 18. Rosella n. 7. & Machadus tom. 2. perfecti Confessoris lib. 6. p. 7. tract. 7. documento 5. num. 2. Probatur hæc sententia quia iuxta d. §. 1. instituitur per se personas & d. l. cum oportet profectitum lucrum dicitur tantum id quod ex re patris immediate filio provenit (vt probat Surdus d. quæst. 20. num. 19. Bartolus in d. l. cum oportet ex dictione ex in d. l. postea, quod significat causam immediatam) vt idem Bartholus, & Surdus Rolandus conf. 54. num. 9. & seq. vol. 3. & alij irolati à Surdo, ad id præterea allegante alios Doctores, asserentes profectitum dici, quod habuit filius occasione patris, si tamen pater sit causa proxima non remota, vt supra totum probatum est. Aduentitium verò dicitur quod filius suo labore opera, aut industria acquirit, at in præsentis casu præter rem patris interuenit ipsius filij opera, & industria in colendo agro, & negotiando pecunia patris, quæ verè à re patris est separata, ergo lucrum totum non est profectitum, totumque patri acquiritur, sed & aduentitium, & sic lucrum mixtum, scilicet partim profectitum pro ea parte quæ ex re patris provenit eidemque rei attribuitur & partim aduentitium pro ea parte, quæ ex propria filij industria provenit, industriae filij attribuitur. Neque dici potest etiam partem provenientem ex filij industria acquiri patri, quasi eius contemplantione acquisita videatur. Nam filius (vt loco citato notat Menochius) dum sua industria acquirit aliquid, sua non patris contemplantione acquirit. Confirmatur ab Ancharano conf. 67. num. 5. hæc sententia, quia industria sua cuique debet esse proficua, & idem Ancharanus conf. 302. n. 6. dicit generaliter, quod etiam in diuidenda societate, industria est attendenda, quæ reputatur etiam Alcanius Clemens d. effectus 2. num. 12. & Surdus d. quæst. 20. num. 10. Qui propterea n. 14. asserit, quod hæc Bartoli opinio non solum est æquior (quod & alij tenentes Glossæ sententiam dixerunt) sed etiam verior, nam æquitate inspecta, filius non est suo labore, & industria frandandus, & inspecta veritate illud lucrum, non provenit totum ex re patris, sed pro parte ex operibus ipsius filij, etsi prædium paternum v. g. datum fuisset ad colendum alij, quam filio, pater non percepisset fructus colonice portionis. An verò lucrum pro medietate spectet ad patrem, & pro alia medietate ad filium, vel eiusdem lucri diuisio inter patrem, & filium Iudicis arbitrio facienda, explicatur infra. Ex quibus patet huic sententiae non ob stare tradita supra n. 64. in fauorem sententiae Glossæ, sed neque obstant tradita n. 65. fundata in eo, quod filiusfamilias cum patre cohabitans, & ab eo recipiens alimenta, teneatur ad præstandas operas artificiales, & manuales in beneficium patris. Nam contrarium est verius, vt tradidit in tract. de alimentis cap. 11. num. 753. Filius enim familias in domo patris habitans, & ab eo recipiens alimenta teneatur quidem semper præstare patri operas officiales, & obsequiales, quas sine dedecore potest præstare, vt d. cap. 11. num. 710. probatum est, at verò artificiales, & manuales (vbi pater se alere potest) minimè teneatur, vt constat ex d. l. nullum, vbi expressè. & generaliter dicitur, quod pietatem liberi parentibus, non operas debent,

quæ lex cum generaliter, & indistinctè loquatur, non est ad filium emancipatum restringenda. Cum autem à patre non debeantur alimenta filio, qui ex suo artificio, vel sua industria, absque dedecore potest illa sibi querere, vel aliunde habet, vt in d. tract. de alimentis cap. 11. §. 5. probatum est, & constat ex l. si quis à liberis §. si filius ff. de liberis agnoscendis, si filiusfamilias, in domo patris cohabitans, & ab eo alimenta habens, ferè recipiens ex re patris, sua intercedente opera & industria lucratur, ex illa parte lucri, quæ suæ industriae attribuitur deducenda venit æstimatio alimentorum, ei à patre præstatorum, quæ erit profectitia, & cum fratribus ad partitionem adducenda, & sola pars lucri, deducta dicta alimentorum æstimatio, est aduentitia ad filium spectans quoad proprietatem, & patri dum vivit quoad vsumfructum, vt rectè tradit Molina d. disp. 234. Vnde etiam addendum, quod si filius in domo patris alatur, si potest laboribus honestis integrè, vel ex parte sibi lucrari, teneatur ad operas manuales, ferè artificiales præstandas in beneficium patris, cum pater non teneatur vel villo modo cum alere, vel in totum, vt in eodem tract. de alimentis citato cap. 11. n. 754.

Ex quibus licet Baldus, & Gloss. locis supran. 64. sine citatis dixerint, quod si filius ex fructibus prædij sibi assignati pro alimentis patrum, seu modicum consumpsit, & de reliquis in alimenta non consumpsit emisit prædij, vel exercuisset mercaturam, & lucratus esset, dixerint, inquam, totum lucrum esse profectitum, ad patremque totum spectare. Econtra verò Bartolus in d. l. cum oportet, & ibidem Salicetus num. 3. asserunt totum lucrum spectare ad filium tamquam aduentitium, & proveniens à sola filij industria: Nihilominus dicendum cum Surdo d. quæst. 20. num. 18. quoad portionem lucri resultantem ab industria filij lucrum ad filium spectare, & esse aduentitium, & in eo partem habere tantum vsumfructum, quo verò ad portionem provenientem ex fructibus prædij patrum, lucrum esse profectitum, & ad patrem spectare pleno iure, scilicet quoad vsumfructum, & proprietatem; nam iuxta superius tradita, pars lucri tribuitur rei paternæ, & pars industriae filij. Quare Baldus (vt d. n. 18. notat Surdus) in d. l. cum oportet n. 8. dixit, quod si filius rem paternam duplo vendit ex industria, ultra iustum valorem, quia ille excessus provenit ab industria filij, erit aduentitius, non profectitius, & n. 10. ait considerandum esse, quantum posset de per se reddere pecunia, & quantum industria. Vnde notat idem Surdus, ex eodem Baldo constitutendam esse differentiam, an filius acquirat immediatè de fructibus, an verò acquirat de pecunia comparata ex negotio facto cum ipsis fructibus atque rationem diuersitatis esse, quia acquisitio facta de fructibus dicitur provenire à re patris, secus quando fit de pretio fructuum, vel de negotio, illud autem solum dicitur profectitum, quod provenit immediatè de re patris, vt num. præcedenti notatum, & probatum est. Et prædicta in genere pro utraque parte propositæ controuersie. Ex traditis quoque, etsi non desunt, qui in supradicta controuersia existimant totum lucrum filij industriae tribuendum quod testatur Marcus Antonius Eugenius conf. 78. n. 15. quos sequitur etiam Gutierrez de tutela 5. parte cap. 31. n. 4. vers. sed vbi non est consuetudo, nihilominus inferitur huiusmodi sententiam non esse admittendam, quia cum lucrum etiam ex re paterna proveniat, & non solum ex filij industria, non est totum aduentitium, sed partim profectitum, & partim aduentitium, & supra explicatum est, & tradunt Doctores n. præcedenti allegati, & alij magis communiter.

Distin

*Distinât magis, & clarius: explicatur controuersia.
n. 64. proposita.*

Utum ad maiorem eiusdem controuersie, an acquisita à filiofamilias suis laboribus, suam industriam ex, vel cum bonis, re, aut pecunia patris, sint acquisita patri in totum (& sic totum lucrum sit profectitium cum fratribus diuidendum) vel filio in totum (& sic totum lucrum sit aduentitium, ad filium spectans quoad proprietatem, & ad partem, dum uiuit, filium quoad viumfructum, & minime fratribus, mortuo patre, communicandum) vel sint diuidendi inter patrem, & filium, & sic lucrum sit mixtum, partim profectitium pro ea portione, quæ patri attribuitur ratione rei suæ, & partim aduentitium pro ea portione, quæ attribuitur filio ratione suæ industriæ, sunt distinguendi, & seorsim considerandi sequentes casus, de quibus Afcianus Clement. *dist. tract. de Patr. Potest. citato cap. 6. effect. 2.* Paschalis de *uirib. Patr. Potest. p. 1. cap. 3.* Hector Felicius de *societate cap. 5. n. 18.* & sequentibus, & Menochius de *arbitr. allegato casu 126.*

Quæstio à filiofamilias cum re, seu pecunia patris & nomine patris, sunt profectitia, & pertinent in totum ad patrem.

70. Casus primus est, si filius cum re, aut pecunia patris, & nomine eiusdem patris negotiatur; & hoc casu citra dubium, lucrum per filium acquisitum totum est profectitium, ad patrem totaliter, & pleno iure pertinet, & cum fratribus communicandum mortuo patre, cuius in hoc casu tamquam infitor, seu procurator censetur filius ad negotiandum institutus, ex *regula textus in l. quod procurator ff. de procuratoribus, ita Romanus in l. illud. C. de collat. & conf. 469. numero 5.* Angelus *conf. 89.* Afcianus Clement. *d. effect. 2. numero 9.* Paschalis *cap. 3. numero 14.* Menochius *d. casu 126. numero 3.* Hector Felicius *allegato cap. 6. numero 18.* & alij Iurisperiti à Paschali, & Menochio relati; An uero filio pro laboribus præstitis debeatur merces, seu salarium discitur infra *numero 80. & seqq.*

Quæstio à filiofamilias cum re, seu pecunia patris, nomine proprio, & proprio periculo, sunt aduentitia, & pertinent ad filium.

71. Secundus casus est, si filiofamilias (siue commoretur cum patre, & ab eo sustentetur, siue seorsim à patre uiuat de suo nomine proprio, & suo periculo negotiatur, ut si cum pecunia, aut re alia patris infructifera (ut tritico, uino, &c.) quam vel clam accipit à patre, vel patre ei munus dedit, clam, vel patre sciente, suo nomine, atque in suum damnum negotiatur? hoc casu lucrum totum, sicut & damnum ad filium pertinet, estque aduentitium, minime post patris obitum, seu communicandum, ita Romanus *d. conf. 469. numero 5. vers. tertio casu.* Franciscus Becius *conf. 113. numero 21.* Afcianus Clement. *d. effect. 2. numero 10.* Paschalis *ubi supra numero 17.* Menochius *allegat. numero 3.* Hector Felicius *d. cap. 6. numero 19.* Tiraquellus de *retract. lignag. §. 1. post gloss. 9. n. 62.* Gomez ad *d. l. 29. Tauri numero 24.* Grat. *d. de cis. 76. numero 33.* & plures alij Iurisperiti ab Afciano, Menochio, Paschali, & Gratiano relati; & ex Theologis Molina de *iustitia, & iure d. disp. 234. vers. cum autem ordinario.* & *vers. illud obseruandum,* & Fagundez in *Decalogum tom. 2. lib. 7. cap. 3. n. 18.*

& quod hoc lucrum cum fratribus non sit communicandum, & consequenter nullo modo sit profectitium, sed totum aduentitium à Romano, Paschali, Menochio, & Felicio allegatur textus in *l. idem si mandauero ff. mandati, & in l. si unus ex sociis §. si quis unus ff. pro socio.* Ex quibus Becius, ubi supra concludit, quod si filius emat rem ex pecunia patris, proprio nomine, eius dominium sibi acquiritur, & solum reatuer restitueret pretium patri, vel fratribus pro quoto, quod & dixit Rolandus à Valle *conf. 90. numero 21. & seqq. vol. 2.* & approbat *d. numero 17.* Paschalis. Quare quoque in hoc casu filiofamilias, qui cum pecunia patris, clam accepta, vel à patre ei mutuo data, suo periculo negotiatus est, non teneatur dare, seu restitueret, nisi pecuniam ipsam, & totum lucrum sibi retinere potest, cum ad ipsum pertineat, etsi pecuniam clam, & infcio, atque initio patre accepit (cum sic accipiendo, & exercendo in mercatura peccasset) ultra pecunie restitutionem, teneatur restituere patri damnum emergens, vel lucrum cessans, si quod priuando eum vii suæ pecunie illi intulisset; ut notant Molina *d. vers. cum autem,* & Fagundez *d. numero 18.* ubi & afferunt rationem, cur totum lucrum ex pecunia paterna, tamen infcio, & initio parente accepta, & in negotio lucrativo adhibita, ad filium ipsum pertineat, scilicet quia, tamen filius peccauit cum pecuniam clam accipiendo, & illa inuito patre utendo, tamen totum lucrum pendet, ac prouenit ex industria ipsius filij, & ita totum illi acquiritur. Quemadmodum cui pecuniam alienam furatur, & illa negotiatur, lucrum sibi acquirit tamquam fructum suæ industriæ, & solum tenetur ad restitutionem ipsius pecunie, & damni emergentis, ac lucris cessantibus, iuxta communem Doctorum. Addit eodem numero 18. *sine,* Fagundez nullam esse habendam considerationem, quod filius de bonis paternis sustentetur, quia id parum refert, si ob eam negotiationem nihil de communi obsequio, & operæ patri debita subtrahat.

Quæstio à filiofamilias, cum re, aut pecunia patris, negotiante ipso filio communi nomine, & periculo, sunt partim profectitia, partim aduentitia.

Casus tertius est, si filius cum substantia, seu pecunia patris negotiatur, expresse communi nomine, & periculo ipsius, & patris, & hoc casu lucrum inter eos est diuidendum, ita Bartholus in *d. l. cum oportet C. de bonis que liberis §. nec Castrense ff. de collat. honorum,* Baldus in *d. l. cum oportet, & in auth. ex testamento C. de collat. & conf. 259. num. 1.* lib. 5. Paschalis *d. cap. 3. num. 18.* & 19. Menochius *d. casu 126. numero 3.* Hector Felicius *d. cap. 6. numero 22.* & Iurisperiti à Paschali num. 21. à Menochio *d. casu 126. numero 4.* & ab Afciano *d. effect. 2. numero 12.* & *seqq.* relati. An uero diuisio sit facienda pro medietate, aut arbitrio iudicis, siue boni viri, infra post sequentem casum.

Si non constet, cuius nomine filius negotiatus est, an totum lucrum sit profectitium patri acquisitum, ad diuidendum inter patrem, & filium.

Quartus casus est, si filius cum re paterna, pecuniave à patre suscepta, simpliciter non apparente cuius nomine negotiatur, seu negotiatus est, & hoc in casu nomine paterno censeri filium negotiari, vel negotiatum fuisse, & sic lucrum in totum esse profectitium, & patri acquiri, seu acquisitum.

quisitum esse arg. l. post mortem §. 1. & l. fin. ff. quando ex facto intor. affirmavit Romanus d. conf. 469. numero 5. vers. secundo in casu & idem sententiam Socinus sen. conf. 162. numero 3. lib. 2. Angelus conf. 81. num. 3. Calcanius conf. 19. num. 27. Hector Felicius d. cap. 6. num. 20. idem etiam sententiam Nanarrus in manuali cap. 17. num. 144. & Sanchez conf. mor. lib. 1. cap. 2. dub. 9. num. 5. quatenus aiunt, nihil lucri, quod filiusfamilias suo labore, & industria ex bonis paternis, aut in eisdem acquirit, deberi filio, sed totum acquiri patri, nisi expresse, vel tacite protestatus sit partem lucra ad suorum laborum mercedem sibi præstandam, eo quod ex protestatione, minime facta presumatur filius nomine, & intuitu tantum patris, paternivè amotis, & obsequij opera suas præstitisse. Quod idem quoque dicunt Parladorus ver. quotidian. lib. 1. cap. 19. & Pratus in annot. ad cap. 3. prima pars de virib. pat. potest. vers. quod autem.

- 74 At contra, & in huiusmodi dubio filiusne nomine paterno, aut proprio negotiatur, seu negotiatus fuerit, præsumendum potius filium negotiari, vel negotiatum esse nomine proprio, ad sibi acquirendum, quam nomine, & intuitu filios patris, asserunt Menochius d. casu 126. num. 7. Aldonius de Aldonius inter consilia Peregrini conf. 97. num. 51. lib. 4. quorum sententiam admittit Paschalis de virib. pat. potest. p. 1. d. cap. 3. num. 16. & ita proculdubio sentiunt Doctores supra num. 68. allegati. Cum enim industria filij sit quid separatim à re patris, à qua non minus, quam à re patris pendet, ac provenit lucrum, verisimile est filium sui potius contemplatione, quam patris nomine velle, ad voluisse negotiari ad sibi acquirendum, confirmat Menochius ex doctrina Bartoli in l. gerit num. 2. ff. de acquir. hered. quod quis in dubio præsumitur actum facere commodum, quo utile sibi magis est l. 1. & 2. ff. de solut. & ex doctrina Alciati de presump. 24. num. 5. dicentis in dubio actum censeri nomine proprio factum, cum magis utile facienti est. Si verò filius sustentatur, aut sustentabatur à patre, tenetur ex portione lucra sibi debita, & acquisita restituere patri alimentorum receptorum estimationem, iuxta tradita supra num. 68.

Quando filiusfamilias cum re, seu pecunia patria negotiatur, & lucratus est, & lucrum est partem profectitium, partem adventitium, an inter patrem, & filium sit dividendum æqualiter, vel iudicis arbitrio.

- 75 Vtrum autem in duobus præcedentibus casibus attenta sententia supra num. 68. explicata, & confirmata, divisio lucra ex negotiatione rei, seu pecunie paternæ à filiofamilias acquisiti, sit faciendam pro medietate, & æqualiter inter patrem, & filium, an verò arbitrio boni viri, qui considerate debeat, an magis ab operibus, & industria filij, quam à re, seu pecunia patris, vel à contra lucrum provenient, Bartolus in l. 1. §. nec Cassus ff. de collat. bonor. & in d. l. cum oportet C. de bonis que liberis, Baldus conf. 256. lib. 5. Decius in l. illud num. 12. C. de collat. & nonnulli alij Iurisperiti à Menochio d. casu 126. num. 4. relati, opinati sunt lucrum fore æqualiter dividendum inter patrem, & filium, ita vt medietas tribuatur rei, seu pecunie paternæ, & tamquam peculium profectitium patri acquisitum post eius mortem cum fratribus sit conferendum, seu communicandum, altera verò medietas attribuat

operæ, & industriz filij tamquam peculium adventitium cum fratribus non conferendum, in qua parte filius habet heredem. Quod esset certum, vbi constaret, filij industriam personalem æqualiter lucro rei, seu pecuniarum patris, & contra.

Cæterum, vbi constet vel filij industriam excedere lucrum pecuniarum patris, vel è contra, communis sententia est, quod lucra divisio fit faciendi arbitrio boni viri, seu iudicis, qui considerare debet quantitatem, & qualitatem operæ, & industriz filij, & quantitatem rei, aut pecunie paternæ, etiam vnam ab altera parum distare animadvertat, æqualiter dividere lucrum inter patrem & filium debet: si autem industriam filij indicaverit pretiosiores re, aut pecunia patris, seu excedere lucrum pecunie paternæ notabiliter, maior pars lucra debet attribui industriz, & sic plus filio deferendum, quam parenti, nempe tantum, quantum est excessus industriz, ita quod patri attribuitur solum tantum lucra, quantum pecunie paternæ quantitas ratione temporis, & qualitas personarum lucrari potuit, & residuum lucra filio ratione suæ industriz, vt propterea à iusto Iudice considerandum sit, quantum potest, seu potuit de per se reddere pecunia, & quantum industriz vt supra num. 69. ex Baldo, & Sardo notatum est, ita Baldus in auth. ex testamento C. de collat. & in allegata l. cum oportet C. de bonis que liberis, ac in l. certum C. familia Ercifunda, Sardo de alimentis tit. 9. quest. 20. num. 8. 10. & 16. Alcanius Clemens d. effectum 2. num. 12. Paschalis d. cap. 1. num. 12. Menochius d. casu 126. num. 5. & 6. Hector Felicius d. cap. 6. num. 23. Gratianus allegat. decis. 76. num. 10. & alij communiter, quos Menochius, & Paschalis referunt. Porro in dubio vbi non constet, an magis de lucro sit tribuendum pecunie paternæ, quam operæ, & industriz filij æqualiter pro medietate lucrum fore dividendum inter patrem, & filium docet Felinus d. cap. 6. num. 24.

In dubio, an bona, que filiusfamilias habet, sint acquisita ex bonis patris, & profectitia, an vero adventitia: vtrum præsumi debeant profectitia, vel adventitia.

In dubio (quia de neutro constaret) an acquisita per filium familias vivente patre præsumantur acquisita ex substantia, seu bonis patris, eiusvè gratia, seu contemplatione, aut occasione, & sic sint profectitia, an verò ex industria, & persona, & causa ipsius filij, & sic sint adventitia; præsumenda, sint potius profectitia, vel è contra. Communis responsio est, recurrendum esse ad coniecturas, nam, si pater est, vel erat dives, & filius non indultus, nec diligens, & negotiosus, sed inertis, & ignavus deditus, quæsit per filium præsumuntur acquisita ex bonis paternis, & profectitia: si autem pater est, vel erat pauper, & filius industrius, ac diligens, & negotiosus; per eum acquisita præsumuntur acquisita ex opera, & industria ipsius filij & adventitia, ita Gloss. ordinaria in l. cum oportet C. de bonis que liberis, Alcanius Clemens de par. potest. cap. 6. d. effectum 2. num. 46. Paschalis p. 1. d. cap. 3. num. 24. Rolandus conf. 90. num. 23. vol. 2. & plerique alij Iurisperiti ab illidem Alcanio, & Paschali relati, ita Theologus Azorius parte 2. lib. 2. cap. 22. questio. 1. vers. sed quid dicendum. Quam communem responsionem, seu sententiam Alcanius confirmat ex eo, quod dicitur de beneficiario, qui si probetur, quod antequam

quam habere opulentiam Ecclesiam, nihil in bonis habebat, & nullum officium, ex quo, potuisset acquirere, si postea aliquid emerit, de bonis Ecclesie emisse præsuntur iuxta cap. 1. de peculio Cleric. & cap. placuit 12. quæst. 3. & Gloss. atque alios scribentes in *auth. licentia C. de Episc. cap. & Cleric.* Et idem de officiali Reipublice (addit idem Alcanius) qui quando tempore promotionis ad officium nihil habebat bonorum, idque appareat, & postea acquisiuit, præsuntur de bonis Reipublice acquisiuisse, iuxta l. facultas C. de iurefisci lib. 10. & Baldum in l. 1. C. de heredit. vendita, idem quoque subdit Alcanius dici de eo, qui contraxit locietatem, quando erat pauper, qui si nullum exerceret officium, & postea apparuit diues, de bonis societatis acquisiuisse præsuntur, iuxta Romanum conf. 346. num. 2. In præfato autem dubio, an peculium per filiosfamilias acquisitum esset profectitum, aut aduentitium, si desinit coniecturæ, ex quibus conici possit, tunc idem Alcanius dicit medietatem fore aduentitiam ex Io. Baptista à Villa commun. opinio. verbo filiosfamilias numero 97. & facit quod num. præcedenti in fine notatum est ex Heftore Felicio. At verò Azorius ubi supra dicit quod ubi coniecturæ desint, vel pro viraque parte pares viderentur melior censi debet conditio possidentis ex l. ultima. C. de rei vindic. vel tota res boni viri arbitrio decernatur.

- 77 Verum Antonius Gomez ad l. 29. Tauri numero 24. circa finem dicit præfatam Glossæ & aliorum Doctorum communem responsionem, seu sententiam procedere, quando filius administrat, vel administrabat bona patris, secus verò si non administrabat, & seorsum habitabat, tunc enim ait in dubio bona per filium acquisita præsumi aduentitia, iuxta Baldum in d. l. cum oportet, Bartolum in tract. de duobus patribus num. 4. & Scribentes in l. filio cuius C. familia Eriscunda, & in l. finali C. de collat. & ex Theologis idem tradunt Angelus in sum. verbo peculium numero 14. Syluester verbo eodem 1. numero 17. Tabiena eodem num. 15. & Sanchez in consiliis moral. lib. 1. cap. 2. dub. 10. declarantes tamen debere acquisita per filium præsumi in tali dubio aduentitia, nisi inde resuleret suspicio delicti, quæ si oporteret, puta quia filia præsumeretur turpiter acquisiuisse, cum aliter habere non potuerit vel illa suspicio euitetur, aiunt iidem Theologi fore præsumendum ex bonis patris acquisiuisse.

An quicquid filiosfamilias habet præsumatur ad patrem pertinere, nisi probetur contrarium.

- 78 At contra præfatam traditionem videtur stare doctrina, quod quicquid habet filiosfamilias, præsumitur ad patrem pertinere, seu esse patris, nisi à filio, aut quocumque alio præterendente probetur esse de rebus ad patrem non pertinentibus, filioque acquisitum fuisse, seu obvenisse uti aduentitium, Castrense, vel quasi Castrense, quam doctrinam tradunt Gloss. in l. cum oportet vers. ex eiu in fine, ibidem Bartholus, Baldus in l. eius C. de Patria Potestate, Franciscus Marzarius de fideicom. part. 3. quæst. 58. Menochius conf. 263. numero 5. 13. & 14. & Antonius Faber lib. 4. & decis. 114.7. desin. 8. in schol. numero 9. Regula enim, seu præsumptio generalis est, acquisita per filiosfamilias viuentem patre acquiri patri, ut supra hoc cap. numero 1. iuxta infra ibidem relata, & alia à Menochio, & Fabro allegata, ut nec per temporis momentum aliquod

dominium, apud filium remaneat, ut dist. numero 1. notatum est. Vnde licet hodie filiosfamilias acquirat aduentitia quoad proprietatem, & Castrensa, & quasi Castrensa bona quoad proprietatem, & vsumfructum, ut supra explicatum est, tamen standum est regulæ, seu præsumptioni generali, donec exceptio probetur, ut tradunt Bartholus in l. 2. numero 7. ff. de regulis iuris, & late Tiracuellus de retrah. consens. §. 1. gloss. 9. numero 10. 1. ideoque filiosfamilias, qui assentit acquisiuisse ex aduentitiis, aut Castrensis, id debet probare, cum repugnet regula generalis, & præsumptio, iuxta l. generaliter §. si pretium in fine ff. de fideicommissis. Ex quibus consequitur bona, quæ filiosfamilias habet, vel habuit viuentem patre, in dubio non præsumi aduentitia, etiam si filius non administrabat bona paterna, nisi probetur esse, vel fuisse aduentitia, aut Castrensa. Potuit enim filius sine administratione rerum patrum bona illa acquisiuisse immediate à patre, vel occasione, causa, & contemplatione patris; videtur ergo non recedendum ab opinione communi tradita, & in dubio, an bona filiosfamilias acquisita sint profectitia, vel aduentitia concludendum ex coniecturis, & ubi hæc desint sufficientes, fore præsumenda partim profectitia, & partim aduentitia iuxta boni viri, seu Iudicis arbitrium.

Filiosfamilias, qui iussu, seu commissione patris, administrat bona eiusdem patris, cuiusque negotia gerit, an debeatur à patre, vel eo mortuo à fratribus salarium pro laboribus, & operis suis.

Ex traditis venit resoluenda alia controversia, 79 scilicet, an, si filiosfamilias iussu, sine commissione patris gubernat bona patris, & ipseque solus gerit eam, & administrationem bonorum patris, & patrimonij eius (forte quia pater est senex, & decrepiti ætatis, & alij filij sunt minores) & suo labore, sanè administratione rem patris conservat, & proficuum efficit, & negotiando auget; à patre debet habere mercedem, seu salarium pro suis laboribus, talis gestione, seu administratione, etsi ipse pater viuens non soluerit, eo mortuo, teneantur solvere, in eiusve beneficium in diuisione hereditatis paternæ deducere fratres. Quod intelligitur de salario, quod extraneo similiter ministranti solueretur, seu solui deberet.

In qua controuersia, si filius cum patre habitet, & ab eo alitor, Prima sententia est absolute assensu hinc filiosfamilias, qui rem paternam, & patris negotia eius mandato gerit, seu eo viuente gerit nullam mercedem, nullumve salarium teneri patrem, vel eo mortuo fratres in diuisione paternæ hereditatis solvere, ita Angelus conf. 85. Natta conf. 576. numero 5. lib. 2. quos ad id refert Menochius conf. 903. numero 61. lafon. in l. illud numero 8. C. de Collat. Cordoba à Lara in l. si quis à liberis §. ff. sed si filius numero 138. sine, Menochius d. numerum 61. Franciscus Maria Pratus in annot. ad cap. 3. ad numero 25. vers. quod autem part. 1. de iur. patr. potest. Valencis de partit. cap. 13. numero 182. Pinellus in l. 1. p. 3. numero 62. vers. inferius undecimam, & plures alij inriscripti allegati à Sanchez conf. moral. lib. 1. cap. 2. & à Fragulo de regim. Christian. Reipub. tom. 3. lib. 10. disp. 22. §. 5. numero 112. & ex Theologis P. Nauarrus lib. 3. de restitution. cap. 1. numero 76. Fragulus d. §. 5. numero 118. loquendo

118. loquendo de rigore iuris, Molina de *insti a* & *iure disp.* 234. *vers. quoad ius Castell.* & Ioannes Valent. de *differentiis in virumque forum verbo Repetitio differentia* 6. vbi filiusfamilias non fecit patri in eius bonis aliqua servitia specialia talis conditionis, vt pater in iudicio conveniri posset ad remunerationem, iuxta notata *supra numero* 66.

Probat hęc sententia argumentum *supra num.* 65. adducto, scilicet quia filiusfamilias, qui cum patre habitat, & ab eo alitur, debet patri omnes operas, quas sine dedecore exercere potest, sine obsequialibus, sine manuales, & artificiales, atque adeo propter illas, gerendo rem, & negotia eiusdem patris, pręstatis, salarium, seu mercedem pręstare non potest; hacque ratione maximę contra contrarium tenentes, vrgent Pinellus, & Menochius d. *conf.* 903. n. 59. dicentes tantum esse obligationem filij erga patrem, vt quęcumque servitia, obsequia, & operas ei debeat, nec possit patri tot servitia pręstare, quia plura facere, & impendere teneatur (de quo latę idem Menochius de *presumpt.* lib. 3. *presumpt.* n. 15. & *sequentibus*) ideoque filio pro bonorum patris administratione, & negotiorum eius gestione nihil debetur, saltem nisi ab initio promissum a patre fuerit salarium, seu merces aliqua. Et iuxta hanc opinionem in quadam lite super hoc agitata, fuisse publica sententia prolatum, refert Fulgositius in l. illud C. de collat. hanc eandem sententiam Molina d. *disp.* 234. *vers. quoad ius Castell.* confirmat.

Tum quia, si vivente patre filius dixisset se velle salarium, seu stipendium administrationis, pater eum repelleret, ab administratione. Tum quia quando est pręsens, cuius negotium geritur, existimareque potest gratis, id sibi pręstari, non datur negotiorum gestorum actio, nisi is, coram eo, cuius negotia gerit, protestetur se id gratis non facere, nam fortassę is alius contentus non erit vt negotia sua ita gerantur, vel in pręsenti specie paterfamilias potius per se ipsum negotium geret, vel vtrius alio filio, aut consanguineo; Tum demum quia filius, negotia patris gerendo, dexteritatem comparat in rebus suis administrandis, quando fuerit sui iuris, atque adeo patris beneficium est, quod administrationem illi concedat, & consequenter æquum non est, vt insuper stipendium a patre pręstet. Ampliat hanc sententiam Prætor procedere & si filiusfamilias ab initio protestetur patri, se servare sub spe salarij; Nam cum filiusfamilias, inquit, teneatur patri servare operis obsequialibus, & artificialibus, eiusmodi protectio nihil operatur; quia non relevat in iis, ad quę teneatur quis ex necessitate iuris, vt latę aliis allegatis probavi in tract. de alimentis cap. 16. n. 904. & vtrā Doctores ibi allegatos per l. si quis legaverit ff. de legatis primo tradunt alij, quos allegat loco citato Prætor, qui propterea in pręsenti controversia concludit protectionem operari posse in filio emancipato, non autem in eo, qui sub potestate patris perdurat.

80. At nihilominus secunda sententia est, quod si filius ab initio administrationis patri diuiti, quem non teneatur alere, tacite, vel expresse protectus est, salarium, seu stipendium suarum operarum, ac laborum sibi pręstandum esse a patre, deberet a patre ipso, vel eo mortuo a fratribus solui salarium, quod extraneo similiter ministranti, & laboranti solvendum foret. Si vero non pręcesserit talis filij protectio, nihil, nullumvę salarium eidem a patre, vel post eius mortem a fratribus pro tali administratione, & negotiorum patris gestione solui debere. Ita Gutierrez de iurament. confirmat. 1. parte cap. 5. numer. 8. Parladorus d. cap. 9.

D. Io. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

Nauarrus in *Manuali* cap. 17. numer. 144. & 148. Sanchez d. dubio 8. numero 4. Fagundez in *Decalogum* lib. 7. cap. 3. numer. 12. & Lessius de *insti a*, & *iure* lib. 2. cap. 12. numer. 81. Prima pars huius sententię, quod facta ab initio protectio de salario sibi solvendo, si pater sit dives, illumque filius non teneatur alere, debeatur eidem filio salarium, probatur rationibus, quibus probatur sequens sententia tertia. Declarant autem Lessius, & Fagundez protectionem hanc filio non prodesse, nisi constet patrem non facturum per se, neque in venturum alium, qui gratis, & pro solo cibo facturus esset, vel minori stipendio, quam sit consecretus. Addunt iidem Lessius, & Fagundez, quod si filius, ob reverentiam paternam, non audeat eam protectionem verbis explicare, tunc non erit necessaria protectio illa exterius explicata, foro conscientię inspecto, vt conveniens stipendium, quod pater alij extraneo daret, eidem filio debeatur, eo quod verecundia illius, & virtus ei nocere non potest, atque adeo tacite tunc poterit filius pretium sui laboris (compensatis alimentis, si ea a patre recepit) clam recipere, quia pater non potest iure ægře ferre, seu esse rationabiliter inuitus.

Alterā pars eiusdem sententię, quod non pręmissa per filium pręfata protectio, nullum pro servitiis, & operis in administratione, & negotiationibus pro patre pręstatis, debeatur eidem filio stipendium, probatur ab iis Doctoribus ea ratione, quod tunc filius pręsumitur non propter mercedem habendam, sed magis amore filiali, ac pietatis ratione negotia patris gessisse, & servitia fecisse (quod & Molina d. *disp.* 234. *vers. illud admonerim*) argumento l. Nescimus ff. de negotijs gestis, & l. alimenta, ac l. si pater C. eodem, & hoc idem Parladorus ait attulendum, si filius matris vel aui negotia gessisset, cum vtroque eadem ratio militet (quod & tradit Menochius d. *conf.* 903. numero 60.) secus vero, subdit, si fratri tutori, vel vitricio servitia fecisset, seu famularus esset: Eius enim casibus, inquit idem Parladorus, posset mercedem petere, cum cesset in his personis pietatis, ac debiti obsequij ratio. Aduertit autem Nauarrus d. cap. 17. numer. 144. quod, & si filiusfamilias, qui solus patris negotia gessit, pręfata protectione non facta, non possit petere vllum stipendium a patre, neque a fratribus: Meritum tamen eiusdem filij ob negotia gesta attendi potest, ad effectum, quod pater possit donare, aut relinquere plus ei, quam eius fratribus, quantum alicui extraneo ob similia merita dare deberet, ita quod id non computetur in sua legitima, iuxta Bartolum in l. 1. §. Castrensis ff. de Castrensi peculio, & l. si donatione C. de collation. & etiam Fagundez d. lib. 7. cap. 3. numer. 16. Nam donatio inter patrem, & filium prohibita intelligitur de donatione gratuita, & merę liberali, non de remuneratoria, vt Fagundez d. numer. 16.

Tertia sententia est, filiumfamilias administrantem rem patris, & eius negotia (vbi pater est dives, & filius non teneatur eum alere) gerentem, seu qui administravit, etiam absque vlla protectione de pręstanda sibi mercede, animo tamen non servandi gratis, sed vt sibi a patre daretur conveniens stipendium, seu merces; illam tamquam sibi pro laboribus debitam petere posse a patre, vel eo mortuo a fratribus in hereditatis paternę diuisione, si operę pręstite sint alicuius momenti, illique pręsertim sancta sit substantia, seu hereditas paterna. Ita Fulgositius in d. l. illud C. de collat. Antonius Gomez ad l. 29. Tauri d. numer. 24. *vers. ex quo*, & Bacca lib. de decima tutori danda cap. 2. & pro

T

hac

hac sententia allegantur Bartolus, & alij inisperi-
ti, & Theologi *supra* num. 68. relati. Nam, si cum
aliquid filiusfamilias acquirit cum re, seu pecunia
patris, ipsi (iuxta sententiam d. n. 68. traditam, &
alia in subsecutibus casibus tradita) acquiritur
vel totum, vel secundum partem, ergo etiam hoc
casu administrationis rei paternæ, & gestionis ne-
gotiorum patris, sibi à patre commissæ, aliquod sa-
larium pro suo labore, & sua industria percipere
debet, boni viri, seu iudicis arbitrio moderandum
quod verisimiliter daretur extraneo negotiorum ge-
stori. Quod erit aduentitium, & præcipuum eius-
dem filij, Probatur hæc sententia ex traditis d. n.
68. nam filiusfamilias non tenetur patri præ-
stare operas manuales, & artificiales, & pro eo la-
borare, quando idem pater est dives, & habet
vnde salatur, vt d. n. 68. est notatum ergo suis la-
boribus debetur merces congrua illis correspon-
dens à patre, vel eo mortuo tanto plus, quam cæ-
teri fratres debet habere de bonis paternis, quan-
to plusquam illi in eis & conferendis, & acqui-
rendis, atque angendis laborauit, aut saltem tan-
tum, quantum mercedis iudicis arbitrio verisimi-
liter solui deberet alij extraneo, qui tantumdem
laboraret. Neque obstat illud, quod, ubi filius non
fuit protestatus de mercede sibi præstanda, cen-
seatur laborasse animo non petendi aliquid à patre
quia potius contrarium est præsumendum, cum
vnicuique sua industria debeat esse proficua, vt *su-
pra* d. n. 68. notatum est, & in dubio quis cen-
setur velle quod sibi est magis vtile, vt *supra* n. 74.
notatum est. Non obstat pariter illud, quod fortas-
se pater per se, vel per alium fecisset vel minoris.
Quia, dum pater filium iussit gerere curam rerum
suarum, eivæ commissit suorum negotiorum gestio-
nem, debebat declarare, se velle cum gratis admi-
nistratum, quo casu, etiam si filius ob verecun-
diam, ac reuerentiam non ausus fuisset patri expli-
care, se velle suorum laborum mercedem adhuc il-
li in foro conscientie deberetur merces iuxta no-
tata *supra* n. 81. Imo etiam in foro externo, nam
quando filiusfamilias patri seruire cepit, statim sti-
pendium, seu mercedem, quæ extraneo deberetur,
deduxit in pactum (quod etiam notat Fagundez d.
cap. 3. n. 16. *vers. respondet*) et si ob verecundiam
patri id non declarauit, parum refert, quia virtus
sibi, & modestia nocere non debet vt *supra* n. 81.
ex Lessio, & eodem Fagundez notatum est. Quod
si filius non requisitus se omnino sponte obtulisset
ad negotia patris gerenda, si pater pro eorum ne-
gotiorum gestione debuisset alij extraneo salarium
soluere, filio quoque deberetur, nisi filius se obtu-
lisset animo gratis seruiendi patri cum filij seruitiū
mereatur mercedem, & cuiusque sua opera, aut in-
dustria debeat esse proficua. Quod si constaret pa-
trem perse ipsum omnino facturum negotia sua,
vel per alium iam paratum facere gratis, & filius
sponte se obtulisset ad negotia illa facienda tunc
videretur non posse suorum laborum compensatio-
nem petere, licet pater ei posset donare, seu relin-
quere plusquam cæteris filiis, qui nihil laborarent
iuxta notata *supra* n. 65. fine ex P. Nauarro, & n.
81. ex Martino Nauarro. Et hæc tertiam sententiam
et si non inris rigore, saltem de æquitate filio, qui vt
extraneus laborauit in administratione, & gestione
negotiorum patris, deberi salarium, vel dandum
plusquam aliis fratribus ex bonis hæreditatis pater-
næ ex administratione aucti, approbat Fragolus d. p.
3. lib. 10. disp. 22. §. 5. n. 118. & idem sentiunt alij *su-
pra* n. 68. relati. Aduertendum verò ex traditis *supra*
d. n. 68. quod de salario, quod iuxta hanc tertiam
sententiam debetur filio, qui solus rem patris admi-

nistravit, & eius negotia gessit cum eo habitans
& ab eo alimenta recipiens, detrahenda est existi-
matio victus, vestitus, habitationis, & cæterarum re-
rum pro eius sustentatione à patre exhibitarum. Nam
quando filius habet, vnde sustentetur (vt in præsen-
ti casu, dū vult, à patre stipendij suæ administratio-
nis) pater non tenetur illi exhibere alimenta de suis
bonis, & consequenter in præseni casu præsumendum
est, eundem patrem non voluisse filium pro tempore
administrationis de suo illi alimenta præstare gratis
sed animo compendiandi cum salario, vt rectè Molina
d. disp. 234. *vers. quoad ius Castellæ*, ibi: *Primo quia.*
Igitur ex stipendio filiofamilias à patre debito pro
suis laboribus, & seruitiis in administratione bono-
rum suorum præstitis, detracto tantum, quantum
æstimantur alimenta à patre habita reliquum filius
habet præcipuum non communicandum cum fratri-
bus. Hæc autem tertia sententia stante à fortiori asse-
rendum tum filio illegitimo negotia patris gerenti,
& ministranti deberi salarium, cum non sit in patris
potestate, & tradit etiam Sanchez d. dub. 8. n. 6. post
Gutierrez, de quo salario detrahetur æstimatio ali-
mentorum, si ei pater victum, & vestitum, & alia ad
sustentationem necessariam exhiberit tempore ad-
ministrationis, & hoc idem notatur Gutierrez, &
Sanchez *locis citatis* Tum etiam filio seruienti matri
& eius negotia gerenti pariter deberi salarium, cum
filius non sit in potestate matris.

*Quidquid filiusfamilias ex suo famulatu, proprio la-
bore, aut artificio acquirit, ad ipsum pertinet quoad
dominium, & proprietatem.*

Ex traditis inferitur, quod si filiusfamilias non ex
bonis patris sed ex persona sua, & labore suo proprio
puta artificio, vel alteri famulando, seu seruiendo
pro certo stipendio, vel ipso suo stipendio prius
quisito aliquid acquirit, sibi acquirit quoad domini-
um, & proprietatem, sicut cæterorum bonorum
aduentitiorum quæ alia ratione scilicet ex materna
hæreditate, & ex liberalitate fortunæ eidem filiofa-
miliis proveniunt, & Pater dum vinit habet solum
vsumfructum ita in terminis Gomez ad d. l. 29. *Tau-
ri n. 24. vers. secundo* & à fortiori Pichardus in §. *que-
dam alitiones in disp. de collat. bonor. art. 4. n. 62* (qui
propterea aiunt tale lucrum ex sua persona, seuoue fa-
mulatu per filiumfamilias acquirit cum non esse con-
ferendum in dispositione hæreditatis paternæ cum aliis
fratribus) Molina d. disp. 234. *vers. in eadem ordinatio-
ne*, Rebullus de obligat. in fin. p. 2. lib. 1. *quest. 8. n. 35* &
Fagundez d. lib. 7. cap. 3. n. 13. & cap. 4. n. 26. & constat
ex l. cum oportet, ibi: *vel ex laboribus suis Cde bonis qua
liberis* & ex notatis *supra* hoc capite n. 5. Quare, si filius
familias alicuius artificij labore proprio aliquid lu-
cretur in domo patris, à quo alitur, et si de eo lucro
teneatur dare, seu restituere, aut relinquere patri quā-
tum insumpsit in eo alendo, iuxta tradita n. *preceden-
ti* reliquum lucri, etiam inscio patre, ad ipsum, vel ad
aliquid aliud potest licite retinere, nec teneatur ad-
ducere ad partitionem cum aliis fratribus, quod &
in terminis notat Molina d. disp. 234. *ve. Hinc collige-*

*Quodnam commodum, seu fructum percipiat, vel per-
cipere possit pater ex pecunia, quam filiusfamilias
seruiendo patri in administratione bonorum eius vel
famulando alteri, aut alio proprio labore, vel aliquo
suo artificio acquisiuit.*

Sed ponamus filiumfamilias, ob administ-
tationem rei paternæ, & negotiorum patris gestio-
nem, stipendium illi, alimentorum æstimacione de-
tracta, debitum, fuisse ei à patre solum in pec-
cunia, & similiter stipendium famulatus alteri præ-
stiti, vel lucrum ex filij proprio labore, & artificio
acquisitum

acquistum per filium, esse pecuniam; Cum hæc pecunia sit bonum filij aduentitium, ac proinde patri videnti debeat filius usufructus, (habet enim pater usufructum etiam super pecuniis, & rebus mobilibus, aut mercibus filijfamilias, vt expressè notat Ascanius Clemen. de patr. potest. cap. 6. effect. 2. num. 40. cum in illis quoque usufructus constitui possit, & substitui tot. tit. ff. de usufructu eorum rerum quæ usu consumuntur, & §. constituitur, ac §. seq. instituit. de usufructu, & l. 1. C. de usu, & habitatu. cum aliis ab eodem Clemen. notatis) & pecunia ex se non sit fructifera, quid commodi ex tali pecunia percipiet pater (dum vivit. Distinguedum, vel filius illa pecunia emit aliquid fructiferum, illave negotiatur, vel nihil emit, nec in negotiis illa vititur.

Si emit prædium, vineam, vel aliam rem fructiferam, proprietates est filij, usufructus verò ad patrem, dum vivit, spectat, sicut & exteriorum aduentitiorum bonorum filij hujus patri potestate existentis, iuxta d. l. cum oportet, & notata supra d. n. 5. & quæ capite sequenti traduntur, idque etiam post mortem filij, qui eam rem fructiferam, ex præfata pecunia emptam, alteri reliquerit, vt latè Gomez ad l. 6. Tauri n. 11. & 12. & ad l. 4. num. 5. & constat ex traditis supra cap. 2. & latius traditur capite sequenti, & notata etiam Fagundez locis num. precedenti allegatis. Si verò eam pecuniam ex stipendio seu salario, vel alio suo labore, aut artificio adquisitam, etiam lucro pecunioso negociando exponat Cum hoc lucrum pecuniosum totum proveniat, ex industria filij, ex eo, quod pecunia de se non sit fructifera Fagundez d. cap. 3. n. 13. vers. si visum pecuniam, & n. 14. dicit totum hoc lucrum pertinere ad filium, non ad patrem (ita quod totum sit lucrum aduentitium) quia pater nequeat habere usufructum rei, quæ sua natura de se non est fructifera, etfi inquit idem Fagundez, si pater esset pauper egens alimentis, teneretur cum alere & iuxta tradita supra, si à patre habet, vel habuit alimenta, teneretur ei dare alimentorum estimationem. Verum cum pecunia, etfi de se non est actu frugifera, sit tamen frugifera potentia, scilicet accedente hominis industria, & præfata pecunia ex filijfamilias laboribus, & artificio acquisita sit peculium aduentitium, & peculium aduentitium quoad usufructum, loquendo generaliter, ad patrem pertineat, videtur saltem probabiliter dici posse lucrum illud pecuniosum ex præfata pecunia per filium acquisitum, secundum aliquam partem spectare ad patrem, & esse profectitium, secundum illam partem, & non totum aduentitium maxime cum illa pecunia aduentitia filij, iuxta regulam iuris l. 1. C. de bonis maternis, & l. cum oportet C. de bonis qua liberis, debeat esse penes patrem qui idem etiam propria auctoritate potest illius possessionem à filio auferre, & ex ea negociando fructum, seu lucrum facere, de quo cap. sequenti n. 20. Quod si filiusfamilias ex stipendio, vel lucro in pecunia consistente, ex suo famulatu, vel alio labore, aut artificio filij adquisitum, emat (vt in filiis rusticorum solet evenire) boues, quos locet, pro iusta pensione annuæ pecuniarum, vel certæ frumenti mensuræ, in tota illa pensio spectet ad patrem, & sit profectitia, aut verum tota spectet ad filium, & sit lucrum aduentitium, cum boues illi ex natura sua sint res fructifera, & sint bona aduentitia, quorum usufructus ad patrem dum vivit, spectat. Fagundez d. cap. 3. num. 14. & d. cap. 4. numero 26. dicit totam pensionem ad patrem vti usufructuarium pertinere, vbi ex illa locatione nihil incommodi, seu damni patri filius possit, si boues mo-

D. Ioan. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

rianter, quia facta sit saluo capitali bonum, totam verò pensionem spectare ad filium, si boues, minime saluo capitali, sed eius periculo, si morerentur, locati sunt, eo quod non videatur iustum, vt filius exponat se periculo amissionis bonum, & sic lucrum pecuniarum suis laboribus acquisitum nullo sibi commodo resultantem amittat, & ad id faciunt tradita supra num. 71.

Si verò filius de pecunia ex suis laboribus acquisita nihil emat fructiferum, neque ea negotiatur, nihil commodi percipit pater ex illa pecunia, vt tradit idem Fagundez d. cap. 3. n. 13. initio, cum ex se non sit fructifera. Vtrum verò possit filius à patre cogi ea aliquam rem de se fructiferam emere, vel exponere illam negotiationi, vt ex ea aliquid commodi pro usufructu ad se spectante possit percipere, si filius pro sua sustentatione non egerit tali pecunia, non dubitare posse cogi, vbi non esset periculum amittendi suum capitale, ne usufructus patri debitus reddatur inutilis, vel ipse pater possit illam pecuniam aduentitiam à filio auferre, vt ex ea lucrum faceret, de quo cap. sequenti d. num. 20.

Acquisita à filiofamilias ex turpi, & illicito lucro, cum pecunia patris, per usuram, aliamve negotiationem illicitam, non acquiritur patri neque vt peculium profectitium, neque vt aduentitium, & idem de acquisitis ex quocumque delicto.

Dubium secundum An quæ filiusfamilias acquirit ex turpi, & illicito lucro, acquiratur patri tamquam peculium profectitium, vel peculium aduentitium. Vt dubium distincte, & clarè enodetur.

Prima difficultas est, an lucrum, quod filiusfamilias ex pecunia peculij profectitij, & patris, sibi à patre concessa, seu data, acquirit per vfuram, patri acquiratur. Et acquirit patri tamquam lucrum profectitium, & esse communicandum ceteris fratribus, affirmat Glos in l. cum oportet C. de bonis qua liberis. At minime patri acquiri, neque esse profectitium, nec aduentitium sed esse totum restituendum per ipsum filium asserunt Doctores communiter, ita Bartolus in d. l. cum oportet, & in l. quod seruus n. 2. ff. de acquir. possess. & in l. illud num. 2. C. de cellat. Ceteri scribentes in dictis textibus, Ascanius Clemen. de Patr. Potest. cap. 6. effectum. 2. n. 16. & 17. Paschalis de virib. Patr. Potest. p. 1. cap. 3. n. 27. Sordus de alimentis tit. 9. quest. 10. n. 26. Franciscus Molinus de ritu nup. lib. 3. quest. 70. n. 5. Felicius decis. 147. sine & alij iurisperiti ab Ascanio, & Paschali relati, & ex Theologis expressè Angelus in summa vt. peculium numero 11. sine, ibidem Additionat. & Syluester pariter in summa verbo peculium 2. num. 13. & alij communiter Scribentes de lucris ex usuris acquisitis restitutione, & etiam Glos in d. l. cum oportet Bartolus intellexit procedere secundum iura antiqua civilia vfuram permittentia. Quæ hodie sunt abrogata per ius Canonicum cap. super eo de usuris. Probatur hæc communis à Clemen. post alios, quia filiusfamilias ex delicto non querit patri l. quodquod autem ex fructu ff. pro socio, sicut nec seruus Domino d. l. quod seruus, ibidem Bartolus, alij à Clemen. relati, Trentacinqus var. resolut. lib. 1. resolut. 5. post numer. 20. vers. secundo non procedit Sordus n. 27. & S. Felicius d. decis. 147. Vltimè verò sonant in quoddam futurum, & delictum quod tamen limitat Bartolus, & Sordus, nisi filius fecisset vfuram iusto patris, nam tunc, inquit, cum vterque restituere teneatur, queritur patri, deducto tamen eo, quod filio pro opere debetur, ita quod hoc casu potest filius per suum opus sibi querere, licet illicite,

T 2 quia

quia nontenebatur filius in hoc patri, ut notat etiam Syluester d. n. 14.) Quare eadem Communis confirmatur, quia cum lucrum ex usuris sit contra iustitiam, & omnino in foro animæ restituendum, ut peccatum in dicto sacro faciendo semittatur, sicut in furto euenit, cum non dimittatur peccatum, nisi restituatur ablatum, regula *Peccatum cum similitudine regulis iuris*, non potest acquiri neque filio, neque eius patri absque obligatione illud restituendi ut proinde, etiam si filius huiusmodi lucrum patri tradiderit, possit filius, nolente patre restituere, ex bonis patris restitutionem facere, etiam si idem pater nondum in foro externo fuerit condemnatus ad restitutionem, per ea, quæ latè tradit Molinus d. quæst. 70. numero 13. & seqq. Neque obstat, quod etiam contracta societate omnium bonorum, acquiritur ex furto, vel alio maleficio non debent conferri in societatem l. quod autem ff. pro socio. At verò si fuerint, societati communicata, seu in communem translati, socius non possit ante condemnationem restituere l. quod enim ff. eodem, nam hic textus in præsentis specie, in qua agitur de restitutione in foro conscientie, non attenditur, nam ethnici, & gentiles illi iuriconsulti de restitutione in foro conscientie & animæ iudicio non curant, fidei, & religionis Christianæ Catholice ignari. Quid verò, si à filio eius frater, mortuo patre, peterent quasdam per viuras, infra hoc eodem dubio.

Acquisita à filiis familiaris ex ludo illicito, non acquiruntur patri, sed ipsi filio.

- 87 Difficultas secunda est. Verum lucrum, quod filius familias cum pecunia paterna sibi data in negotiis exercenda, acquirat ex ludo illicito lege prohibito, patri, vel ipsi filio acquiratur. Et communis sententia est, quod non patri, sed ipsi filio pleno iure acquiratur, ita ex Insulperis Alexand. conf. 77. sine vol. 5. Riminaldis in §. 1. institut. per quas personas nobis acquiruntur. numero 78. Alcanis Clem. d. effecta. 2. numero 19. Palchalis d. cap. 3. numero 29. Surdos quæst. 10. numero 27. & communiter scribentes in l. frater à fratre ff. de condit. indebit. & ex Theologis Rebello de obligat. instit. p. 2. lib. 12. quæst. 4. numero 16. vers. ad fundamentum, Bonacina de rebus in particulari disp. 1. puncto 2. n. 11. & Trullench. in decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 17. dub. 5. n. 8. Probat ex traditis num. præcedentis, scilicet quod filius familias ex delicto non querit patri, unde filius quoad illicitos acquirendi modos non est patri subiectus, etiam si ab eo tubeatur. Probat verò Rebello, & alij præallegati Theologi, quia, si filius in eiusmodi ludis illicitis perderet, ipsemet filius, non pater teneretur solvere, ergo ad filium, non ad patrem pertinet lucrum, cum eisdem sit lucrum, cuius est damnum iuxta reg. iuris in 6. Quare à fortiori, si filius familias non vitando paternam pecuniam, sed vel mutuo accepta, vel ex sua persona, suoque labore acquisita, vel cum sola promissione solvendi, si perdidisset ludens illicito ludo lucraret, totum lucrum est eiusdem filij, quoad dominium, & quoad usumfructum, ob easdem rationes, & iuxta præallegatos Doctores. Qui autem sint ludi illiciti lege Civili, aut Canonica prohibiti, habetur cum. auth. seu l. aleam usus C. de aleatoribus. & aleam lusu, & l. finali ff. de alea usu, ubi prohibetur ludus aleam. & in d. auth. aleam usus, imponitur modus eidem ludo quoad quantitatem pecunie, quæ potest in eodem ludo deperdi, scilicet conceditur ut in singulas commisiones, seu in uno ludo continuato, quo ali-

qui ludunt invicem, possint tantummodo depone-
re vnum solidum, qui erat maximus aureus, ut Al-
cozet lib. de ludo cap. 10. notat ex Budæo, & Co-
narris, & si in plus lufum fuerit (inquit textus)
neque repetitio deat, & solum reputatur. Præ-
fatam autem concessionem factam esse solis ditioni-
bus, seu magnis viris, aiunt Angelos verbo ludo
n. 2. sine, & Lessius de infamia, & iure lib. 2. cap. 16.
n. 4. per textum in d. auth. aleam usus vers. sed nec
permittimus. At Sanchez in consue. lib. 1. cap. 8. dub.
25. n. 4. post nonnullos alios, sentit, idem permitti
pauperibus. Verum, iuxta eundem Angelum, di-
cendum, ditionibus, & magnis permitti exponere
vnum solidum, parvis verò, & minime ditionibus, mi-
norem quantitatem, puta solum vnum grossum, &
idem quoque dicit Syluester verbo ludum n. 4. Tum in
authenticis interdum, ubi Ecclesiasticis prohibetur
ludo tabularum. Tum in cap. Episcopus d. 35. & in
cap. Clerici il. 2. de vita, & honestate Cleric. ubi Cle-
ricis prohibetur ludus aleam, & taxillorum, ex
quibus iuribus constat illicitum, & prohibitum esse
omnem ludum, qui vel nititur, seu regitur solam
fortuna, aut casu, vel patim fortuna, partim in-
dustria, sed principaliter fortuna, hic enim ludus
omnis intelligitur nomine ludi aleam in d. auth.
& dictis sacris canonibus vetiti, & iuxta Doctores
omnes. Porro ludus in sola fortuna, aut casu consi-
stens, est ludus taxillorum, & aliqui ludi chartarum,
& similes, in quibus nihil industrie admiscetur.
Ludus verò mixtus, consistens partim in industria
& partim atque principaliter in fortuna, est lu-
dus tabularum cum taxillis, nam respectu taxil-
lorum versatur fortuna, respectu tabularum du-
cendarum versatur industria. Ex consuetudine au-
tem, quoad hos aleam ludos, videtur cessasse
præfata prohibitio, seu obligatio iuris civilis in
d. auth. aleam usus, ut notant Lessius d. cap. 26.
num. 6. Valentia 2. 2. disp. 5. quæst. 6. puncta 5. Sa-
las de contrahendis dub. 3. Sanchez d. dub. 25. n. 5.
Filliusius tract. 37. cap. 4. quæst. 5. n. 58. Bonacina
d. quæst. 2. puncta 3. num. 1. & alij relati à Sanchez
& propterea præfatas leges iuris Civilis aleam lu-
sum prohibentes, hoc tempore non obligare ad vl-
lum peccatum, asserunt iidem Lessius, Valentia, Sa-
las, Filliusius, & Bonacina. Quod intelligitur per
se loquendo, licet ratione circumstantiarum ple-
rumque cum peccato fiat. Et iidem ludis ludere
non esse peccatum mortale, nisi aliqua lex politica
alicubi (ut in nonnullis regnis, & prouinciis factum
reperitur) sub graui pena, eosdem ludos prohibens
sit in vigore, tradunt Lessius, & Sanchez locis cita-
tis, & alij allegati à Sanchez testante ita tenere Do-
ctores recentiores. Addit item Lessius, etiam præ-
allegatos Canones, respectu Clericorum, hoc tem-
pore non videri receptos, nisi quatenus prohibent
eos ludos fieri cum periculo scandalii, & sic clericos
iis ludis ludentes, præsertim recreationis causa ad
breue tempus, tamen crebro, non esse demandans
peccati mortiferi, si absit scandalum. Ludi verò mi-
nime prohibiti, & de se liciti sunt, qui consistunt
in viribus corporis, & in ingenio, seu scientia, &
industria hominis, & nihil, vel parum fortune in
eis interuenit, ut cursus, saltus, hastiludium absque
speculo, ludus pile, taxillorum, balitæ, scacchorum,
seu latrunculorum, & huiusmodi, quos non esse
prohibitos, constat ex l. 1. & 3. C. de aleatoribus (ubi
permittuntur cursus, saltatio, lucta, hastiludium,
& alij ludi, qui nituntur viribus corporis, & indu-
stria) & ex l. penultima, & ultima ff. eodem tit. de alea.
ubi permittitur omnis ludus, qui sit gratia virtutis
expericæ. Quod tamen (ut dixi) intelligitur de ludo
secundum se, nam ex circumstantiis, aut alia particulari
prohibitione

Tract. De Patria Potestate, Cap. IV. 221

prohibitione, potest effici malus, de quo Angelus, & Syluester verbo *ludus*, Lessius d. cap. 26. Sanchez d. cap. 8. & Rebellus, Bonacina, Trullench. locis infra citatis & alij recentiores de contractu ludi scribentes. Quare ludum scachorum de se licitum, nonnulli, quos Angelus verbo *ludus* num. 2. refert, tenent esse Clericis prohibitum, quia distrahit à divinis propter longum tempus, quod tali ludo conteritur, & ob meritis magnam fatigationem, quam gignit, & si eundem ludum minimè Clericis esse prohibitum sentiunt Angelus ubi supra, Richards in 4. d. 15. Abbas Panormit. in cap. Clerici d. 2. de vita, & honest. cleric. Innocentius in cap. lator. de homic. Farinacius in praxi crimin. pag. 3. quest. 109. numero 1. & 14. Belletius disquis. Cler. pag. 1. tit. de disciplina Cleric. §. 24. numero 7. & 10. & Augustinus Barbosa de iure vivim. Eccl. lib. 1. cap. 40. vti alios allegat. Quod iuxta eisdem intelligitur, dummodo propter talem ludum non dimitterent debita Divina, ad que iidem Clerici tenentur (sicut etiam Clerici in aliis ludis licitis, & non prohibitis peccant, si propter eos non satisfacerent iisdem Divinis) & seculis ratione scandali, & inhonestatis Clericalis, provt veniret publice ludendo, sed de hoc scachorum ludo plura Barbosa, ubi supra.

Lucrum per filiumfamilias in ludo licito acquisitum, patrini, an ipsi filio acquiratur.

88 Sed num lucrum, quod filiusfamilias acquirit per ludum licitum, acquirat patri, vel sibi si filiusfamilias ludit cum pecunia paterna, sibi à patre tradita ad illam exerceant in negotiis, & contractibus licitis, vel eadem pecunia à patre accepta vitur in ludo licito, aut patre promittente se soluturum, si perdidit in ludo, & lucratur respondetur vel totum lucrum acquiri patri, & esse profectum, iuxta sententiam supra num. 64. traditam, vel acquiri partim patri quoad dominium, & vsumfructum, & partim filio quoad dominium, & proprietatem; patri verò quoad vsumfructum ipso vivente, iuxta sententiam traditam; & approbatam supra n. 68. & iuxta traditam n. 71. & 73. id quod probant iidem numeris notata & ita sentit Ascanius Clemens. de Patria Potestate cap. 6. de effectu 2. n. 19. ubi affirmat acquisita à filiofamilias ex ludo illicito tantum non acquiri patri, secus verò acquisita in licitis ludis, cum iurisperiti supra n. 86. allegant, & alij per ipsum relati negent solum acquisita illicite à filiofamilias non acquiri patri. Addeque iudem Ascanius hanc differentiam ludi liciti, & illiciti considerasse, tamen in alio proposito, Baldum in l. 1. C. si in fraudem patris n. 14. & Iasonem in l. si rem in fine ff. de prescriptis verbis, & in §. item si quis in fraudem n. 3. insinuat de actionib. ubi dixere, quod, etsi filij possunt revocare ea, que pater amiserit in ludo vitue ad eorum legitimam, id procedit, si ludus fuit illicitus, secus si licitus, cum non fuerit fraudis consilium, sed vincendi propositum. In hoc autem caso, si filius à patre alitur de portione lucris spectantis ad filium ratione suæ indoluitæ detrahenda est alimentorum estimatio, iuxta tradita in precedentibus.

89 Si verò filiusfamilias absque pecunia, aut consensu patris, pro eo, si perdidit in ludo, promittentis solvere, sed proprio nomine, & cum sua pecunia propriis laboribus acquisita, vel mutuo ab extraneo habita; vel cum pecunia patris clam, & fortuito accepta, aut cum promissione sua sola de solvendo, quod in ludo perdidit, ludit, & lucratur licito ludo, lucrum totum sibi acquirit quoad dominium. Angel. Boffius, de Patria Potestate.

minium, & proprietatem, patri verò solum quoad vsumfructum, ita Rebellus de obligat. insinuat. pag. 2. lib. 12. quest. 4. num. 17. Bonacina de restitutione in particulari disp. 1. quest. 2. puncto 2. num. 11. & Trullench. in Decalog. lib. 7. cap. 17. dub. 5. num. 8. & alij à Rebello allegati. Probat autem iidem ratione supra n. 87. paulo post initium adducta, scilicet quia, si filius perderet in tali ludo, teneretur ipse solvere de suo, non pater, ac proinde, si acquirat, sibi lucratur, iuxta allegatam regulam §. de regulis iuris in 6. & hoc idem probant tradita supra n. 71.

Quæret hic quis, an filiusfamilias lucrum, quod ludo acquirit, ludo exponere possit, vt collusor illud lucrans non teneatur restituere patri. Neque idem filius illudmet teneatur in divisione hæreditatis paternæ cum fratribus adducere. Pro solutione quesiti aduertendum, quod, etsi filiusfamilias factus pubes habens bona Castrensia, vel quasi Castrensia (que ad ipsum pertinent quoad proprietatem, & vsumfructum, & quoad illorum administrationem, vt constat ex supra initio huius capituli traditis, & constabit, ex tradendis in capitulis sequentibus) vel alia concessa à patre ad animi recreationem, vel ad liberam administrationem (& præcipue sit à patre constitutus ad ministrandam rem paternam, & gerenda patris negotia) potest ludo licito lucrari, & perdere, & collusor, qui ab eo lucratus fuerit, non teneatur ad restitutionem: tamen cum bonorum profectiorum pater habeat proprietatem, & vsumfructum, & bonorum adventitiorum vsumfructum, & vtroomque administrationem (vt infra suo loco) non potest filius ea bona exponere in ludum, etsi licitum, absque patris consensu, & qui cum eo ludens, sciens eum esse filiumfamilias, lucratur de rigore iuris, & per se loquendo tenetur patri, vel ipsi filio restituere (à qua tamen restitutione qua ratione excusari poterit mox in sequentibus explicatur) ita expressè Lessius de insinuat. lib. 2. cap. 16. n. 14. & alij, qui infra citantur. Advertendum etiam, iuxta tradita duobus numeris antecedentibus, lucrum à filiofamilias ex pecunia patris, eo consentiente, in ludo licito factum, partim esse profectum, partim adventitium & lucrum ab eodem filiofamilias nomine proprio absque patris pecunia & consensu, ludente, totum esse adventitium. Insuper aduertendum filiumfamilias lucrum in ludo licito acquisitum posse exponere, continuando ludum cum eo, à quo lucratus est, vel cum eodem ludendo in alio ludo profus distincto, eadem die, vel in altera die, vel denique cum alio à quo nihil sit lucratus.

Igitur videntur Doctores convenire, quod si 91 filiusfamilias in eodem ludo licito, siue cum patris pecunia, & eius consensu, siue absque patris pecunia, & consensu, lucratus est, potest ludum continuando cum eodem collusore, totum lucrum iam factum exponere, & perdere, & aliter collusor totum id, quod filiusfamilias antea lucratus fuerat lucrari absque onere restitutionis. Eo quia lucrum dicitur, quod in fine ludi reportatur, ita Angelus verbo *ludus* num. 8. Syluester verbo *eodem* cap. 17. dicto 2. in fine. Nannus in man. cap. 20. n. 29. vers. Adde, Sanchez plurimos alios allegans d. lib. 1. conf. mor. cap. 8. dub. 8. n. 1. Rebellus Bonacina, Trullench. & Machados locis infra citatis.

Si verò filiusfamilias id, quod ab vno lucratus est, & adhuc apud eundem filium remanens exponat alio ludo profus distincto, eadem, vel altera die, cum eodem collusore, qui antea perdidit, & ille lucratur, siue lucratus sit totum, quod perdidit. Armillia in summa verbo *ludus* n. 3. Rosella verbo *eod* n. 3. & Gabriel in 4. d. 15. q. 13. art. 4. dub. 6. T 3 sentiunt

sentiant eundem collatorem teneri lucrum restituere patri, vel eidem filio, idque ob eam rationem, quia lucrum (vt *supra* notatum est) à filiofamilias in primo ludo acquisitum, patri acquiritur vel tamquam profectitum, vel tamquam aduentitium. Contrarium tamen, & collatorem, qui in primo ludo perdidit, non teneri illud restituere, sed in foro conscientie posse compensare totum id, quod cum eodem filiofamilias perdidit licet sciet cum tunc esse filiofamilias, nec posse absque patris consensu alienare, tradunt, Syluester, Nauarrus locis præallegatis, Tabiena *verbo ludus* q. 10. Sanchez d. dub. 8. num. 2. *Rebellus de obligatione infitiae* p. 2. lib. 12. num. 16. & 17. Bonacina *de restitutione in particulari* d. 1. §. 1. quaest. 2. num. 12. & 13. Trullench. in *Decalog.* lib. 7. cap. 17. dub. 3. num. 8. Machad. tom. 2. lib. 6. parte 7. tract. 7. documento 15. num. 5. & alij à Sanchez, & Bonacina relati. Probat Rebellus, quia licet habilis ad alienandum ludens cum inhabili, sciens cum inhabilem, videatur habere animum donandi, si perdidit: non tamen ita censendus est voluisse alienare, quin compensationem postea licite facere possit, atque inter vtrumque colludentem habilem, & inhabilem præsumitur lex, seu voluntas vt compensatio fiat: cessante tamen vi & coactione, vel fraude. Quod tunc cunctis, quando vel per vim absolutam, vel per contumeliosam importunitatem alter alterum impedit, ne à ludo surgeret, quilibet perdendi manu absoluta, vel post dimissum ludum, & discessionem ad alia negotia, compelleret ad ludendum de nouo, quod certe abique mortali peccato fieri nequit, vt post Nauarrum, & Palatium, notat ibidem Rebellus. Probat verò Sanchez ex ratione æquitatis, cum enim patri filius acquirat in ludo, si totidem perdidit cum eo, à quo lucratus est, eius collator potest cum hoc ultimo lucro sibi recompenare totidem, quod perdidit iuxta æquitatem naturalem, qua nititur illa regula, qui sentit commodum, debet & onus sentire. Dictum est & *adduc apud eundem filiofamilias remanere*; Nam si filius lucrum primum dissipasset, & prodigè insumpseret, cum tunc non cesserit in patris vililitatem, nec lucrum extet, non est æquum, vt pater sentiat damnum, & possit filius in eius dispendium perdere, vt post alios notat idem Sanchez, & habet etiam Rebellus.

93. Demum an filiofamilias lucrum, ludendo cum vno factum, possit exponere ludo generaliter, scilicet possit, eum quoque voluerit, ludere, & perdere totam illam quantitatem, quam ludo lucratus est. Affirmat d. dub. 8. num. 3. Sanchez. Quia, inquit, cum illud lucrum cedat statim patri, & hic non extet ea æquitas, quæ extat in eodem, qui perdidit, vt quod amisit, lucratur, est tamen voluntas interpretativa patris, qui, quando concessit tacite, vel expresse filio facultatem ludendi aliquid, videtur tacito consensu dare illi facultatem ad ludendum totum lucrum, iuxta Bagnetem 2.2. quaest. 3.2. art. 7. §. respondetur, & ita ait sentire tum ipsum Bagnetem, tum alios recentiores, quos eodem dubio 8. num. 2. refert. Verum hæc responsio solum procedit de lucro à filiofamilias facto in ludo, sciente, & consentiente patri; Quid verò, si lucrum factum in ludo licito, ignorante, & non consentiente patri, iuxta notata *supra* numero 89. ex Doctoribus *supra* numero 89. allegatis, Bonacina d. puncto 2. num. 12. & Trullench d. dub. 5. tenentes absolute, & indistincte ea, quæ acquirat filiofamilias tam in ludo licito, quam in ludo illicito (quod & dixit Rebellus loco eodem num. 89. allegato) acquiri eidem filio, & non patri; hinc inferunt

filiofamilias posse acquisita ludo iterum exponere ludo. Neque obitare, aiunt, quod vñsfructus acquisitorum à filiofamilias per ludum licitum, spectet ad patrem, vt *supra* eodem num. 89. dictum est, eo quia regulariter pater præsumitur cum vñsfructum filio condonare, cum patres non solent huiusmodi lucrum vñsfructus per ludum acquisitionem exigere, & pro huius illationis confirmatione allegant idem Bonacina, & Trullench. Nauarrum in *mar.* cap. 20. numero 12. Lessium, Molinam, & alios: Nauarrus tamen *diff.* num. 12. loquitur de filiofamilias de licentia patris, ab eo ibidem sustentatis in aula Principis, vel in scholis, seu Vniuersitate versantibus, posse aliquam partem paruum summæ, à patre illis datæ pro sustentatione, ludo honesto insimulare, nimirum quatuor, vel quinque de centum, quod & tradunt Lessius *diff.* lib. 2. cap. 26. num. 5. Sanchez in *conf. mor. libro* 1. cap. 8. dub. 6. numero 3. idem Trullench d. dub. 5. numero 4. Ego ipse tom. 3. *mor. var. tract.* 3. num. 241. & plurimi alij à Sanchez, & à me allegati, & rationem asserunt Lessius, quod ad alimenta pertinent honesta recreatio ætatis, & statui conueniens sine qua filius, vel alius alimentarius non possit cum deo, & liberè conuiuere. Moderatam autem illam quantitatem in singulo toto anno posse filium ludo exponere, non tantum pluribus vicibus (vt sentiunt aliqui à Sanchez *diff.* dub. 6. numero 6. relati) sed etiam vna vice, sentit idem Sanchez eodem num. 6.

Ad præfatum ergo casum, quando filiofamilias 94 in ludo licito suo nomine ludens, incipio, & absque consensu patris, lucratus est, si exposuit pecuniam patris, cum tunc lucrum sit (vt *supra* numero 88.) vel totum, vel saltem partem profectitum, patri acquisitum, si sit in magna quantitate, videtur dicendum, filium non posse, absque patris consensu, totum illud lucrum exponere ludendo cum alio, à quo non fuerat lucratus, quia cessat æquitas naturalis, de qua *supra* num. 92. sicut non potest filiofamilias alia bona profectitia in magna quantitate exponere ludo, absque patris consensu, ita quod alius colludens, sciens cum in ludo vti pecunia patris, eodem patre non consentiente, teneatur restituere patri, vel eidem filio; Modicum autem quantitatem pro status sui conditione ex bonis profectitiis patris, in honestis recreationibus filiofamilias, etiam viuens cum patre, insimulare potest, vt latè explicauit in *tract.* 3. num. 186. & tradunt Doctores ibidem relati, atque etiam Sanchez allegato dub. 6.

Quando autem filiofamilias nomine proprio, 95 absque pecunia, & consensu patris, in primo ludo licito lucratus est, (quo casu lucrum acquisitionis fuit patri solum quoad vñsfructum, & ipsi filio, quoad dominium, & proprietatem) videtur posse procedere sententia Rebelli, Bonacinae Trullench, & aliorum, quos refert Bonacina, quod filiofamilias illud primum lucrum in anteriori ludo licito acquisitionem, iterum exponere ludo liberè, etsi perdidit, colludentem, qui fuerit lucratus, non teneri illud restituere patri, vel eidem filio, idque propter generalem doctrinam, quod bona aduentitia, quorum vñsfructus, & administratio spectat ad patrem, & ad filium dominium, si filiofamilias pubes sine eiusdem patris consensu exponat in ludum, & amittat sine dolo, & fraude colludentis, idem collator lucrans sciens eundem filiofamilias sine patris licentia, talia bona in ludo exposuisse, non teneatur restituere patri, vel filio, ita Molina, Salas, Fagundes, Layman à me in *diff.* tract. num. 139. (vbi latè de hac re) relati,

relati, & Rebells de obligat. instit. p. 2. lib. 12. quest. 4. num. 1. & probabile dixit Lessius d. lib. 2. allegato cap. 26. num. 34. idque etiam ego d. num. 239. dixi mihi videri tutum in foro conscientie, & eandem doctrinam late ibi proba; Et quod, patre in iudicio non repetente, lucrans non teneatur in foro conscientie, aliquid restituere eidem patri, aut post eius mortem fratribus; probant iidem Doctores, quod raro præsumendum sit, patrem aliquem, licet doctum, quod filius iuriter, tam seuerum in filium existere, vt cum tam exiguo emolumento, & cum filij (qui in casu restitutionis à lucrante patri factæ, tenetur eidem lucranti in conscientia de euicione iuxta tradita à me dist. tract. 3. num. 238. & dist. num. 239.) grauamine (cum possit aduentitiorum vsum fructum remittere etiam in præiudicium fratrum, vt dist. tit. 3. num. 235. & infra suo loco) qui filius, eodem patre exigente restitutionem, in conscientia lucranti obligatur, atque cum dedecore vtriusque velit fieri restitutionem illius vsum fructus solius, scilicet illius solius emolumenti: etsi bona aduentitia sint pecunia, si filius ea alienet, absque patris voluntate, non videri esse peccatum mortale dixerunt Rebells, & Layman. Quæ omnia maxime procederent si bona in ludo amissa non essent magni momenti, nec pater illis egeat vel per filium alia ratione possit compensari, vt Rebells, & Lessius notant. At verò, si bona amissa in ludo essent notabilia, aut illis pater egeat, aut aliunde apparet, patrem rationabiliter esse iniuriam, & velle sibi restitutionem, lucrans teneatur sub mortali restituere patri, remanente ipso filio obligato ad satisfaciendum ex rebus suis eidem lucranti, quamprimum commodè possit, vt præfati Doctores. In dubio autem de voluntate patris, an rationabiliter sit iniuriam, velutque ea aduentitia per filium in ludo amissa; post factam debitam inquisitionem necessariam in tali dubio præmissam, meliorem fore conditionem possidentis tradit Rebells dist. quest. 4. numero 2. fine, & notati dist. num. 289. fine, Et prædicta de acquisitis per filiumfamilias ex ludo tam licito, quam illicito.

Difficultas tertia, an acquisita per filiumfamilias, aut filiamfamilias ex quocumque alio turpi lucro, aut maleficio, etiam non obnoxio restitutioni (quale est lucrum ex furto) puta ex testimonio falso, vel lenocinio, vel ex turpibus, & inhonestis actibus, stupro, aut fornicatione, aut ex meretricio; acquiritur patri, vel sint ipsius filij, vel filiarumfamilias quoad proprietatem, & vsum fructum? Et Respondetur, acquiri plenè, & totaliter ipsi filio, vel filiar, ita præcise sentiunt Doctores supra num. 86. relati Franciscus Molinus de ritu nupt. lib. 1. quest. 70. & S. Felicius dist. 147. & probat ratio dist. num. 86. adducta, scilicet quod filius ex delicto non acquirit patri. Et confirmatur, quia bona acquisita ex turpibus, & illicitis causis non tenetur socius bonorum omnium conferre, l. quod autem cum l. sequenti ff. pro socio. Molinus d. quest. 70. num. 4. & segg. & S. Felicius dist. dist. 147. num. 7. & prius Capycius dist. 80. n. 18. vnde vxor (vbi inter maritum, & vxorem censetur societas omnium bonorum contracta) non tenetur communicare turpiter ex adulterio, vel meretricio acquisita, vel à suis amatis habita, de quo latissime Molinus d. quest. 70. & etiam S. Felicius d. dist. 147. Neque etiam filiusfamilias tenetur conferre turpiter acquisita, quia in legitimam non importatur quæsitum ex turpilucro, sed totum super conscientia sua retinetur, vt S. Felicius d. n. 7.

notat ex Bartholo in l. quod seruus, per illum textum ita sentiente ff. de requir. possess.

Verum, supposita doctrina in præcedentibus tradita, quod per filiumfamilias acquisita turpiter, & illicitè, etiam ex pecunia patris, eidem filio, & non patri, acquiritur, atque adeo non sint cum aliis fratribus communicanda. Quid, si alij fratres petant partem pecuniarum, aut aliorum bonorum illicitè lucratorem communicari in diuisione patrum hereditatis, an filius qui acquisit illicitè teneatur communicare? Respondetur si fratres expresse peterent partem bonorum turpiter, & illicitè lucratorem, cum petito sit improba, & turpis, est repellenda, vt post alios notat Molinus dist. quest. 70. num. 17. Nam in pari turpitudinis actus potior est conditio possidentis l. cum per delictum de regulis iuris, l. penultima §. Porro ff. de cond. dist. ob turpem causam. Decius, & Cagnolus in d. cum per delictum, & Molinus d. num. 17. Si verò fiat petito partis eorumdem bonorum turpiter lucratorem, tacendo (quam cautela fratribus petentibus consulunt Doctores) ea fuisse quæsitæ ex illicita negotiatione, aut turpi contractu, tunc forent communicanda; quia eo casu frater, qui illicitè acquisit, non posset propriam turpitudinem allegare, dicendo licet turpiter, & illicitè quæsiuisset l. alias ff. de iurcirca. l. cum proficiat C. de reuoc. can. donat. Bartholus, & alij in d. l. alias, Titraquel. de retract. consang. §. 1. gloss. 18. num. 20. Surdus dec. 196. num. 6. & dec. 309. num. 16. Aretinus in §. igitur num. 5. insinuat. per quas personas nobis acquiritur, Palchalis ubi supra, & alios allegans Molinus d. quest. 70. num. 18. qui tamen limitat duobus in casibus; Quorum primus est, si qui malè acquisit, iam diffamatus sit de turpi, & illicito quæstu, per vsuras, aut per aliam negotiationem illicitam, vel delictum; Nam licet quis turpitudinem suam allegare non possit, potest tamen iam detectam d. l. alias, ibidem Bartholus, & alij scribentes, & alios allegans Surdus dec. 280. num. 7. Alter casus est, quando is, qui turpiter acquisit, vel ipse hares allegaret turpitudinem, vt vel fux saluti, aut testatoris, à quo habet causas, consulat in exonerationem animæ; posset enim tunc acquirere propriam allegare turpitudinem Gloss. Panorimitanus in cap. ex tenore de testibus.

In dubio verò bona præsumuntur iuste quæsitæ, nisi probetur turpiter habita l. merito ff. pro socio, & cap. cum dilecti de accusat. & post alios Molinus d. quest. 70. num. 21.

Ex traditis in præcedentibus ex num. 4. & sequentibus, quibus probatum est filiumfamilias in bonis profecticiis nullum habere dominium, nec vtile, sequitur etiam eundem filium non habere auctoritatem administrandi talia bona, nisi in patris vtilitatem, & teneri restituere id, quod furto à patre abstulit talium bonorum, & ea, quæ de his bonis plusquam alij fratres in ludis contra voluntatem patris rationabilem expendit, & quæ cum meretricibus, & aliis superfluis distaxit, & dilapidauit, nisi pater condonaueit, & remisit, absque fraude aliorum filiorum, de quo P. Nauarr. lib. 3. de restitutione cap. 1. numero 77. fine, & Fagundes in Decalogum lib. 7. cap. 4. num. 10. & 11. & alij Theologi, & Summistæ agentes de furtis filiorumfamilias, &c.

§. III.

*An peculium profectitium possit ob
delictum publicari, & fisco
applicari, & ob res alienum
à creditoribus capi.*

SYMMARIUM.

Confiscatis, & occupatis bonis patris propter eius delictum in confiscatione venire peculium profectitium est sententia plurium Doctorum. n. 99. In aliquo tamen casu illud reservari filio scilicet cum filius aliunde non habet unde sustentetur. ibidem fine.

Contrarium & non publicari, sed reservari filio communis Doct. sententia. n. 100. solvuntur argumenta prioris sententiae. numero 103. An idem filius fisco cauere debeat de seruando illum indemnem, si de peculio à creditoribus patris conueniatur ut conueniri potest. n. 101.

Intellectus ad l. 3. §. sed verum fine. ibid.

Occupatis, seu legatis bonis patris à filio creditore patris ob debitum pecuniarium erga eundem filium peculium profectitium non venit in confiscatione, sed relinquitur filio. n. 100.

Intellectus ad l. 1. §. sed est morte n. 101.

Legatarius, cui legatum est serui peculium solum, quia ratione cauere debeat heredi testatoris. ibid.

Non sequitur eum, qui conueniri potest de peculio, habere idem peculium. ibid. fine.

Occupatis à fisco, seu confiscatis bonis paternis propter patris delictum amittitur Patria Potestas, etiam si delictum fuerit lesa Maiestatis, & haerese peculium profectitium non venit in confiscatione. n. 104. & 105.

Creditoribus patris in peculio profectitio aliis bonis paternis non sufficientibus ad eisdem satisfaciendum, an praferatur filio. Negatiua. n. 106. Affirmatiua. n. 107.

Filiisfamilias creditoribus non est obnoxium peculium profectitium in prauidicium patris. n. 108.

Ob filiisfamilias delictum non confiscatur peculium profectitium. n. 109. Ampliatur ut ibid.

Filiisfamilias, ad certam quantitatem condemnato in iudicio cum eo contestato executio fieri potest in peculio profectitio. n. 110.

Procedit titulus huius paragraphi de publicatione tam ob delictum, seu crimen patris, quam filij, & pariter de creditoribus patris, & filij. Sit igitur:

Peculium profectitium an ob patris crimen publicetur, seu fisco applicetur.

99 Dubium primum. An ob crimen patris publicetur peculium profectitium filiisfamilias, ita ut fisco applicetur, publicatis bonis patris delinquentis. Et sententiam affirmatiuam tenent ex iurisperitis Baldus in l. filius. num. 2. vers. sed quid è contra ff. de bis, qui sunt sui, vel alieni iuris, Viglius instituit. quibus non est permixtum fateri testamentum in principio num. 21 ibidem, Baldinus vers. neque patris creditores, Simancas de Carolicis instituit. tit. 9. numero 17. Caldas in l. si seruatorem verbo lasse nu-

mero 119. fin. Cod. de integrum restitut. & inclinatur Picchardus instituit. quibus non est permixtum facere testamentum in principio tituli numero 92. ex Theologis Valquez 1. 2. quest. 96. art. 5. disp. 169. cap. 1. num. 10. Azorius p. 1. lib. 5. cap. 6. questio 8. fine, Bonacina de contract. disp. 3. quest. 8. puncto ultimo num. 14. vers. dico, & Castus Palas operis moralis p. 1. tract. 4. disp. 5. puncto 11. num. 11. & 16. Probatur hæc sententia primo, quia peculium profectitium est proprium patris quoad proprietatem, & quoad vsumfructum l. certum C. familia eriscusda, & constat ex traditis supra hoc cap. numero 4. ergo publicatis omnibus bonis patris criminosis, publicatur quoque peculium profectitium, illodque fisco sibi applicat quoad proprietatem, & vsumfructum. Si dicatur, licet peculium profectitium sit patris quoad proprietatem, & quoad vsumfructum, filium tamen habere in eodem peculio administrationem, & spem succedendi, qua administratione non debet ob patris delictum priuari, cum ea primario administrationis sit poena l. testamento centurio ff. de manumiss. testam. Respondet Palas id non obitare, quia hæc administratio, & spes est quod accessorium possessioni parentis, qua possessione per delictum sublata, tollitur administratio, & spes. Addit numero 16. fine, magis rem declarans, si cum non occupare bona peculij profectitij, qua parte aliena sunt, ac proinde directe non occupare administrationem eiusdem peculij profectitij, sed occupando eius proprietatem, & vsumfructum, & extrahendo illa à potestate, & dominio patris, administrationem illius occupat indirecte, quod (inquit) non est inconueniens cessare administrationem filij ob occupatam proprietatem ab alio, quam à patre, sicut si occuparetur à creditoribus ob debita patris. Probatur secundo ex l. 1. §. sed est morte ff. quando de peculio annalis actio est. ubi Vlpianus ita scripsit, sed est morte patris, vel deportationis sui iuris fuerit effectus filius, de peculio intra annum heres patris, vel fisco tenebuntur. Ex quibus verbis probatur propter delictum patris deportati, eiusdem patris, bonis confiscatis, peculium profectitium similiter ad fisco pertinere. Si enim fisco tenetur soluere debita patris deportati ex filij peculio, ergo idem peculium est confiscatum. Si dicatur cum Sanchez loco infra citato, ibi non decidi, peculium illud de facto publicari, contra casu, quo publicetur, si cum teneri ad debita. Contra arguit Palas, quia frustra (inquit) diceretur teneri ex illo peculio, si illud peculium nunquam fisco publicare potest, ac proinde affirmans textus fisco teneri, supponit peculium illud publicari. Addit idem Palas ibi dici, fisco ex illo peculio teneri ad debita patris deportati, sicut tenetur parentis morte hæres ex illo peculio satisfacere eiusdem patris creditoribus, cum in illo succedat cum illo onere, & gravamine, atque adeo etiam fisco in illo peculio succedit eodem modo. Tertiò probat Palas, quia ob delictum patris confiscatione dignum, publicatur vsumfructus bonorum aduentitiorum, illoque fuit fisco durante vita eiusdem patris. licet proprietatem sit filij, ergo à fortiori ob crimen patris inducens confiscationem, publicatur etiam bona profectitia, quæ sunt patris non solum quoad vsumfructum, sed & quoad proprietatem, alioqui exemptiora essent à publicatione ob patris crimen bona profectitia, in quibus pater habet proprietatem, & vsumfructum, quam aduentitia, in quibus habet tantum vsumfructum, quod non videtur admittendum, cum plus iuris habeat pater in profectitiis, quam in aduentitiis. Denum probat idem

idem Palatius quia confiscatis bonis ob eius crimen, ex peculio profectio filicus tenetur satisfacere eiusdem patris creditoribus, si alia eiusdem patris bona non sufficiunt, ut videtur communis sententia, de quo infra; ergo signum est illud peculium sub publicatione comprehendendum. Adverte tamen idem Palatius citato num. 16. publicatis bonis patris ob eius delictum, peculium profectum aliquo casu ad filium pertinere, scilicet, cum aliunde non habet, unde sustentetur, ex Baldo in l. executorum num. 30. vers. respondens bona C. de executor. rei indicat, ita intelligente, quod in l. 3. §. sed etiam in fine ff. de minoribus, ubi dicitur patris bonis a fisco occupatis, peculium profectum ex constitutione D. Claudij separari, scilicet si filius aliunde non habet, unde sustentetur. Quibus tamen non obstantibus,

100 Communis Doctorum sententia est, quod publicatis bonis paternis ob delictum confiscatione dignum non publicatur peculium profectum filios familiaris a iure concessum, ita ex Iurisperitis Glof. Bartholus, & communiter scribentes in d. l. 3. §. sed etiam, & idem Bartholus, & pariter communiter scribentes in l. si finis §. si de vitiis lib. 5. ff. de damno infecto, Peregrinus de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 126. Covarruvias lib. 2. var. cap. 8 num. 7. vers. hinc apparet, Boslius in praxi crimin. tit. de bonorum publicat. num. 71. Clarus in lib. 5. sententiarum quest. 78. vers. quare nunc, Menochius de recuper. poss. ff. remed. 9. num. 73. Farinacius in praxi part. 1. quest. 24. num. 26. Glossator ad constitutiones Agrippianus lib. 4. cap. 18. Gomez lib. 2. var. cap. 15. n. 46. & centum alij, quos Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. cap. 16. num. 11. recenset, & Cuiacius lib. 6 cap. 23. relatus a Piccardio insinuat. d. tit. quibus non est permitt. facere testari. in principio tit. numero 93. ita tamen ut filius caueat fisco, ut a creditoribus patris contentus, de eodem peculio profectio teneatur indemni, quem & approbat idem Piccardus; Ex Theologis idem sententiunt Angelus, & Sylvestre locis supra hoc cap. numer. 13. allegatis, alij Summisit a Sanchez loco citato, relati P. Namarus de resit. lib. 3. cap. 1. num. 74. ad finem, Sanchez d. cap. 16. num. 21. & tom. 2. cons. mor. lib. 1. cap. 2. dub. 1. nam. 4. & Fagundes in Decalog. lib. 7. cap. 4. num. 10. Fundamentum huius communis sententia, iuxta prelatos Iurisperitos, est textus in d. l. 3. §. sed etiam ff. de minoribus ad finem, ubi Vlpianus ex constitutione Claudij Imperatoris habet, quod patris bonis publicatis, peculium profectum spectet ad filium, verba textus sunt, licet aliquo casu ad filium peculium (scilicet profectum) spectet ut puta si patris eius bona a fisco propter delictum occupata sunt, nam peculium ei ex constitutione Claudij separatur. Quamvis enim varij sint interpretes circa intellectum predicti textus in pyallegatis verbis, tamen non videtur posse negari, ex eo concludi peculium profectum ob patris delictum, confiscatione bonorum patris dignum, non publicari, sed filio referatur. Vna enim interpretatio est iuxta litteram vulgarem; Quod Claudius loquatur in fisco creditore, & sic in confiscatione, non ob pecunia delicti paterni, sed ob debita pecuniaria, quibus pater erga fiscum tenetur, ut videntur innere illa verba propter delictum, quam interpretationem esse magis communem interpretum testatur, illam approbans. Piccardus in d. tit. insinuat, quibus non est permitt. facere testamentum in principio numero 89. & 91. Alia interpretatio est, quod Claudius Imperator de confiscatione, seu occupatione bonorum patris ob eius delictum, tamen quia est in aliquibus Codicibus habeatur propter

debitum pecuniarium; tamen in Codicibus Florentinis non habetur verbum pecuniarium, sed solum dicitur propter delictum (ut supra notatum est, & habet Gothofredus in suo corpore iuris civilis.) Quod verbum debitum comprehendit debitum ex delicto l. fisci exempto 12. ff. de verbis. significat. Tum quia, ut Balduinus in Iustiniano fol. 131. ait, non est legendum propter delictum, sed propter delictum. Igitur admissa hac posteriori interpretatione, constat per eum textum probari hanc communem sententiam, quod confiscatis bonis patris ob eius crimen, non publicatur peculium profectum, sed filio referatur, ut probat verbum illud spectet absolute prolutum, & verbum illud separatur idest ut ibi Glof. ut saluum habet filius. Quod si dicitur ibi dici, peculium illud profectum fore separandum, non ut sit referendum filio, sed post factam confiscationem, discernatur, an fisco, vel creditoribus patris debeatur. Contra urget verbum illud spectet absolute prolutum, dum enim dicitur absolute ad filium, confiscatis bonis paternis, peculium spectare, id cum effectu est intelligendum, aliis facta confiscatione non ad filium, sed ad fiscum dicitur spectare. Ex quo etiam reicitur alia explicatio, quam ex Baldo habet Palatius allegato numero 10. scilicet ex d. constitutione Claudij, peculium profectum, bonis paternis per fiscum occupatis, debere separari, & aliquo casu ad filium pertinere, nempe cum aliunde non habet, unde sustentetur. Reiciuntur, inquam, cum ibidem absolute dicitur illud peculium ad filium spectare, non in aliquo tantum casu. Reiciunt quoque alia explicatio ab eodem Palatius tradita, ex eodemdem Baldo in l. filius numero 2. vers. sed quid contra de his qui sunt sui, vel alieni iuris, scilicet in d. §. sed etiam, peculium profectum, confiscatis bonis paternis, dici ad filium spectare interim dum non cognoscitur an reliqua bona sufficiant debito contracto satisfacere, cum dicitur illud peculium absolute ad filium spectare. Præterquam quod iuxta eam explanationem idem peculium referatur filio, nullis extantibus patris delinquentis creditoribus, & ita prederet communis sententia. Admissa autem priori interpretatione quod Claudius Imperator in sua Constitutione de qua in d. §. sed etiam sine, loquatur in fisco creditore, & de confiscatione ob res alienum, seu debitum pecuniarium patris erga eundem fiscum, cuius etsi multa privilegia sint, tamen Princeps (ut vocat Piccardus in d. principium insinuat. Quibus non est permitt. facere testamentum nam. 89.) civibus suis benignius agere debet, & solet, quam privatis inter se, cum ipsius interstet, ne civis egeant, ut rescriptis Adrianus in l. finali ff. de bonis damnatis. & in l. non puto ff. de iure fisci. Ac promittetiam olim damnati patris bona fisco occuparet, ideoque etiam filiorum peculia; portio tamen ex benignitate, & pietate ipsis filiis restituatur l. 1. & per tot. tit. ff. de bon. damnatis. (ut loco citato obicitur Piccardus.) Quo exemplo ductus Imperator Claudius (subdit idem Piccardus) si non partem bonorum, saltem peculium filius relinquendum censuit, patris bonis a fisco ob debita pecuniaria occupatis; Ex quo probatur præfata communis sententia, quod bonis paternis ad patris delictum confiscatis, peculium profectum non publicetur, sed filio saluum sit, cum facilis condonet, & remittat Princeps pecuniam ob delictum sibi debitam, quam aliud debitum pecuniarium, cum in primo casu agatur tantum de lucro non captando in posteriori de amissione propriorum bonorum; Ac propterea, si Imperator Claudius

sua Confectione remittit filio peculium, occupatis bonis patris ob debitum pecuniarium patris, à fortiori illud remittit, seu relinquit filio, occupatis filio bonis paternis ob patris delictum.

- 101 Secundo, propter delictum paternum non confiscari peculium profectitium, Picchardus ubi supra numero 93. cum Cuiacio loco supra allegato, probat, ait non solum per textum in d. §. sed virum sed etiam argumento l. 1. & finali Cod. de bonis damnat. & generalis decisio auct. bona damnatur. Cod. de bonis proscriptorum, & ad textum supra numero 92. pro contraria sententia adductum ex l. 1. §. sed etsi morte; Respondet cum Cuiacio ubi supra, Vulpianum ibi, non affirmare peculium profectitium publicari, sed illud potius, quod publicatis, ob eius delictum, reliquis bonis patris, fiscus, vt patris hæres, poterit à creditoribus patris conveniri de peculio, hac de causa filius, qui peculium à fisco vult habere, seu cui peculium reservatur, debet fisco eidem cauere, casusque quo à creditoribus patris conveniatur, & reliqua bona à fisco occupata non sufficiant, satisfacere. Quemadmodum legato alteri solo peculio serui, hæres qui nudum seruum habet, quia nihilominus de peculio conveniri potest à creditoribus testatoris, eidem hæredi legatarius cauere debet, vt in dist. l. 1. §. item hæres ff. quando alio de peculio annalis est. Ex quibus inferitur, (vt notat, post Baldum Picchardus n. 94.) non sequi eum, qui de peculio convenitur habere peculium.

- 102 Denique probatur eadem communis sententia quia distinctio, seu assignatio peculij profectitij à iure ciuili constituta, inanis, & nullius valoris esset, si ob patris delictum, eius bonis publicatis, etiam idem peculium profectitium publicaretur, iuxta notata supra numero 13. & Doctores ibidem relatos. Qua communis sententia stante, si filiusfamilias non posset obtinere contra fiscum, ei licebat sibi occulte compenfare, idque etiam crimen patris sit læsæ Maiestatis, aut hæresis.

- 103 Neque eidem sententiæ obstant argumenta opposita sententiæ numero 99. adducta; non primum assumptum ex l. cerium, nam etsi peculium profectitium est patris quoad proprietatem, & vsumfructum, ius tamen Ciuile voluit esse exemptum à confiscatione ob patris delictum. Non secundum desumptum ex §. sed etsi morte, iuxta explicationem Cuiacij, & Picchardi numero 101. notatam, licet enim fiscus, vt hæres patris delinquentis à creditoribus eiusdem patris, possit, ubi reliqua bona non sufficiunt, conveniri de peculio, non sequitur eundem fiscum habere peculium, vt eodem numero 101. dictum est, & ita evanescit argumentum Palai ex dist. §. sed etsi morte, quod dist. puncto 15. numero 15. habet, scilicet fiscus de illo peculio profectitio tenetur creditoribus satisfacere, ergo illud peculium publicatum est. Aliet ad dist. §. sed etsi morte, respondet Sanchez d. disp. 16. numero 21. nempe ibi non decidit peculium profectitium publicari, sed casu, quo publicetur, teneri fiscum satisfacere creditoribus patris. Quam responsionem Palai dist. numero 15. impugnat, quia dum textus, (inquit) affirmat fisco teneri ad debita patris, supponit illud peculium publicari. Quod autem in tertio argumento dicitur de publicatione vsumfructus aduentitiorum ob patris delictum, vita patris durante, est controversum, & à multis negatur, sententibus statim incorporari cum proprietate, de qua re cap. sequenti. Et præterea quod peculium profectitium non publicetur constat ex viribus præallegatis. De publicatione verò vsumfructus aduentitiorum,

nullus adest textus Clarus, & in terminis, & adest etiam ratio diuersitatis, quia publicatio vsumfructus aduentitiorum, remanet filio proprietatis, si verò publicetur peculium profectitium, nihil filio remaneret, eique nihil proderet illa distinctio peculij profectitij. Denique non obstat vltimum argumentum, quod fiscus, publicatis bonis paternis, tenetur de peculio profectitio satisfacere patris creditoribus, etiam enim id patris debita fiscus, vt eiusdem patris hæres, tenetur, tamen inde non sequitur, vt habeat illud peculium, iuxta tradita num. 101. & 103.

Limitatio præfata communis sententiæ quæ reprobatur.

Potest, etsi præfata communis sententia limitetur, vt solum procedat, quando bona patris confiscantur ob delictum, ob quod non soluitur, seu non amittitur Patri Potestas, nec filius efficitur sui iuris, vt si delicto non sit imposita pena mortis naturalis, & Ciuilis (de quo supra cap. 2.) cum tunc peculium profectitium daret, ideoque non debeat auferri per fiscum. Non verò procedat, si confiscatio bonorum paternorum fiat ob delictum habens annexam penam amissionis vite, & libertatis, sive Ciuitatis, quibus casibus amittitur Patri Potestas, & filius efficitur (sui iuris), iuxta l. fin. ff. de cap. diminut. & tradita supra cap. 2. nam tunc, cessante Patri Potestate, peculium definit esse, & confunditur cum alio patris patrimonio l. fin. Cod. de iussiof. testament. ideòque diiudicatur, & confiscatur, vt reliquum patris patrimonium, ita vltra plures alios à Peregrino dist. art. 1. numero 126. vers. limita 2. Menochio dist. remed. 9. numero 85. & Sanchez ad legat. disp. 16. numero 22. relatos, Clarus, & Bossius locis supra numero 99. relatis, & Picchardus in dist. princip. insinuat. quibus non est permittum facere testamentum numero 92. & ex Theologis Palai d. part. 11. numero 15. Nihilominus contrarium, limitationem hanc reprobantes, sentiunt Bartholus in l. si finita §. si de veltigalibus, Baldus (licet sibi non constans aliud dixerit in l. si filius ff. de his qui sui, vel alieni iuris sui) in l. executorum numero 33. Cod. de excus. rei iud. (inquirens, quod in tanto maxore infelicitatis paternæ, peculium reservatur filiis, loco alimentorum) plures alij à Peregrino, Menochio, & Sanchez relati, iidem Peregrinus, Menochius, & Sanchez, qui addit huic sententiæ videri accedere Farinacium allegata questione 24. numero 28. fine, & ex Theologis idem sentit Fagundez loco supra numero 100. allegato; Ad publicationem enim nihil omnino refert, quod cessante Patri Potestate, peculium definat, nam vt non publicetur ob patris crimen, sufficit fuisse profectitium tempore, quo pater crimen perpetravit.

Alterà limitatio, quæ pariter reprobatur.

Quare licet eandem communem sententiam, vt bonorum paternorum confiscatio fit propter crimen læsæ Maiestatis humanæ, vel Diuinæ, scilicet hæresis, vt his casibus etiam peculium profectitium publicetur, cum per vtrumque crimen Patri Potestas amittatur, vt supra cap. 2. probatum est; ita Alexander in l. si finita §. si de veltigalibus numero 46. ff. de damno infecto, relatus à Peregrino dist. numero 126. & idem Peregrinus ibidem, loquentes in crimine læsæ Maiestatis humanæ, Gabriel Quemada quæst. fiscal. quæst.

quæst. 19. Gigas tract. de crimine laesæ Maiestatis lib. 2. tit. de commiss. quæst. 13. & alij à Sanchez dist. disp. 16. numero 23. & Palao dist. puncto 11. numero 14. relati. Nihilominus cum hæc limitatio nitatur fundamento, quo præcedens, eandem, tanquam solidum fundamentum delictum, reprobat expresse Sanchez dist. numero 23. & contra eam sentit Fagundes loco supra numero 99. citato, & idem sentiunt Gomez, Menochius eodem numero 100. & alij ibidem relati, absolute affirmantes, ob delictum patris, eius bonis confiscatis, non publicari peculium profectitum. Ad impediendam enim confiscationem eiusdem peculij profectitij, sufficit fuisse profectitum peculium tempore commissi delicti. & confiscationis bonorum patrum factæ, vt dictum est.

Creditoribus patris in peculio profectitio, an præferatur filio, aliis bonis paternis non sufficientibus ad soluendum æs patris alienum.

106 Dubium secundum; an peculium profectitum à patris creditoribus, si reliqua eius bona ad illis satisfaciendum non sufficiunt, capi, & distrahi possit, & bonis paternis, ob eisdem patris crimen, à fisco occupatis, si reliqua bona paterna non sufficiunt ad eis satisfaciendum, teneatur filius ex eodem peculio profectitio priuatis eius creditoribus satisfacere, illosque præferre filio. Dixi priuatis creditoribus, quia, si ipse fiscus sit creditor, & ob patris debitum pecuniarium occupet bona paterna, iam supra numero 100. circa finem, probatum est. peculium profectitum referuari filio. Quare difficultas est de creditoribus priuatis, in quibus est diuersa ratio, ac in fisco, ob rationem dist. numero 100. tactam, specialis benignitatis, & pietatis Principis erga suos debitores pecuniarios, quæ inter creditores, & debitores priuatos deficit. Igitur filium in hoc peculio profectitio præferri creditoribus, sentit Alexander in l. si finita s. si de vestigalibus numero 48. vers. ff. ex hoc inferre ff. de damno infecto, vbi dixit potius esse ius filij in peculio profectitio, quam patris. Huius quoque sententiæ Sanchez lib. 2. summa dist. cap. 16. numero 24. putat esse Baldum loco supra numero 104. citato, quatenus ibi dicit in tam infelici confiscationis bonorum patris casu, peculium profectitum referuari filio ad alimenta, & sic in illo filium præferri creditoribus.

107 Sed asserendum, ex peculio profectitio, vbi non existant alia bona paterna, vel non sufficiunt, satisfaciendum esse priuatis creditoribus, ita ultra plures alios à Sanchez dist. numero 24. relatos, Constantinus Harmenopolis lib. 5. iuris Epitomarum, tit. 2. de testament. eorum, qui alieni iuris sunt vers. Tertium, à Piccardo relatu in princip. tituli insinuat. quibus non est permissum facere testamentum numero 88. ibidem idem Piccardus, & ex Theologis Sanchez dist. numero 24. Palao loco supra numero 99. allegatos. Probat primo argumento textus in principio vers. ex hoc intelligere, ibi: Neque patris creditores, insinuat. quibus non est permissum facere testamentum. vbi habetur patris creditores non posse distrahere peculium filifamilias Castrense, vel quasi Castrense, quia est proprium filij quoad proprietatem, & vsumfructum, ergo è contra patris creditores poterunt distrahere peculium profectitum, cum sit patris quoad proprietatem, & vsumfructum. Ex quo, secundo, probatur, quia peculium profectitum est totum in bonis patris iuxta l. certum Cod. familia Erciscunda supra numero 99. allegatam, & tradita supra hoc

cap. numero 4. At bona non dicuntur, nisi deducto ære alieno, vt in vulgatis, vendit æs alienum minuit etiam filiorum legitimum, & ex eo, quod in eis habet ius quoad proprietatem, & vsumfructum, in profectitis potest pater filijs præiudicare, eandem alienare in præiudicium filiorum, vt supra hoc cap. numero 40. notatum est, & tradunt Doctores ibidem allegati. Confirmat Sanchez quod naturali æquitate aduersetur filium tractantem de lucro captando, præferri creditoribus tractantibus de damno vitando.

Ex quibus inferitur idem peculium profectitum non posse capi, aut distrahi à creditoribus filij, qui absque patris consensu æs alienum contraxerit, cum totum ad patrem spectet, illiusque proprium sit.

Occupatis à fisco bonis filifamilias propter eisdem filij delictum, non publicatur peculium profectitum.

Vtrum autem, propter filijfamilias delictum, 109 confiscatis eius bonis, veniat in confiscationem etiam peculium profectitum in patris præiudicium. Negant communiter Doctores Bartholus in l. si finita s. si de vestigalibus ibidem numero 30. Alexander alios allegans, Afcianus Clemen. de Patr. Potest. cap. 6. effectum 2. num. 37. Menochius de recuper. possess. remed. 9. num. 77. Clarus lib. 5. prax. quæst. 78. vers. præterea quæro, Boërius de iur. numero 10. Boliuss in prax. tit. de honor. public. numero 71. Farinacius tom. 1. prax. quæst. 24. numero 3. Peregrinus de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 125. & mille alij Iurisperiti ab Afciano, Boërio, Peregrino locis allegatis, & à Sanchez lib. 2. sum. cap. 15. m. 16. relati & ex Theologis idem Sanchez d. num. 16. Azorius part. 1. lib. 5. cap. 7. quæstio 8. Palao tom. 1. tract. 4. puncto 10. num. 6. Ratio sumitur ex traditis, scilicet quia peculium profectitum est proprium patris quoad dominium, & vsumfructum, ideoque delictum filij in eodem peculio non potest præiudicare eidem patri, licet filio concesserit illud peculium quoad administrationem. Et hanc negatiuam procedere, quamvis pater concessisset filio peculium cum facultate illud donandi, & dissipandi, post alios, tradunt Peregrinus, & Sanchez, quia in tali concessione non videtur cogitatum de delicto d. creditor s. Lucius ff. mandati l. conuenire ff. de pæc. nupt. & concessio talis facultatis donandi, aut dissipandi non est donatio.

Potest filio, ad certam quantitatem soluendam 110 condemnato in iudicio cum eo contestato, executio fieri potest in peculio profectitio concessio filio quoad administrationem. Ità Bartholus in d. s. si de vestigalibus, ibidem, Alexander, Menochius, & Sanchez locis num. præcedentibus allegatis, & Peregrinus d. tit. 1. num. 127. Iuxta quos ratio est, quia ex contractu potest conueniri filius, vel pater de peculio, etiam quod iudicialiter contractus sit per litis contestationem l. 3. s. idem scribit ff. de peculio, cum aliis adductis à Peregrino, qui, ex iisdem Bartholo, & Alexandro, idem à fortiori affirmat esse in peculio Castrensi, vel quasi, & in aduentitio, cuius administratio pater filio concessisset, secus autem, si pater non concessisset filio administrationem. Et hæc tenet de hoc capite 4.

CAPVT V.

De Peculio aduentitio.

SVMMARIVM.

Bona aduentitia filiorum qua sint. n. 1.

In illis filius habet dominium, pater vsumfructum n. 2. qui est proprius & verus vsumfructus. ibid. & non casualis, sed formalis. ibid.

Verba legis, vel cuiuscunque alterius dispositionis propria, & stricta, & in potiori significatu sunt accipienda. ibid.

Acquisitio vsumfructus bonorum aduentitiorum filiorum patria lege delata, est effectus Patrie Potestatis tanquam causa principalis. n. 3.

Vsumfructus bonorum aduentitiorum filiofamilias etiam in foro conscientie patri debetur. n. 4. & 5.

Pater vsumfructuarius bonorum aduentitiorum filiofamilias non ratione ipsius vsumfructus, sed sola ratione sanguinis tenetur alere filios, & dotare filias nihil aliud habentes, quam nudam proprietatem, cuius vsumfructum habet pater. n. 6. & 7.

Dispositio iuris patri deferentis vsumfructum bonorum aduentitiorum filiorum procedit in omnibus filiis utriusque sexus, tempore acquisitionis existentibus sub Patrie Potestate. n. 8.

Habet locum in filio, & filia coniugatis, qui iure communi attempto acquirentes constante matrimonio patri acquirunt quoad vsumfructum. n. 10.

Acquisita à filiofamilias coniugata constante matrimonio ex ipsius industria patri, non marito, quoad vsumfructum acquiruntur iuxta ius commune. ibid.

Acquisita per uxorem à Patrie Potestate liberam ex sua industria, labore, aut artificio sibi, non marito acquiruntur. ibid.

Pater non habet vsumfructum bonorum aduentitiorum filij naturalis illegitimi. n. 11.

Non habet vsumfructum in bonis aduentitiis, qua filius emancipatus acquirit post emancipationem. n. 12.

Dispositio iuris de acquisitione vsumfructus in bonis aduentitiis liberorum parenti reservatur, a procedit etiam in ano, aut proximo paterno, non in matre, neque in ano, & proximo materno. n. 13. & 14.

Procedit in patre adoptivo arrogatore. n. 15.

Vsumfructus bonorum aduentitiorum filiofamilias patri etiam iniuncto acquiritur. n. 16.

Patri in extremis confituito, & morti proximo non acquiritur. n. 17.

Eidem patri proximo morti filiofamilias acquiritur peculium profectitium. n. 18.

Pater habet vsumfructum non solum super bonis filiofamilias immobilibus, sed etiam super pecuniis, & mobilibus, seu mercibus eorumdem filiorum. n. 19.

Pecunia filiofamilias aduentitia debet esse penes patrem, neque eam potest filius expendere, vel eam creditoribus suis solvere. ibid.

Ex ea pecunia quod pater lucratur, sine sit pecunia, sed quid aliud ad ipsum patrem omnino spectat. ibid.

Eiusdem pecunia aduentitia capitale non in specie, sed in genere, seu quoad quantitatem à patrii hereditas est reddenda filio. n. 20.

Pater de eadem pecunia reddenda an teneatur cauere remissive. ibid.

Prohibita patri bonorum aduentitiorum filio reliquarum administratione, an censetur prohibitus etiam vsumfructus. n. 21.

Vsumfructus aduentitiorum bonorum filiofamilias in multis differt ab alio vsumfructu, estque potior, & magis privilegiatus. n. 22.

Vsumfructus patrii in bonis aduentitiis filij non cessat mutata forma rei, licet alius ex ea causa vsumfructus cessare soleat. ibid.

Ic in primis recolenda sunt non nulla, de hoc peculio cap. procedenti tradita, scilicet.

Primo quod peculium aduentitium, seu bona aduentitia sunt, quae neque ex bonis paternis, neque patris occasione, aut intuitu filiofamilias proveniunt, sed vel ex donatione, legato, testamento, hereditario iure, successione materna, diverso à patre intuitu, ex profecta fortuna, vel ex suo labore, & industria, aut artificio, quae non sunt bona Castrensis, vel quasi (de quibus cap. sequenti) obveniunt, seu acquiruntur, ut constat ex textibus dist. cap. procedenti numero 3. allegatis, & tradant Doctores communiter relati eodem cap. procedenti dist. numero 3. & duobus procedentibus, Gomez ad l. 48. Tauri numero 21. Molina de iustitia tom. 1. tracl. 2. disp. 32. Fagundez in Decalogum lib. 7. cap. 4. num. 12. alij, qui infra citantur, & omnes de hoc peculio aduentitio scribentes.

Secundo quod hodie iure novo Imperatorum, peculij aduentitij, seu bonorum aduentitiorum filiofamilias habet dominium, seu proprietatem, pater verò vsumfructum (exceptis aliquibus casibus, qui infra explicantur) solum donec vivit, constat ex textibus dist. cap. procedenti numero 5. relatis, & tradant communiter Iurisperiti, & Theologi tum dist. numero 5. allegati, tum alij. Qui vsumfructus patri in dictis textibus ab Imperatoribus reservatus, intelligitur de vsumfructu propriè, & vero, scilicet de iure ipsius vsumfructus, & non solum de commoditate fructuum, ut d. numero 5. sine, probatum est. Et confirmatur quia verbum vsumfructus in praefatis textibus eodem numero 5. repetitum, intelligendum est potius, & accipiendum verè, & propriè pro vsumfructu vero competente patri in bonis aduentitiis filiorum, quam improprie pro commoditate, seu facultate fructuum percipiendorum. Nam verba, quae in lege, statuto, aut alia dispositione profertur, propriè, & strictè, & in potiori significato sunt accipienda, ut tradant Decius consult. 276. numero 9. Rolandus consult. 44. & plurimi alij relati à Castillo de vsumfructu cap. 3. numero 41. qui num. sequenti, addit ex Galeatio Maluasia conf. 40. lib. 1. verbum vsumfructus in quacunque dispositione significare plenum, verum, & integrum vsumfructum. Quae autem differentia sit inter vsumfructum, & commoditatem, constat ex traditis cap. procedenti numero 21. & sequentibus, & late explicatum est, à me in tracl. de dote cap. 15. numero 31. Cum etiam vsumfructus verus sit duplex, vnus, qui dicitur, & est formalis, alter casualis ut explicauimus in dist. tracl. de dote cap. 16. numero 19. & latius declarat, & probat Castillus de vsumfructu cap. 1. & communiter à Iurisperitis approbatur hae diuisio vsumfructus in formalem, & causalem, ut d. numero 19. notari (& dicitur, ac est formalis, qui

qui est separatus à proprietate, seu dominio, ita quod fundi proprietates est apud unum, scilicet dominum, & apud alium eiusdem proprietates usufructus, qui instituitur de usufructu, definitur ius alienis rebus utendi, fruendi, saltem substantia, ut d. cap. 16. n. 19. & 20. notatum est, Causalis autem appellatur, & est usufructus, quem quilibet dominus habet in re propria, sique non est separatus, sed coniunctus cum proprietate, prout d. n. 19. notatum est, & tradunt Castillus d. cap. 1. & communiter Doctores.) Etm. Euan. Mendez de Castro in reper. l. cum oportet C. de bonis quæ liberis 2. p. ex n. 107. ad 112. & Antonius Faber lib. 4. sui Codicis tit. 9. definit. 5. in scholis n. 4. asserunt hunc usufructum, qui ratione Patrie Potestatis ex legis dispositione (videtur & legalis dicitur, ut post alios notat Castillus de usufructu cap. 3. n. 24.) patri competit, seu acquiritur in bonis aduentitiis filiifamilias, esse causalem, non formalem. Nihilominus videtur omnino asserendum esse formalem, non causalem, ut sentiunt Pinellus 2. p. l. 1. n. 15. C. de bon. matern. Castillus dist. cap. 3. n. 28. & tribus sequentibus, & communiter Doctores, quorum plurimos iidem Pinellus, & Castillus referunt. Quod inde videtur manifestè probari, quia usufructus causalis est coniunctus cum proprietate, & dicitur causalis, quia ab ipsa proprietate, & dominio causatur, iuxta tradita dist. tract. de dote n. 19. & à Castillo d. cap. n. 3. & Doctores communiter, & dicunt iudem Mendez, & Faber, & sic non potest esse, seu reperiri in alia persona, penes quam non sit dominium, seu proprietates: formalis vero usufructus est separatus à proprietate, & dominio, & in alia persona à Domino rei, ut apud unum sit rei proprietates, apud alium eiusdem proprietates usufructus, ut notatum est, & patenter sentiunt Doctores communiter. Cum ergo usufructus patri in bonis aduentitiis filiifamilias competens, non proveniat, seu causatur à dominio rerum, sed ratione Patrie Potestatis ex ipsa legum dispositione patri competat, seu acquiritur, remanente penes filium dominio, seu proprietate, non videtur posse villo modo dici, & esse causalis, sed est verè formalis usufructus, ut potè separatus à proprietate. Neque obstat, si dicatur, quod usufructus paternus in bonis filiifamilias, prius filio vna cum proprietate acquiritur, & ex eius persona patri, ratione Patrie Potestatis, ita lege disponente (ut notat Ascanius Clemen. de Patr. Potest. cap. 6. effectum 2. n. 1.) ergo penes patrem non est verus usufructus formalis, sed solum causalis, cum is usufructus tantum ad filium spectet, qui est dominus rei, non verò usufructus formalis, & nemo in alium potest transferre quod non habet, sed solum quod habet. Non obstat inquam, nã esto quod usufructus bonorum aduentitiorum prius acquiritur filio (in quo est causalis) & à persona filij ex legis dispositione transeat in patrem, non ideo tamen in patre est causalis, sed per transitum à filio in patrem effectus formalis, cum tunc penes patrem existat usufructus, & penes filium remaneat tantum proprietates; & ita licet à principio causalis solus usufructus penes filium, in patrem tamen abique proprietate translatus à filio vero domino rei, seu fundi, non est amplius causalis, sed formalis, utpote à proprietate separatus; ut contingit in aliis, in quos ex contractu, vel alio modo transferitur à Domino rei solus usufructus, retenta penes ipsum dominum proprietate, tunc enim licet ante translationem in domino rei causalis solus usufructus effect per translationem tamen factam in alium abique proprietate in isto effectus, & est formalis, licet neque in filio, neque in alio transferente, sibi proprietate

D. Ioan. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

retenta, numquam fuerit usufructus formalis, ut expresse habet textus in l. quod nostrum 70. ff. de usufructu, vbi l. C. Paulus ait. Quod nostrum non est, transferimus ad alium, veluti is, qui fundum habet, quamquam usufructum non habeat, (scilicet formale) tamen usufructum (nempe causalem) cedere potest, & ratio est, quia cum habeat dominium plenum rei, & sic usufructum causalem cum proprietate coniunctum, habilis est ad transferendum usufructum formalem, separandum illum à proprietate, ut Glossa ibi declarat, & intelligunt communiter alij à Castil. de usufructu d. cap. 1. n. 39. relati, qui numeris seque ponit nonnulla exempla, ex quibus constat quempiam in alium posse transferre, quod ipse non habet. Ex quibus patet usufructum hunc, quem pater habet in bonis aduentitiis esse omnino distinctum, & quid diversum à proprietate (esto distinguatur negent præfati Mendez, & Faber) cum proprietates remaneat penes filium, & ipse usufructus, seu ipsum ius usufructus sit apud patrem.

Tertio quod ratio, seu fundamentum, & causa est usufructus bonorum aduentitiorum filiifamilias acquiritur patri, & Patria Potestas, ut d. cap. precedenti n. 5. notatum est, & tradunt Sordus, Castillos Fontanella locis d. n. 5. relatis, & Iurisperiti communiter eodem cap. precedenti num. 1. allegati. His beneiter præmissis, & suppositis nonnullis aliis cap. precedenti eodem num. 5. & n. 7. 8. & vbi notatis, deveniendo ad explicationem eorum, quæ ad hunc locum spectant, sit.

S. I.

Continens nonnulla generaliter de peculio aduentitio, seu bonis aduentitiis filiifamilias, pluribus dubiis explicata.

Primum etiam in foro conscientia usufructus bonorum aduentitiorum filiifamilias, patri debeat?

Ubi primum. An usufructus bonorum aduentitiorum filiifamilias, quæ illi obveniunt, & acquiruntur siue ex donatione, siue testamento, aut iure hæreditario à matre, vel consanguineis, aut ab amicis, aut ex fortuna, vel suo labore, industria, & artificio, spectet (exceptis casibus, de quibus infra præsertim §. 4.) ad patrem, dum vivit, non solum in foro extraneo, sed etiam in foro conscientia, ita ut filius in foro animæ teneatur ea bona tradere patri pro illo usufructu percipiendo, vbi ius commune Civile, in textibus cap. preced. adductis contentum, servatur. Negat P. Nau. de restit. lib. 3. c. 1. n. 70. Probat ea eo quod iure naturali filiifamilias non debeat patri usufructum bonorum, prædictis modis acquisitum, ideoque non teneatur illa bona patri tradere pro usufructu fruendo, eius vite tempore, aut eiusdem usufructus valorem ob illas leges in præfatis textibus contentas, licet vbi sunt in observantia in foro iudiciali possit compelli.

Contrarium tamen est dicendum, & tenendum, & ita sentiunt communiter Summisæ, & Theologi, scribentes de peculio filiorum familias Angel. Sylvest. & alij, verbo peculium. Nauarrus in Manuali cap. 17. num. 144. Theologi allegati, cap. precedenti num. 3. & pluribus sequentibus, & præsertim allegati num. 95. & Ioannes Valens de differentiis in vtriusque forum verbo Bona differentia 2. Comm.

enim huiusmodi bona aduentitia filiisfamilias spectant ad patrem, seu patri acquirantur quoad usufructum, per prædictum ius Civile in præallegatis textibus expressum; ex ipsius non potest filius quicquam accipere, vel retinere, nisi factum committendo. Quare non obstat ratio à P. Nauarro adducta, nam licet de iure naturali filiisfamilias non debeat usufructum bonorum aduentitiorum, debet tamen illum de iure positio, quod sufficit; leges enim iuste non fundant in presumptione regulariter obligant in conscientia, iuxta omnes, & sapienter in aliis meis operibus notati, & admittit idem P. Nauarrus eodem n. 70. dum asserit ob legem. quæ in Hispania disponit ad patrem spectare debere usufructum bonorum aduentitiorum, teneri filiisfamilias ea patri reddere, vel saltem usufructum illorum, tempore vite patris, quia aliqui fuitum committeret.

Pater usufructuarius bonorum aduentitiorum filiisfamilias an ratione usufructus teneatur alere eandem filium, vel solum ratione sanguinis, si egeat.

- 6 Dubium secundum utrum bonorum aduentitiorum filiisfamilias usufructus acquiratur patri, cum onere dandi filio alimenta ex fructibus dicti usufructus. Affermat Antonius Faber lib. 6. sui Cod. tit. 36. de finit. 13. testans ita definitum fuisse in Senatu Sebastianiano de anno 1595. scilicet quod pater ita demum habere debet usufructum bonorum filij (sive illa materna sint, sive aliunde aduentitia) si paratus sit ex eo filium alere, & addit ratio, quod æquum non sit saluum patri esse usufructum in bonis filij, ipsum vero filium fame perire.

- 7 At nihilominus sententia est vera, & tenenda est, patri præfatum usufructum plene, & liberè, atque sine onere ita acquiri, vt idem pater non teneatur illius ratione dare alimenta filio, sed solum ratione, seu iure sanguinis, vbi filius egeat, & aliunde se alere non possit ita ex textu in l. vltima, §. ipsum autem Cod. de bonis quæ liberis, cuius verba sunt: *Ipsum autem filium, vel filiam, filios, vel filias, & deinceps alere patri necesse est, non propter hereditatem, sed propter naturam, & legem, quæ & à parentibus alendis esse liberis imperauerunt, & ab ipsis liberis parentes, si inopia ex utraque parte veritur, & per eundem textum idem ibidem tradunt Baldus, & Salicetus, Crotus conf. 67. num. 38. & seqq. Suredus de alimentis tit. 1. quæ 24. fine, & Fontanella de pact. nupt. clausula 4. gloss. 7. part. 3. num. 13. qui omnes asserunt obligationem, per onus alimentandi filio causari principaliter ex natura, coniunctione uel sanguinis, & ex legibus, non autem ab usufructu bonorum filij aduentitiorum, quæ à iure concessum habet pater, vt dicitur d. §. ipsum autem. Confirmatur hæc eadem sententia ex eodem Fabro lib. 4. eiusdem Codicis tit. 8. de finit. 27. circa finem, vbi dicit, quod pater habet usufructum bonorum aduentitiorum filiisfamilias ex causa locatiua, quia habet iure Patris Potestatis vt supra numero 3. notatum est, & constat ex l. cum oportet, & ex l. vltima Cod. de bonis quæ liberis, & aliis textibus cap. precedenti num. 5. additis, ergo sine onere præstandi alimenta filio ex eodem usufructu. Neque idem filius, qui præter nudam proprietatem, cuius usufructum pater habet, nihil aliunde habere, vnde se alere, debet fame perire, cum in tali casu pater iure sanguinis teneatur de fructibus usufructus, vel aliorum locati bonorum illum alere, (quod & expressè tradit Boetius decisio 1. num. 21.) cui iniuste*

alimenta negaret, usufructus priuaretur, vt infra §. 5. explicatur. Quemadmodum etiam teneretur dotare filiam, quam nullum cum nuda proprietate vellet ducere in vxorem, & ipsa non haberet aliunde, vnde si dotem constitueret; sicut teneretur in tali casu ei alimenta præstare, vt dictum est, idque expressè tradit Boetius decisio 7. numero 9. vbi dicit quod in tali casu pater debet filie proprietarie dare saltem illud, quod daret in sua domo eam alendo; & vbi pater usufructuarius sit decocor, & dilapidator, adeoque egenus effectus, vnde se, & filios proprietarios aliunde non habentes, vnde possent se alere, nisi ex fructibus proprietatis suæ, in perceptione eorumdem fructuum essent præcedendi creditoribus patris, vt notat idem Boetius d. n. 9. & post cum Faber vbi supra.

Bonorum aduentitiorum, quæ filius, vel filia, sub Patris Potestate existens acquirat usufructus ad patrem spectat.

Dubium tertium. Dispositio iuris Civilis, quod bonorum aduentitiorum filiorum usufructus ad patrem spectat, cuius acquiratur, in quibus casibus, de quibus infra §. 4. in omnibus, qui tempore, quo eis obueniunt, ex acquiruntur bona aduentitia, existunt sub Patris Potestate cum causa acquisitionis usufructus patri competentis in bonis filiorum aduentitiis, sit ipsa Patris Potestas, vt supra hoc cap. n. 3. notatum est.

Quare procedit in filiis utriusque sexus, etiam senibus, & quantumcumque distantibus, etiam selegatis, qui nisi fuerint emancipati, vel alio modo ab ea exempti sub Patris sunt Potestate, vt supra cap. 2. explicatum est, & notatum cap. precedenti n. 7.

Bonorum aduentitiorum, quæ filius, vel filia coniugati, sub Patris Potestate existentes acquirunt, usufructus patri acquiruntur, iuxta ius commune.

Cum etiam filius, vel filia per patrimonium à 10 Patris Potestate non liberetur, iuxta ius commune, sed sub ea remaneant, vt supra cap. 1. num. 3. & cap. 2. num. 11. probatum est, & tradunt Insuperiti eodem num. 33. & d. num. 21. allegati, Glossa, Baldus, Monticinus, Ascanius Clemens, Petegrinus, Gomez, Castillus alios allegantes; Vsfuctus bonorum aduentitiorum filij, vel filie, licet sit coniugatus, vel coniugata, iuxta ius commune conseruatur, & acquiratur patri, vt dict. num. 33. circa finem, & cap. precedenti dist. numero 7. notatum est, & tradunt idem Castillus, & Gomez locis d. num. 33. sine citatis, & Boetius, atque Pinellus locis supra cap. 2. dist. num. 21. allegatis. Quare acquisita à filiisfamilias coniugata non solum iure hereditario, aut donatione, sed etiam constante matrimonio acquisita ex ipsius industria, labore, aut arte, seu artificio, patri non marito quoad usufructum acquiruntur, vt præallegati Doctores asserunt. Quod & confirmatur ex eo, quod acquisita per vxorem à Patris Potestate liberam, & sui iuris, iuxta ius commune, non acquiruntur marito, sed ipsi vxori, ipsiusque sunt, vt post alios tradunt. P. Barbosa in l. si ab uxore §. finali numero 70. vers. similiter, & ea, quæ consistit. ff. solut. matrim. Franciscus Molinus de ritu nupt. lib. 3. quest. 65. numero 8. & S. Felicius decisio 147. Neque obstat si dicatur vxorem debere præstare viro non solum operas obsequiales, salua

salua dignitate personæ, sed etiam artificiales, vt tradunt plures à me in tract. de alimentis cap. 11. numero 737. allegati, ac proinde sit acquisita per vxorem ex ipsius industria marito debentur, cuius sunt operarum fructus argument. l. si defunctus Cod. arbitrium tutela. Nam respondetur vxorem teneri quidem præstare marito operas obsequiales, iuxta Doctores communiter, quos & dñl. cap. 11. refero, non verò teneri præstare eidem marito operas artificiales, vt tradunt magis communiter Doctores, quos eodem cap. 11. num. 758. latè recenseo (inter quos P. Barbosa vbi supra. & ad l. 2. part. 1. in principio num. 15. ff. solut. matrim.) & S. Felicius d. des. 147. Quapropter si vxor faceret aliquam autem, vel mercaturam, vt, si esset chirurgica, vel obsteritrix (quæ non sunt operæ obsequiales aut domesticæ, & familiares) tunc attento iure communi (& seculo statuto particulari, aliud disponente, aut speciali conuentione ipsorum coniugum tunc quidquid ex istis operis vxor acquirat, sibi acquirat vt affirmat expressè P. Barbosa d. n. 34. & S. Felicius d. des. 14. n. 5. & apud eundem Baldus cons. 299. quatenus dicit vxorem marito teneri ad operas obsequiales, non autem ad artificiales, & fabriles. Ex quibus sequitur, vt, si vxor adhuc sub Patria Potestate, quod ex eisdem operis artificialibus, & sua industria acquirat, patri acquirat, vbi autem filius, vel filia per matrimonium à Patria Potestate liberatur, bonorum aduentitiorum, quæ post matrimonium acquirunt vsufructus ad patrem minime spectat, vt supra d. cap. 1. n. 33. sine notatum est, de quo latè Castillus de vsufructu cap. 3. n. 76. cum pluribus sequentibus, vbi agit de filiis utriusque sexus, qui iuxta leges Hispaniæ per matrimonium à Patria Potestate liberantur, & pro emancipatis habentur, vt supra n. 2. cap. 2. notatum est.

Vsufuctus bonorum aduentitiorum filij naturalis illegitimi, iuxta ius commune, patri non acquiritur.

- 11 Vtrum verò dispositio iuris Ciuilis, & communis quod patri acquiratur vsufructus bonorum aduentitiorum filij, procedat in filio illegitimo, & naturali tantum. Et si Caldas Pereira in l. si Curatorem verbo sine curatore num. 94. vers. secundo infero, à Fragoso de Regim. Christ. Reipubl. tom. 3. disp. 3. §. 1. num. 15. (qui & videtur id sentire) relatus, dicat, non solum attento iure Lusitano, sed etiam attento iure communi, etiam filios naturales patribus acquirere, & vsufructum in eorum bonis aduentitiis ad patres pertinere: Nihilominus id omnino negandum, iure communi attento, vt cap. precedenti n. 7. est notatum, quia filius naturalis illegitimus non est in Patria Potestate, vt supra cap. 1. n. 2. §. sine, probatum est, Quæ potestas est causa acquisitionis vsufructus bonorum aduentitiorum filij, respectu patris, vt supra n. 3. notatum est.

An in bonis aduentitiis filij emancipati, ab eo post emancipationem acquisiti, Pater habeat vsufructum, vel solus ipse filius.

- 12 In bonis quoque filij emancipati, quæ idem filius habebat tempore emancipationis, & eorumdem vsufructus integer, & totus spectabat ad patrem, licet pater illum emancipando, in emancipationis præmium dimidium vsufructus retineat, vt supra cap. precedenti n. 8. notatum, & probatum est, & præter Doctores ibidem allegatos tradunt Cornetus vers. 42. Sordus de alimentis tit. 9. quest. 20. numero 3. D. Io. Angel. Boslius, de Patria Potestate.

Fontanella de pact. nupt. claus. 4. glof. 7. p. 3. n. 42. & Sanchez tom. 2. sum. lib. 7. cap. 13. n. 69. initio n. 70. vers. nec obstat, & n. 74. Tamen in bonis aduentitiis filij emancipati, quæ illi obueniunt, & acquiruntur post emancipationem, & liberationem à Patria Potestate, de iure communi, seu iuxta dictam iuris communis dispositionem, de acquisitione vsufructus bonorum aduentitiorum filij respectu, seu favore patris; pater vsufructum non acquirit, nequid totum, nequid quoad dimidium, sed totum ipsi filio acquiratur, vt constat ex iuribus d. cap. 1. n. 7. adductis, & ex §. hoc quoque in fine per quas personas nobis acquiritur, & vltra Doctores eodem n. 7. relatos, tradunt plurimi alij, quos refert Sordus d. qu. 26. n. 36. Addens, iuxta eosdem Doctores hoc aded esse verum, vt non valeat pactum, seu conuentio facta à patre tempore emancipationis, per quam referat sibi ius vsufructus in bonis querendis per filium emancipatū Ratio autem huius communis sententiæ, sumitur ex supra notatis, scilicet quia vsufructus bonorum aduentitiorum filij, non datur patri absque Patria Potestate, quæ est illius acquisitionis fundamentum, & causa, vt superius dictum est. Esti autem contrarium, & etiam in bonis aduentitiis, quæ filio post emancipationem obueniunt, patri acquiri vsufructum quoad dimidietatem in præmium emancipationis opinati sunt nonnulli Iurisperiti, quos refert Sordus d. quest. 20. n. 32. & Alesius Clemens de Patria Potestate cap. 6. effusum n. 35. vers. amplius secundo, quorum opinio in ipse tenet, fundati in textu in l. si viua matre initio C. de bon. matern. vbi habetur, quod mortua matre post filiorum emancipationem pater in bonis hereditatis maternæ habet vsufructum, quoad dimidietatem, seu pro virili cū filiis emancipatis: Tamen illius textus dispositio non procedit in quibuscumque bonis aduentitiis, sed specialiter, & tantum bonis maternis mortua matre, vt cap. precedenti num. 8. vers. addit Mysingerius, notatum est, & tradunt Mysingerius, Pinell. Sordus, Gomez locis eodem num. 8. citatis, & Sordus d. quest. 20. num. 37. qui huius specialitatis rationem iuxta Glossam ibi vers. præscripta, esse dicit, quia vir reputatur vnus corpus cum vxore defuncta, & ea viuente maritus fruebatur illius bonis, & ideo in solatium doloris datur marito successio quoad vsufructum. De cuius tamen l. si viua matre, intellectus, & qualiter non solum pater, sed & avus paternus, quoad vsufructum, vna cum filiis, aut nepotibus succedat in bonis hereditatis maternæ, seu ex genere materno, videatur tradita d. num. 8. citato vers. addit Mysingerius. Quo quoque num. 8. explicatum est, qualiter pater possit dimidietatem vsufructus in bonis filij emancipati sibi, in præmium emancipationis reservatum, filio renunciare, vel totum vsufructum ante emancipationem sibi acquisitionem, reservare post emancipationem. Videatur ibi.

Dispositio iuris, de acquisitione vsufructus in bonis aduentitiis filiorum, parenti reservata, obtinet locum etiam in avo, & proavo paterno, non in matre, vel avo materno, & procedit etiam in patre adoptivo arrogatore.

Dubium quartum. Dispositio iuris Ciuilis de acquisitione vsufructus in bonis aduentitiis filiorum familiaris, parentibus reservata, in quibus parentibus procedat. Respondetur locum obtinere, ac procedere non solum in patre immediato; sed etiam in avo, & proavo, & deinceps ascendentiis paternis respectu nepotum, & pronepotum, & deinceps

descendentium per lineam paternam, in potestate aui, &c. existentium, vt *cap. precedenti* n. 6. est notatum. ex iuribus ibidem relatis, & tradunt Doctores ibidem allegati, & alij communiter; Et probat ratio superius tradita, quod huius, & causa talis usufructus est Patria Potestas, quam cum ascendentes paterni habeant in descendentes, vt numero 6. notatum est, & latius explicatum *supra cap. 1.* illis propter ea, sicut patri acquiritur usufructus in bonis aduentitiis eorundem ascendendum.

- 24 Quare, cum mater, aui, & proauus materni non habeant liberos in potestate §. 1. *insunt. de Patr. Potest.* & probatum est *cap. 1.* non habent iuxta ius commune usufructum in eorum bonis, quod & alios allegans notat Fontanella *de pati. nups. claus. 4. Glos. 7. p. 3. num. 31.* & ex Theologis Molina *de iust. & iure tom. 1. tract. 2. disp. 32. vers. dominium bonorum*, Fagundez *lib. 7. cap. 4. numero 20.* & ita mortuo patre, hereditatis paternae, & aliorum bonorum aduentitiarum filii familias, etiam si mater superstes sit, aut alij ascendentes materni, usufructus pertinet ad filium, non ad matrem, aut ad quem alium ascendentem maternum, in quibus omnibus deest causa acquisitionis talis usufructus, scilicet Patria Potestas, idque notatur etiam Molina, & Fagundez *locis allegatis.*

- 15 At verò, cum pater arrogator habeat sub sua potestate filium adoptivum arrogatum (vt *supra cap. 1.* probatum est) praefata acquisitio usufructus bonorum aduentitiarum filij à iure civilis, & communi patri concessa, obtinet locum non solum in patre naturali, & legitimo, sed etiam in patre adoptivo, arrogatore respectu filij adoptivi, per arrogationem, cum in eo adsit eadem causa dictae acquisitionis, quae in patre naturali, & legitimo, nempe Patria Potestas, ita expressè post Alberium in *l. cum oportet C. de bonis qua liberis*, & Bartholum in *l. cum filio numero 10. ff. de legat. 1.* Pinellus in *l. 1. part. 1. n. 34. vers. ampliatur secundo Cod. de bonis maternis*, Molina *d. diffus. 2. 2. dict. vers. dominium bonorum*, & Fagundez in *Decalog. lib. 7. cap. 4. num. 28. sine*, & ita oportet sentiant alij,

Usufructus aduentitiorum filii familias etiam patri ignoranti, & invito acquiritur.

- 16 Dubium quintum. An praefatus bonorum aduentitiorum filii familias usufructus, etiam patri ignoranti, & invito acquiratur. Affermat Alcanius *Clem. de Patr. Potest. cap. 6. effectus 2. n. 34. vers. secundo ampliatur*, ex Aretino in §. item nobis *insunt. per quas personas nobis acquiritur*, & Decio, & aliis scribentibus in *l. 1. Cod. qui admitti ab bonorum possessionem*, de quo etiam Cagnolus in *l. immo. 69. num. 23. ff. de reg. iuris*, ita etiam Sordus *consult. 116. num. 14. & 78.* & constat ex *d. §. item nobis*, ubi quod ius usufructus semper Ministerio filii familias, vel serui quaeritur patri, & domino inuitis. Desertur enim patri ipso iure, licet non cogatur pater illo vi, sed possit illum remittere, & ita eidem patri inuito, aut ignoranti acquiritur usufructus, non irrevocabiliter, & incommutabiliter, sed renouabiliter, vt post Aretinum, & Cagnolus *locis citatis*, notat Sordus *d. n. 78.* & de remissione usufructus infra.

Patri in extremis constituto, ac morti proximo, filius familias non acquirit usufructum aduentitiorum, bene tamen peculium profectitium.

Dubium sextum. An patri in extremis constituto, & morti proximo, filius familias acquirat viam fructum aduentitiorum, vel statim sibi. Respondetur non acquirere patri, sed statim sibi. Ita Iason in *l. quoniam ad finem Cod. de testam.* Baldus in *l. fin. ff. de conditionibus institutionum*, Segura in *l. coheredi §. cum filia numero 92. ff. de vulg. & pupill.* & post alios Sanchez *conf. mor. lib. 1. cap. 2. dub. 25.* & constat ex *l. finali Cod. de bonis qua liberis in fine*, ubi sic habetur. *Qualis usufructus potest ei acquiri, qui momentarius esse ostenditur.* Quibus & indicatur ratio, scilicet quia, cum Patria Potestas sit tunc quasi consumpta, & statim cessatura, nihil operatur quoad usufructus acquisitionem patri moribondo faciendam.

Potest peculium profectitium, quod ad patrem spectat, quoad proprietatem filii familias patri acquirere, vt tradunt Glofa in *d. l. finali. verbo sibi nepotes. in fine ff. de conditionibus institutionum*, & ibidem n. 4. Bartholus & Sanchez *d. dub. 25.* & probat Glofa argum. *l. placet ff. de acquir. heredit.* Neque (inquit idem Bartholus) obstat *d. l. finali*, cum expresse loquatur de usufructu, in quo procedit praefata ratio, quae tamen non procedit in proprietate, quae etiam patri morienti utilis est, quia illam ad heredes transmitteret.

Pater habet usufructum non solum in bonis filii familias immobilibus, sed & super pecuniis, & mobilibus, seu mercibus.

Dubium septimum. An usufructus, quem habet pater in bonis aduentitiis filii familias, habeat locum solum in bonis aduentitiis immobilibus. Respondetur patrem habere usufructum etiam super pecuniis, & rebus mobilibus, puta mercibus filij, & similibus, vt *cap. precedenti numero 84. initio*, notatum est, & probant ibi tradita & tradunt expresse Alcanius *ibidem*, allegatus, Patricius *conf. 129. num. 6. parte 1.* Gratianus *de cis. 76. numero 34.* & latius Pinellus in *l. 1. parte 2. numero 40. initio Cod. de bonis maternis*, qui vltra iura *diff. numero 84. adducta*, id adducit ex *diff. l. 1. & segg.* quod cum in omnibus aduentitiis filiorum usufructum patri deferant, necessario sequitur idem dicendum in pecunia, quam variis ex causis (vt *d. n. 84.* notatum est) filius familias acquirere potest. Quod & idem Pinellus ibidem addit probari ex verbo *res*, & verbo *bona*, quod in dictis legibus adhibentur.

Hinc idem Pinellus *diff. numero 40. inferit talem* pecuniam, cum sit peculium aduentitium, penes patrem esse debere, iuxta *d. l. 1. Cod. de bonis maternis*, & *l. cum oportet Cod. de bonis qua liberis*. Ac proinde non posse filium familias eam pecuniam expendere (intellige, nisi ad suam sustentationem, quam neque à patre haberet, neque aliunde habere posset, eadem pecunia egeret) nec eam creditoribus suis solvere, iuxta Glossam in *l. filius familias ff. si certum petatur*, & Decium *ibidem numero 5.* quia, cum ea pecunia sit aduentitia, debet iuxta praedictas leges esse penes patrem, qui iuxta eadem iura potest propria auctoritate, sicut & aliorum aduentitiorum eiusdem pecuniae possessionem, & usufructum (de quo infra *suo loco*) consequi, & propter ea pecuniam, vel quodlibet aliud lucrum, quam, vel quod pater ex tali pecunia aduentitia fuerit lucratus, ad ipsam patrem iure usufructus omnino pertinet, à se, vel eius heredibus minime restituendum filio, aut eius heredibus, vt idem Pinellus *num. 41.* probat, ipsa verò pecunia aduentitia.

adventitia, seu eius pecunie adventitiæ capitale, non in specie, sed quoad quantitatem in genere (iuxta l. secundam ff. de usufructu ear. rer. que usu consumuntur, & §. constituitur. institut. de usufructu) filio, quo tempore alia adventitia eidem restitui debent, reddenda ab hæredibus patris est, ut latius idem Pinellus probat. Qui probat d. n. 41. addit contra Ruinum conf. 142. n. 1. non idem tamen tenet patrem cedere de eadem pecunia restituenda, de quo infra cap. 8. n. 56. & an pater apprehendens possessionem bonorum adventitiorum filii familias, teneatur satisfacere, infra hoc capite n. 4. de quo Palchalis de virib. Patr. Potest. p. 1. cap. 3. n. 32. Ascanius Clemen. de Patr. Potest. cap. 6. effectum 12. idem Pinellus in d. p. 2. legif. 1. C. de bon. matern. numero 20. & pluribus sequentibus. Castillus de usufructu cap. 3. n. 85. & 86. & Fontanella de pat. nupt. claus. 4. Glof. 7. p. 3. n. 19.

1. Vtrum verò, si extraneus donavit, vel reliquit filiofamilias bona aliqua, prohibita patri administratione eorumdem bonorum, per talem prohibitionem censetur pater exclusus ab eorumdem usufructu. Negat cum aliis pluribus Fontanella d. p. 3. num. 24. & seqq. de qua re infra hoc capite §. 4.

2. Concludo hunc paragraphum, advertens, quod et si usufructus, quem habet pater in bonis adventitiis filiorum, conveniat cum alio usufructu qui aliis non dominis proprietatis competit, quod uterque est formalis, & verus & proprius usufructus, & non sola commoditas fructuum, seu solum ius percipiendi fructus, ut supra num. 2. notatum est: tamen inter unum, & alterum usufructum sunt notabiles differentie, estque hic usufructus adventitiorum, patri à iure delatus, potentior in multis, ob prærogativas speciales in l. cum oportet C. de bonis quæ liberis notatas, & quas latè prosequitur, & explicat Pinellus in d. l. 1. p. 1. per totam C. de bonis maternis, de quibus etiam Molina de primog. lib. 1. c. 27. num. 11. Garzias de expensis, & meliorationibus cap. 10. & cap. 11. inter quas illæ præcipue, quod pater propria autoritate eundem usufructum potest consequi, & abique onere satisfaciendi, faciendi inventarium, & rationem reddendi de quibus in l. cum oportet §. non autem, & l. finali §. ultimo C. de bonis quæ liberis, & infra hoc capite in sequenti paragrapho ex num. 18. & de maiori potestate circa incisionem arborum fundi adventitij infra hoc cap. n. 167. & de nonnullis aliis cap. 8. de legitima patris administratione bonorum adventitiorum filii familias. Præter quas prærogativas aliam etiam prærogativam habet paternus usufructus bonorum adventitiorum filii familias, nempe ut non cesset mutata forma rei, cum aliis ex ea causa usufructus cessare soleat, iuxta textum in l. §. vers. rei mutatione, & vers. si arbor. ff. quibus modis usufructus amittatur. Quam prærogativam patris usufructui competere tradunt Glossa in l. cum oportet §. non autem C. de bonis quæ liberis, & alij, quos refert illos sequens Pinellus in l. 1. p. 2. numero 19. Cod. de bonis maternis, ubi & affectum rationem evidentem, scilicet quia datur Patria Potestas, cum qua usufructus continuatur, et si novus esset, novè etiam acquireretur.

D. Jo. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

§. II.

De peculio adventitio, seu bonis adventitiis, quæ filiofamilias à personis à patre diversis, neque eiusdem patris intuitu, obveniant donatione, testamento, aut iure hereditario.

SVMMARIVM.

Peculium adventitium, seu bona adventitia sunt, quæ non patri contemplatione filiofamilias proveniunt à matre, ab avo, & avia materna, & aliis lineæ maternæ, à fratre, aliisve consanguineis, & ab aliis penitus extraneis. n. 23. & 24.

Av, & quando adventitia sunt filiofamilias donata, vel relicta ab avo paterno, vel ab extraneo remissæ n. 24. ubi quod fideicommissum nepoti ab avo paterno relitum est adventitium.

Filiofamilias solus ignorante, ac recusante patre potest hereditatem sibi delatam adire. n. 25.

Qua tradita potest pater auctoritate, & officio iudicis compelli prestare consensum, ut agat in iudicio. ibid. & an sufficiat quod fuerit, semel interpellatus ad consentiendum. ibid.

Filiofamilias exheredato à matre, vel ab alio, qui ex necessitate debet eum institui, an pater eodem filio initio potest testamentum rumpere querela inofficiosa. n. 26.

An religioso præfato exheredato, aut præterito à parentibus possit Monasterium querelam inofficiositatis intentare, & rumpere testamentum. ibid.

Hereditas filiofamilias delata potest eo ignorante, & initio acceptari, & adiri à patre. n. 27.

Statim, ac filiofamilias acquirit adventitia, pater eorum naturalem possessionem nanciscitur. ibid.

Pater absque filio, atque ullo iudicio propria auctoritate potest bona adventitia, eorumque possessionem, administrationem, & usufructum capere. n. 28.

Pater bonorum adventitiorum filij administrationem capiendi non tenetur satisfacere, nec administrationis rationem reddere, neque aliis oneribus gravari. n. 29. & huius privilegij paterni ratio. ibid. & an patris bona tacite obligentur pro administratione remissæ ibid.

An teneatur adventitiorum eorumdem inventarium conficere n. 30. & trib. seqq.

Fumentary consilio tangit eos, qui rationem reddere tenentur. n. 30.

Pater ut tutor administrans bona filij emancipati, & etiam administrans bona adventitia filij in potestate, quorum usufructum non habet, tenetur satisfacere, administrationis rationem reddere, & alia onera subire, pro quilibet aliis administrator. num. 35. & 36.

Pater dissipator dilapidans bona adventitia filii familias potest, & debet privari administratione, & ad fructibus, vel bonorum substantiam, restituendum filio reus, & eo non restituente tenetur restituere eius heredes. n. 36. verè circa prædicta.

Mater tunc non excusatur à reddenda ratione administrationis, & aliis oneribus tutorum, & eius bona pro administratione tacite obligantur. n. 35.

V 3. Pater